

KRISTIN HARMEL

ULTIMA GEANĂ
DE LUMINĂ

*Dragoste și trădare, iertare
și izbăvire – toate
se împletesc într-o poveste
tumultuoasă a trecutului
mereu prezent... fantastic!*

Pam Jenoff, autoarea bestsellerului
Fetele dispărute din Paris

LITERA

Blue
MOON

KRISTIN HARMEL

ULTIMA GEANĂ
DE LUMINĂ

*Dragoste și trădare, iertare
și izbăvire – toate
se împletesc într-o poveste
tumultuoasă a trecutului
mereu prezent... fantastic!*

Pam Jenoff, autoarea bestsellerului
Fetele dispărute din Paris

LITERA

Blue
MOON

KRISTIN HARMEL

ULTIMA GEANĂ
DE LUMINĂ

*Dragoste și trădare, iertare
și izbăvire – toate
se împletesc într-o poveste
tumultuoasă a trecutului
mereu prezent... fantastic!*

Pam Jenoff, autoarea bestsellerului
Fetele dispărute din Paris

LITERA

Blue
MOON

Blue

MON

KRISTIN HARMEL

**ULTIMA GEANĂ
DE LUMINĂ**

Traducere din limba engleză și note
MIHAELA MAGDALENA DUMITRU

LITERA

București

The Winemaker's Wife

Kristin Harmel

Copyright © 2019 Kristin Harmel Lietz

Toate drepturile rezervate

Copyright © ILINA SIMEONOVA / Trevillion Images

pentru imaginea folosită pe copertă.

LITERA®

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Ultima geană de lumină

Kristin Harmel

Copyright © 2021 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Monica Nedelcu

Corector: Păunița Ana

Copertă: Bell Studio

Tehnoredactare și prepress: Laura Carîp

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată

de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României Harmel, Kristin

Ultima geană de lumină / Kristin Harmel ;

trad. din lb. engleză și note: Mihaela Magdalena Dumitru . -

București : Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7353-4

ISBN EPUB 978-606-33-7497-5

I. Dumitru, Mihaela Magdalena (trad. ; note)

821.111

Pentru Jason și Noah.

Voi îmi arătați tot timpul adevărata semnificație a iubirii.

Nu putem să tolerăm și nu e posibil ca după atâta moarte, atâtea sacrificii și distrugereri, atât eroism, să nu apară o omenire mai măreață și mai bună.

Generalul Charles de Gaulle,
liderul Rezistenței franceze,
vorbind despre impactul
celui de-al Doilea Război Mondial

Capitolul 1

MAI 1940

INÈS

Drumul șerpuia printre viile bogate ale ținutului Champagne, iar Inès Chauveau se îndepărta în viteză de Reims, mergând spre sud și lăsând, în urma Citroënului ei negru și lucitor, nori de praf care se ridicau în aer în timp ce vântul îi biciuia cu ferocitate părul șaten. Era luna mai, vița-de-vie se trezea deja la viață, iar mugurii ca niște pumnișori se întindeau spre soare. În câteva săptămâni aveau să înflorească, iar până în septembrie strugurii lor – Chardonnay verde pal, Pinot Meunier ca de cerneală, Pinot Noir în nuanța coacăzelor – aveau să fie rotofei și gata pentru cules.

Însă ea, Inès, oare avea să se mai afle acolo? Oare vreunul dintre ei avea să se mai afle acolo? A trecut-o un fior în timp ce frâna ca să poată să ia o curbă, iar motorul a gemut, protestând, atunci când mașina a virat pe drumul ce ducea spre casă. Michel îi spunea mereu lui Inès că mergea cu viteză prea mare, că stilul ei de a șofa era nechibzuit. Dar el își făcea griji pentru orice.

În iunie se împlinea un an de când se căsătoriseră, iar Inès nu-și amintea de nici o zi în tot acest răstimp în care el să n-o fi dojenit cu blândețe în legătură cu un lucru sau altul.

– Eu nu fac decât să am grijă de tine, Inès, îi spunea el mereu. E datoria unui soț.

În ultima vreme, aproape toate avertismentele lui se referiseră la germani, care pândeau dincolo de impenetrabila Linie Maginot, granița fortificată ce apăra Franța de haosul care pusese stăpânire pe restul Europei.

– Noi, cei care eram în viață în timpul Marelui Război, știm că germanii trebuie luați în serios, spunea el cel puțin o dată pe zi, de parcă n-ar fi avut doar patru ani la vremea la care se dăduse ultima bătălie.

Desigur, Inès, mai mică decât Michel cu șase ani, nici nu era născută la vremea la care germanii se retrăseseră, în cele din urmă, de pe Marna, în 1918, după ce reduseseră la ruine centrul orașului Reims. Dar tatăl ei îi spusese atât de multe istorii despre război – beat, de cele mai multe ori, cu coniacul în față și izbind cu pumnul în masă – încât Inès știa că acum era cazul să-și facă griji.

– În nemțălăi să n-ai încredere niciodată!

Auzea și acum în urechi vocea gravă și aspră a tatălui ei, deși era mort de câțiva ani.

– S-ar putea să joace rolul de prieteni ai Franței, dar numai un prost ar crede-o.

Ei bine, Inès nu era proastă. Iar de data asta, pentru prima dată, aducea vestea care schimba totul. Simțea o mică pornire triumfătoare, dar, pe măsură ce accelera la intrarea în Ville-Dommange, capela orașului, Saint-Lié, veche de șapte sute de ani, tăcută și sumbră, părea s-o mustre pentru meschinăria ei. Acum nu conta cine avea dreptate și cine nu. Acum conta războiul. Moartea. Sângele tinerilor, care se îmbiba deja în pământul pădurilor din nord-est. Toate lucrurile pe care le prezisese soțul ei.

A trecut printre porți, a frânat puternic în fața mărețului château de piatră, cu două etaje, și a sărit din mașină, îndreptându-se în goană spre ușa care ducea jos, către vasta rețea de pivnițe săpate în adâncul pământului.

– Michel! a strigat ea coborând câte două trepte deodată și simțind aerul rece și umed ca pe o găleată de apă aruncată în față. Michel!

Vocea îi răsuna în labirintul întortocheat de coridoare săpate în pământ, în urmă cu trei sferturi de secol, de excentricul străbunic al soțului ei. Acolo se odihneau, culcate pe o parte, mii de sticle de șampanie, o mică avere formată din bule, așteptând următorul act al piesei.

– Inès?

Vocea lui îngrijorată a plutit dinspre adâncimile beciului, iar apoi s-au auzit pași

care se apropiau, până ce, de după un colț, el i-a apărut în față, urmat de Theo Laurent, angajat la Maison Chauveau ca chef de cave, șef de cramă.

– Draga mea, ce e? a întrebat-o Michel grăbindu-se spre ea, punându-i mâinile pe umeri și cercetându-i fața. Nu-ți e bine, Inès?

– Nu.

Până atunci, ea nici nu băgase de seamă că-și pierduse suflul din pricina veștilor, a drumului cu mașina și a coborârii rapide în răcoarea din beci.

– Nu, Michel, nu-mi e deloc bine.

– Ce s-a întâmplat? a întrebat-o Michel, în timp ce Theo o privea tăcut, cu aceeași expresie impasibilă ca întotdeauna.

– A început, a reușit Inès să spună. Invazia, Michel. Germanii se apropie!

În aerul umed s-a lăsat o tăcere grea. Cât timp avea să treacă înainte ca liniștea pivnițelor să fie străpunsă de bubuitul cizmelor mărșăluind pe deasupra lor? Înainte ca tot ceea ce construiseră ei să fie amenințat, ba chiar distrus?

– În cazul ăsta, a zis Michel într-un târziu, cred că e timpul să terminăm de ascuns șampania.

Capitolul 2

IUNIE 2019

LIV

Mâna lui Liv Kent era goală. Sau cel puțin așa i se părea ei, de fiecare dată când își cobora privirea și vedea locul gol pe care se aflase, în ultimii doisprezece ani, verigheta. Și, cu toate că o scosese de pe deget în urmă cu trei luni, la cinci săptămâni după ce Eric o anunțase că pleca și că voia ca documentele de divorț să fie întocmite cât de repede cu putință, tot o surprindea uneori absența lucrului pe care credea că avea să-l aibă toată viața. Dar, la urma urmei, erau multe lucruri pe care crezuse că putea să conteze.

– Îți mulțumesc că ai fost atât de înțelegătoare, îi zisese Eric în timp ce ducea ultima dintre cutiile cu lucruri deținute în comun, în micul apartament cu un singur dormitor, cel în care Liv se mutase după despărțire.

Ei i se păruse ciudat să-l vadă acolo, umplând un spațiu care n-avea să-i aparțină niciodată. O parte din ea voise să-i strige să iasă, dar o altă parte, una de care îi era rușine, voise să-l implore să rămână. Viteza cu care se dezintegrase căsnicia lor îi lăsase lui Liv senzația că i se căscase pământul sub picioare.

– Înțelegătoare? repetase ea în timp ce el privea în jur, la apartamentul pe care îl umpluse cu mobila ce fusese cândva a lor.

Privirea lui întârziase asupra canapelei uzate de piele, care trona în mijlocul camerei, iar ea s-a întrebat dacă și lui îi venise în gând, așa cum îi venise ei, ziua în care cumpăraseră acea canapea, cearta provocată de prețul ei și felul în care se prăbușiseră după aceea pe pernele impasibile, ca să se împace, asudați și înlănțuiți. Dar poate că el nu se gândise decât că se bucura să aibă parte de un

nou început, unul în care obiectele cumpărate împreună cu ea nu-i invadau noua viață.

Privirea lui reveni la ea.

– Vreau doar să spun că n-a fost ușor.

Eric își recompusese o mină posomorâtă, de compătimire, iar Liv simțise un junghi de iritare, ceea ce era mai bine decât tristețea care făcea vârtejuri în inima ei ca o furtună din momentul în care semnaseră oficial actele de divorț, în dimineața aceea.

– Regret cu adevărat felul în care au evoluat lucrurile, Liv, dar ne doream lucruri diferite.

Tot ce reușise să zică Liv fusese un „Mmm“ neutru.

– Crede-mă că vreau tot ce e mai bun pentru tine. Știi asta, nu-i așa? Voi avea mereu sentimente pentru tine.

– Dar nu la fel de puternice precum sunt cele pe care le ai pentru tine însuși, nu se putuse abține Liv. Sau pentru noua ta iubită.

Eric oftase.

– Nu fi supărată, Liv, îi spusese el în timp ce puneia cutia pe podea și-și scutura mâinile. Aș vrea să cred că într-o bună zi chiar am putea să fim prieteni.

Liv pufnise și, pentru o clipă, lui Eric îi scăpase de sub control mina plină de înțelegere, iar fruntea i se încrețise de enervare, lăsând-o pe Liv să zărească o imagine a omului despre care acum știa că pândea sub exteriorul atent îngrijit, cel care o învinovățea pentru tot ceea ce se petrecuse între ei. Liv își dorise să aibă un copil, să întemeieze o familie, iar Eric păruse fericit să încerce. Dar apoi, după mai mult de un an de dezamăgiri, ea fusese diagnosticată cu insuficiență ovariană precoce. Încercaseră trei runde de fertilizare in vitro folosind ovule de la donatoare. Apoi dintr-odată Eric o anunțase pe Liv că totul luase sfârșit pentru el – și încercarea lor de a face un copil, și încercarea lui de a înțelege tristețea lui Liv, și căsătoria lor. Desigur, Liv descoperise mai târziu că la momentul acela el deja începuse să se vadă cu o tânără de douăzeci și patru de ani, pe nume Anemone, una dintre asistentele administrative de la Grupul de Restaurante

Bergman, compania al cărei director era.

– Prieteni, zici? replicase Liv în cele din urmă. Sigur. Poate că tu cu mine și cu prietena ta putem aranja să luăm masa împreună o dată pe săptămână. Sună plăcut.

– Liv, știi că ești furioasă. Dar nu e vina lui Anemone. Noi doi ne-am înstrăinat unul de altul. Nu ne mai era scris să fim împreună.

– Și îți era scris să fii împreună cu o vegetariană din tânăra generație, ai cărei părinți hipioți i-au dat numele unei specii de meduze?

– O anemonă e, de fapt, o specie de polip marin, o corectase Eric fără s-o privească în ochi, ridicând din umeri și mimând o neputință exagerată. Ce pot să zic, Liv? Ea mă înțelege.

– Ce anume înțelege? Că ești un clișeu ambulant? Că ești definiția perfectă a crizei vârstei mijlocii? Că într-o bună zi, atunci când Anemone va deveni și ea inoportună, o vei părăsi și pe ea?

Eric oftase, iar Liv îi văzuse mila din privire, ceea ce o făcuse să se simtă și mai rău.

– Liv, fii cinstită. Mă mai iubeai în clipa în care ne-am despărțit?

Ea nu-i răspunsese, căci cum i-ar fi putut explica că l-ar fi iubit toată viața, dacă i-ar fi dat șansa s-o facă? Că asta trebuia să faci pentru oamenii cărora le dăruiești viața ta? Doar că, la final, nu prea îl mai plăcea. Dar fusese dispusă să caute o rezolvare, să-și croiască drum înapoi spre cei care fuseseră ea și Eric odinioară. Părinții lui Liv nu avuseseră acea șansă; tatăl îi murise pe când ea abia se născuse, iar de atunci încolo mama ei zburase dintr-o relație în alta. Liv jurase că viața ei avea să fie diferită. Dar poate că suntem cu toții blestemați să repetăm greșelile celor de dinaintea noastră, chiar dacă suntem conștienți de ele.

Adevărul era că Eric avusese dreptate. Locul lor nu era unul lângă celălalt. Poate că nu fusese niciodată. Și poate că cel mai bun lucru pe care îl aveau acum de făcut era s-o ia fiecare pe drumul său. Însă Liv tot simțea că Eric o părăsise atunci când ea avusese mai multă nevoie de el.

Cum tăcerea amenința să se prelungească prea mult, Eric continuase:

– Ce ai de gând să faci acum? Vrei să reîncepi să muncești? Știi că, dacă ai nevoie, poți să-mi ceri o scrisoare de recomandare.

Liv își mușcase buza, urându-l un pic mai mult pentru felul în care o privise, de parcă ar fi fost vrednică de milă. El fusese cel care îi propusese, cu un an în urmă, să renunțe la slujba de vicepreședinte al departamentului de marketing de la Bergman, locul în care se cunoscuseră în urmă cu cincisprezece ani. Lucraseră cot la cot un deceniu și jumătate, el răzbind spre vârf în departamentul financiar, în vreme ce ea își făcea un nume în cel de marketing. Fuseseră cuplul puternic perfect – până când n-au mai fost.

Uite, dacă facem procedura in vitro pentru a treia oară, poate că ar trebui să stai acasă și să te concentrezi la asta, îi spusese Eric lui Liv anul trecut, în iunie. Oricum, după ce avem copilul, vei dori să-ți iei concediu, nu-i așa? Liv fusese de acord, cu inima strânsă, dar acum înțelegea că greșise urmând sfatul lui Eric, că acela nu fusese decât primul pas prin care el o alungase din propria ei viață. Drept rezultat, atunci când se deschisese trapa sub picioarele ei, Liv rămăsese fără nimic – fără copil, fără soț, fără loc de muncă, fără economii. Era de-a dreptul în derivă.

– O să gălesc eu ceva, mormăise ea.

– Cel puțin o ai pe bunica ta, până una-alta, îi spusese el, cu buzele tresărindu-i într-un spasm. Sunt sigur că te ajută, așa-i?

– A fost foarte generoasă, îi răspunsese Liv, țeapănă. Cred că-și dă seama că mi-a dat un sfat prost.

Bunica Edith – excentrica și înstărita mamă a tatălui ei, care locuia la Paris – fusese cea care insistase asupra semnării unui acord prenuptial înainte ca Liv să se căsătorească cu Eric, un acord care să stipuleze ca, în cazul divorțului, nici unul dintre ei să nu aibă dreptul la ceva ce îi aparținuse inițial celuilalt. În mod evident, scopul fusese să-l împiedice pe Eric să pună mâna pe ceea ce într-o zi avea să fie moștenirea lui Liz. Dar cum bunica Edith era încă în viață, iar Eric câștiga un salariu compus din șase cifre, în vreme ce Liv era șomeră, documentul acela părea o greșeală imensă. Bunica Edith se oferise, cel puțin, să plătească chiria apartamentului în care locuia Liv, până când aceasta din urmă avea să-și dea seama în ce direcție anume trebuia să se îndrepte, dar pe Liv o apăsa destul de mult conștiința și fără stăruința lui Eric de a i-o reaminti.

– Și totuși, la vremea aceea era destul de sigură pe ea, chicotise Eric. Oricum, Liv, trebuie să mă întorc la birou. Dar să-mi spui dacă ai nevoie de ceva, da? Ne mai vedem.

Nici nu așteptase răspunsul ei, ci plecase fără să mai privească înapoi. După ce închisese ușa în urma lui, Liv avusese sentimentul că întorsese spatele trecutului și că pășise către un viitor nesigur.

O oră mai târziu, Liv și-a adunat, în sfârșit, curajul să deschidă ultima cutie pe care o adusese Eric. I s-a părut că a primit un pumn în stomac după ce a tăiat banda adezivă, a ridicat clapetele laterale și și-a dat seama că înăuntru se aflau albumul de la nuntă și două cutii de pantofi pline cu fotografii din viața lor împreună, fotografii care pentru Eric, evident, nu mai însemnau nimic. S-a uitat la cele de deasupra – poze din luna de miere, în care ea și Eric țineau în mână băuturi din nucă de cocos pe o plajă din Maui, zâmbindu-și fericiți – apoi le-a îndesat pe toate în cutie și s-a dat câțiva pași în spate, de parcă simpla lor apropiere ar fi putut-o răni.

S-a auzit un ciocănit puternic în ușă, iar Liv și-a ridicat privirea. Nu aștepta pe nimeni și nu dăduse noua ei adresă decât câtorva persoane. Câtă vreme fusese căsătorită cu Eric, singurii ei prieteni fuseseră colegii de la Bergman, iar după ce, cu un an înainte, renunțase la serviciu, nici unul dintre ei nu păstrase legătura cu ea, ceea ce îi accentuase sentimentul că era îndepărtată din propria viață. Oare se întorsese Eric, ca să-i aducă o altă cutie de amintiri de care voia să scape? S-a gândit să nu răspundă, pentru că nu voia să mai dea ochii cu el, dar apoi s-a auzit un alt ciocănit, mai puternic și mai stăruitor de data asta.

Liv s-a ridicat și s-a uitat prin vizor, apoi a clipit de câteva ori, ca să priceapă cu mintea ceea ce vedea cu ochii. Acolo, în holul slab luminat, se afla bunică ei în vârstă de nouăzeci și nouă de ani. Era incredibil de sprintenă, cu părul ei alb strâns meticolos într-un coc, îmbrăcată cu un sacou Chanel gri, de tweed, perfect ajustat pe trup, și cu pantaloni negri, impecabil croiți.

– Bunică Edith? a întrebat Liv, deschizând ușa și nevenindu-i să creadă.

Bătrâna și-a țuguat buzele, iar sprâncenele trasate cu creionul i s-au unit.

– Serios, Olivia, așa te îmbraci tu când nu mă aflu prin preajmă, ca să te supraveghez?

Remarca aceea ironică părea aproape politicoasă, învăluită fiind în ușorul accent franțuzesc al bunicii Edith.

– Nu te-am învățat eu cum să te îmbraci?

– Nu mă așteptam să vii, i-a zis Liv privind la blugii rupți și la hanoracul vechi cu care se îmbrăcase după ce plecase Eric, haine perfecte pentru făcut curățenie. Ar fi trebuit să te aștept?

– După cum vezi, mă aflu aici.

– Dar... ce faci la New York?

Atunci când Liv vorbise cu ea ultima oară – în urmă cu trei zile, când bunica Edith sunase ca să întrebe, scurt și la obiect, când avea să se finalizeze divorțul – ea nu vorbise despre vreo călătorie transatlantică de la Paris. Având în vedere vârsta bunicii Edith, un zbor până la New York ar fi meritat măcar să fie amintit.

– Ei, am venit să te iau, desigur. N-ai de gând să mă inviți înăuntru? Mi-aș dori mult să beau un Martini. Și nu care cumva să-mi zici că nu mai ai gin. Aș fi nevoită să te dezmoștenesc pe loc.

– Ăăă, nu, i-a răspuns Liv. Am gin.

A pășit cu băgare de seamă într-o parte și a privit-o pe bunica Edith, care a trecut, grăbită, pe lângă ea. S-a întrebat în treacăt de ce, oare, nu se îmbrățișau niciodată, așa cum făceau oamenii normali.

– D'accord. Oare ai la îndemână măslin umplute cu brânză albastră? și-a întrebat bunica Edith nepoata, peste umăr, în timp ce aceasta închidea ușa și venea în urma ei.

Abia atunci și-a dat seama Liv că bunica Edith nu avea nici un alt bagaj în afară de bine-cunoscuta ei geantă Kelly.

– Unde îți sunt bagajele, bunico?

Bătrâna a ignorat-o.

– Aș accepta chiar și o măslină cu usturoi, în cel mai rău caz.

– Ăăă, cred că n-am decât măslina obișnuite.

Bunica Edith a protestat, dar, după ce s-a așezat pe canapeaua din sufragerie, a părut să se împacă cu situația.

Liv a rămas tăcută cât timp a pregătit băutura bunicii, o sarcină care îi revenise ei încă de la vârsta de nouă ani. O doză sănătoasă de gin, un pic de vermut sec, câteva picături de suc de măslina, totul – amestecat cu gheață și apoi strecurat.

– Ar trebui să răcești mai întâi paharul, Olivia, a zis bunica Edith, în loc de „mulțumesc“, atunci când Liv i-a întins paharul cu băutură. Tu nu vrei să bei ceva?

– E ora două după-amiaza, bunico. În plus, încă încerc să-mi dau seama de ce ai venit.

Bătrâna a clătinat din cap.

– Chiar trebuie să fii atât de înțepată? a întrebat-o ea pe Liv, după care a luat o înghițitură lungă. Prea bine. Dacă chiar trebuie să știi, mă aflu aici pentru că asta e ziua în care ai scăpat în mod oficial de acel salaud devorator de suflete. Nu-mi place că trebuie să ți-o spun, dar...

– Așadar, ai venit ca să jubilezi.

Bunica Edith a mai luat o înghițitură din paharul de martini, iar Liv a remarcat, în treacăt, că îi tremura mâna.

– Sigur că nu, a zis bunica. Am venit să te ajut să-ți faci bagajele.

– Să-mi fac bagajele?

Bunica Edith a scos un oftat teatral, s-a ridicat și i-a făcut semn lui Liv s-o urmeze în dormitor.

– Haide odată! O să întârziem.

– Unde să întârziem?

– La aeroport.

Liv a rămas cu ochii holbați la ea.

– Ți-ai plâns de milă destul, Olivia. Avionul nostru pleacă peste patru ore și jumătate și știi bine ce măsuri de securitate au la JFK.

– Bunico, despre ce Dumnezeu vorbești?

– Încearcă să ții pasul, dragă, i-a răspuns bunica Edith dându-și ochii peste cap și golind paharul de martini. Mergem la Paris, evident.

Capitolul 3

MAI 1940

INÈS

Pivnițele de sub moșia Chauveau erau întunecate, reci și umede. Zidurile de cărămidă boltite, săpate în piatra moale de calcar, păstrau umezeala încă din vremea la care străbunicul lui Michel începuse construcția, în urmă cu șaptezeci de ani. Datorită acestui lucru, erau locul ideal pentru păstrarea sticlelor de șampanie în lungul lor proces de transformare într-o băutură extraordinară.

Inès știa asta pentru că, în urmă cu un an și jumătate, pe când începuse s-o curteze, Michel îi spusese istoria moșiei pe care o deținea familia lui. Cei din neamul tatălui său deveniseră vigneroni, podgoreni, încă din secolul al XV-lea, dar abia în zorii secolului al XVIII-lea începuseră să cocheteze cu ideea de a produce propriul lor vin. În orașele din apropiere, Reims și Épernay, ba chiar și în comuna Ay, marile case producătoare de șampanie făceau averi, în timp ce cultivatorii din satele mici trăiau ca niște țărani. Când, în 1839, stră-străbunicul lui Michel se căsătorise cu fiica unui magnat al textilelor, cei din familia Chauveau avuseseră, în sfârșit, destui bani ca să cumpere echipamentele și accesoriile necesare.

Afacerea evoluase încet și aproape că ajunsese într-un punct mort, când excentricul străbunic al lui Michel devenise de-a dreptul obsedat de construcția unei rețele de grote subterane pe proprietate, unele care să rivalizeze cu așa-numitele crayères săpate în calcar ale marilor case de vinuri din Reims. Tunelele care fuseseră construite începând cu anii 1817 erau atât de întortocheate și de complicate, încât, în timpul primei săptămâni petrecute de Inès la Maison Chauveau, ea se rătăcise sub pământ și rămăsese acolo timp de câteva ore, o încercare ce i se păruse terifiantă. Michel n-o găsisese decât după miezul nopții.

– Tunelurile se întind pe mulți kilometri și te pot induce în eroare, îmi spusese el lui Inès, care suspina în timp ce se lăsa condusă afară, spre aerul nopții. Nu-ți face griji, draga mea. Vei învăța.

Desigur, Michel cunoștea pe de rost fiecare centimetru al labirintului, se jucase, pe când era copil, de-a v-ați ascunselea în cavernele întortocheate, își scrijelise numele pe părțile calcaroase ale pereților, lângă numele strămoșilor lui, stătuse ascuns acolo în timp ce bombele sfârtecau pământul de deasupra, în timpul Marelui Război.

Dar chiar și după un an de la acea experiență înfricoșătoare, Inès tot nu se obișnuise cu liniștea întunecată, cu felul în care sticlele de vin aflat la maturat se îngrămădeau, precum niște mici sicrie mute, în caverne. Nu se obișnuise cu răcoarea constantă, care dădea senzația că anotimpurile de la suprafață încetaseră să mai existe, și nu se obișnuise niciodată cu felul în care vântul urla, uneori, la intrarea în beci, un sunet care o făcea să se gândească la stafiile și la lupii din basme.

Povestea asta era menită să fie un basm, și-a zis Inès, simțind o undă de regret și oprindu-se ca să-și maseze umerii care îi pulsau de durere. Îl cunoscuse pe Michel în noiembrie 1938 și ei doi păruseră să se potrivească la perfecțiune; el fusese vrăjbit de tinerețea și de optimismul ei, iar ea fusese la fel de impresionată de soliditatea și de înțelepciunea lui, precum și de rolul fascinant pe care îl juca în fabricarea unei șampanii cunoscute în întreaga Franță. Toate astea i se păruseră magice. Cine ar fi zis că, după numai șaptesprezece luni, ea avea să poarte cizme de lucru și să împingă lăzi de vin grele de douăzeci de kilograme spre caverna secretă pe care o construiseră părinții lui Michel în timpul Marelui Război, ca să-și ascundă lucrurile de valoare?

Instalația aceea era ingenioasă, iar atunci când Michel i-o arătase lui Inès pentru prima oară, la scurtă vreme după ce Franța declarase, în septembrie, război Germaniei hitleriste, ea rămăsese cu gura căscată; n-ar fi ghicit niciodată că în spatele unui zid aparent impenetrabil se afla ascunsă o imensă grotă secretă. O ușă camuflată se deschidea rotindu-se pe o balama pitulată între cărămizi, iar atunci când se închidea la loc părea să facă parte din tunelul de calcar și piatră vechi de zeci de ani. Mai era acolo și o statuie a Fecioarei, special comandată, menită să pară țintuită locului, deși era mai ușor de mișcat decât părea. Inès știa asta fiindcă trebuia să miște chiar ea statuia ca să pătrundă în ascunzătoare, acolo unde ei doseau treptat, de luni bune, sticlele de vin.

Singură înăuntrul grotelor, suferind de dureri de brațe și de spate, Inès simțea un fior rău prevestitor. În ianuarie, pe când ea și Michel stătuseră întinși în pat împreună într-o noapte furtunoasă, ascultând vântul care plesnea lujerii de viță de afară, el prezisese că avea să fie un an foarte prost pentru regiunea Champagne – o recoltă proastă, o umbră ce avea să năpădească întreaga regiune. Inès crezuse că Michel era doar pesimist, dar acum, că germanii trecuseră granița, se întreba dacă nu cumva avusese dreptate, așa cum avea întotdeauna. Deși ea îi respecta inteligența, uneori incapacitatea lui de a greși era exasperantă. Nu-i lăsa loc lui Inès pentru gânduri sau păreri diferite de ale lui.

– Inès? Ești acolo?

O voce a plutit spre ea în lungul scării înguste de piatră, venind dinspre intrarea principală a beciului, aflată în spatele unei uși de lemn tănuite în dosul castelului în care trăiau Michel și Inès. Aceasta din urmă a închis ochii pentru o clipă. Era Céline, nevasta lui Theo Laurent, șeful de cramă al lui Michel.

– Michel mi-a spus că s-ar putea să ai nevoie de ajutor, i-a spus Céline.

– Da, sunt aici! a răspuns Inès, încercând să-și facă vocea mai prietenoasă.

S-a zgâriat pe antebrațul stâng, un obicei copilăresc de care mama ei încercase să o scape, spunându-i că nu era potrivit pentru o doamnă, că dungile roșii pe care le lăseau unghiile ei erau necuviincioase și infantile. Dar ticul nervos îi revenea de fiecare dată când se enerva.

– Mă duc spre grota în care sunt stocate ultimele sticle din '28.

– C'est bon. Vin acolo imediat.

Auzea pașii grei pe scări; Céline renunțase la încălțările elegante în urmă cu câteva luni, pe vremea când Marna fusese golită de bărbați, iar acum purta cizme de lucru aproape în fiecare zi. Era mai puternică decât Inès și mai singură pe sine, iar Inès se simțea adesea ca o fetiță lipsită de experiență pe lângă ea, deși nu le separa decât un an.

Inès încerca să lucreze alături de ceilalți, dar nu avea iscusința lui Céline și de multe ori o făcea de oaie. N-avea simțul gustului, deși încerca să deguste vinurile; nu se pricepea la îmbutelierea amestecurilor și îi lipsea finețea necesară tragerii vinului, operație care trebuie făcută cu o mână sigură. Bănuia că ceilalți

o credeau leneșă, dar de fapt era doar șovăitoare și nesigură pe ea, iar de fiecare dată când mai spărgea o sticlă, își mai pierdea din încredere. Era nepricepută.

Ironia sorții făcuse ca, în urmă cu scurt timp, Michel să fi fost pe deplin împăcat cu felul ei de a fi. Atunci când o ceruse de nevastă, în urmă cu un an și jumătate, îi spusese că el urma să aibă grijă de ea și că n-avea să trebuiască să ridice nici măcar un deget.

– Bine, dar așa fi fericită să ajut, încercase ea să-i explice.

– Responsabilitatea mea e să am grijă de tine de-acum încolo, îi spusese Michel prinzându-i bărbia cu delicatețe în palma lui bătătorită și privind-o în ochi. Nu va trebui să muncești.

– Dar...

– Te rog, draga mea, o întrerupsese el. N-a fost nevoie niciodată ca tatăl meu să-i ceară mamei să-și bată capul cu producția de șampanie și nici eu nu vreau să te implic pe tine. Tu vei fi de acum înaintea doamna casei.

Dar apoi, în septembrie, fusese declarat războiul, iar recrutarea îi lăsase fără muncitori. Încetul cu încetul, Michel schimbase refrenul, la început încredințându-i lui Inès sarcini mărunte, printre scuze bâiguite. Ea avea grijă de fiecare dată să-l asigure că asta n-o supăra, că voia din tot sufletul să contribuie. Dar pe măsură ce toamna se transforma în iarnă, iar lipsa de mână de lucru le afecta tot mai mult producția, el o implorase să preia mai multe responsabilități. Inès se străduia să facă tot ce dorea el, dar de multe ori învățarea se dovedea a fi un proces lent. Așa că, pe măsură ce treceau lunile, simțea cum Michel era din ce în ce mai dezamăgit de ea.

Acum, pe când Céline trecea de ultima cotitură, Inès și-a întipărit un zâmbet pe buze. Chiar și îmbrăcată în pantaloni decolorați și încălțată cu cizme murdare de noroi, Céline era frumoasă, ceea ce o enerva pe Inès, deși știa că reacția ei era irațională. Dar apoi Inès a privit-o mai atent pe cealaltă femeie. Cu tot întunericul, a văzut că Céline avea ochii înroșiți.

– S-a întâmplat ceva? a întrebat-o Inès.

Céline și-a lăsat imediat capul în jos, ascunzându-și fața în spatele cortinei părului ei castaniu, lung.

– O, nu, totul e în regulă.

– Dar ai plâns.

Inès ştia că era lipsită de tact, dar nu i se părea corect ca Céline să se prefacă că totul era în regulă, deşi, în mod evident, viaţa lor de deasupra pivniţelor se dezintegra tot mai mult. Dar în anul care trecuse de când Inès se căsătorise cu Michel, cele două femei nu se împrieteniseră cu adevărat, deşi Inès încercase. Céline era tăcută, serioasă, şi avea tot timpul o expresie încruntată pe chip, pe când Inès făcea tot posibilul să privească partea bună a lucrurilor. La o lună după sosirea ei la Maison Chauveau, o auzise pe Céline şoptindu-i lui Theo că optimismul neabătut al lui Inès o irita, pentru că nu era realist. De atunci încolo, Inès măcar înţelegea privirile exasperate pe care Céline i le arunca din când în când.

Céline a răsuflat adânc, înfiorată.

– Da, ei bine, îmi fac griji pentru familia mea, Inès.

– Of...

Preţ de câteva clipe, Inès n-a ştiut ce să spună.

– Păi, îmi închipui că nu sunt în pericol. Sunt sigură că germanii nu le fac rău civililor.

Céline a scos un sunet ciudat, între un hohot de râs şi unul de plâns.

– Inès, nu-ţi aminteşti că vin dintr-o familie de evrei?

– Ba da, desigur.

Adevărul era că Inès nu dăduse prea mare atenţie acestui fapt. Fusese pomenit în discuţii de câteva ori în decursul ultimelor luni, atunci când apăreau veşti despre faptul că în Germania evreii erau ridicaţi din casele lor. Tatăl lui Céline şi familia lui erau evrei, dar Inès ştia că mama lui Céline – care murise în urmă cu doi ani – fusese catolică, iar Céline nu primise o educaţie religioasă.

– Dar nu trebuie să-ţi faci griji. În definitiv, trăim în Franţa.

Céline a rămas tăcută atât de multă vreme, încât Inès a crezut că, probabil, o lăsase fără replică.

– Chiar crezi că lucrul ăsta va mai conta atunci când germanii vor prelua controlul? a întrebat-o ea pe Inès.

Inès și-a mușcat buza de jos. Céline n-ar fi trebuit să privească orice situație ca pe sfârșitul lumii.

– Nu s-a auzit până acum că evreii ar fi în pericol aici, a zis ea, încrezătoare. Vei vedea. Totul va fi bine.

– Cum zici tu.

Céline s-a întors fără să mai scoată un cuvânt. Inès a privit-o cum s-a aplecat și a ridicat de pe podea o cutie cu sticle din '28, iar apoi a înaintat cu greu prin tunel, către grota secretă.

Inès a apucat și ea o cutie și s-a grăbit s-o urmeze, deși spatele îi protesta, iar bicepșii neantrenați o ardeau.

– Te-ai născut în apropiere de Dijon¹, nu-i așa?

– Da, la sud de Dijon, la Nuits-Saint-Georges.

– În cazul ăsta, tatăl și bunicii tăi se află mult mai departe de armata germană decât noi, nu?

Inès știa că Dijon se afla la o depărtare de trei sute de kilometri la sud de Champagne.

– Probabil că ai tăi se îndreaptă deja spre sud, a zis Inès, căci Michel îi explicase că sute de mii de refugiați aglomerau drumurile, speriați de apropierea germanilor.

– Nu, a răspuns Céline fără să se uite la Inès, pe când lăsa cutia pe podeaua de piatră a grotii secrete. Tata administrează o vinărie și mai toți muncitorii au fost trimiși pe front. A simțit că e de datoria lui să rămână. Îi e loial proprietarului, care s-a purtat foarte frumos cu el. Bunicii mei s-au hotărât să rămână și ei.

– Ei bine, cu siguranță că nu li se va întâmpla nimic rău.

– Cu siguranță că nu li se va întâmpla nimic rău, a repetat Céline, dar Inès i-a simțit amărăciunea din glas, i-a simțit teama, așa că a tăcut și s-a întors la sticlele ei.

Inès presupunea că și ea și-ar fi făcut griji pentru rudele ei, dacă ar fi avut rude rămase în viață. Însă amândoi părinții îi muriseră pe când avea numai șaisprezece ani – tatăl ei, lovit de un atac cerebral, iar mama, de un atac de cord, două luni mai târziu. N-avea frați, nici alte rude; Inès era singură pe lume. Din fericire, părinții prietenei sale, Edith, o primiseră în casa lor, iar Inès își găsisse astfel un nou cămin.

Deloc surprinzător, prin urmare, că la începutul anului 1938, atunci când Edith se îndrăgostise de un tânăr proprietar de restaurant pe nume Edouard Thierry, care moștenise braseria din Reims a familiei lui, Inès o întovărășise pe Edith în regiunea Champagne. N-avea nici un motiv să rămână în orașelul lor natal, Lille. Cu toate că la început nu-l prea agrease pe Edouard – pentru că i-o lua pe Edith – fusese surprinsă și mișcată de oferta lui ca ea să vină și să locuiască împreună cu ei în apartamentul lui spațios, situat deasupra braseriei.

– Ești cea mai bună prietenă a lui Edith, îi spusese Edouard lui Inès, solemn, în timp ce ea își ștergea lacrimile după modesta lor nuntă ținută la Sainte-Marie-Madeleine, biserica cu bolți baroce din centrul vechi al orașului Lille. Sigur că vei locui cu noi atât timp cât vei dori.

Inès nu crezuse, la început, că el chiar voise ca ea să-i însoțească, dar Edouard se dovedise o gazdă bucuroasă de oaspeți, incluzând-o adesea în viața lor socială, ba chiar cerându-i uneori părerea în legătură cu problemele politice internaționale. O lăsase chiar să ajute la barul braseriei din când în când, ca să câștige ceva bani. Atunci când Edouard îl adusesse la cină, într-o seară rece din toamna lui 1938, pe vechiul lui prieten, Michel Chauveau, spunându-i lui Inès că Michel era un burlac numai bun de însurătoare, păruse că fusese sortită să se îndrăgostească de el.

– O, Michel e atât de chipeș! exclamase Edith bătând din palme, mai târziu în seara aceea, în timp ce Edouard îl conducea pe Michel la plecare, iar cele două femei rămăseseră singure. Ce zici, Inès?

Inès zâmbise, dar inima îi bătea de tulburare.

– I-ai remarcat ochii? o întrebase ea pe Edith.

Erau de un albastru pătrunzător, ochi care vedeau prin tine. Michel era înalt, bine clădit, cu părul de culoarea nisipului și cu trăsături viguroase, iar costumul pe care îl purta, deși cam demodat, îi stătea bine.

– Ochii? repetase Edith cu un hohot de râs. Am remarcat numai că au fost pironiți asupra ta toată seara, draga mea prietenă. Și cum altfel? Ești frumoasă.

Edith avea un fel al ei de a o face pe Inès să se simtă bine. Întotdeauna fusese genul acela de prietenă care îți ridică moralul atunci când ești trist.

– Îți vine să crezi că deține Maison Chauveau? adăugase Edith ridicând din sprâncene cu subînțeles.

– Și, cu toate astea, a fost atât de modest, spusese Inès.

Michel venise încărcat cu trei soiuri de vin Chauveau vechi, în sticle gata răcite, dar ocolise cu eleganță întrebările lui Inès despre imperiul său de fabricare a șampaniei și întorsese discuția spre ea, întrebând-o despre viața ei la Lille, despre prietenia cu Edith și întrebând-o dacă avusese ocazia să facă un tur al regiunii Champagne.

Mai târziu, Inès și Edith căzuseră de acord că, de fapt, Michel îi ceruse lui Inès o întâlnire. La fel ca Edouard, era cu câțiva ani mai mare decât Edith și Inès și era mai serios decât ele. Inès presupunea că asta se datora faptului că atât Michel, cât și Edouard fuseseră nevoiți să preia de tineri afacerile lor de familie; pe când abia împliniseră douăzeci de ani, ei își asumaseră responsabilități pe care Inès nici nu le înțelegea bine.

– Nu m-am aventurat încă dincolo de Reims, îi spusese ea lui Michel. Dar mi-ar plăcea să văd zona din jur.

– Chiar ți-ar plăcea? o întrebase Michel zâmbind, iar Inès simțise o fluturare în stomac.

El o vizitase o săptămână mai târziu, iar până la venirea primăverii erau logodiți. Se căsătoriseră în prima săptămână din mai, căci nu aveau de ce să mai aștepte; la fel ca Inès, nici Michel nu mai avea rude în viață. La început, totul păruse uluitor. Inès devenise soția proprietarului unei prestigioase case de șampanie!

Urma să locuiască în mijlocul întinderilor de viță-de-vie! Urma să bea vin spumos în fiecare seară!

Dar realitatea fusese foarte diferită. Odată căsătoriți, Inès și Michel rareori se mai întorseseră la Reims; peisajul pitoresc al moșiei devenise banal după o vreme; chiar și sticla pe care o deschideau în fiecare seară, la cină, începuse să nu mai aibă nimic deosebit.

Dar cea mai mare problemă era aceea că acum, când nu mai locuia cu prietenii ei, Inès n-o mai avea alături pe Edith, cu care să bârfească în fiecare zi, și nici măcar pe Edouard, care s-o angreneze în discuții. Michel era chiar mai introspectiv și mai serios decât i se păruse ei în scurtul răstimp în care el o curtase; adesea luau masa într-o tăcere totală, în timp ce el cugeta la problemele legate de graficul producției sau de dificultățile pe care le întâmpina în relațiile cu cultivatorii – chestiuni pe care nu voia să le discute cu Inès.

Inès își imaginase că ea și Michel aveau să se întoarcă de multe ori la Reims ca să-și viziteze prietenii. Dar, cu toate că Reims se afla, față de Ville-Dommange, la o depărtare de numai patruzeci de minute de mers cu mașina, orașelul acela putea la fel de bine să se fi aflat într-o altă țară. În mai toate zilele, obligațiile activității de producție îl țineau ocupat pe Michel din zori și până la apusul soarelui, iar lui nu-i plăcea ca ea să plece la drum cu mașina fără el. Inès era efectiv captivă într-un loc despre care încă nu simțea că ar fi fost casa ei.

Și cu toate că, în timpul primei sale vizite la Maison Chauveau, Inès îi întâlnise pe Theo, voinic și brunet, și pe Céline, eleganta și energica lui soție, și-și închipuise că aveau să-i devină prieteni, nici lucrul ăsta nu se întâmplase. Theo era atât de cufundat în munca lui încât putea să dispară săptămâni la rând, iar Céline era la fel de tăcută și de serioasă ca și Michel. Cu cât încerca mai mult Inès să stabilească o legătură cu ea, împărtășindu-i știrile și bârfele culese din oraș, cu atât mai mult părea Céline să se retragă în ea însăși.

Acum, cu războiul care pândea la orizont, Inès se simțea mai izolată ca niciodată. În străfundurile grotelor, ea și Céline ar fi trebuit să-și împărtășească temerile privitoare la viitorul apropiat. În schimb, ele munceau în tăcere, singurul zgomot care se auzea fiind bufnetul înfundat scos de fiecare ladă așezată în noua ei locuință secretă.

Capitolul 4

IUNIE 1940

CÉLINE

Într-o dimineață de vineri a lunii iunie, la câteva zile după ce germanii pătrunseseră, mărșăluind, în regiunea Champagne, Theo a intrat grăbit și îmbujorat în căsuța în care locuia împreună cu Céline.

– În cele din urmă, au ajuns și aici, în Ville-Dommange, a spus el pe nerăsuflăte. Germanii. Vino repede.

Céline a simțit că o îneca un val de frică. Știuse că avea să vină acel moment, căci germanii jefuiseră orașele din jur încă de când ajunseseră în regiune, la începutul acelei săptămâni. Ea se agățase de speranța că poate sătucul lor avea să fie trecut cu vederea, dar desigur că acea speranță fusese una prostească. Cuceritorii își doreau recompensa – în cazul de față, nesfârșitul număr de sticle de șampanie fină ascunse în pivnițele întunecate din întreaga regiune. Dar dacă germanii căutau și altceva? Dacă veneau acolo știind că Céline era pe jumătate evreică?

– Să mă ascund? a întrebat ea.

– N-are legătură cu tine, i-a răspuns Theo fără întârziere, iar sprâncenele lui negre s-au unit. Același lucru li se întâmplă tuturor caselor producătoare de șampanie. Vino, Céline. Nu suntem în pericol câtă vreme facem ce ne spun ei. Iar acum Michel are nevoie de noi.

Céline nu putea să refuze, nu după bunătatea pe care le-o arătase Michel. Atunci când Theo solicitase slujba de șef de cramă la Maison Chauveau, în urmă cu

patru ani, imediat după ce se căsătorise cu Céline la Nuits-Saint-Georges, fusese deja refuzat de câteva case mai mari din Reims, pe motiv că învățase meserie în Burgundia, nu în regiunea Champagne. Dar lui Michel nu-i pășase câtuși de puțin de lipsa lui de pedigri.

– Ești un vinificator iscusit, asta e limpede, spusese el după ce citise referințele lui Theo și îl supusese la câteva runde de degustare și de amestecare de vinuri. Orice casă producătoare de vin ar fi norocoasă dacă ai lucra pentru ea.

Și asta fusese totul. Michel le oferise lui Theo și soției lui căsuța fostului intendent, aflată la numai cincizeci de metri în dreapta clădirii principale, ca parte a salariului primit de Theo, iar acesta din urmă acceptase. Din ziua aceea, Michel se arătase mai mult decât generos, tratându-i pe soții Laurent ca pe niște membri ai familiei, invitându-i adesea la cină în casa lui, care era cu mult mai mare decât a lor, și chiar la petrecerile de sărbători. O vreme, el și Theo fuseseră aproape ca frații, deși din septembrie, de când fusese declarat războiul, Céline văzuse o distanțare tot mai mare între ei. Theo se purta ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, în vreme ce Michel era hotărât să privească viitorul în față, chiar dacă acesta era înfricoșător și nesigur. Céline n-ar fi spus-o niciodată, dar ea era de părere că Michel avea dreptate, în timp ce soțul ei era lovit de miopie.

Și așa, în ciuda bățăilor ca de ciocan ale inimii ei și a palmelor asudate, Céline și-a dat pe spate șuvițele rebele și s-a forțat să zâmbească. Era deja îmbrăcată de lucru, în salopetă și cizme, cu o bluză albă de bumbac încheiată peste camizol. Plănuise să-l însoțească pe Theo la o vie din apropiere, unde erau de inspectat mugurii timpurii, însă era clar că acel drum ar fi trebuit să mai aștepte.

– Prea bine, i-a zis ea lui Theo. Să mergem.

El a apucat-o de mână, strângându-i degetele un pic prea tare, și a tras-o spre ușă. În josul drumului, la depărtare de vreo jumătate de kilometru, Céline a văzut apropiindu-se un mic convoi de camioane militare, în spatele cărora se ridicase praful. Precum un sunet de avertizare grav și stăruitor, zumzetul motoarelor străpungea liniștea după-amiezii.

– Merde, a mormăit Theo. Au venit mai devreme decât mă așteptam.

Theo și Céline au alergat spre casa cea mare. Ușa era deja deschisă, iar Michel și Inès îi așteptau la intrare, palizi la față.

– Ce ne facem? i-a întrebat Inès de cum au intrat.

Pentru prima oară părea zăpăcită, iar părul castaniu-închis îi era răvășit în vârtejuri sălbatice și nesupuse. Purta sandale negre, cu barete, și o rochie lungă, albastră, cu talie îngustă, reușind cumva să fie de o frumusețe delicată în mijlocul haosului. Inès a privit de la Theo la Céline și apoi din nou la Michel.

– Trebuie să facem ceva!

Și-a dus palmele la obraji, apoi și-a trecut unghiile pe întreaga lungime a brațelor, de parcă nu știa ce să facă în clipa aceea cu propriile mâini.

– Așteptăm, a hotărât Michel închizând ușa, iar tăcerea întunecată a vestibulului i-a înghițit pe toți patru. Așteptăm să vedem ce vor.

După mai puțin de un minut, au auzit afară scârțâit de frâne, urmat de râsete grosolane și de voci grave. După aceea, s-a auzit o bătaie puternică în ușă.

– Fiți calmi, le-a reamintit Michel, iar apoi a deschis ușa ca să-i întâmpine pe invadatori.

Céline a văzut în prag trei soldați germani, îmbrăcați cu toții în uniformă, doi dintre ei ținând în mâini niște puști lungi, iar în spatele lor se aflau încă vreo șase. Erau tineri, probabil că nu aveau cu mult peste douăzeci de ani, în afară de bărbatul din față, cu umeri lați, care părea să fi avut în jur de patruzeci de ani și a cărui mână adăsta pe tocul pistolului de la șold.

– Bună ziua, le-a zis Michel cu glas neutru, de parcă în fiecare zi i se întâmpla să le deschidă ușa germanilor. Cu ce vă pot ajuta?

– Tu să ne ajuți pe noi? a pufnit bărbatul mai în vârstă. Poți să ne ajuți arătându-ne unde se află intrarea în beciul în care țineți șampania.

Michel n-a răspuns pe loc, iar, în acele câteva secunde înghețate, Céline l-a studiat pe bărbat. Era înalt, cu părul închis la culoare, mustață subțire, ochi mici și trăsături aproape elegante, rafinate, care acum schițau un surâs batjocoritor. Haina uniformei, de un verde ce amintea de culoarea pădurii, cu gulerul ei negru, rigid, era prinsă la mijloc cu o curea de piele maronie și era împodobită cu nasturi de bronz, cu medalii și cu o decorație nazistă. Pantalonii erau gri, iar mai jos de ei sclipeau în lumina soarelui cizmele militare negre. În ciuda căldurii

dimineții, hainele lui n-aveau nici o cută. Céline și-a dat seama că era ofițer, comandantul celorlalți. Franceza lui era perfectă, lăsând să se înțeleagă că avea un nivel ridicat de educație și pregătire.

– Desigur, a replicat Michel cu glas monoton. Pot să vă întreb ce căutați?

– Nu poți.

Michel și Theo au schimbat o privire, apoi Michel s-a dat în spate, făcându-le soldaților semn să intre, de parcă erau oaspeți de onoare. I-a condus prin casă, spre ușa din spate, iar Céline și-a dat seama abia atunci că mica intrare secundară în beci, cea instalată de străbunicul lui Michel în bucătărie pentru cazul în care familia ar fi avut nevoie de acces rapid la pivnițe, fusese ascunsă în spatele unui dulap mare. În schimb, Michel – urmat de Theo la câțiva pași în spate – părea să-i conducă pe soldați spre intrarea principală din zidul de piatră care separa grădina de viile din spatele ei. Atunci când stră-străbunicul lui Michel construisese complicata rețea de tuneluri care să rivalizeze cu acele crayères deținute de mai marile case producătoare de șampanie, el instalase și o intrare impresionantă, făcută din piatră și închisă cu o ușă de lemn bogat ornamentată, care să arate cât se putea de grandios.

– Rămâneți aici, le-a spus Michel peste umăr, privind mai întâi la Inès, iar apoi la Céline.

Dar ofițerul a pus o mână fermă pe brațul lui Michel și a aruncat o privire în urmă, spre femei. A zâmbit, iar pe figura lui se citea ceva rece și vorace, o expresie care i-a înghețat lui Céline sângele în vine.

– Nu, a zis el, cred că femeile vor veni și ele cu noi.

Céline nu s-a opus atunci când Inès a prins-o de mână, împletindu-și degetele mici, de copil, cu degetele ei, mai lungi și mai subțiri. Au mers împreună după soții lor, au trecut de impresionanta intrare a beciului și au coborât treptele înguste, pașii lor grăbiți răsunând pe podeaua de piatră precum păcăniturile neobosite ale ciocăniturilor. Au pătruns în prima grotă, plină de sticle, iar unul dintre soldați a fluierat admirativ, dar cel din spatele lui l-a înghiontit și i-a zis în germană:

– Ei, haide, nici nu se compară cu Veuve Clicquot Ponsardin.

Céline a înțeles, fiindcă, pe când era copil, mama ei, care crescuse lângă granița cu Germania, o învățase germana. Dar s-a prefăcut că nu pricepea, ținând ochii larg deschiși și păstrându-și o expresie neutră pe chip. Știa că ar avea un avantaj, oricât de mic ar fi fost, dacă germanii aveau impresia că puteau vorbi de față cu ea fără să se ferească.

– Ei? Unde sunt sticlele din 1928? a întrebat ofițerul privind în jur, bănuitor. Dar cele din 1934?

– Mai avem numai vreo sută de sticle din acele recolte, i-a răspuns Michel ofițerului privindu-l drept în ochi. Dar dacă mă urmați, vă conduc acolo unde sunt depozitate.

Ofițerul și-a mijit ochii, dar l-a lăsat pe Michel să conducă grupul de-a lungul tunelului principal, către o grotă aflată pe stânga, în care Céline știa că Michel lăsase intenționat câteva rastele pline cu cele mai bune soiuri de vin. Absența lor completă ar fi părut suspectă; numărul mic putea fi explicat prin faptul că celelalte sticle fuseseră vândute.

– Aici e, a zis Michel arătând cu mâna spre încăpere. Acolo, pe podea, în partea dreaptă.

– Hmm...

Ofițerul a făcut un semn spre unul dintre oamenii lui și împreună au ridicat o ladă, iar apoi el a scos de acolo o sticlă. Era într-adevăr din '28, una dintre cele mai valoroase din toată colecția. Surorile ei așteptau, tăcute, în spatele Fecioarei adăpostite într-o curbură a sălii.

– Unde e restul? a întrebat ofițerul întorcându-se spre Michel cu o expresie dură pe chip, iar mâna dreaptă i-a alunecat din nou spre pistol.

– O, am vândut aproape tot lotul de multă vreme. '28 a fost un an foarte bun, după cum știți. Foarte căutat. La fel și '34.

Michel și-a încrețit fruntea. Era un actor mult mai bun decât își închipuise Céline.

– Vă rog, luați ce avem. Eu nu mă voi opune.

Ofițerul a făcut un gest către doi dintre oamenii lui, care s-au grăbit să apuce sticlele.

– De ajuns. Acum lăsați-ne singuri.

– Desigur.

Michel a luat-o de mână pe Inès și a pornit, grăbit, înapoi spre scări. Céline și Theo i-au urmat. Tuspatru au rămas tăcuți cât timp au urcat scările, au traversat grădina și au intrat în bucătăria clădirii principale.

– Michel, mai aveai puțin și le mulțumeai pentru că ne jefuiesc pivnițele! a strigat Inès de îndată ce au fost singuri.

– Ce ar fi trebuit să fac, Inès? i-a răspuns Michel cu o voce care părea frântă. S-a instaurat anarhia. Trebuie să ne asigurăm viitorul, iar dacă germanii au impresia că ascundem ceva, ne vor distruge pivnițele.

– Bine, dar trebuia să te arăți atât de... supus? a stăruit Inès ridicându-și, de indignare, glasul cu o octavă. Doar e proprietatea noastră!

– Inès!

Era prima dată când Céline îl auzea pe Michel ridicând vocea. El și-a trecut mâna prin păr, în timp ce Inès clipea, uitându-se la el cu priviri de căprioară rănită.

– Draga mea, a zis el mai calm. Astea sunt cele mai grele momente. Acum așteptăm să treacă furtuna, iar în câteva zile autoritățile germane vor prelua controlul asupra soldaților. Până atunci, noi nu trebuie decât să supraviețuim.

Inès a deschis gura ca să-i dea o replică, dar a fost întreruptă de o voce din spatele lor:

– Am impresia că voi, francezii, sunteți mai înțelepți decât păreți.

S-au răsucit cu toții pe călcâie și l-au văzut pe ofițerul german în pragul ușii din spate, luminat de soare și ținând în mână o țigară din care ieșea un fuor subțire de fum.

– Singurul lucru pe care îl aveți de făcut acum e să rezistați. Verstanden?

Nimeni n-a spus nimic. De aceea, simțind că tăcerea se prelungise destul, Céline a răspuns în numele tuturor:

– Da, domnule. Înțelegem. Nu veți avea neplăceri din partea noastră.

Ofițerul a zâmbit ușor, ceea ce l-a făcut să pară și mai periculos, și mai sinistru. Sau poate că era numai felul în care o studia deodată pe Céline și care o neliniștea foarte tare pe aceasta; parcă o remarca pentru prima dată. Privirea i-a întârziat asupra nasturilor de sus ai bluzei ei. Ea a rezistat imboldului de a tresări, de a se face mică. În cele din urmă, privirea ofițerului a urcat spre chipul ei.

– Mă bucur s-o aud, i-a răspuns el.

Céline a înghițit în sec, iar ofițerul și-a întors privirea spre Michel.

– Iar acum, ce se află în casa cea mică? a întrebat el făcând semn către căsuța lui Céline și a lui Theo. Oamenii mei vor să vadă.

O oră mai târziu, amândouă locuințele fuseseră golite, la fel ca zeci de lăzi pline cu cea mai bună șampanie de la Maison Chauveau. Michel insistase ca nici unul dintre ai lui să nu facă vreun gest de împotrivire în timp ce soldații luau mobilă, smulgeau de pe pereți tapiserii vechi de multe generații, le goleau cămara luându-le prețioasa pâine, borcanele de gem, cutiile de cafea. Germanii au prădat tot – fotolii, pături, saltele – chiar și pendula care împodobise salonul vreme de peste o sută de ani. Au îngrămădit totul în grădină, în fața casei celei mari, strivind stratul de bujori pe care Inès îl îngrijise cu încăpățănare, chiar și după ce Michel îi spusese de mai multe ori că erau nevoiți să transforme tot pământul cultivabil în grădină de legume. Acum nu mai era relevant.

În vârful mormanului, Céline a văzut macatul decolorat pe care i-l făcuse mama ei cu ocazia căsătoriei cu Theo și a simțit deodată că o cuprindea furia. Ce nevoie ar fi avut oamenii aceia de un obiect atât de personal? Era mijlocul lunii iunie; nopțile erau destul de călduroase. Nu, luarea aceluia macat reprezenta ceva mai rău – o nevoie de a jefui de dragul jafului. Céline a clipit, alungându-și lacrimile; știa că ar fi trebuit să fie mai îngrijorată din cauza pierderii obiectelor de mobilier, a conservelor și a borcanelor cu alimente care i-ar fi scos din iarnă. Dar macatul era unul dintre ultimele lucruri pe care le avea de la mama ei.

Soldații ieșeau din cele două case după ce luaseră toate lucrurile care puteau să aibă o oarecare valoare. În timp ce încărcău totul în camioane, ofițerul care îi comanda se plimba încolo și înapoi, cu degetele mari prinse de curea.

– Ne vom întoarce după mai multă șampanie atunci când vom avea nevoie.

În mustața lui se vedeau firimituri, iar pe partea dreaptă a bărbiei, o urmă de jeleu.

– Tot ce aveți aparține acum Germaniei.

Michel a tușit și și-a strâns buzele până când au devenit o linie subțire.

Ofițerul l-a studiat.

– Wir werden uns wiedersehen², i-a zis lui Michel pe un ton amenințător.

Nimeni nu i-a răspuns, iar el a părut amuzat de faptul că nu-i înțeleseseră vorbele. Céline a avut grijă să-și păstreze pe chip o expresie neutră, iar atunci când privirile ofițerului s-au oprit asupra-i, întârziind atât de mult încât l-a simțit pe Theo încordându-se lângă ea, s-a silit să nu clipească, să nu tresară, până ce ofițerul s-a răsucit pe călcâie și a plecat.

Iar apoi, la fel de repede cum sosiseră, germanii s-au urcat în camioanele lor și au plecat cu prada, hohotind și strigând până ce nu s-au mai văzut.

– Ce a zis? a întrebat Inès pe un ton aproape isteric, de îndată ce convoiul a dispărut.

Tăcerea bruscă părea rău prevestitoare.

– Știe cineva ce a zis?

– A zis că ne vom întâlni din nou, i-a răspuns Céline.

Însă nu era nevoie să traducă intenția din spatele cuvintelor. Era o amenințare și, chiar și în căldura soarelui cald al regiunii Champagne, Céline a simțit că îi îngheța sângele în vine.

Capitolul 5

IUNIE 2019

LIV

– Trebuie să ieși din starea asta, a zis bunica Edith în timp ce Liv se uita lung pe fereastră la cerul întunecat de deasupra Atlanticului, întrebându-se când avea să vadă primele raze de soare la orizont, spre est.

Liv și-a întors capul, surprinsă s-o vadă pe bunica ei stând dreaptă în scaun, studiind-o la lumina slabă din cabina de clasa întâi. Se îmbarcaseră în avionul Delta în urmă cu câteva ore, dar Liv nu reușise să doarmă, în ciuda faptului că scaunele rabatabile de la clasa întâi erau mai confortabile decât își imaginase ea.

– Nu știam că ești trează.

Liv a pus o mână pe brațul bunicii. Era rece și pielea ei se făcuse ca de găină, iar Liv a întins mâna, instinctiv, după pătura care alunecase din poala bunicii.

– Las-o, a zis bătrâna doamnă dând-o la o parte pe Liv. Eu sunt bine. Tu, însă, nu ești. Te lași copleșită de durere.

– Nu mă las copleșită. Sunt tristă, atâta tot.

– Din cauza netrebnicului de Eric?

Liv și-a mușcat unghia degetului mare.

– Din cauză că nu mai știu cine sunt.

– Ei, pentru numele Domnului, Olivia! Sper că nu vrei să spui că identitatea ta

depinde de netrebnicul ăla. Știu că, după moartea tatălui tău, mama ta a schimbat soții așa cum ații își schimbă șosetele, dar credeam că tu ești mai înțeleaptă.

Liv i-a aruncat o privire.

– Nu vreau să spun decât că toată povestea asta m-a luat pe nepregătite, iar acum mă simt un pic pierdută, înțelegi? Am patruzeci și unu de ani, n-am nici soț, nici copii, nici loc de muncă. Nu mă aflu acolo unde mi-am închipuit că mă voi afla.

– Da, dar dacă îl lași pe Eric să-ți ia totul, el câștigă, nu-i așa? a zis bunica Edith clătinând din cap și apăsând butonul de apelare. Iar asta chiar că ar fi o mare dezamăgire.

Liv și-a mușcat buza atunci când a văzut-o apropiindu-se pe însoțitoarea de zbor, cu rimelul întins și cu părul turtit pe o parte a capului. Se vedea limpede că fusese trezită din somn, dar bunicii Edith n-a părut să-i pese, ci a comandat fără să șovăie un martini cu gin și niște covrigei. Însoțitoarea de zbor a adus comanda după câteva clipe, căscând și aruncându-i lui Liv o privire întrebătoare. Liv n-a putut decât să ridice din umeri. Nimeni nu știa ce să zică despre miniona nonagenară franțuzoaică ce bea în stilul unui director de publicitate din anii '60.

– Deci, unde eram? a întrebat bunica Edith după ce a luat o înghițitură lungă din cocktail, al treilea de la imbarcare.

În mod evident, secretul longevității acelei femei era hotărârea neabătută cu care își ținea ficatul la murat.

– O, da, indispoziția ta, a reluat ea. Nu te prinde deloc, dragă. Mama mea spunea întotdeauna că o doamnă trebuie să găsească o cale de a rezolva problemele fără să se plângă. Cred că a fost un sfat foarte bun, deși recunosc că n-am ținut întotdeauna seama de el.

– Cu tot respectul, bunico, poate că mama ta n-a avut niciodată de-a face cu infertilitatea și cu un soț care să nu mai suporte nici măcar să se uite la ea.

– Nu, draga mea, ea a avut de-a face numai cu moartea violentă a unui frate în Primul Război Mondial, cu înspăimântătoarele bombardamente de noapte din perioada în care germanii au devastat Franța, iar tatăl meu s-a întors de la Verdun pe jumătate orb și plin de o furie pe care și-o revărsa asupra nevinovaților.

Liv a făcut ochii cât cepele.

– Bunico, îmi pare foarte rău. Nu știam că familia ta a trecut prin toate astea.

– Da, vezi tu, e mai bine ca unele lucruri să fie uitate. Ideea e că mulți oameni pierd mai mult decât își imaginează că ar putea să piardă vreodată, și totuși găsesc o cale de a merge mai departe.

Atunci când a ridicat din nou paharul de martini, mâna îi tremura. I-a aruncat o privire lui Liv, iar apoi a privit dincolo de ea, în depărtare.

– Eu am găsit o cale, Olivia. Și tu va trebui să faci la fel.

Parisul era aglomerat, deși nu se făcuse încă ora opt dimineața, iar mașina lor cu șofer își croia drum pe străzile înguste ale celui de-al șaptelea arondisment. Liv privea pe fereastră la brutăriile deja pline de clienți, la florăresele care se pregăteau să deschidă, la vitrinele pline de bunătăți ale magazinelor de brânzeturi. Liv a întredeschis geamul și a inspirat adânc, inhalând amestecul bine cunoscut de pâine și drojdie, de fum slab de țigări și de flori – o combinație pariziană unică. Fusese de atâtea ori aici pe vremea când era copil, încât aroma asta ar fi trebuit să-i declanșeze amintiri fericite, precum era aceea cu ea alergând prin Grădinile Tuileries, în timp ce bunica mergea agale în urma ei, cu o țigară prinsă între două degete lungi.

În schimb, amintirea care își înfigea ghearele în ea era una dintr-o excursie mai recentă, pe care o făcuse împreună cu Eric imediat după ce el îi ceruse mâna, în urmă cu treisprezece ani. Liv socotise că, dacă nu primea încuviințarea bunicii Edith, nu se putea căsători cu Eric fără să aibă muștrări de conștiință. Trebuia ca excursia lor la Paris să fie o simplă formalitate, dar bunica Edith îl antipatizase pe Eric de la bun început, din motive care rămăseseră de neînțeles pentru Liv. Nici el n-o plăcuse pe bunica Edith; în prima lor dimineață petrecută acolo, îi spusese lui Liv că bătrâna era prea teatrală.

– Cred că pur și simplu îi place să ducă un trai confortabil, protestase Liv. În plus, știi cât de generoasă s-a arătat mereu față de mine.

Eric își dăduse ochii pe cap.

– Ei, da, trebuie să fie plăcut să se scalde în banii pe care nu i-a câștigat ea.

– Ce tot spui? Habar n-avem de unde provin banii ei.

– Și tu nu crezi că ăsta e un lucru straniu?

Liv ridicase din umeri.

– Cred că bunica e de modă veche. Întotdeauna spune că e vulgar să vorbești despre aspecte financiare.

– Ei, oricum o fi, pare să creadă că eu nu merit nici un cent din banii ei.

– Poftim?

– Vrei cumva să spui că semnarea unui acord prenuptial n-a fost ideea ei?

Desigur, bunica Edith fusese cea care stăruise să fie întocmit acel document, care lui Liv i se părea complet inutil. Dar bătrâna îi plătea cu generozitate cheltuielile de nuntă, iar a consimți la cererea ei părea un preț mic de plătit ca să se mențină pacea.

– Uite ce zic eu, tu crezi că asta contează? Doar nu vom divorța. Eu te iubesc.

Mai târziu, în timp ce Eric era la duș, Liv abordase subiectul cu bunica Edith.

– Îți place de el, nu?

Bunicii Edith îi luase mult timp până să poată s-o privească în ochi pe Liv.

– Nu, nu prea.

– Dar nici nu-l cunoști! Cum poți să spui așa ceva?

– Mă ajută experiența de o viață, draga mea. Când știi, știi.

– Ei, află că greșești! Și nu e treaba ta să-l judeci pe bărbatul pe care îl iubesc!

– Cineva trebuie să fie vocea rațiunii, îi replicase bunica Edith privind-o în ochi. Iar mama ta e prea ocupată să umble haihui cu iubiții ei, ca să îți-o spună.

– Poate că îmi respectă punctul de vedere mai mult decât tine.

– Sau poate că încă nu și-a dat seama că problemele sentimentale pot să te facă și orb, și prost, a spus bunica Edith ridicând din umeri, în timp ce Liv fierbea. Dar e viața ta, la urma urmei. Mărită-te cu el, dacă vrei. Numai să nu spui că nu te-am avertizat.

Iar acum, după aproape un deceniu și jumătate, cuvintele ei încă îi mai răsunau în urechi lui Liv.

– Bunico? a întrebat ea cu glas scăzut, în clipa în care mașina cotea la dreapta, pe Rue Fabert, iar în fața lor apărea Domul auriu al Invalizilor.

– Mda?

– Cum de l-ai citit atât de repede pe Eric atunci când l-am adus aici prima dată, ca să-l cunoști?

– Ești la Paris și încă te mai gândești la el? a întrebat-o bunica pe un ton dezaprobat. Uită-l.

– L-am uitat, i-a răspuns Liv. Pe cuvânt. Doar că nu înțeleg cum de m-am înșelat atât de tare, pe când tu ai înțeles de la început ce fel de om era.

Bunica Edith s-a foit pe banchetă, cu ochii brusc umeziți.

– Nu e vina ta, Olivia, nu în totalitate. Atunci când ești tânăr nu vezi decât viitorul. După ce îmbătrânești, vezi doar trecutul.

Și-a întors capul și a privit pe fereastra mașinii. După o pauză lungă, a reînceput să vorbească, dar vocea îi tremura într-un fel pe care Liv nu-l mai auzise niciodată.

– Iar trecutul are un fel aparte de a-ți arăta lucrurile limpede, fie că-ți place, fie că nu.

Capitolul 6

SEPTEMBRIE 1940

INÈS

Strugurii au fost primii care li s-au opus germanilor, murind pe vița-de-vie sau pur și simplu căzând la pământ în întunericul miezului de noapte și astfel sinucigându-se. Molia strugurilor și viermele recoltei invadaseră țara odată cu armata germană, distrugând o parte atât de mare a culturii din anul acela, încât casele producătoare de șampanie își socoteau deja pierderile înainte să fi fost recoltat primul ciorchine.

În prima dimineață a perioadei de recoltare din acel an, Inès și Céline i-au însoțit pe Michel și pe Theo la una dintre viile care îi aprovizionau cu o mare parte din strugurii Pinot Meunier. Inès a privit cu neliniște crescândă cum copiii și bătrânii se îndeletniceau cu munca pe care în anii trecuți o făceau muncitorii puternici și rezistenți.

Culegătorii lucrau în perechi, tăind cu foarfecele de grădină de pe vița-de-vie ciorchini de struguri negri și durdulii, pe care îi puneau în coșuri mici. Apoi copiii de vârstă școlară le cărau până la niște coșuri de răchită mai mari, numite mannequin.

– Nu lucrează destul de repede, a mormăit Theo, schimbând priviri îngrijorate cu Michel.

– Ar trebui să le dăm o mână de ajutor, a zis Céline.

– Non, s-a opus Theo, întorcându-și privirile spre ele. Trebuie să vă cruțați puterile. Avem de adunat recolta noastră.

– Da, ar trebui să ne întoarcem pe domeniul nostru, a zis Michel. Lotul ăsta va începe să sosească în scurtă vreme. Trebuie să ne pregătim.

Inès ştia că strugurii care erau culeşi acum aveau să intre în presa din beciul lor până în după-amiaza aceea, sucul fiind extras de teascuri ale căror coşuri circulare puteau să fie încărcate cu patru sute de kilograme de fructe simultan. Aveau să fie coborâte plăcile care striveau fructele, silind sucul să curgă pe laturile şi la baza preseii. Prima sută de litri, plină de impurităţi de pe coji, era aruncată, iar apoi începea să curgă în cisterne cuvée – sucul cel mai bogat în zahăr. După ce erau extraşi două mii cincizeci de litri, o ultimă presă sau două produceau alte cinci sute de litri de must cu gust mai pregnant de fructe, numit taille. Apoi tot lichidul era limpezit şi dus în adâncul beciului, pentru finisare.

Acolo, Theo începea procesul de fermentare şi, până în noiembrie, sticlele de vin – care nu era încă spumant – erau stivuite, iar conţinutul lor îşi începea procesul de îmbătrânire, aşteptând o serie de degustări pe care aveau să le facă Theo şi Michel, hotărând împreună amestecul final care să intre în componenţa şampaniei din 1940. Întregul proces era unul complex şi fascinant, alcătuit din reguli şi legi stricte pe care Inès încă se străduia să le înţeleagă.

– Sunt îngrijorată, a zis Inès de pe locul din dreapta şoferului, în timp ce se îndreptau spre casă înghesuiţi tuspătru în Citroënul lui Michel. Lucrătorii pierd prea multe boabe.

– A fost o recoltă sortită pieirii încă de la început, i-a răspuns Michel pe un ton sumbru, iar încheieturile degetelor îi erau albe de la cât de tare strângea volanul. Totuşi, culegătorii se străduiesc să-şi facă treaba cât mai bine. Iar acum va trebui să facem şi noi acelaşi lucru.

O clipă s-a lăsat tăcerea.

– Dar ce ne facem dacă nu obţinem cantitatea de struguri la care ne aşteptam? l-a întrebat Inès.

Michel a privit înspre locul pasagerului, pe care şedea ea.

– Ne vom descurca cu ce avem.

– Dar cum? a stăruit Inès.

Așezat pe bancheta din spate, Theo și-a dres glasul, iar Michel i-a aruncat o privire înainte să se întoarcă spre Inès.

– Draga mea, treaba asta nu trebuie să te îngrijoreze pe tine.

– Cum să nu, a stăruit Inès, deși vedea cum chipul soțului ei se întuneca din ce în ce mai mult. De ce nu vrei să-mi vorbești despre toate astea, Michel? Eu nu-mi doresc decât să ajut. Viitorul meu depinde de Maison Chauveau în aceeași măsură în care depinde și al tău.

Inès rostise acele vorbe ca să-și arate solidaritatea, dar Michel a clătinat din cap, furios. În ultimul timp, asta părea să fie reacția lui obișnuită la tot ceea ce spunea sau făcea ea.

La început, el nu se purtase astfel, ci păruse încântat de lipsa ei de experiență. Dacă Inès îi punea întrebări, el era fericit să-i răspundă, explicându-i, într-un fel pe care ea să-l poată înțelege, complicatele etape ale procesului de fabricare a șampaniei.

Dar lucrurile începuseră să se schimbe imediat după declararea războiului. Acum, când îl întreba câte ceva, el îi răspundea scurt, descurajator. Inès știa că avea multe pe cap, dar atitudinea lui o rănea. Îi lipsea felul în care râdeau altădată, încrederea pe care o aveau unul în celălalt, însă asta nu durase decât câteva luni, la începutul căsătoriei. Dacă, oare, povestea lor de dragoste nu fusese reală, iar viitorul avea să semene cu ceea ce trăia ea în clipa de față?

– Va trebui să ai încredere în mine, Inès, i-a spus Michel în cele din urmă, cu o voce gâtuită. Am totul sub control.

– Dar..., a dat să spună Inès.

– Sunt sigură că ne vom descurca cu ceea ce vom obține în cele din urmă, Inès, a întrerupt-o Céline, de pe bancheta din spate. Vom reuși să facem ceva minunat. Întotdeauna reușim. Nu trebuie să-ți faci griji.

Inès s-a întrebat dacă era numai o părere a ei tonul condescendent pe care îi vorbise cealaltă femeie. Cine se credea Céline ca să vorbească în numele lui Michel și al lui Theo, ca și cum ar fi făcut parte din grupul lor, tustrei împotriva ei?

– Da, mulțumesc, Céline, i-a răspuns Inès, bătoasă. Foarte util, ce să spun?

Și-a întors capul și a privit pe fereastra mașinii, pentru ca nici unul dintre cei de față să nu-i vadă lacrimile de frustrare din ochi.

Odată înapoiți cu toții la Maison Chauveau, douăzeci de minute mai târziu, Michel și Theo s-au îndreptat spre beci, ca să facă ultimele pregătiri pentru primirea strugurilor ce urmau să intre sub presă, în vreme ce Céline a însoțit-o pe Inès în casa cea mare. În ciuda lipsei de alimente, reușiseră să adune ingredientele ca să pregătească o oală gigantică de supă de napi și mai multe franzele, cu care să-i hrănească pe muncitorii ce aveau să sosească a doua zi și să înceapă recoltarea în viile de la Maison Chauveau.

Cele două femei au început să lucreze umăr la umăr, curățând și tăind legumele, singurul sunet care se auzea fiind țacănitul neîntrerupt al cuțitelor.

– Îmi pare rău dacă te-am jignit mai devreme, a zis Céline, rupând tăcerea stâjenitoare dintre ele.

Inès nu s-a uitat la ea.

– Mda, vezi tu, nu cred că greșesc făcându-mi griji.

– Nu greșești.

– Atunci de ce sare Michel la gâtul meu de fiecare dată când rostesc un cuvânt, zilele astea?

Era menită să fie o întrebare retorică, și de aceea Inès a fost surprinsă s-o audă pe Céline vorbind din nou:

– E supus la o mare presiune, Inès.

Inès a scrâșnit din dinți și a atacat cu dușmănie napol pe care îl ținea în mână.

– Și eu îmi dau seama de asta, Céline. Nu trebuie să-mi explici starea în care se află soțul meu.

Céline n-a spus nimic timp de câteva secunde.

– Îmi pare rău. Intenția mea n-a fost să depășesc măsura.

– Ba sigur că asta a fost.

Inès a lăsat cuțitul jos. De peste un an încerca să fie cât putea de amabilă cu Céline, în speranța că cealaltă femeie avea s-o privească în cele din urmă ca pe o egală, dar se săturase până peste cap să fie drăguță, în timp ce toți ceilalți o călcau în picioare.

– Mă crezi o proastă, Céline. Crezi că nu-mi pasă de ceea ce petrece aici, dar mie îmi pasă. Știu că nu mă pricep la treburile din pivnițe așa cum te pricepi tu, dar nu sunt o idioată incapabilă, așa cum îți place ție să crezi.

Inès s-a înecat cu ultimele cuvinte, înghițindu-și un hohot de plâns.

Céline a oftat.

– Nu cred că ești incapabilă, Inès. Cred... cred că ești încă foarte nouă în meseria asta. Sunt multe de învățat.

– Eu încerc, Céline, chiar încerc.

Tăcerea care s-a lăsat era jenantă, apăsătoare. Inès s-a întors la legumele pe care le curăța, iar ochii o usturau de lacrimi pe care refuza să le verse de față cu Céline.

– Ascultă, îmi pare rău, a zis Céline după o vreme. N-am fost mereu dreaptă cu tine.

Inès și-a ridicat privirea la ea.

– Nu, n-ai fost. Știu că n-avem multe în comun, Céline, dar îmi imaginam că, într-o bună zi, noi două aveam să ajungem să ne bazăm una pe cealaltă. În definitiv, suntem amândouă captive aici, în mijlocul pustietății. Michel nu pare să mai asculte ce am eu de zis și ar fi plăcut să am o prietenă.

– Dar suntem prietene, Inès.

– Chiar suntem?

– Desigur.

Însă Céline nu și-a ridicat privirea și nici n-a mai spus altceva. Inès a tăcut din nou, stânjenită, iar Céline s-a simțit și mai înstrăinată decât înainte față de femeia de lângă ea.

Pe când viile se adânciseră în somnul de sfârșit de toamnă, iar diminețile sclipeau, înghețate, Inès se simțea epuizată. În fiecare zi se trezea înaintea zorilor și, pe jumătate adormită, îl urma pe Michel în beci, unde lipeau etichete pe sticlele cu recolta din 1936 și pregăteau încărcături pentru expediere, deși era greu de spus când anume aveau să aibă din nou clienți permanenți.

Într-o seară din noiembrie, la multă vreme după lăsarea întunericului, Michel a urcat din beci cu obrații îmbujorați și o sclipire sălbatică în ochi.

– Vine Klaebisch mâine-dimineață, a anunțat-o el pe Inès, care se afla în bucătărie și privea, încruntată, la cămara aproape goală. Emile, de la comisie, ne-a trimis un mesager ca să ne dea de știre.

– Ce dorește? l-a întrebat Inès.

Otto Klaebisch era proaspăt numit în funcția de supraveghetor german al producției de vin din Champagne, Beauftragter für den Weinimport Frankreich, un om pe care îl porecliseră Weinführer. Sosirea lui în Champagne în iulie fusese primită cu oarecare ușurare, căci pusese capăt spolierii pivnițelor. În plus, provenea dintr-o familie bună, care se ocupa de multă vreme de producerea de vinuri; ba chiar se născuse în regiunea Cognac, unde părinții lui fuseseră negustori de coniac înainte de Marele Război. Dacă Champagne trebuia condusă de un invadator, era mai bine să fie cineva care înțelegea munca localnicilor, stilul lor de viață. Dar primirea călduroasă se răcise în scurtă vreme, fiindcă Klaebisch rechiziționase castelul personal al lui Bertrand de Vogüé, de la Veuve Clicquot Ponsardin, și se mutase în el.

– Fără îndoială că vine să mai ceară vin, a spus Michel printre dinți.

– Iar tu ce îi vei răspunde? l-a întrebat Inès.

– Îmi voi da silința să-i fac pe plac.

Inès și-a încleștat fălcile și s-a întors la cratița de pe foc.

– Nu pot să ne facă asta.

– Sigur că pot, Inès, a zis Michel, iar vocea lui suna ostenit. Va fi un război lung, iar noi trebuie să facem tot ce putem ca să supraviețuim. Am mai vorbit despre asta, nu?

– Da, a mormăit Inès, știind că spusese din nou ceva ce nu trebuia să spună.

În dimineața următoare, Inès și Michel s-au trezit chiar mai devreme decât de obicei, ca să termine de etichetat ultimele sticle și să fie pregătiți pentru sosirea lui Klaebisch. Inès a îmbrăcat o rochie verde pal, care foșnea atunci când i se atingeau de gambe, și-a strâns părul într-un coc lăsat pe ceafă și s-a dat cu un pic de ruj pe buze. Înainte de izbucnirea războiului, așa arăta mereu – elegantă, aranjată, distinsă. Dar trecuse atâta vreme de când se îmbrăcase frumos, încât acum abia dacă se mai recunoștea în oglindă.

– Depui un mare efort de dragul ocupanților noștri, i-a zis Michel încruntându-se, pe când ea ieșea din dormitor și i se alătura în salon.

– Nu crezi că e important să ne ia în serios? l-a întrebat Inès, netezindu-și cutele rochiei.

Michel nu i-a răspuns, iar ea s-a simțit dintr-odată stânjenită.

– Theo și Céline vin și ei?

Michel a clătinat din cap în semn că nu.

– M-am gândit că ar fi mai bine dacă Klaebisch n-ar întâlni-o pe Céline. Opinia germanilor despre evrei, ce să zic... Situația lui Céline s-ar putea să fie chiar mai puțin sigură decât a noastră.

– Dar ea nu intră sub incidența Statutului Evreilor, a remarcat Inès.

În octombrie, guvernul francez promulgase restricții care îi priveau pe evrei, dar numai pe cei care aveau cel puțin trei bunici evrei. Céline n-avea decât doi.

– Cine știe când se vor răzgândi naziștii? E mai bine să fim precauți, a spus Michel.

În realitate, absența lui Céline era o ușurare; Inès nu știa câtă vreme mai putea să suporte tăcerea posomorâtă a celeilalte femei. În ultimele săptămâni, Céline se retrăsese și mai mult în sine, vorbind numai cu Theo și cu Michel, în propoziții scurte, în legătură cu producția de vin. Inès se mira cum de îi suporta Theo răceala atunci când rămâneau între patru ochi.

Herr Klaebisch a sosit prompt, la ora opt dimineața, însoțit de doi soldați nemți care au rămas în urmă, vorbind în șoaptă. Weinführerul era un bărbat înalt, cu păr negru, dat cu briantină, și cu o față fâlcoasă, punctată de un nas lătăreț, ca un cioc. Ochii lui oblici păreau să sclikească în lumina dimineții în timp ce privea de jur împrejur, cercetând casa din priviri.

– Vă mulțumesc că m-ați primit, le-a zis el într-o franceză la fel de impecabilă precum cea vorbită de ofițerul cu ochi ca niște mărgele, care condusesse jaful din iunie. Mă conduceți acum în beci?

Inès a mers în urma lui Michel și a lui Herr Klaebisch, surprinsă să audă conversația aproape prietenească dintre cei doi. Weinführerul întreba despre compoziția solului din zonă, iar Michel îi explica cum, în viile de la vest de Reims, nisipul amestecat cu calcarul autohton ajută ca pământul să se mențină reavăn chiar și atunci când vremea era uscată. Inès avea senzația că germanul deja știa lucrurile astea; se afla în Champagne de luni întregi și se ocupa de vinificație de mulți ani. Dar părea să asculte cu atenție.

– Și totuși, recolta de anul ăsta a fost un eșec, a zis Klaebisch cu glas blajin, în timp ce coborau în întunericul rece. Anul viitor trebuie să ne descurcăm mai bine. Regiunea asta e foarte importantă pentru Führer.

– Dar înțelegeți, desigur, că atunci când forța de muncă ne e luată, e imposibil să scoatem producția maximă din viile noastre, oui? a replicat Michel. Știți că recolta de anul ăsta a fost mai mică cu optzeci la sută. Aici, la noi, câțiva oameni fac munca a mulți bărbați ca să producem șampania. Chiar și soțiile noastre ajută.

Klaebisch n-a răspuns un răstimp îndelungat, iar Inès s-a temut că Michel depășise limita. Dar apoi au ajuns la capătul scârilor, iar Weinführerul și-a dres glasul.

– Monsieur Chauveau, înțeleg dificultatea în care vă aflați, dar la vreme de război trebuie să ne descurcăm cu ce avem, ja?

– Desigur.

– Atunci îmi imaginez că veți găsi o cale. Francezii mi s-au părut întotdeauna a fi foarte descurcăreți.

În timp ce Klaebisch străbătea coridorul îngust care mergea de-a lungul tunelului principal, zgomotul înăbușit al cizmelor lui răsună în tăcerea grea. A mers pe lângă rastelele înșiruite, oprindu-se din când în când ca să privească la câte o sticlă, dar n-a mai rostit nici un alt cuvânt, iar Inès și Michel au tăcut și ei. Apropiindu-se de statuia Fecioarei care păzea zidul fals, Inès s-a forțat să răsuflă normal. N-a putut să-și oprească un mic oftat de ușurare pe când Klaebisch se întorcea, în sfârșit, spre ieșirea din beci, fără să fi observat ceva nelalocul lui.

– O colecție frumoasă, a zis el după ce au urcat cu toții scara în spirală și au ieșit în aerul rece al dimineții.

A scos un carnetel din buzunar și a notat ceva, mijindu-și ochii și țuguindu-și buzele. În cele din urmă, și-a ridicat privirea din carnet.

– Înțeleg că supravegheați producția cu ajutorul unui șef de cramă pe nume Laurent?

– Da, Theo Laurent.

– Mi-ar plăcea să-l cunosc. Poate data viitoare, a zis Klaebisch fără să aștepte un răspuns. În orice caz, vom începe cu o mie de sticle de cuvée de prestige din 1935 și cu aceeași cantitate din cel din 1936. Pregătiți-le de expediere imediat. Domnul Reichsmarschal Göring va fi foarte mulțumit.

A făcut un gest spre soldații care încă așteptau lângă intrare și au plecat împreună, în tăcere. De pe aleea din fața casei, Inès și Michel i-au urmărit din priviri până ce camionul a dispărut dincolo de colinele aflate în depărtare.

Cu ceva timp înainte de Anul Nou, a început o mică revoltă împotriva germanilor. La scurtă vreme după sosirea lui, Herr Klaebisch avusese o întâlnire la Commission de Châlons, autoritatea de reglementare a caselor producătoare de șampanie și comandase să i se aducă în fiecare săptămână 350 000 de sticle de șampanie din toată regiunea, plătite cu mărci afectate de inflație, iar toate să fie șampilate Rezervat pentru Wehrmacht. Abia după onorarea acelei comenzi avea să li se permită caselor să le vândă șampanie propriilor concetățeni, dar

niciodată nu rămânea destul ca producătorii să facă profit. Acum, pentru producția menită să plece în Germania, aceștia foloseau sticle murdare, dopuri de proastă calitate și cuvée de mâna a doua, iar în unele regiuni erau de-a dreptul încântați de ideea de a le trage clapa germanilor. Inès știa că Michel acționa cu precauție, dar nici măcar el nu rezista ispitei de a-i prosti pe ocupanți.

– Îmi place să mi-i imaginez pe Göring și pe Himmler cinând împreună la Berlin cu una dintre cele mai bune sticle ale noastre, a zis Michel într-o seară friguroasă, după ce îi invitasese pe Theo și pe Céline să stea cu ei în fața șemineului din casa cea mare, ca să se mai încălzească puțin.

– Un grand cru din '35, a intervenit Theo, cu un licăr în ochi.

– Bien sûr, a rânjit Michel. Nici nu vor remarca bobitele de noroi.

Theo a chicotit.

– Sau faptul că, în realitate, sticlele conțin vinuri inferioare, din '37, și nu vinuri de colecție.

– Nu vă temeți că veți fi prinși? i-a întrebat Inès.

– Toată lumea face la fel, Inès, i-a răspuns Theo ridicând din umeri.

Dar, o săptămână mai târziu, într-o după-amiază în care ninge, Klaebisch le-a făcut o vizită neașteptată, sosind într-o mașină cu șofer și însoțit de un neamț îmbrăcat în uniformă și înarmat cu o pușcă.

– Monsieur Chauveau, a zis el cu glas neutru, după ce Michel i-a deschis ușa. Am venit să discut problema trădării dumitale.

– Nu știu la ce vă referiți, i-a răspuns Michel cu glas monoton, dar Inès, venită la ușă în spatele lui, a văzut cum i se întindea roșeața pe gât.

Înainte de a-și întoarce iarăși fața spre Klaebisch, el i-a aruncat lui Inès o privire scurtă.

– Credeți că nu înțeleg ce faci? Ce faceți voi cu toții, afurisiții din Champagne? Din gura Weinführerului sărea salivă. Mă iei drept prost?

– Sigur că nu.

– Dar nu negi faptul că ați etichetat incorect sticlele de vin de calitate inferioară care au fost trimise în Germania.

Colțul gurii lui Michel a zvăcnit.

– M-am asigurat că sticlele expediate în Germania sunt tratate cu tot respectul pe care îl merită.

Cei doi se țintuiau cu privirile.

– Domnule, a intervenit Inès. Dacă ceva nu e în ordine, asta a fost, fără îndoială, o greșeală. Spune-i, Michel!

Klaebisch și-a lăsat capul într-o parte.

– E adevărat? Ați făcut o greșeală?

Michel n-a răspuns nimic, iar, în cele din urmă, Weinführerul a scos un oftat.

– Prea bine. Poate că ai vrea să meditezi la chestiunea asta în închisoare.

– Nu, domnule, vă rog! a icnit Inès, dar Michel n-a scos nici o vorbă atunci când soldatul care îl însoțea pe Klaebisch l-a apucat de braț și l-a împins spre ușă.

– Totul va fi bine, Inès, i-a zis Michel peste umăr, în timp ce soldatul îl îmbrâncea, iar Klaebisch îi urma de aproape.

Pentru o clipă, lui Inès i s-a părut că a văzut un zâmbet pe chipul lui Michel, dar acea expresie a dispărut la iuțeală.

– Vă rog! a strigat ea în urma Weinführerului. E nevinovat!

Klaebisch s-a întors spre ea, cu un chip marcat de epuizare.

– Madame, a zis el, nici unul dintre noi nu mai e nevinovat.

În cele din urmă, Michel a petrecut trei zile la închisoarea din Reims, iar după aceea a descris întreaga poveste ca pe o aventură strașnică, căci celulele erau pline de producători de vin arestați din același motiv.

– Inès, a zis Michel în seara în care s-a întors la Maison Chauveau, cu cearcăne întunecate sub ochi. Ar fi trebuit să vezi. M-am simțit mândru că sunt cetățean din Champagne.

Inès l-a condus pe Michel în dormitor și, în timp ce îi descheia încet nasturii cămășii și îl trăgea spre ea, mulțumindu-i lui Dumnezeu că se întorsese teafăr acasă, a murmurat:

– Dar acum, după ce ai rămas ferm pe poziții, poți să revii la etichetarea corectă, da? Cred că ți-ai făcut cunoscut punctul de vedere, dragul meu.

S-a aplecat ca să-l sărute, dar el s-a tras înapoi.

– Inès, ăsta e doar începutul.

Ea rămas cu ochii cășcați la el. Ce se întâmplase cu decizia lui de a rămâne pasiv?

– Dar, dragul meu, te joci cu focul.

– Da, a zis Michel, iar ochii lui aveau o lucire periculoasă. Ce a zis generalul De Gaulle? „Orice s-ar întâmpla, flacăra Rezistenței franceze nu trebuie să moară și nu va muri.“ Asta e țara noastră, draga mea, iar eu voi lupta până la capăt pentru onoarea ei.

Capitolul 7

IULIE 1940

CÉLINE

În a doua zi de joi din iulie, Theo și Michel au plecat de dimineață ca să participe la întrunirea anuală pe care o organiza Syndicat Général de Vignerons, sindicatul producătorilor de vin, la douăzeci de kilometri spre sud, la Épernay. Se zvonea că Maurice Doyard, care îi reprezenta pe cultivatorii din regiune, avea de făcut un anunț împreună cu Robert-Jean de Vogüé, de la Maison Moët & Chandon, care reprezenta casele producătoare de șampanie.

– De Vogüé are o idee despre felul în care putem să ne opunem germanilor fără să intrăm în bucluc, i-a zis Theo lui Céline pe când era pe picior de plecare.

– Sper că nu propune un plan periculos, a zis Céline.

– Cred că e mai degrabă vorba despre un plan care să ne ajute să tratăm cu Klaebisch în cel mai eficient mod cu putință.

Vorbele lui au făcut-o pe Céline să se simtă ceva mai bine, dar știa că n-avea să poată să se liniștească până la întoarcerea lui Theo și a lui Michel. L-a sărutat pe Theo de rămas-bun, un sărut pe buze, grăbit și absent, iar apoi s-a îndreptat spre beci, în timp ce bărbații se îndepărtau în Citroënul lui Michel.

În subteran, Inès scotea deja butoaiile dintr-o pivniță de stocare și le rostogolea înspre sala principală. Începând cu săptămâna care trecuse, ocupația ei de căpetenie fusese inspectarea și pregătirea butoaielor pentru recolta care urma, o sarcină pe care i-o încredințase Michel pentru că o ținea ocupată și nu necesita nici finețe și nici îndemânare. Céline spera ca Inès să nu-și dea seama de intenția

soțului ei. Pe măsură ce războiul se prelungea și îi forța să petreacă mult timp împreună, lui Céline începuse să-i fie milă de Inès, care într-adevăr părea să încerce să facă tot posibilul ca să contribuie la efortul comun. Céline nu putea să-și imagineze că aveau să devină vreodată prietene – Inès era schimbătoare și nu părea să priceapă cât de grav era războiul care ajunsese până în pragul casei lor –, dar Céline știa că trebuia să se străduiască mai mult să fie drăguță cu cealaltă femeie. Un aer de disperare solitară părea s-o învăluie pe Inès în acele zile, iar Céline măcar înțelegea cum se simțea.

– Unde am ajuns? a întrebat-o ea pe Inès, apropiindu-se de pivnița de stocare.

Inès și-a șters fruntea; obrazul stâng îi era brăzdat de o dungă de murdărie, iar fruntea îi lucea de sudoare.

– Abia acum încep cu cele de aici. Duc butoaiile care au nevoie de mai multă atenție în pivnița goală de acolo, în stânga.

– Bine, i-a zis Céline, legându-și părul și privind spre butoaiile pe care Inès le rostogolise deja în afara pivniței. Să încep cu cele pe care le-ai umplut ieri?

În fiecare zi de inspecție trebuia ca mai întâi să ciocănească în butoaie, ca să se asigure că ecoul nu se auzea înfundat, ceea ce ar fi însemnat că butoiul era, probabil, compromis. Dacă, în schimb, sunetul era limpede, așa cum trebuia să fie, butoaiile erau rostogolite într-o altă pivniță, unde erau spălate și umplute cu puțină apă. În cazul în care apa era tot acolo în ziua următoare, butoiul era întors cu susul în jos, ca să se verifice dacă structura rezista și la celălalt capăt. Era esențial să se facă asta cu fiecare butoi, fiindcă dacă vreunul dintre ele era crăpat sau deformat, se putea pierde foarte mult vin. În acele recipiente avea loc prima fermentație, înainte ca vinul să fie tras în sticle, ca să fermenteze a doua oară.

– În regulă, a spus Inès.

S-a aplecat peste unul dintre butoaie și a ciocănit în capac. Apoi a lovit cu degetele îndoite în lungul lemnului, în mai multe locuri, dând din cap în semn de aprobare.

– Mă ocup eu de ăsta, a zis Céline luând butoiul de la Inès și întorcându-l pe o parte, ca să-l rostogolească. Oricum mă duc într-acolo.

– Mulțumesc, a zis Inès în timp ce se îndrepta spre un alt butoi. De unde ai

învățat atâtea etape de vinificație? M-am întrebat mereu.

– A, am lucrat în branșă de când eram mică. Știi că tatăl meu e producător de vinuri, nu?

Rostind acele cuvinte, Céline a simțit o durere în inimă, căci încă nu primise nici o veste de la el. Cu fiecare zi care trecea, era tot mai îngrijorată.

Inès a dat din cap.

– Așadar, de la el ai învățat să faci vin, înainte să te căsătorești cu Theo?

– Cu mult timp înainte să mă căsătoresc. S-a lăsat din nou tăcerea, iar Céline a simțit că trebuia să facă un efort ca să fie mai prietenoasă. S-a forțat să adauge: Așa ne-am întâlnit, eu și Theo. Prin tatăl meu.

– Nu știam.

– Theo i-a fost ucenic tatălui meu o vreme, ca să învețe cum se face vinul spumant. Tatăl meu e foarte cunoscut în Burgundia pentru vinul mousseux pe care îl producea în fiecare an, a spus Céline, începând să rostogolească butoiul. Tata a văzut cât de talentat era Theo și știa că el visa să vină în Champagne, a adăugat ea, peste umăr. Cred că s-ar putea spune că tata a orchestrat lucrurile între noi. A simțit că pe Theo îl aștepta un viitor strălucit și că el îmi putea oferi o viață mai bună decât cea pe care aș fi avut-o în Burgundia.

– Așa v-ați întâlnit? a întrebat-o Inès pe Céline în timp ce o urma de-a lungul sălii, cu ochii măriți de curiozitate. Și apoi v-ați îndrăgostit?

Céline a împins butoiul într-o pivniță de stocare și, înainte să-i răspundă lui Inès, l-a ridicat în picioare.

– De fapt, ne-am căsătorit repede, înainte să ne cunoaștem bine, pentru că Theo deja își făcea planuri să plece din Burgundia. Uniunea noastră era firească, înțelegi? Eu eram fiica unui producător de vinuri și înțelegeam bine ce însemna să ai o viață care se învâрте în jurul vinului. Cât despre Theo, cred că s-a simțit ușurat să se însoare. Nu mai trebuia să-și bată capul ca să facă, o vreme, curte cuiva; se putea concentra asupra muncii lui.

– Nu v-ați căsătorit din dragoste? s-a mirat Inès, părând devastată. Ce trist!

Céline s-a simțit năpădită de un val de iritare. Oare cealaltă femeie chiar credea că era la îndemâna oricui să trăiască o poveste de dragoste? Nu, ca să ajungi la dragoste trebuia să muncești din greu, iar Céline asta făcuse de-a lungul anilor.

– Ne iubim acum, a răspuns ea, simplu, deși nu era pe de-a-ntregul convinsă, fiindcă trecerea timpului nu făcuse decât să le dezvăluie ei și lui Theo cât de puține aveau în comun.

– Dar..., a zis Inès cu o expresie perplexă pe chip, înainte ca vocea să i se stingă.

– Inès, să știi că nu toți avem parte de norocul tău și al lui Michel, i-a spus Céline. Văzând expresia rănită care a trecut peste chipul lui Inès, ea a regretat tonul pe care vorbise, așa că a reluat, încercând să-și îndulcească oarecum cuvintele: Nu vreau să spun decât că tu ești norocoasă că te-ai îndrăgostit de o persoană care, la rândul său, s-a îndrăgostit de tine de la bun început.

De fapt, întregă acea poveste de dragoste fusese greu de privit. Céline îl respectase întotdeauna pe Michel și, uneori, mai ales atunci când Theo se retrăgea în sine ca să cugete la producția de vin, ea simțise o legătură uimitoare cu Michel. Dar apoi el se îndrăgostise până peste cap de femeia asta temperamentală, slăbănoagă și strălucitoare, iar Céline se simțise oarecum dezamăgită. Își imaginase întotdeauna că Michel avea să se însoare cu o persoană un pic mai așezată și mai serioasă, poate cu cineva care să-i semene ei, cu cineva cu care ea își putea imagina că avea să stabilească o adevărată relație de prietenie.

– Da, a spus Inès, apoi a tăcut, iar Céline și-a imaginat că acea conversație a lor luase sfârșit, până ce Inès a adăugat, cu o voce firavă: Dar uneori mă întreb dacă nu cumva Michel s-a îndrăgostit doar de ideea de mine. De parcă m-a privit și m-a văzut așa cum voia el să fiu, dar în timp realitatea l-a dezamăgit.

– Sunt sigură că nu e adevărat.

– Nu e? a spus Inès, lăsând să-i scape un oftat scurt și obosit. Am senzația că nimic din ce fac nu e bine. O citesc în ochii lui.

– Războiul e de vină. Îl neliniștește.

Deși îi părea rău pentru Inès, Céline înțelegea frustrarea lui Michel. Ducea prea multe pe umeri ca să mai poată s-o răsfete și pe Inès, deși exact asta păruse

nerăbdător să facă atunci când o adusese în casă și o instalase acolo așa cum ai face-o cu o decorațiune frumoasă.

– Știu. De asta aș vrea să mă creadă atunci când îi spun că pot să fac mai mult. Așa cum are încredere în tine.

Neîndoielnic că tonul lui Inès fusese tăios, dar adevărul era că Michel și Theo deja îi dăduseră destule șanse să-i ajute. Recent, avuseseră urgentă nevoie de ajutor la degorjare – îndepărtarea sedimentelor din sticlele care au trecut deja prin procesul de remuaj – și le învățaseră cum se face atât pe Céline, cât și pe Inès. Era o muncă delicată; trebuia să apuci o sticlă aflată în poziție răsturnată și s-o îndrepti cu vârful în sus, în timp ce urmăreai cum se ridicau bulele de gaz în interior. În secunda în care bulele ajungeau la sedimentul adunat la gâtul sticlei, trebuia să scoți repede dopul cu o unealtă metalică numită pince à dégorger și, în aceeași clipă, să astupi sticla cu degetul mare. Céline prinsese mișcarea după vreo treizeci de încercări, dar pe Inès fusese nevoiți s-o oprească după aproximativ o sută de sticle, pentru că, în loc să aștepte ridicarea gazului dinăuntru, ea părea să scoată dopurile la întâmplare, ceea ce făcea să se piardă prea mult vin, care se vărsa pe podeaua pivniței.

– Ei bine, acum ajuți, i-a zis Céline.

Inès a pufnit:

– Da, cum să nu, oricine poate să bată în lemn și să umple butoaie cu apă, nu crezi?

Céline s-a silit să schițeze un zâmbet.

– Dar tot e util.

– Da, a zis Inès cu glas stins. Asta zice și Michel.

S-au cufundat în tăcere și au lucrat împreună timp de câteva ore, fără să mai schimbe alte vorbe în afară de câteva propoziții despre locul în care să pună butoaiele sau despre ora la care s-ar fi putut întoarce bărbații.

Se făcuse aproape șapte când au auzit, deasupra lor, huruitul Citroënului. După o clipă, Michel a coborât scările în spirală. Theo zâmbea în spatele lui.

– Cum a mers? a întrebat Céline, ridicându-și privirea de la butoi și scuturându-și palmele.

– Minunat, i-a răspuns Theo și, pentru prima dată în ultimele luni, Céline a văzut speranța oglindindu-se în ochii lui. Intenția e să-l forțăm pe Klaebisch să trateze cu o organizație care ne reprezintă pe toți, în loc să ne abordeze individual. În felul ăsta, vom suporta cu toții povara într-un mod egal.

– Pare soluția perfectă! a exclamat Inès, fericită, bătând din palme.

Michel s-a încruntat la soția lui.

– Ei bine, e un pas în direcția cea bună, a zis el, precaut. Dar am primit vești că acum Klaebisch rechiziționează din Champagne cinci sute de mii de sticle pe săptămână.

– Cinci sute de mii? a întrebat Céline. Cum vom putea ține pasul? Dacă recolta de anul ăsta e din nou slabă...

Theo i-a aruncat o privire și a spus:

– Dar asta îi va împiedica să ne frângă spinările luându-ne vinuri din recolte mai valoroase. Crede-mă, Céline, e un lucru bun. Industria va supraviețui. Totul va fi în regulă.

Michel și-a dres glasul, iar Céline și-a ridicat privirea la el și s-a întrebat dacă nu cumva Michel se gândea la același lucru ca și ea, anume că Theo părea să nu priceapă esența a ceea ce se petrecea. Războiul însemna mai mult decât supraviețuirea vinului lor.

– În orice caz, noul aranjament ar trebui să ne ajute, a zis Michel.

S-a mai uitat o dată la Céline și i-a reținut privirile o fracțiune de secundă înainte să se întoarcă spre ceilalți.

– Ei, mai bine haideți să vedem cum merge inspectarea butoaielor.

În seara aceea, Theo a lipit-o pe Céline de trupul lui după ce ea s-a urcat în pat, lângă el. Céline a fost surprinsă să-și simtă corpul încordându-se tot, ca reacție la atingerea lui, și s-a forțat să se relaxeze.

– Regiunea Champagne va supraviețui, i-a spus Theo în timp ce o mângâia pe obraz cu mâna lui aspră.

Céline nu-și amintea când o atinsese ultima dată în felul ăsta, iar atingerea lui i se părea ciudată, străină.

– Întâlnirea de azi, Céline, a fost prima dată când am simțit că avem cu adevărat o oarecare soluție, a adăugat el. De Vogüé e un om înțelept.

– Da.

– Va avea grijă de noi. Vinul va fi apărut.

Theo i-a atins din nou obrazul și și-a lipit pântecul de al ei.

Ea și-a mușcat buza, dar n-a putut să se abțină și i-a trântit-o:

– Dar oamenii? Pentru tine nu contează decât vinul?

Céline l-a simțit cum a devenit țepăn, iar după ce s-a rostogolit pe spate, deschizând o prăpastie între ei, ea a închis ochii în întuneric, deja furioasă pe ea însăși. Theo nu-i împărtășea temerile și, cu toate că era conștientă de asta, știa că n-avea nici un rost să forțeze cuvintele să iasă la suprafață.

– Sigur că nu, a rostit el, scurt. Dar și ție ar trebui să-ți pese de vin. Doar asta e viața noastră, Céline.

– Nu, Theo. E ceea ce facem, nu ceea ce suntem. Dacă germanii ar distruge viile mâine, am găsi o cale de a ne continua viața. Dar dacă ei îmi distrug familia? Dacă au făcut-o deja?

– Céline, fii serioasă. Familia ta e în siguranță. Totul va fi bine. Vei vedea.

– N-ai de unde să știi asta.

Céline vedea în minte chipul tatălui ei, simțea mâna puternică a bunicului pe umăr, simțea buzele calde ale bunicii pe obraz. Deodată a simțit că nu mai putea să stea alături de Theo. Fără alt cuvânt, s-a dat jos din pat și s-a îndreptat spre ușa dormitorului, oprindu-se doar atât cât să-și ia puloverul lung, așezat pe spătarul scaunului din colț.

– Céline, nu fi teatrală. Unde te duci?

– Să iau aer.

Pe întuneric, Céline s-a îndreptat spre ușa din spatele casei, sperând într-o oarecare măsură ca Theo să vină după ea, să-i ceară scuze pentru lipsa lui de înțelegere, dar el n-a făcut-o, iar ea și-a zis că asta spunea multe.

Afară, luna era aproape plină și ilumina totul. Céline s-a îndreptat spre beciuri. Acolo, singură cu sticlele adormite, știa că prezența lor avea s-o liniștească. Theo nu credea că ei îi păsa de vin, dar îi păsa – ba chiar foarte mult. Simțea inima și sufletul muncitorilor în fiecare sticlă. Doar că îi păsa mai mult de viața lor.

Întunericul de cerneală de sub pământ părea o îmbrățișare. La picioarele scării de piatră, Céline a aprins o lampă cu ulei, iar zidurile din jur au prins viață din umbrele bine cunoscute. Ea a răsuflat adânc, apoi a înghețat locului. Dintr-una dintre pivnițele din fața ei, pe partea dreaptă, se auzea un sunet slab, ca o zgârietură. Să fi fost cineva acolo? A rămas nemișcată, iar inima îi bătea cu putere.

Desigur, lucrul cel mai înțelept ar fi fost să facă iute cale întoarsă și să urce la suprafață, să stingă lumina și să plece acasă. Dar a simțit dintr-odată o puternică nevoie de a proteja; germanii puteau să-și impună regulile și puteau să le rechiziționeze sticlele, dar spațiul acela sacru de sub pământ n-avea să le aparțină niciodată. Aparținea Franței, cu toată istoria locului, cu felul în care pământul însuși se închidea peste vinul care se învechea și pe care îl transforma într-o licoare magică. Înainte să se poată opri, Céline s-a descălțat și a înaintat cât putea de discret de-a lungul pasajului îngust.

Beciurile erau din nou cufundate în liniște, iar Céline și-a spus că se putea ca sunetul pe care îl auzise să fi fost făcut de un șoarece. Dar a continuat să înainteze cu băgare de seamă, luminând prima pivniță de pe partea dreaptă. Ce ar fi făcut dacă ar fi dat peste un neamț pândind în întuneric? Dar acolo nu era nimic, în afara miilor de sticle cufundate în somn.

Nici în următoarea pivniță nu se vedea vreo mișcare. Céline tocmai era pe cale s-o lumineze pe a treia cu lampa, când tăcerea a fost străpunsă de o voce:

– Céline?

Ea a scos un țipăt găuit, înainte să-și dea seama că omul care stătea la câțiva metri în fața ei, cu ochii larg deschiși, era Michel.

– Doamne, m-ai speriat de moarte, i-a zis ea ducându-și o mână la inimă. Ce faci aici?

– N-am putut să dorm, i-a răspuns el. Vin aici uneori, atunci când am nevoie să mă gândesc.

– Și eu la fel, a spus Céline privindu-l plină de neliniște. Adică sper că nu e nici o problemă. Îmi dau seama că sunt pivnițele tale...

– Céline, locul ăsta vă aparține și vouă în aceeași măsură în care îmi aparține mie. După tot ce ați făcut tu și Theo, după tot timpul investit aici, a zis el, clătinaând din cap. Ați fi putut să plecați spre sud, să încercați să găsiți un loc mai sigur în care să așteptați sfârșitul războiului, dar ați rămas.

– Sigur că am rămas.

Céline nu știa cum s-o spună, dar simțea că prinsese rădăcini acolo, că găsisese locul în care îi era sortit să se afle. Ea și Theo nici măcar nu aduseseră în discuție ideea plecării.

– Ei bine, vă sunt recunoscător, i-a spus el, apoi a făcut un semn spre pivnița din care tocmai ieșise. Acum, că ești aici, n-ai vrea să șezi puțin? M-ar bucura compania ta.

Céline a șovăit. Știa că ar fi trebuit să iasă, să-l lase pe Michel singur cu gândurile lui. Așa ar fi fost politicos, așa s-ar fi convenit. Dar în expresia de pe chipul lui Michel era ceva, avea în privire o blândețe care o făcea să dorească să rămână.

– Ar trebui să..., a dat ea să zică.

– Te rog, a întrerupt-o el. Aș vrea să te întreb ceva.

Céline a șovăit înainte să-l urmeze înăuntrul pivniței și a simțit cum o furnica pielea. El i-a făcut semn către o bancă de piatră care se întindea de-a lungul peretelui din spate, iar ea s-a așezat la capătul îndepărtat, lăsându-i destul loc să se așeze în celălalt capăt. Dar după ce au rămas față în față, în întuneric, ei i s-a

părut că momentul devenise intim dintr-odată. A simțit-o și el, desigur, căci s-a îndepărtat brusc.

– S-a întâmplat ceva? l-a întrebat ea, căci el încă nu spusese nimic.

– Ce? O, nu, nu.

Michel și-a trecut o mână prin păr, iar ea a remarcat cât de obosit părea, cât de îngrijorat. Cu siguranță că în acele zile cu toții aveau aceeași înfățișare, dar Michel avea ceva ce ei i se părea diferit, o tristețe în ochi. S-a gândit că, poate, și el îi citea emoțiile, așa cum i le citea și ea pe ale lui.

– Spuneai că ai vrea să mă întreb ceva?

– Da. Și te rog să mă ierți dacă întrebarea mea e prea personală, dar... Și-a trecut încă o dată mâna prin păr, iar glasul i s-a stins. Voiam să te întreb despre familia ta.

Céline a simțit că i se strângea inima. Se așteptase ca la un moment dat să înceapă să fie întrebată despre obârșia ei evreiască. Doar că nu se așteptase s-o întrebe Michel. Însă locuia pe moșia lui și era datoare să-i spună adevărul.

– Ei, da, tatăl meu este evreu și, chiar dacă noi nu eram o familie de credincioși, eu tot sunt considerată...

– Nu, nu, a întrerupt-o el, iar Céline a văzut, chiar și în întuneric, cum roșeața începea să i se întindă lui Michel pe gât și spre obraji. Iartă-mă. Nu asta voiam să spun. Știu că ești pe jumătate evreică, Céline. Eu nu voiam decât să te întreb dacă ai primit vești de la familia ta. Sunt în siguranță? Eram îngrijorat și nu știam cum era mai bine să te întreb.

Spre surprinderea și stinghereala ei, a simțit că i se umpleau ochii de lacrimi. Nu putea să vorbească din cauza nodului din gât, iar atunci când și-a ridicat din nou privirea la el, îngrijorarea și compătimirea întipărite pe chipul lui au făcut-o să treacă peste toate stăvilele. S-a trezit plângând cu suspine.

După câteva secunde, Michel s-a apropiat de ea, mai întâi timid, apoi străbătând întreaga lungime a băncii. A șovăit înainte să-și strecoare brațul în jurul ei, iar Céline s-a aplecat spre el, scaldându-i umărul în lacrimi. Apoi s-a tras îndărăt, rușinată.

– Îmi pare foarte rău, i-a zis ea ștergându-și lacrimile. Nu... nu știu ce m-a apucat.

– Nu-ți cere scuze. N-am vrut să te supăr.

– Nu. Nu e vina ta. Adevărul e că sunt foarte îngrijorată în privința lor. N-am mai primit nici o veste.

Michel a oftat.

– Of, Céline. De asta îmi era teamă.

– Știu, comunicațiile sunt înfiorător de dificile acum, dar...

– Am un prieten, a întrerupt-o el, pe un ton devenit dintr-odată grav și stăruitor.

– Ce?

– Am un prieten care poate să pună pe cineva să verifice ce se petrece cu ei. Dacă vrei.

Ea a clipit scurt. El îi evita privirea.

– Ei, da, desigur, dar nu vreau să primejduiesc viața cuiva.

El a zâmbit ușor.

– Viața prietenului meu e mereu în primejdie. Dar știu că ar fi dispus să ajute.

Céline avea o sută de întrebări și probabil zeci de motive pentru care să zică „nu“, dar, în schimb, a șoptit:

– Mulțumesc.

– N-ai pentru ce, i-a zis Michel privind-o acum în ochi. Trebuie să ne purtăm de grijă unul altuia, non?

Céline a dat din cap și și-a coborât privirea. Simțea ochii lui Michel ațintiți asupra ei și știa că aștepta ceva, dar ce?

– Theo e și el îngrijorat pentru familia ta? a întrebat-o el după o vreme, iar ea și-

a ridicat privirea, surprinsă.

– Ce vrei să spui?

– Vreau să spun că uneori trăiește izolat de ceea ce se întâmplă în jurul lui, că se gândește prea mult la vin și mai deloc la ce se întâmplă cu războiul. Michel a șovăit, iar apoi a reluat: Sper că nu mă consideri mojić pentru că am spus așa ceva.

Céline s-a uitat la el, apoi și-a abătut privirea.

– Adevărul e că nu se prea gândește la lucrurile care nu-l privesc direct.

Se simțea lipsită de loialitate pentru ceea ce spusese.

– Cred că la fel se întâmplă și cu Inès.

– Dar Inès măcar încearcă, a zis Céline după o pauză.

Conversația pe care o avusese cu Inès în după-amiaza aceea îi rămăsese în minte și, deși știa că n-avea să aibă niciodată multe în comun cu cealaltă femeie, începea s-o înțeleagă ceva mai bine. Era datoare s-o apere, nu?

– Știu. Dar poate că nu e făcută pentru viața asta, iar eu sunt naiv să mă aștept să se schimbe. Doar știam cine era atunci când m-am însurat cu ea, nu? a zis el și a clătinat din cap, privind-și mâinile. Îmi pare rău. E îngrozitor să spui așa ceva despre propria soție, știu. Dar asta nu înseamnă că n-o iubesc.

– Înțeleg, a șoptit Céline, și într-adevăr înțelegea, pentru că, într-o oarecare măsură, aceleași sentimente le avea și ea față de Theo.

S-a lăsat tăcerea între ei, dar era una confortabilă, camaraderească, iar pentru Céline era un motiv destul de bun ca să plece.

– Trebuie să mă întorc la Theo înainte să se îngrijoreze, a zis ea ridicându-se. Dar îți mulțumesc, Michel. Îți mulțumesc mult pentru grija ta.

Însă Céline nu-i era recunoscătoare lui Michel doar pentru îngrijorarea față de situația în care se afla familia ei, ci pentru sentimentul de a fi fost înțeleasă. Nici nu-și dăduse seama cât de mult îi lipsea acest lucru.

– De rien, a spus el zâmbind, dar expresia lui era tristă pe când Céline se ridica să plece.

– Noapte bună, Michel.

– Bonne nuit, Céline. Ne vedem mâine.

Cinci minute mai târziu, după ce urcase scările beciului și-și croise drum la lumina lunii spre intrarea în casă, Céline a intrat, pregătită să-i explice lui Theo îndelungata ei absență.

Dar pe când se strecura în dormitor, l-a auzit pe Theo sforăind ușurel. Dormea dus și, atunci când s-a băgat lângă el, sub plapumă, nici nu s-a mișcat. Céline a rămas întinsă în întuneric, cu ochii țintă în tavan, până la venirea dimineții.

Capitolul 8

IUNIE 2019

LIV

Parisul își exercita deja magia asupra lui Liv și, cum se plimba pe bulevardul Rapp la sfârșitul unei dimineți de marți, cu o baghetă proaspătă, o bucată de Brie și un saucisson ascunse în geanta de pânză pe care o ducea pe umăr, s-a trezit întrebându-se de ce nu se întorsese aici mai demult.

Pe când Liv era copil, bunica Edith nimea magia inimitabilă a Parisului le grand soupir, marele suspin, ceea ce pe Liv o făcea să râdă. Dar acum înțelegea. Într-un fel sau altul, orașul te făcea să inspiri adânc și să expiri, iar după aceea o parte dintre problemele tale dispăreau.

Cu multă vreme în urmă, înainte să-l întâlnească pe Eric, Liv își închipuia cum ar fi fost să se mute la Paris, să se îndrăgostească, să găsească un motiv ca să rămână. Era un vis care i se părea mai firesc decât oricare altă închipuire despre viitor, poate pentru că-și petrecuse aici toate verile, împreună cu bunica, iar asta o făcuse să simtă că Parisul era singura prezență constantă din viața ei. După ce murise tatăl lui Liv, mama ei obișnuia să-și schimbe iubiții la câteva luni, iar soții la câțiva ani, ceea ce însemnase că Liv se mutase de șaptesprezece ori în timpul copilăriei. De aceea, chiar dacă bunica Edith nu fusese niciodată cea mai cordială persoană, pe Liv cel puțin o liniștise gândul că, în mijlocul imprevizibilului, se putea întoarce mereu în Franța așa cum te întorci acasă. Acum Liv constata cu surprindere că, deși trecuseră atâția ani, senzația asta nu se schimbase.

După ce Liv petrecuse câteva zile în Orașul Luminilor, Eric n-o mai pândea la marginea fiecărui gând, ci fusese înlocuit cu o altă apăsare. Pe Liv o îngrijora

bunica Edith. Desigur, bătrâna fusese întotdeauna ciudată și cam capricioasă, dar acum era chiar mai schimbătoare decât o cunoștea Liv, și-și luase obiceiul de a cutreiera apartamentul cu pași ușori, machiată ca și cum ar fi fost pe punctul să plece în oraș și având o privire stranie, bântuită. De fiecare dată când Liv o întreba dacă se întâmplase ceva, bunica Edith se rățoia, spunându-i să nu-și mai proiecteze temerile asupra ei.

Poate că bunica avea dreptate, și-a zis Liv în timp ce urca cu liftul spre apartamentul spațios de la etajul cinci, iar apoi vâra cheia în broasca bogat ornamentată. A deschis ușa și a văzut-o pe bunica Edith stând în mijlocul camerei de zi. Purta un costum Chanel roz pal, perfect croit pe ea, părul cărunt îi era proaspăt aranjat într-un coc strâns și avea buzele rujate impecabil.

– Ei bine, unde ai fost? a vrut să știe bunica.

– La boulangerie, i-a răspuns Liv ridicând bagheta. M-am gândit că am putea să luăm...

– Nu sta degeaba. Strânge-ți lucrurile. Poți să-ți mănânci pâinea în tren, dacă vrei. Mergem la Reims.

A pronunțat „Rans“, iar lui Liv i-a luat câteva clipe să înțeleagă că bunica se referea la unul dintre principalele orașe din regiunea Champagne. Liv și Eric discutaseră cândva despre o posibilă vizită în zonă – care, dacă mergeai cu trenul numit TGV, se afla la distanță de numai patruzeci și cinci de minute de centrul Parisului –, dar renunțaseră la idee, din motive pe care ea acum nu și le mai amintea. Însă n-o auzise niciodată pe bunica vorbind despre locul ăsta.

– Dar... de ce? a întrebat-o Liv.

– Am ceva treburi acolo, i-a răspuns bunica Edith strângând din buze atunci când a văzut că Liv nu se mișca din loc. Olivia, trenul pleacă la 12.58 fix. Dépêche-toi! Nu trebuie să întârziem. Ne așteaptă o mașină ca să ne ducă la gară.

– Ăă, bine, s-a învoit Liv, fără să înțeleagă.

A pornit spre camera ei.

– Așteaptă! i-a strigat bunica Edith din urmă.

S-a apropiat de Liv, și-a scos eșarfa – Chanel, alb cu auriu, de colecție – și i-a legat-o la gât, încruntând din sprâncene în timp ce făcea un nod elegant. Apoi s-a dat cu un pas în spate, ca să-și admire opera.

– Așa. În sfârșit, arăți aproape ca și cum ai fi de aici.

În mai puțin de două ore, după un drum cu TGV-ul printr-un peisaj punctat de lanuri întinse de grâu, mori de vânt industriale și sătuce adăpostite între dealuri, Liv s-a trezit într-un apartament cu două camere dintr-un hotel cochet de pe Rue Buiette, la mică distanță de mers cu taxiul de la gara din Reims. Covoarele bej, luxoase, erau imaculate, mobila era bogat ornamentată și aurită, și peste tot erau îngrămădite perne vișinii, moi și îmbietoare.

– Tu vei sta acolo, a zis bunica Edith făcând un gest către dormitorul din stânga, în timp ce în spatele ei un hamal cu chipul îmbujorat de efort se chinuia să care un geamantan greu, Louis Vuitton.

– Arată minunat. Așadar, vrei să mergem la masă după ce ne instalăm? a întrebat-o Liv.

Prânzul venea însoțit inevitabil de alcool. Poate că, mituită cu un pahar, două, bunica avea s-o lămurească ce naiba căutau ele acolo.

– Non. Dar du-te tu, scumpo. Eu am o durere de cap, trebuie să mă întind.

Liv a fost surprinsă să vadă cât de palidă se făcuse bunica în ultimele câteva minute, chiar și sub proaspătul ei strat de fard de pe obraz.

– Nu ți-e bine, bunico? Pot să te ajut cu ceva?

– Mă simt bine.

Bunica i-a întins câteva monede hamalului, care s-a grăbit să plece mormăind un scurt merci.

– Te rog, du-te și bea o coupe de champagne, Olivia. Distrează-te!

I-a zâmbit pierit lui Liv, apoi s-a întors și a intrat în dormitorul din dreapta, închizând ușa în urma ei.

Liv și-a mușcat buza. Oare ar fi trebuit să bată la ușă și să se asigure că bunica se simțea bine? Dar asta putea să nu ducă decât la alte acuzații despre greșelile pe care le făcea cu viața ei. Și totuși, nu-i venea s-o lase singură pe bunica, dacă aceasta nu se simțea bine.

Liv și-a tras geamantanul în camera ei, în care se afla un pat mare, făcut din lemn de mahon lustruit, cu baldachin, acoperit cu o cuvertură de un alb imaculat și cu un morman de perne aidoma celor din salon. Draperiile grele erau date la o parte și lumina se revărsa înăuntru prin ferestrele care dădeau spre o stradă flancată de fântâni arteziene lungi, dreptunghiulare, magazine și hoteluri. Pe acoperișurile înclinate se iveau hornuri înguste, iar clădirile vechi, construite din piatră, împărțeau același spațiu cu structuri mari, cu formă de blocuri, care probabil că fuseseră ridicate cu numai cincizeci-șaizeci de ani în urmă. Deasupra clădirilor, Liv vedea turlile gemene ale unei catedrale care semăna cu Notre-Dame de Paris. La distanță de un cvartal se afla o fântână arteziană înaltă, în vârful căreia era o femeie înaripată, turnată în bronz.

În timp ce privea micuța copertină de pânză roșie a cafenelei de sub geamul ei, i-a sunat telefonul. A aruncat o privire la numele apelantului: Mama. A gemut și s-a gândit să ignore apelul, dar mama ei n-ar fi făcut decât să sune din nou și din nou. Așa că i-a răspuns, pregătindu-se pentru o avalanșă de întrebări despre divorț.

– Bună, mamă.

– Bună, scumpo, a ciripit mama ei. Merg la New York mâine, cu Stan. Mă întrebam dacă ai vrea să luăm cina împreună. Joi avem bilete la teatru, dar i-am spus lui Stan: „Trebuie s-o cunoști pe fiica mea“.

Uimită timp de câteva clipe că mama ei n-o întrebase nimic despre Eric, Liv i-a zis:

– Ăăă, cine ziceai că e Stan?

Mama ei a râs.

– Avocatul. Cel care deține un apartament în Ocean Sun, în Boca³.

– A, da.

Liv era sigură că nu auzise niciodată de Stan – sau de Ocean Sun din Boca –, dar întreaga poveste era tipică pentru mama ei.

– Eu nu sunt la New York acum, mamă. Sunt în vizită la bunica Edith.

– Ești la Paris?

– De fapt, la Reims. La vreo patruzeci și cinci de minute la sud de Paris.

A urmat o altă clipă de tăcere.

– Și ce naiba cauți acolo?

– Ca să fiu sinceră, habar n-am. Bunica nu se poartă în felul ei obișnuit.

Mama lui Liv a râs.

– Și asta ți se pare ceva rău?

– Mamă, vorbesc serios. Sunt îngrijorată pentru ea. Mi se pare, cum să spun, deprimată.

– Iubito, sunt sigură că nu e nimic grav.

Mama lui Liv s-a lansat imediat într-o poveste despre o întâmplare petrecută cu o zi în urmă la piscina complexului în care se afla apartamentul lui Stan. Dar Liv n-o mai asculta, fiindcă văzuse pe fereastră o siluetă cunoscută, îmbrăcată într-un taior Chanel roz, care ieșise în grabă pe ușa principală a hotelului și cotise la stânga fără să șovăie nici o clipă, amestecându-se printre pietonii de pe trotuar. Era bunica Edith, dar încotro se ducea? Oare nu-i spusese lui Liv, în urmă cu numai câteva minute, că se simțea rău și că nu voia să iasă?

– Scuză-mă, mamă, a întrerupt-o Liv. Trebuie să închid.

Mama ei a dat să mai zică ceva, dar Liv închisese deja și se îndrepta spre ieșire.

În fața hotelului, gâfâind încă după ce coborâse în fugă șase etaje, Liv s-a întors în direcția în care o văzuse dispărând pe bunica Edith, dar știa deja că ar fi fost inutil s-o caute. Străzile erau pline de oameni concentrați la telefoanele lor mobile, de cupluri care se țineau de mână și se lipeau șold la șold, de oameni din

zonă ieșiți ca să-și plimbe câinii, de copii care chicoteau și alergau la câțiva pași în fața părinților. Liv a mers cale de trei cvartale, apoi a făcut cale îtoarsă, cotind spre piațeta din jurul fântâniei pe care o văzuse de la fereastră. S-a uitat prin vitrine înăuntrul tuturor magazinelor și restaurantelor, dar bunica dispăruse. Nedumerită, s-a întors agale spre hotel.

A încercat s-o sune pe bunica pe telefonul mobil, dar, așa cum se petrecea adesea, a intrat direct căsuța vocală. Liv n-avea altceva de făcut decât să aștepte întoarcerea ei. Cotind pe Rue Buiette, și-a spus că bunica Edith locuia singură și, în mod evident, ieșea singură tot timpul. Cu siguranță că n-avea de ce să-și facă griji în privința ei.

Întoarsă în apartament, a luat o carte din valiză – un roman de acțiune fără pretenții, pe care îl cumpăraseră pe aeroportul din New York – și s-a așezat pe canapeaua din camera de zi, ca să-și aștepte bunica. Deja își verificase e-mailurile, citise câteva articole de știri de pe site-ul New York Times, precum și primele capitole din carte, când a auzit o bătaie în ușă. Liv a răsuflat ușurată; bunica avea obiceiul să piardă tot felul de lucruri și, probabil, de data asta își pierduse cheia de la cameră. S-a ridicat și a deschis larg ușa, așteptându-se s-o vadă în prag pe bunica Edith scotocind prin geantă, întoarsă de la treburile ei învăluite în mister.

În schimb, acolo se afla un bărbat care scotocea printr-o servietă veche, de piele. El și-a ridicat privirea și a zâmbit, iar fruntea i s-a încrețit a nedumerire văzând-o pe Liv.

– O, excusez-moi, ce doit être la mauvaise chambre, a zis el repede, îndesând niște hârtii înapoi în servietă și dând să se întoarcă.

Liv și-a tradus repede în minte fraza din franceză; înțelegea mai bine decât putea să vorbească.

– Attendez! Ăăă, cherchez-vous ma grand-mère? Edith Thierry?

– Oui.

Omul a privit-o mai atent, apoi privirea i s-a luminat.

– Stai puțin, tu ești Olivia? a întrebat-o el, trecând fără greutate la limba engleză. Dar sigur că ești Olivia! Bunica ta mi-a arătat multe fotografii.

– Iar tu ești...

– O, te rog să mă scuzi. Ar fi trebuit să mă prezint de la început, i-a spus el, întinzându-i mâna. Mă numesc Julien. Julien Cohn.

Era cam de aceeași vârstă cu Liv, poate cu câțiva ani mai mare, cu păr negru, des și presărat cu fire cărunte, care părea că avea nevoie să fie tuns, cu ochi căprui, încadrați de riduri de expresie, și cu un maxilar puternic, pudrat de o barbă țepoasă, cenușie.

Liv a dat mâna cu el.

– Și cum de o cunoști pe bunica mea?

– Îmi este clientă. Am venit să-i aduc niște documente pe care mi le-a cerut.

– Documente? Ce fel de documente?

– Vezi tu, sunt unul dintre avocații ei. Mi-a zis că sosește astăzi și am aranjat să ne întâlnim în după-amiaza asta, dar poate că a uitat.

Liv l-a privit fără să înțeleagă.

– Dar de ce are nevoie bunica de un avocat la Reims?

– Cred că e o întrebare pe care va trebui să i-o pui ei.

Zâmbetul lui Julien era atât de șarmant, încât putea s-o facă pe Liv să uite de misterul vizitei lui.

– Lasă-mi mie hârtiile, dacă vrei. Bunica trebuie să se întoarcă în scurtă vreme.

Julien i-a aruncat o privire încruntată.

– Îmi pare rău, Olivia, dar nu pot. Sunt documente foarte importante; înțelegi, nu?

– A, da, desigur. Ea a șovăit, puțin jignită, apoi a reluat: Mă cheamă Liv.

– Cum?

– Mi se spune Liv.

– O, scuză-mă, a spus el, aruncându-i din nou zâmbetul acela. Bunica ta te-a numit mereu „Olivia“.

Liv și-a dat ochii peste cap.

– Refuză să folosească diminutive. Zice că sunt bune numai pentru animale și copii.

Julien a râs.

– Într-adevăr, asta pare ceva ce ar spune bunica ta.

– O cunoști bine?

– Da. E clienta firmei conduse de familia mea de... șaptezeci de ani. Nu că i-aș fi fost avocat în tot acest timp, desigur.

– Șaptezeci de ani? s-a mirat ea, clipind, uluită de-a dreptul. Aici, la Reims?

El a dat din cap în semn de încuviințare și și-a trecut mâna stângă prin păr. Era un păr ca al lui Patrick Dempsey sau ca al lui John Stamos, genul acela de păr pe care bărbații obișnuiți nu reușesc să-l aibă. În scurtul răstimp de tăcere care a urmat, Liv s-a trezit aruncând o ocheadă la inelarul mâinii pe care el și-o cobora dinspre creștetul capului. Verigheta lui era groasă, de aur, revendicându-l ca aparținând alteia. Liv și-a ridicat privirea și și-a dat seama, spre stânjenea ei, că el o scruta – și că, în mod evident, își dăduse seama la ce anume se uitase ea. Julien a zâmbit vag, iar Liv și-a simțit obrajii îmbujorându-se.

– Ei bine, a început el în aceeași clipă când ea a zis „Așadar...”

Au râs, iar Julien s-a întins ca să-i strângă din nou mâna.

– Voiam să spun că mă bucur că în sfârșit te-am cunoscut, Liv, a zis el, făcând un pas în spate. Abia aștept să ne revedem către sfârșitul săptămânii, probabil.

– A, nu cred că eu și bunica vom rămâne aici prea mult timp.

– Vraiment? s-a mirat el încrêțindu-și fruntea, pus în încurcătură. Ești sigură?

Am impresia că bunica ta are alte planuri.

Capitolul 9

SEPTEMBRIE 1941

INÈS

Culesul urma să înceapă și întreaga regiune era însuflețită. Strugurii din acel an păreau mediocri atât din punct de vedere al calității, cât și al cantității, dar tot era mai bine decât anul trecut, ceea ce însemna un motiv de sărbătoare. Dincolo de asta, deși începea să devină clar că principalul țel al lui Herr Klaebisch în calitate de Weinführer era acela de a le face viața amară celor din zonă, cel puțin își ținuse o promisiune: aceea de a aduce câteva sute de oameni sănătoși din lagărele de muncă înapoi la podgorii, unde să ajute la culesul strugurilor și la fabricarea vinului. Se părea că îl convinsese argumentul pe care i-l adusesse De Vogüé, acela că, fără destui muncitori, producția din 1941 avea să fie la fel de proastă ca și cea din anul precedent.

– Ce ușurare că putem să-i primim înapoi pe muncitori, i-a zis Inès lui Michel în timpul cinei din miercuria de dinainte să înceapă culesul primilor struguri.

De când se întorsese acasă după scurta lui ședere la închisoare din urmă cu câteva luni, prilej cu care le vorbise despre De Gaulle și despre Mișcarea de Rezistență, golul dintre el și Inès se mărise, iar ea îi ducea dorul soțului ei, deși acesta îi stătea chiar în față, așezat de cealaltă parte a mesei.

– Poate că, odată terminat culesul, vom putea să petrecem ceva mai mult timp împreună.

– Inès, nu asta e problema, i-a răspuns el fără ca măcar s-o privească. Oamenii despre care tocmai ai vorbit au fost siliți să muncească pentru Germania, iar acum s-au întors acasă nevătămați. Ar trebui să-i mulțumim lui Dumnezeu

pentru libertatea lor!

– Da, desigur, știu asta. Inès își simțea obrazii arzând. I se părea că tot ce spunea în ultima vreme era greșit sau jignitor. A început să-și scarpine brațele. Nu vreau să zic decât că sper să avem mai mult timp pentru noi doi într-una din zilele următoare. Muncim amândoi foarte mult, iar tu ai fost atât de obosit...

– Inès, suntem în război. La ce te aștepți? Michel a lăsat lingura jos și a oftat. Îmi pare rău, a reluat el. Doar că uneori îmi fac griji că nu înțelegi amploarea lucrurilor care se petrec aici.

– Nu sunt imbecilă, Michel.

– Știu că nu ești. Dar Céline înțelege ce se petrece și nu pricep de ce tu...

– Așadar, mă compari cu Céline.

În ultima vreme, ori de câte ori Inès îndrăznea să facă un comentariu despre felul în care prezența germanilor le schimbaseră viața, Michel părea că abia reușea să-și țină enervarea în frâu, iar atunci când Céline vorbea despre aceleași lucruri, el o asculta cu mare atenție. Era un lucru mărunț, Inès știa asta, dar tot o rănea.

– Sigur că nu te compar cu ea. Doar că greutatea de pe umerii mei e tot mai mare acum, iar...

– Atunci, lasă-mă să te ajut!

Inès încerca să-și stăpânească lacrimile, pentru că în ultimele câteva luni făcuse greșeala să plângă de mai multe ori în fața lui. Reacția lui Michel nu mai era aceea de a o mângâia; dimpotrivă, îi întorcea spatele, enervat, iar ea nu voia ca acum să-l piardă din nou. Voia ca el s-o audă, să înțeleagă că nu-l cicălea.

– Eu sunt soția ta, Michel. Ar trebui să-ți împarți povara cu mine.

El s-a ridicat brusc.

– Scuză-mă, Inès. Am niște treburi de care să mă ocup.

– Dar... nu ți-ai terminat cina, i-a zis Inès cu voce stinsă.

– Nu-mi e foame, i-a răspuns el.

Dar asta era imposibil. Rațiile erau tot mai mici, iar calitatea alimentelor, tot mai slabă. Erau norocoși că locuiau la țară, unde puteau să crească niște legume și să țină câțiva pui și iepuri, dar, chiar și așa, n-aveau niciodată destulă mâncare.

– Mă duc înapoi în beci. Nu mă aștepta.

A dispărut înainte ca ea să mai aibă timp să zică ceva. În tăcere, Inès și-a terminat supa, iar apoi, după o clipă de șovăială, a mâncat și restul porției lăsate de Michel în farfurie. În timp ce spăla vasele, Inès a aruncat o privire la ceasul de pe perete, unul ieftin, pe care germanii li-l lăsaseră în ziua în care luaseră pendula veche de câteva generații a lui Michel. Era șapte fără cinci minute, încă devreme, iar Inès știa că o aștepta un nou răstimp de singurătate, cu doar o oră rămasă până la apus și cu Michel plecat pentru tot restul serii. Nu era corect, fiindcă el nu era singurul care suferea din pricina războiului, nici singurul care să se îngrijoreze cu privire la soarta afacerii lor.

Inès a lăsat jos șervetul de vase, și-a netezit cutele fustei și s-a hotărât să plece la Reims pentru o noapte, ca s-o vadă pe Edith. Ce putea să fie rău în asta? Deși orașul se afla la numai șaisprezece kilometri depărtare, ea nu mai fusese acolo de câteva luni, fiindcă treburile pe care le aveau de făcut ca să pregătească producția de șampanie nu se sfârșeau niciodată și le cereau mult efort, dar și fiindcă lui Michel nu-i plăcea s-o lase să călătorească singură. Însă dacă el continua să se poarte cu ea ca și cum o considera incapabilă, doar n-avea să stea și să se umilească în fața lui. În plus, îi era tare dor de prietena ei. Mai mult decât atât, îi era dor de viața pe care o ducea înainte ca Edith să-l cunoască pe Edouard, înainte ca ea s-o urmeze pe Edith în Champagne, înainte ca totul să devină atât de complicat.

Nedându-și timp să se răzgândească, Inès s-a repezit în sus pe scări, a aruncat pe ea prima rochie mai acătării pe care a găsit-o – una roșie, cu mâneci largi și fustă lungă, în formă de A, care foșnea pe gambe și pe care o cumpăraseră în 1938, cu puțin timp înainte să plece din Lille – la care a adăugat pantofii ei negri cu tocuri de cinci centimetri, ale căror tălpi se tociseră atât de mult încât îi era incomod să rămână în picioare mai mult de o oră. Dar, înainte să-l întâlnească pe Michel, aceia fuseseră pantofii care îi făceau pe bărbați s-o privească de două ori, iar în acea seară așa voia să fie privită. Nici nu-și mai amintea când o privise Michel ultima oară cu admirație.

Ca să imite cusătura ciorapilor, Inès și-a desenat cu un creion dermatograf o linie pe partea din spate a fiecărei gambe, apoi și-a dat cu rimel pe gene și s-a rujat, cu toate că rezervele ei de rimel și de ruj erau pe sfârșite. Fiindcă părul îi era o cauză pierdută, n-a făcut decât să și-l prindă de-a dreapta și de-a stânga capului. Luându-și geanta neagră, a coborât scările și a ieșit pe ușa din spate.

– Michel! a strigat ea, de la intrarea în beci.

Nu s-a auzit nici un răspuns, iar ea n-avea de gând să piardă timpul mășăluind pe sub pământ, în căutarea cuiva care nu voia să fie găsit.

Cinci minute mai târziu, după ce i-a scris un mesaj lui Michel și i l-a lăsat pe masa din sufragerie, Inès s-a îndreptat spre ieșire, ținând în mână cheile de la Citroën.

– Inès?

Ea și-a ridicat privirea și a văzut-o pe Céline mergând spre casa cea mare.

– A, bună seara.

– S-a întâmplat ceva? Unde te duci?

– La Reims, i-a răspuns Inès fără să-și încetinească mersul.

Ea s-a uitat la cer; soarele înainta deja spre apus. Trebuia să se grăbească dacă voia să ajungă în oraș înainte de lăsarea întunerului.

– La Reims? s-a mirat Céline, de parcă Inès i-ar fi zis că plănuia o călătorie cu mașina până la Berlin. Dar pentru ce?

– Ca s-o văd pe Edith, a spus Inès.

A deschis Citroënul lui Michel, s-a strecurat înăuntru și a trântit portiera.

Céline s-a apropiat de fereastra mașinii și a așteptat până ce Inès a coborât geamul.

– Pe Edith?

– Cea mai bună prietenă a mea. Îți amintești de ea, e cea care m-a prezentat lui

Michel.

– Sigur că o cunosc pe Edith, i-a răspuns Céline privind-o cu ochi mari, nedumeriți. Dar nu cumva Michel și Theo au nevoie de mașină mâine, când vor vizita viile înainte de cules?

– Mă întorc de dimineață.

Inès a pornit mașina și motorul a prins viață, dar Céline nu s-a mișcat din loc.

– Da? Ce mai e? a întrebat-o Inès.

– Ești sigură că nu e nici un pericol? Știi tu, punctele de control ale germanilor...

Inès auzise că germanii blocau drumurile ici și colo, oprind traficul și cerându-le șoferilor să le explice motivul deplasării. Dar ea nu avea nimic de ascuns. Toate documentele îi erau în ordine, ascunse bine în geantă.

– Nu voi păți nimic, Céline. Ne vedem mâine.

Mușcându-și buzele, Céline a făcut un pas într-o parte. În timp ce dădea cu spatele și apoi ieșea de pe alee, Inès a privit în oglinda retrovizoare și a văzut-o pe Céline rămasă pe loc, cu umerii țepeni și privind-o cum se îndepărta.

În timp ce traversa periferia orașului Reims, patruzeci de minute mai târziu, iar culoarea se ștergea de pe cer, Inès și-a dat seama că poate Céline avusese dreptate.

De-a lungul drumului nu întâlneau puncte de control oficiale, dar o depășiseră destui soldați germani în camioane huruitoare și automobile negre, lucitoare, care îi aruncaseră priviri amenințătoare. Între comuna Ormes și periferia orașului Reims, nu întâlneau nici un civil francez.

Cu toate astea, a ajuns fără nici un incident la Brasserie Moulin, aflată la colțul dintre Rue de Thillois și Rue de Poissonniers, chiar înainte ca ultimele raze ale soarelui să dispară. A găsit fără greutate un loc de parcare în spatele braseriei, căci deja străzile erau aproape pustii, draperiile de la ferestrele de deasupra magazinelor erau bine trase, iar multe dintre magazine și apartamente, părăsite. N-ar fi trebuit să se afle acolo la lăsarea întunericului, dar, odată ajunsă, știa că Edith și Edouard ar fi garantat pentru ea.

Pe când deschidea ușa deja s-a simțit mai liniștită și și-a venit în fire. Dar în clipa în care și-a ridicat privirea, a rămas ținută locului.

Se așteptase ca braseria să fie goală, căci se apropia ora la care intra în vigoare interdicția de ieși pe stradă, însă braseria era aglomerată, plină de oameni și răsunând de râsete grosolane. A mai durat o secundă până ce Inès și-a dat seama că aproape toți bărbații din încăperea purtau uniformă germană. Cei patru soldați de la masa cea mai apropiată de ușă s-au oprit în mijlocul discuției și au rămas cu privirile ațintite la ea. Inès a simțit cum îi luau foc obrajii.

Oare intrase în alt loc? Și-a trecut unghiile peste brațul stâng și a scrutat iute întreaga sală, asigurându-se că se afla, într-adevăr, în braseria lui Edouard, dar oare ce se întâmplase cu localul? Inès a simțit că i se pune un nod în stomac.

– Inès?

Edith a traversat încăperea și s-a apropiat în grabă. Avea părul coafat în bucle voluminoase, buzele îi erau perfect rujate într-o nuanță de roșu viu, iar rochia pe care o purta, de un verde pal, era nouă, fără îndoială.

– Ce faci aici? a șuierat Edith printre dinți, apucând-o pe Inès de braț și conducând-o departe de ușă, spre partea din spate a restaurantului. Zâmbește, te rog. Prefă-te că te distrezi de minune.

– Ce? De ce?

În timp ce Edith o împingea de la spate, grăbind-o să traverseze încăperea, Inès și-a încrucișat privirile cu un ofițer german, care i-a făcut cu ochiul, în ciuda faptului că își ținea brațul în jurul umerilor unei femei cu pieptul mare, îmbrăcată într-o rochie strâmtă.

– Pentru că în clipa asta ai privirea unui iepure prins pe șosea, în lumina farurilor, draga mea prietenă, a răspuns Edith împlântându-și unghiile în brațul lui Inès. Guten Abend!

S-a oprit la masa unor ofițeri decorați ca să le arunce un zâmbet larg și fals, înainte de a o trage pe Inès spre bucătărie, prin holul cel mic, iar apoi sus, pe scări, spre apartamentul de deasupra.

Edith a așteptat până ce a închis ușa în urma lor, apoi s-a întors spre Inès cu ochii

larg deschiși și palidă la față.

– Ce naiba cauți aici, Inès?

Inès era încă tulburată, dar și-a revenit îndeajuns încât să simtă un val de indignare.

– Ce fac eu aici? Eu ar trebui să te întreb pe tine ce faci. Îi distrezi pe germani? Ba încă vorbești cu ei în germană?

În bărbia lui Edith s-a contractat un mușchi.

– Nu ne permitem să refuzăm clienți pe vremurile astea, Inès.

– Sfinte Dumnezeule, a spus Inès clătinând din cap. Tu și Edouard sunteți... colaboraționiști?

Ultimul cuvânt l-a șoptit. Nu și-ar fi imaginat așa ceva, dar ce altă explicație putea găsi?

– Nu! a strigat Edith apucând-o de mână. Dar n-avem de ales, Inès. Doar înțelegi asta.

– Văd că îi serviți pe inamici.

– Ei, da, cel mai bun mod de a-l înfrânge pe inamic e să-i devii prieten, non?

– Ce tot spui?

– Inès, de ce ai venit?

Acele vorbe au rănit-o pe Inès. Cândva, nu cu mult timp în urmă, ar fi fost întâmpinată cu brațele deschise, fără nici o întrebare.

– Ca să te văd, Edith.

Edith i-a strâns mâna.

– Te rog, Inès, stai aici până când închidem. Eu și Edouard îți vom explica.

Inès s-a așezat pe canapeaua albastră, uzată, a lui Edith, ca să aștepte, dar în

scurtă vreme și-a simțit pleoapele grele. Nu și-a dat seama că ațipise până când a scuturat-o Edith, după ora unsprezece, la multă vreme după ce restaurantul ar fi trebuit să se închidă din cauza stingerii instituite de germani.

Trezindu-se, Inès a văzut-o pe Edith stând alături de ea pe canapea. Edouard o privea, încruntat, dintr-un fotoliu aflat în cealaltă parte a camerei.

– Te-a trimis cineva, Inès? a întrebat-o el înainte ca ea să aibă timp să-și revină complet.

– Să mă trimită? s-a mirat Inès râzând și nevenindu-i să creadă. Soțul meu n-are încredere în mine nici dacă e vorba să-l ajut la spălatul sticlelor. Sunt prea neîndemânică, prea neatentă. Nu sunt demnă de încredere. El nu mi-o spune, dar știu că așa gândește. Deci nu, Edouard, nu m-a trimis nimeni.

– În cazul ăsta, ce cauți aici?

Gura lui Edouard era strânsă, formând o linie îngustă pe sub mustața care era mai subțire decât ultima dată când îl văzuse Inès. Gândindu-se mai bine, ea și-a dat seama că Edouard arăta diferit. Părul îi era pieptănat pe spate, pielea avea o anumită paliditate, iar costumul pe care îl purta era negru, elegant. Parcă era o caricatură a unui ospătar-șef dintr-un restaurant franțuzesc.

– Aveam... aveam nevoie de prietena mea.

Inès a privit-o pe Edith, care îi părea și ea diferită acum. Era mai palidă, părul îi era tuns mai scurt și avea unghiile roase din carne.

– Dar nu mă așteptam să vă găsec într-o cameră plină de naziști.

Edouard și Edith au schimbat o privire scurtă.

– Trebuie să-i spun, a șoptit Edith.

– Nu sunt de acord, s-a opus Edouard privind-o din nou, cu ochi reci, pe Inès.

– Ce să-mi spui? a întrebat Inès, dar parcă nici n-ar fi vorbit.

– Putem să avem încredere în ea, i-a spus Edith lui Edouard. Sunt sigură. Nu m-ar trăda. E cea mai bună prietenă a mea.

Edouard a privit-o pe Inès lung, cu fruntea încrățită, iar în cele din urmă s-a întors spre Edith.

– Foarte bine, a încuviințat el ridicându-se și făcând un semn din cap spre Inès. A fost o zi lungă. Mă duc la culcare, a încheiat, iar apoi a ieșit din cameră fără să-i mai arunce vreo privire musafirei lor.

S-a lăsat tăcerea, iar Edith s-a întors încet spre Inès. S-au uitat una la alta preț de câteva clipe lungi, iar Inès și-a zis că nu trebuia să vorbească ea cea dintâi.

– Ai auzit de Jacques Bonsergent? a întrebat-o Edith deodată, rupând tăcerea aceea grea.

Inès a încruntat din sprâncene.

– Ne-a fost cumva coleg de școală la Lille?

– Nu, a răspuns Edith privind-și mâinile. Se afla la Paris în noiembrie, împreună cu câțiva prieteni, când un ofițer german, foarte beat, s-a apropiat de ei clătinându-se și a apucat-o pe una dintre femeile din grup, o tânără mireasă care se căsătorise în ajun. Proaspătul soț și-a apărat soția lovindu-l pe ofițerul german, iar apoi a fugit. Bonsergent a rămas ca să-l ajute pe neamț să se ridice.

– Doamne! Îl cunoști pe acest monsieur Bonsergent?

– Nu l-am întâlnit niciodată. Te rog, ascultă. Bonsergent a negat că fusese cel care l-a lovit pe ofițer, dar a refuzat să dezvăluie numele prietenului său. După numai câteva săptămâni, a fost condamnat la moarte.

– Numai ca să-l sperie, da?

– Nu. A fost împușcat de un pluton de execuție cu două zile înainte de Crăciun.

Lui Inès i s-a pus un nod gât. De ce, oare, îi povestea Edith asemenea lucruri?

– Dar... e oribil.

– Asta a însemnat un punct de cotitură pentru mulți dintre noi, cei care rămăseserăm tăcuți, încercând să nu ne amestecăm. În cele din urmă, Edith și-a privit prietena în ochi. Pot să am încredere în tine, Inès?

– Edith, suntem ca niște surori.

– Știu, știu, a zis Edith, examinându-și unghiile. Vezi tu, eu și Edouard știam că nu puteam să rămânem indiferenți. Iar lucrurile s-au înrăutățit, Inès. Ai auzit despre ofițerul german care a fost omorât la metroul din Paris luna trecută? Nu l-au prins pe omul care a comis asasinatul și de aceea, drept pedeapsă, germanii au ales trei bărbați la întâmplare și i-au executat.

– Ce?

– Înțeleg că nu ascuți BBC-ul.

– E interzis.

Adevărul era că pe Inès n-o interesau nici știrile pe care le distribuiau germanii; erau prea deprimante. Oare ce altceva pierduse?

Edith avea pe chip un zâmbet trist.

– „O națiune e înfrântă numai atunci când a acceptat înfrângerea.“ Un citat din mareșalul Foch. Dacă acceptăm lucrurile pe care ni le fac germanii, Inès, asta e începutul sfârșitului. Trebuie să ripostăm.

– Să ripostăm? Dar ce putem noi să facem? Germanii controlează totul. E mai bine să ne ținem capetele plecate și...

– Și ce? a întrerupt-o Edith. Să-i lăsăm să omoare oameni nevinovați?

– Dar acelea sunt incidente izolate.

– Nu, nu sunt. Izolate nu sunt nici regulamentele referitoare la evrei, care vin dinspre Vichy. Înțelegi care e miza?

– Sigur că da.

Dar adevărul era că Inès se simțea pierdută. Ce puteau să facă ea sau Edith – sau chiar Edouard – ca să oprească un război?

– Atunci, înțelegi de ce am simțit nevoia să facem ceva, a spus Edith, iar apoi s-a aplecat spre Inès și i-a luat mâinile într-ale ei. Dacă suflă o vorbă despre toate

astea – oricui – eu și Edouard vom fi arestați, poate chiar uciși.

– O vorbă despre ce? Edith, mă sperii.

Edith a așteptat până ce Inès a privit-o în ochi, apoi i-a vorbit încet și clar:

– Noi opunem rezistență, draga mea prietenă. Noi luptăm pentru Franța.

Inès a clipit de câteva ori.

– Dar le serviți mâncare germanilor în braseria voastră. Asta se cheamă rezistență?

– Alcoolul dezleagă limbile, a spus Edith dând drumul mâinilor lui Inès și lăsându-se pe spate. Iar limbile dezlegate înseamnă că uneori sunt dezvăluite secrete. Noi le zâmbim germanilor, le facem pe plac, însă întotdeauna – întotdeauna, Inès – ascultăm.

– Dar cui spuneți secretele acelea?

Edith a rămas nemișcată, privind-o pe Inès preț de o clipă.

– Cu cât știi mai puține detalii, cu atât mai bine, a zis ea, iar Inès a simțit o împunsătură de enervare.

La fel ca și în cazul lui Michel, se părea că și prietena ei avea încredere în ea numai până la un punct. Edith s-a ridicat și a căscat.

– A fost o zi lungă, Inès. Mergem la culcare acum? Sunt sigură că și tu ești obosită. Vei găsi vechiul tău dormitor așa cum l-ai lăsat. Ne vedem mâine-dimineață.

– Dar...

– Vorbim atunci, i-a zis Edith, iar apoi a dispărut.

În noaptea aceea, Inès a rămas întinsă în patul mic care fusese al ei înainte să se mărite cu Michel, uitându-se la tavan și simțindu-se mai însingurată ca niciodată. Venise acolo ca să i se confeseze prietenei sale că ajunsese să nu mai știe sigur dacă mai era sau nu fericită alături de Michel, venise la Edith ca să-i ceară sfatul.

În schimb, descoperise din greșeală faptul că Edith era amestecată în ceva cu mult mai important, cu consecințe care mergeau mai departe decât ar fi putut ea să-și imagineze vreodată. Asta făcea ca problemele ei, ale lui Inès, să pară prostești, juvenile.

În cele din urmă, în timp ce se cufunda într-un somn tulburat, s-a întrebat ce însemna decizia lui Edith de a li se opune germanilor, în vreme ce ea, personal, nu dorea decât să-și continue viața pe care o avusese înainte de război. Oare Edith făcea o greșeală? Sau ea, Inès, era cea naivă, pentru că își închipuia că n-avea nici o responsabilitate față de Franța? Însă era sigură de un lucru: avea să păstreze secretul lui Edith. Altfel, ce fel de prietenă ar fi fost?

Capitolul 10

SEPTEMBRIE 1941

CÉLINE

Cum Inès nu se întorsese de la Reims a doua zi la prima oră, Theo și Michel au fost nevoiți să apeleze la Henri Beauvais, un podgorean bătrân și veteran din Marele Război care fusese prieten cu tatăl lui Michel, ca să-i ducă cu mașina până la Clos Vannier, în Écueil, satul vecin, ca să supravegheze primele ore ale culesului. Céline dorise să-i însoțească, dar Theo îi primise cererea cu indiferență, iar Michel o îndemnase să rămână acasă pentru siguranța ei, un lucru pe care i-l tot repeta în ultima vreme. Deși înțelegea că Michel îi voia binele, Céline era tot mai iritată, pentru că se simțea captivă pe moșia de la Maison Chauveau. Trecuse aproape un an de la publicarea primului Statut des Juifs și trei luni de când intrase în vigoare cel de al doilea regulament, care le interzicea evreilor să profeseze meserii variind de la bancher la agent imobiliar și le permiteau autorităților locale să-i închidă în lagăre de concentrare dacă se dovedea că violau oricare dintre noile restricții. În evidențele germanilor, Céline încă era considerată creștină, dar cu toții erau conștienți de faptul că ștreangul se strângea din ce în ce mai mult.

– Mă simt inutilă aici, stăruise Céline înainte de plecarea lor.

– Știu, îi răspunsese Michel cu blândețe. Dar în jurul nostru sunt mulți simpatizanți ai germanilor și oameni invidioși pe succesul nostru, al celor de la Maison Chauveau. Te rog, îmi dau seama că îți cer să faci un mare efort, dar vreau să te știi la adăpost.

Theo mormăise câteva vorbe de aprobare și apoi plecaseră fără să aștepte vreun răspuns.

Și astfel ajunsese Céline să nu fie de față la cules, ceea ce i se părea o pedeapsă în sine. Mai era și Inès, aptă de muncă și catolică fără reproș, care plecase însă la Reims ca să se distreze cu prietenii ei, fără să-i pese de treburile la care nu era prezentă sau de faptul că le încurca planurile lui Theo și lui Michel. Céline încercase să aibă înțelegere pentru cealaltă femeie, dar oare cum putea să fie atât de egoistă?

După o oră în care făcuse curat prin căsuță, încercând să-și ocupe timpul, Céline a renunțat în cele din urmă și s-a apropiat de intrarea în beci. Știa că avea să găsească negreșit consolare în grottele subterane, care îi deveniseră familiare.

A coborât scările cu o lampă în mână, iar aerul rece a învăluit-o ca o îmbrățișare, făcând-o să se cutremure. Acolo, jos, tăcerea o aștepta ca un balsam. Putea să fie singură cu propriile gânduri, care acum se îndreptau cu toatele către familia pe care o lăsase în urmă.

Primise, în sfârșit, o scrisoare de la tatăl ei în urmă cu o zi, datorită misteriosului prieten al lui Michel, care se părea că obișnuia să călătorească, ducând mesaje, prin toate zonele ocupate. Spre marea ei ușurare, aflase că tatăl ei și părinții lui nu fuseseră arestați sau deportați de germani, dar scrisoarea îi confirmase unele temeri. Tatăl ei nu mai avea voie să lucreze la vinăria pe care o administrase timp de treizeci de ani și fusese obligat să se înregistreze – împreună cu părinții lui – pe lista evreilor.

Mă tem că bunica și bunicul tău se află în cel mai mare pericol, îi scria tatăl ei. Pentru că s-au născut în Polonia și nu credem că guvernul îi mai consideră francezi. În momentul de față nu sunt în pericol, dar cine știe pentru cât timp? Sunt îngrijorat pentru noi toți, dar știu că Theo va avea grijă de tine, draga mea, iar asta îmi aduce alinare. Trăim vremuri teribile, iar eu mă rog ca întunericul să se ridice în curând de pe lume.

În scrisoarea pe care i-o trimisese tatălui ei prin intermediul prietenului lui Michel, Céline îi vorbise cu optimism și veselie despre viața în Champagne, spunând că nu se schimbaseră mult în comparație cu cea de dinainte de război, astfel ca tatăl ei să nu-și facă griji. A-i spune adevărul – și anume că ei îi era teamă de viitor – ar fi însemnat să pună pe umerii lui o povară inutilă. A-i spune că văzuse afișe expuse în tot orașul – caricaturi de evrei cu nasuri coroiate, înfățișați ca niște monștri – ar fi însemnat să-l înspăimânte. Urmase sfatul tatălui ei, acela de a pleca de acasă împreună cu Theo. Acum se temea că avea să

regrete asta tot restul vieții ei.

Pașii îi răsunau pe când se afunda tot mai mult în grotle reci și calcaroase. Aici se aflau vinurile din 1939 și 1940, primele două recolte de când fusese declarat războiul, încă maturându-se, puse la adăpost. Erau goluri acolo unde ar fi trebuit să se afle vinurile mai vechi – cel din 1936, acel blanc de blanc cu care Theo făcuse niște încercări în 1938 – sticlele fuseseră fie ascunse de ei, fie rechiziționate de germani cu mult timp în urmă. Céline cunoștea meandrele și întorsăturile misterioaselor pivnițe așa cum își știa liniile din propria palmă, dar în acele zile toate locurile rămase goale îi dădeau uneori senzația că se rătăcise.

– Bonjour!

O voce necunoscută a pătruns ca o detunătură în pivnițe, venind din direcția scărilor, iar Céline a încremenit locul. Accentul era, neîndoielnic, german.

– Alo, cine e acolo jos?

Ei i-a înghețat sângele în vine. A stins repede lampa, cu inima bubuindu-i în piept.

– Mă crezi prost? a răsunat în pivnițe vocea groasă a omului. Tocmai ai stins lumina. Văd exact unde ești.

Vocea îi era domoală, în ciuda consoanelor guturale, iar tonul, prea nonșalant.

Gândurile se perindau cu repeziciune prin mintea lui Céline. Pivnițele se întindeau la nesfârșit, șerpuind tot mai adânc pe sub Ville-Dommange, dar, dacă voia, omul acela putea să urmeze sunetul pașilor ei și licărirea luminii pe care, în cele din urmă, avea să fie nevoită s-o aprindă ca să-și găsească drumul. Acum, când el știa că ea se afla în beci, Céline n-avea unde să se ascundă. Dar ce voia el, oare?

– Îți dau șaiszeci de secunde, i-a spus germanul. Și, dacă nu ieși, încep să trag.

– Nu, așteaptă, nu trage! a strigat Céline, detestând felul în care grota îi amplifică teama din voce, căci era prinsă în capcană. Te rog! Vin acum. Nu fac nimic ilegal.

Ea n-a aprins lampa, de teamă că asta ar fi transformat-o într-o țintă ușoară. În

Întineric, s-a grăbit spre scări, s-a împiedicat de două ori și a urcat spre lumina puternică a dimineții.

– Ei, ce să vezi! a zis germanul, chicotind. Tu ești!

În cele din urmă, atunci când au ajuns față în față, Céline l-a recunoscut. Era ofițerul care îi supraveghease pe soldații mai tineri în prima zi în care nemții prădaseră Ville-Dommange, cel cu umeri lați, mustață subțire și ochi negri, ca niște mărgele. Dar Céline abia dacă i-a privit chipul; nu putea să-și ia privirea de la pistolul pe care el îl ținea neglijent în mâna dreaptă, cu țeava îndreptată spre inima ei. Niciodată nu avusese o armă îndreptată direct spre ea.

– N-ai de gând să spui nimic? a întrebat-o bărbatul, iar veninul îi sporea amuzamentul din voce. Credeam că francezii sunt politicoși. Nu spuneți voi „bonjour“ chiar și atunci când întâlniți un necunoscut pe stradă? Iar noi doi nici măcar nu suntem străini, ci vechi prieteni.

– B-bonjour, s-a bâlbâit Céline, cu ochii încă ațintiți asupra armei.

– Céline, nu-i așa? a întrebat-o el cu glas dulce. Sau ar fi mai potrivit să-ți spun madame Laurent?

– Da, a zis ea cu voce firavă. Adică, da, eu sunt madame Laurent.

– Ești o făptură mică și sperioasă, așa-i?

– Țineți... țineți o armă îndreptată spre mine.

El a râs, dar sunetul pe care l-a scos nu oglindea nici un fel de veselie; era de rău augur, amenințător. Cu toate astea, și-a coborât arma, dar n-a băgat-o la locul ei, în toc.

– Iar acum, a zis el, fațada de veselie dispărându-i de pe chip la fel de brusc cum îi apăruse, spune-mi ce făceai acolo. Dă de bănuir ca o femeie să se afle singură în pivnițe, în vreme ce bărbații sunt plecați, iar tu ai mai și stins lumina după ce m-ai auzit strigând. De ce? Ce puneai la cale? Ascundeai ceva?

– Nu, nimic, l-a asigurat Céline împreunându-și mâinile. Jur. Doar că... m-ați speriat.

- Nu vreau scuze. Te-am întrebat ce făceai în beci.
- Eu... mă simțeam singură.
- Singură?
- Da.
- Da, domnule, a corectat-o el. Să mi te adresezi cu respectul cuvenit.
- Da, domnule, a spus ea în grabă.
- Bun. Explică-te. Te simțeau singură? Ce legătură are asta cu statul în beci?

Nu putea decât să spună adevărul.

- Îmi era dor de familia mea, înțelegeți? Tata a lucrat la o vie din Burgundia de când mă știu eu pe lume. Face... făcea vin. Uneori, atunci când mă simt foarte singură...
- Ce tot spui? a întrerupt-o neamțul, iar ea și-a dat seama că vorbea fără sens.
- Mă simt aproape de el acolo, în beci. Îmi aduc aminte de casă, de locul acela pe care nu sunt sigură că îl voi revedea vreodată.

Neamțul a studiat-o, cu ochii întunecați de ceva tulburător. El și-a băgat pistolul în toc, în cele din urmă, iar ea a simțit că i se luase o povară de pe umeri.

- Cineva care se află singur într-un beci dă de bănuț. Mai ales o femeie. Știi că există oameni care fac acolo tot felul de lucruri, acțiuni care subminează realizările Führerului? Nu mai târziu de săptămâna trecută am dat peste un bărbat care tipărea manifeste în pivnița lui din Aÿ. Știi ce a pățit?

Céline a clătinat din cap în semn că nu, temându-se să ghicească.

Neamțul a rânjit, iar dinții lui au părut prea ascuțiți pentru un simplu om; parcă aparțineau unei fiare din sălbăcie. A privit-o în ochi pe Céline și și-a ridicat degetul mare și arătătorul mâinii drepte, imitând un pistol ațintit spre ea.

- L-am împușcat, madame. Dacă te mai prind vreodată singură în beci...

– Înțeleg. Domnule.

El nu s-a mișcat, n-a întrerupt tiranicul contact vizual dintre ei. A continuat s-o privească țintă, strâmbând din buze.

– Ai amintit de tatăl dumitale, i-a zis el lui Céline. Este evreu, nu-i așa?

Ea a simțit că stomacul i s-a ridicat și apoi i-a coborât brusc. A trebuit să facă apel la tot autocontrolul de care era în stare și să rămână locului, în picioare, comportându-se ca și cum cuvintele lui n-o deranjaseră în nici un fel.

– Da.

N-avea nici un rost s-o nege; era limpede că el știa adevărul. Auzise cât de meticuloși erau germanii atunci când venea vorba de ținerea evidențelor.

– N-aș fi ghicit, i-a zis el. Și în nici un caz n-aș fi ghicit în acea primă zi, deși acum mi se pare evident. Ești atrăgătoare pentru o evreică.

Céline își simțea obrajii arzând și nu știa dacă de teamă sau de rușine. N-a spus nimic, iar ofițerul și-a mijit ochii, continuând s-o privească.

– Tocmai ți-am făcut un compliment, a lămurit-o el. Corect ar fi să-mi mulțumești.

Ea a înghițit în sec.

– Mulțumesc.

– Foarte bine. Nu cred că am fost prezentați vreodată în mod formal. Ar trebui să știi cine sunt, madame Laurent, nu crezi? Mai ales că tot urmează să fim prieteni.

– Prieteni?

Ofițerul a râs, scoțând același sunet calculat, fără veselie, ca și mai înainte.

– A, cred că vei descoperi că în astfel de timpuri e util să ai un prieten ca mine. Ar trebui să te simți onorată că iau în considerare o prietenie cu un evreu.

Aproape că a scuipat ultimul cuvânt.

Céline nu știa ce să mai spună, așa că n-a făcut decât să dea din cap.

– Bine, atunci. Numele meu e Richter. Hauptmann Richter, ceea ce ar fi Capitaine Richter în limba voastră inferioară, i-a spus el lui Céline, mijindu-și iarăși ochii. N-ai de gând să-mi spui cât de mult te bucuri să mă cunoști?

– Mă... mă bucur să vă cunosc, Hauptmann Richter.

– Așa, așa. Înveți.

S-a dat mai aproape, atât de aproape încât Céline îi simțea căldura răsuflării.

– Iar acum, madame Laurent, știu că nu te voi prinde făcând ceva ce nu ar trebui să faci, pentru că urăsc gândul că ai putea să ajungi într-un lagăr de muncă. Condițiile de acolo nu sunt foarte plăcute. Înțelegi?

– Da, domnule.

– Bun.

A întins mâna stângă și a învârtit între degetele lui o buclă de păr care cădea pe umărul ei drept. Céline a rămas locului, înghețată, sub atingerea lui respingătoare, periculoasă.

– Sunt cu ochii pe tine, madame Laurent, i-a zis el ridicându-și, în cele din urmă, privirea la ea. Céline.

Iar apoi, fără să întrerupă contactul vizual, și-a lăsat mâna să alunece dinspre părul ei spre rotunjimea sânelui drept, pe stratul subțire de bumbac. În timp ce Céline îl privea în ochi, încercând să-și stăpânească senzația de vomă, el a trasat un inel leneș în jurul sfârului ei și i-a zâmbit.

– A, da, sunt cu ochii pe tine.

Iar apoi a plecat, retrăgându-se spre automobilul lui negru, lucitor, în vreme ce Céline a rămas înțepenită precum lujerii de viță iarna, tremurând de frig.

Céline nu i-a spus imediat lui Theo despre întâlnirea cu Richter, pentru că știa că el avea s-o certe fiindcă se dusese singură în beci, iar ea nu mai putea să-i suporte și criticile, pe lângă cele întâmplute. Theo i-ar fi spus că locul ei nu era

acolo, că nu era de mirare că o femeie care rătăcea singură prin pivnițe trezea suspiciuni, că singură atrăsese atenția asupra ei. Așa că, atunci când el și Michel s-au întors de la cules într-o stare mai veselă decât de obicei, vorbind unul peste altul în timp ce îi povesteau despre surprinzătoare abundență a primei zile de muncă, ea a dat din cap, încercând să-și găsească alinare în entuziasmul lor. Dacă Mama Natură le zâmbea, în sfârșit, poate că soarta războiului avea să se schimbe și ea în curând, iar Richter și oamenii lui să plutească în derivă spre est, ca niște epave.

– Lucrurile se schimbă, Céline, chiar se schimbă, i-a zis Theo, zâmbind satisfăcut. Nu crezi, Michel? Ne așteaptă timpuri bune, nu-i așa?

– Cu ajutorul lui Dumnezeu, a răspuns Michel privind spre cer. Cred că anul ăsta ne va aduce înapoi pe linia de plutire.

La puțină vreme după întoarcerea bărbaților, Inès s-a întors acasă în Citroënul lui Michel, care fusese modificat ca să meargă pe gazogen, un amestec de combustibil, oprind într-un nor de praf și de fum. Ea a coborât din mașină purtând pe chip o evidentă expresie de vinovăție.

– Bună ziua tuturor, a zis ea fără să privească pe nimeni în ochi. Îmi pare rău că am întârziat puțin. Cum a mers culesul astăzi?

– Unde ai fost? a întrebat-o Michel pe un ton rece și grav.

– Ți-am lăsat un bilet. Nu l-ai găsit?

Fără să răspundă, Michel a prins-o ferm pe Inès de braț și a condus-o înăuntru, trântind ușa în urma lor.

– Ce scuză ar putea să aibă? a murmurat Theo.

Din casa cea mare s-au auzit voci ridicate, cea a lui Inès sunând precum un staccato ofensat.

Céline a clătinat din cap, dar n-a putut să-și adune forțele ca să dea un răspuns.

– Ești tăcută azi, i-a zis Theo după ce s-au întors și au pornit spre căsuța lor.

El s-a întins ca s-o prindă de mână, dar ea s-a retras în grabă, o reacție instinctivă

pe care a regretat-o imediat. Se simțea încă murdară după atingerea lui Richter.

– Ești furioasă fiindcă nu te-am luat la vie, a încercat Theo să ghicească văzând că ea nu-i vorbea. Céline, știi că am făcut-o pentru protecția și siguranța ta.

– Tu crezi că am fost mai apărută aici?

– Și n-ai fost?

Theo a privit-o tăios, apoi s-a întors ca să deschidă ușa. A intrat primul, lăsând-o pe Céline să-l urmeze.

– Nu, i-a răspuns ea cu glas răgușit, în timp ce închidea ușa în urma lor.

– Ce vrei să spui?

– A venit un ofițer neamț în timp ce erai plecați.

Céline s-a bucurat că, de surprindere, Theo a făcut ochii mari.

– Hauptmann Richter, același om care a venit ca să ne facă razie în beci la începutul invaziei.

– Imposibil. Soldații ăia au fost mutați pe măsură ce germanii au înaintat spre sud și spre vest. Ar fi trebuit ca acel ofițer să treacă peste capul cuiva ca să rămână aici. Ce motiv ar fi avut să facă una ca asta?

– Nu pot să-mi explic de ce se află încă aici, i-a răspuns Céline, aruncându-i o privire glacială. Dar nu înțelegi ideea. Știe... știe că tata e evreu. Și m-a... Céline a șovăit o clipă, iar apoi a continuat: M-a atins, Theo.

Theo a clipit de câteva ori.

– Te-a atins, cum?

– Și-a trecut mâna peste sânul meu.

Theo a privit-o încruntat, cu o expresie uluită.

– Sunt sigur că a fost doar o greșeală.

– N-a fost. Cred că știi diferența.

El și-a trecut o mână prin păr.

– Și ce te aștepti să fac eu? Să dau fuga la cartierul general al nemților și să depun o plângere?

– Speram să ai mai multă înțelegere față de mine. Și să te îngrijezi.

– Dar sigur că sunt îngrijorat, a spus el, iar apoi a întrebat-o, după o scurtă șovăială: Unde a avut loc incidentul? Omul ăla a bătut la ușă?

O clipă, Céline s-a gândit să mintă.

– Nu. Eu... eu eram jos, în beci.

Zgomotele din cameră au amuțit; în tăcerea care se lăsase brusc, Céline a auzit cum fugea un animal mic, probabil că un șoarece, undeva pe sub scândurile podelei.

– În beci, a repetat Theo cu glas monoton.

– Doar câteva clipe. Voiam să mă gândesc.

– Și aici nu poți să te gândești?

– Simt că mă înăbuș în locul ăsta! Nu înțelegi? Mă înăbușă casa noastră, mă înăbuși tu și mă înăbușă restricțiile și toate schimbările care s-au petrecut în viața noastră. Am nevoie să găsesc un strop de liniște.

– Ești femeie și te aflai singură aici, fără nimeni prin preajmă, i-a spus Theo, încruntat. Nu poți să pui Maison Chauveau într-un astfel de pericol. Dacă neamțul intra la bănuieli, dacă ajungea să creadă că ascundem ceva în pivnițe? Unde am fi fost acum? După tot ce a făcut Michel pentru noi!

Céline și-a șters, furioasă, lacrimile care i se adunaseră în ochi.

– Nu e vorba de Michel.

– Dar nu poți să...

– Aici e vorba de mine! l-a întrerupt ea. Soția ta, Theo!

El a șovăit o clipă, apoi expresia de pe chip i s-a împlânzit puțin. A făcut un pas în față și a strâns-o în brațe.

– Îmi pare rău, a rostit el cu buzele îngropate în părul lui Céline, în timp ce ea stătea țeapănă în brațele lui. Ai dreptate. Îmi pare rău.

– Știu, a zis ea, iar vocea i s-a auzit înăbușită de pieptul lui musculos, ceea ce a bucurat-o, fiindcă astfel Theo nu și-a mai dat seama că vocea îi tremura.

În dimineața următoare, chiar înainte de ivirea zorilor, Theo încărca Citroënul lângă garaj, când la ușa căsuței a apărut Michel. A bătut și, înainte ca Céline să răspundă, i-a strigat:

– Dacă nu ești încă îmbrăcată, Céline, putem să schimbăm câteva vorbe mai târziu.

Ea a deschis ușa și i-a zâmbit, nesigură, lui Michel. Adevărul era că nu mai petrecea prea mult timp ca să se facă prezentabilă, ceea ce știa că îl deranja pe Theo. Dar seara trecută se spălase bine în baie, încercând să uite de mâna lui Richter pe corpul ei, iar acum părul îi cădea în valuri pe spate și chipul proaspăt spălat îi strălucea. Era îmbrăcată într-o rochie veche, largă, și avea în picioare ghete de lucru, fiindcă plănuse să-și petreacă dimineața îngrijind mica lor grădină de legume.

– Nu, m-am îmbrăcat deja, Michel. N-am putut să dorm.

– Nici eu. Theo mi-a povestit ce s-a întâmplat.

– Îmi pare rău, a zis Céline lăsându-și capul în jos. N-ar fi trebuit să fac un lucru care să pună afacerea în pericol.

– Céline, nu-mi pasă de afacere. Pentru tine îmi fac griji și voiam să-ți spun că îmi pare rău.

– De ce?

– Pentru că l-am luat pe Theo cu mine și te-am lăsat singură. Credeam că am făcut ceea ce trebuia, că te-am lăsat la adăpost, dar acum văd că, de fapt, te-am

pus în pericol. Te rog să mă ierți.

– Michel, n-am ce să-ți iert. N-ar fi trebuit să cobor în beci. Crede-mă, Theo mi-a explicat-o foarte clar.

– Regret că a făcut-o.

Michel s-a încruntat și a aruncat o privire peste umăr. Capota mașinii era deschisă acum, iar Theo verifica ceva înăuntru.

– Asta e casa ta. Nu vreau să fii pusă în nici un pericol. Îți dau cuvântul meu, Céline, că voi face tot ce îmi va sta în puteri ca să mă asigur că ești la adăpost.

Erau cuvintele pe care Céline voise să le audă de la Theo seara trecută.

– Mulțumesc, a reușit ea să-i răspundă.

– Inès va rămâne azi cu tine. Poate că așa te vei simți un pic mai în siguranță.

Încordarea din glasul lui era limpede atunci când a adăugat:

– Acum Inès înțelege că am nevoie de mașină.

– Îți mulțumesc, Michel, a șoptit Céline după ce el a făcut un pas, îndepărtându-se. Îți mulțumesc că te îngrijorează soarta mea.

Michel s-a întors și i-a zâmbit trist.

– Totul va fi bine, Céline. Îți promit. Am fost aruncați împreună în nebunia asta.

Târziu în seara aceea, cu luminile stinse și cu greutatea trupului lui Theo lipind-o de pat, Céline a închis ochii și a încercat să se îndepărteze, să se imagineze într-un alt timp, într-un alt loc. Dar în timp ce Theo gemea și se împingea înăuntru ei, acoperindu-i obrazul cu sărutările lui seci, flămânde, chipul lui Michel era cel pe care îl vedea ea în minte, vocea lui Michel era cea pe care o auzea în urechi, făcându-i promisiuni pe care nu și le putea ține.

Surprinsă și rușinată, s-a silit să deschidă ochii și a înlănțuit cu brațele spatele lui Theo, încercând în zadar să se agațe de el.

Capitolul 11

IUNIE 2019

LIV

Liv s-a trezit la miezul nopții în râsetele unor străini care mergeau pe holul din fața apartamentului de la hotel și și-a dat seama că adormise pe canapeaua din salon. S-a ridicat în capul oaselor, tresărind, și a bâjbâit pe întuneric până când a găsit ușa de la camera bunicii, care era închisă. A întredeschis-o în grabă și a suspinat ușurată, fiindcă și-a văzut bunica dormind dusă în mijlocul unui morman de perne moi și albe. Era limpede că bătrâna doamnă se întorsese în timp ce Liv dormea și că nu se deranjase s-o trezească. Liv a închis ușa și s-a strecurat în dormitorul ei. Dar, după ce s-a spălat pe față și s-a schimbat în pijama, a durat mult până să adoarmă la loc, fiindcă secretomania bunicii ei o enerva din ce în ce mai tare.

– Unde ai fost aseară? a întrebat Liv în dimineața următoare, atunci când, în cele din urmă, bunica a apărut în salon, deja îmbrăcată în ținută de oraș, chiar înainte de ora zece.

Bunica Edith a șovăit un pic, iar apoi și-a lăsat privirea în jos.

– Ai grijă la tonul tău, Olivia, i-a spus ea cu blândețe. Poate că ai uitat că sunt femeie în toată firea, una care are dreptul să vină și să plece unde și când dorește.

– N-am zis că n-ai dreptul, a replicat Olivia, dându-și seama că se purta ca o adolescentă morocănoasă. Doar că mi-am făcut griji. Mi-ai spus că nu te simțai bine, iar apoi ai dispărut.

– Ei, da, aici, în Franța, credem în binefacerile unei plimbări pe jos, făcute din

când în când.

– Dar nu mi-ai spus că aveai de gând să ieși.

Bunica a deschis micul frigider cu care era dotat apartamentul.

– M-am gândit că aveai să deduci și tu atât lucru odată ce n-aș mai fi fost de găsit în apartament. Văd că n-ai folosit bine timpul pe care l-ai avut la dispoziție și că n-ai mers la piață. Ar fi fost foarte bine s-o faci.

– Voiai să merg la băcănie?

– Întâi de toate, nimeni nu-i spune „băcănie“ aici, a zis bunica Edith în timp ce închidea ușa frigiderului. În al doilea rând, vrei să-mi spui că nici n-ai plecat din hotel? Într-un oraș pe care nu l-ai vizitat niciodată?

– Voiam să fiu aici la întoarcerea ta, a răspuns Liv, aruncându-i o privire glacială bunicii. Apropo, avocatul tău a trecut pe aici ca să-ți aducă niște acte.

Brusc, bunica și-a ridicat capul.

– Avocatul meu?

– A, în sfârșit, o reacție, a mormăit Liv. Da. Julien Cohn. Ești clienta firmei pe care o conduce familia lui de șaptezeci de ani, să înțeleg? În Reims, un oraș de care nu mi-ai pomenit niciodată? Vrei să-mi spui despre ce e vorba?

– Nu țin neapărat, i-a răspuns bunica scărpinându-și brațul și privind pe fereastră. Dar cred că, la un moment dat, va trebui s-o fac. Doar ăsta e motivul pentru care ne aflăm aici, nu-i așa?

– Care e motivul pentru care ne aflăm aici?

Bunica Edith n-a răspuns. În schimb, a pornit, cu pași mari, spre camera ei.

– Îmbracă-te, Olivia. Am de dat un telefon, iar apoi ieșim.

– E chipeș, nu-i așa?

Erau primele cuvinte pe care le rostea bunica Edith după ce o condusese pe Liv la ieșirea din hotel și apoi afară, pe strada aglomerată. Liv s-a uitat în jur, dar n-a

remarcat pe nimeni demn de luat în seamă, poate cu excepția unui bărbat cu părul argintiu, care sorbea dintr-o cafea la o masă din fața unei cafenele cu copertină albastră, în dreapta lor.

– Cine, el? a întrebat Liv.

– Ce? Nu! a strigat bunica, părând scandalizată. Vorbeam despre Julien Cohn, bineînțeles. Speram să nu-ți fi pierdut tot bunul-gust după divorț.

Liv și-a mijit ochii, dar bunica zâmbea, inocentă.

– Ce zici?

– Contează? a întrebat-o Liv gândindu-se la verigheta de pe mâna lui Julien. Așadar, despre asta era vorba? M-ai târât până la Reims ca să-mi evaluezi sănătatea mintală punându-mă să mă uit după bărbați chipeși și însurați?

– Prin urmare, recunoști că e chipeș?

Liv a ridicat din umeri.

– Ei... da, desigur. Divorțul m-a lăsat singură, nu oarbă.

– Atunci, mai am speranțe pentru tine. Gata, am ajuns.

Bunica Edith s-a oprit fără veste în fața unei braserii de pe o stradă lăturalnică, iar Liv și-a ridicat privirea și a citit cu voce tare inscripția de pe firmă:

– Brasserie Moulin.

Bunica a încuviințat cu o mișcare a capului, dar n-a intrat. În schimb, a rămas nemișcată pe trotuar, iar privirea i-a devenit dintr-odată pierdută. Deși era devreme, mesele de afară erau deja pline de oameni care vorbeau și râdeau, bucurându-se de o cafea sau de un pahar de șampanie. Lui Liv i-a lăsat gura apă atunci când un chelner a trecut în grabă pe lângă ea, ducând un coș aburind de pommes frites.

– Nu s-a schimbat mai nimic, a murmurat bunica Edith mai mult pentru ea decât pentru Liv.

A făcut un pas mic și nesigur înainte, dar genunchii au lăsat-o, iar Liv a apucat-o de cot la timp ca s-o împiedice să cadă.

– Bunico! Nu te simți bine?

Bunica Edith și-a recăpătat echilibrul și și-a tras brațul din strânsoare.

– Ba da. Mă simt perfect. Ei, ce mai așteptăm?

Liv a urmat-o pe bunica ei înăuntru, rămânând aproape de ea în cazul în care bătrâna doamnă s-ar fi clătinat din nou. În timp ce bunica Edith, în franceza ei elegantă, frumos modulată, îi cerea unui chelner tânăr, cu părul negru, să le conducă la o masă, Liv a privit în jur.

Braseria era lambrisată cu lemn închis la culoare, avea o zonă mare pentru bar, iar becurile care atârnavă din tavan aruncau ochiuri de lumină pe culoarele înguste. Mesele erau făcute din același lemn ca și barul; pe fiecare dintre ele lumina o lampă mică. Deși ferestrele din față se deschideau spre strada modernă de afară, mobilierul din interior avea ceva atemporal, ceva ce o făcea pe Liv să creadă că, probabil, locul acela arătase la fel și în urmă cu cincizeci de ani, dacă nu chiar cu o sută de ani.

– Voilà, a zis chelnerul după ce le-a condus la masă și le-a tras scaunele cu o mișcare teatrală.

Bunica Edith și Liv s-au așezat, iar el i-a întins fiecareia dintre ele un meniu imprimat pe ambele fețe ale unei foi laminate, după care s-a îndepărtat iute, îndreptându-se către intrarea în restaurant ca să întâmpine tânăra pereche care abia intrase.

– Ai mai fost vreodată aici? și-a întrebat Liv bunica, cercetând lista cu aperitive.

– Oui.

Bătrâna doamnă n-a spus mai multe, dar era albă la față, iar mâinile îi tremurau.

– Ești sigură că te simți bine, bunico?

În cele din urmă, bunica Edith a privit-o în ochi.

– Vrei să nu mă mai întrebi așa ceva? N-am de gând să mă prăvălesc aici, dacă asta te îngrijorează.

Liv i-a spus, șovăind:

– Îmi pari... zdruncinată. Mă îngrijorezi.

– Nu te mai îngrijora.

Bunica s-a întors la studierea meniului.

– Bine, s-a învoit Liv, cu glas blând. Așadar, hmm, poți să-mi recomanzi ceva?

– Nu fi neghioabă. Sunt sigură că meniul s-a schimbat de când am fost eu ultima oară aici.

– Când s-a întâmplat asta?

– Acum vreo șaptezeci și cinci de ani, cam așa ceva.

– Șaptezeci și cinci... a început Liv să repete, dar a fost întreruptă de sosirea unui alt chelner tânăr, îmbrăcat tot în negru, care le-a recitat lista de specialități într-o franceză rapidă, pe care Liv n-a reușit s-o înțeleagă pe de-a-ntregul, mai ales fiindcă era ocupată cu dezlegarea misterului celor spuse de bunica ei: șaptezeci și cinci de ani?

Fără s-o întrebe pe Liv, bunica Edith a comandat două cupe de șampanie, iar apoi, de îndată ce chelnerul s-a îndepărtat, grăbit, ea s-a scuzat și a pornit-o spre les toilettes. Liv a privit-o îndepărtându-se, a clătinat din cap și s-a întors la meniu. A scrutat prima pagină – o listă cu mai multe soiuri de tartar, câteva salate, o supă-cremă de cartofi, o terină de casă –, iar apoi a întors meniul. Pe spate erau scrise numele câtorva feluri de mâncare principale – ton în crustă de semințe de susan, doradă în ulei de fistic, un burger cu cartofi prăjiți – și o listă de cocktailuri specialitatea casei. În partea de jos a foii era un paragraf scris cu litere cursive, intitulat Histoire de la Brasserie.

Liv a început să citească despre istoria restaurantului, traducând din franceză pe măsură ce avansa. A fost impresionată să afle că braseria exista din 1888 și, citind mai departe, a aflat că primul proprietar, Gilles Moulin, îi lăsase braseria fiului său, Pierre Moulin, care, neavând copii, i-o lăsase, la rândul său, fiului

celui mare al surorii lui, Edouard Thierry, în 1936.

Liv s-a oprit din citit și a privit în direcția în care dispăruse bunica ei. Thierry era, desigur, numele de familie al bunicii Edith și numele de fată al lui Liv. Bunica Edith încă nu ieșise de la toaletă și de aceea Liv și-a întors privirea la meniu, căci îi ațâțase curiozitatea. Desigur că nu era o coincidență faptul că bătrâna doamnă alesese un restaurant al cărui fost proprietar avea același nume de familie ca al lor, nu? Așa că Liv a citit mai departe.

La scurtă vreme după ce regiunea Champagne a fost ocupată de naziști, în vara anului 1940, Edouard și soția lui au devenit membri activi ai Rezistenței franceze. Împreună cu o rețea locală, au ajutat la sabotarea operațiunilor întreprinse de către naziști pe Marna și în împrejurimi, în ultimă instanță oferind trupelor aliate informații care s-au dovedit cruciale în lupte. Edouard și soția lui s-au mutat la sfârșitul războiului, iar braseria a trecut în mâinile fratelui mai mic al lui Edouard, Guillaume, care a vândut-o lui Humbert Bouchet, un tânăr veteran din al Doilea Război Mondial, în 1950. Brasserie Moulin se află astăzi în proprietatea nepotului lui Humbert, Edouard Bouchet, botezat astfel în onoarea proprietarului care a arătat atât de mult curaj în fața ocupației naziste.

Liv și-a ridicat din nou privirea și a văzut că bunica Edith se întorcea, în sfârșit, la masă, cu pași șovăitori și aruncând în jur niște ocheade stranii, de parcă tocmai văzuse o stafie.

– Ai hotărât ce mâncăm? și-a întrebat ea nepoata, odată ce s-a așezat pe scaun, nu fără greutate.

Chelnerul a sosit cu două pahare înalte de șampanie, iar bunica Edith l-a ridicat pe al ei și l-a ciocnit de paharul lui Liv fără nici o șovăială. A luat o înghițitură mică și a zis:

– Aș avea chef de o salade niçoise. Sau poate de o omletă.

– Suntem cumva rude cu familia Thierry, care a deținut braseria asta? a întrebat-o Liv în loc să-i răspundă.

Bunica Edith a pus jos paharul de șampanie și și-a dus o mână tremurândă la frunte.

– Pardon?

Liv a ridicat meniul și i l-a arătat.

– Aici scrie că un om pe nume Edouard Thierry a fost proprietarul acestui local în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Bunica Edith a aruncat o privire la meniu și, timp de o secundă, trăsăturile i s-au topit, dând la iveală ceva duios, trist, aproape descifrabil.

– Desigur, Edouard, a șoptit ea.

– Bunico, a fost soțul tău?

Liv nu știa decât că tatăl ei nu-și cunoscuse tatăl. Bunica Edith nu vorbise niciodată despre acesta din urmă.

– Ai fost implicată în Mișcarea de Rezistență, la fel ca Edouard? De asta nu mi-ai spus până acum că ai o legătură personală cu orașul Reims?

Bunica Edith a privit-o pe Liv și a clipit.

– Așa scrie acolo? Că Edouard a avut legături cu Rezistența?

– Da, dar nu mi-ai răspuns la...

– O, Doamne, a murmurat bunica Edith. Dacă ar fi trăit să-și vadă secretul tipărit pe meniurile din propria braserie, ca...

S-a oprit brusc, iar Liv s-a aplecat spre ea, sigură că bătrâna doamnă era pe punctul de a dezvălui ceva.

Dar înainte să poată continua, au fost întrerupte de sosirea chelnerului.

– Bonjour, mesdames, avez-vous fait votre choix?⁴ le-a întrebat el fără să-și dea seama că își alesese un moment cât se poate de nepotrivit.

Bunica Edith a părut nedumerită, iar apoi s-a încruntat și a făcut un semn către paharul ei de șampanie.

– Je ne veux pas de cette coupe de champagne. Je veux un martini. Du Gordon's,

s'il vous plaît, avec une olive.⁵

Chelnerul i-a aruncat o privire fugară lui Liv, a încuviințat înclinând din cap, a luat paharul de șampanie și s-a îndreptat spre bar.

– Ei bine? a întrebat Liv.

– Locul ăsta a jucat un rol important în viețile multor oameni, a spus bunica Edith după o lungă pauză. Vieți care au fost salvate. Vieți care au fost pierdute.

– Edouard, vrei să spui? A murit după război?

Chelnerul a revenit și a așezat pe masă, în tăcere, un martini cu o singură măslină înfiptă într-o scobitoare, iar apoi s-a îndepărtat, grăbit. Bătrâna doamnă a luat o înghițitură.

– Războiul a fost cu mult timp în urmă, Olivia. Cu toții am avut de făcut alegeri.

– Bunico Edith, te rog! Despre ce vorbești?

– Eu... vreau să-ți spun. Dar înțelege-mă că îmi e foarte greu.

– Ce vrei să-mi spui? De asta m-ai adus aici? Aici locuiai în timpul războiului?

Bunica Edith n-a răspuns. În schimb a rotit măslina prin pahar, apoi a băgat-o în gură și a băut restul de martini dintr-o singură înghițitură prelungă. Și-a deschis geanta de mână, a scos din ea două bancnote de douăzeci de euro și le-a pus pe masă.

– Cred că mi-a pierit pofta de mâncare. Îmi pare rău. Te rog să rămâi aici și să iei prânzul fără mine.

S-a ridicat și, fără să mai aștepte răspuns, a pornit în grabă spre ieșire.

– Bunico, așteaptă!

Liv și-a luat geanta și s-a grăbit s-o ajungă din urmă, dar bătrâna doamnă se mișcase surprinzător de repede și ieșise deja pe ușă până să ajungă Liv acolo. Însă chiar înainte să iasă în stradă, pe urmele ei, Liv a remarcat ceva pe peretele din dreapta intrării, o fotografie veche alb-negru, înrămată, cu o placă fixată

dedesubtul ei. A șovăit, dar cuvintele gravate acolo i-au atras privirea: Edouard și Edith Thierry, 1939.

Cu inima bubuindu-i în piept, Liv s-a uitat cu atenție la imaginea granulată a unui bărbat înalt și frumos, cu păr negru, rărit, și la soția lui minionă, cu părul închis la culoare, amândoi stând în față la Brasserie Moulin cu fețele luminate de zâmbete pline de mândrie. Liv era convinsă că acea femeie nu putea să fie altcineva decât bunica Edith. Fotografia era veche de optzeci de ani, nu foarte bine focalizată, dar silueta minionă a femeii era cea potrivită, iar zâmbetul un pic malițios se îngemăna de-a dreptul cu cel al bunicii Edith. Cu o privire înmărmurită, Liv a întins mâna ca să atingă chipul tinerei Edith Thierry. Abia după aceea și-a amintit că bătrâna Edith Thierry, cea care avea nouăzeci și nouă de ani și era încăpățânată ca un catâr, avea nevoie de ea în clipa aceea.

A împins ușa, scrutând cu privirea strada în căutarea bunicii ei, care aproape că fusese înghițită de mulțimea de pe trotuare. Dar Liv o vedea încă, în partea dreaptă, la depărtare de un cvartal.

– Bunico! a strigat ea. Așteaptă!

Dar bunica nu și-a încetinit mersul. După ce și-a croit drum prin mijlocul unui grup de turiști, Liv a ajuns la ușa hotelului lor în aceeași clipă cu cea pe care o urmărise.

– Bunico! a strigat Liv.

Bătrâna doamnă și-a întors capul în cele din urmă, iar Liv i-a deschis ușa de la intrarea în hotel.

– Olivia, ce faci aici? Am crezut că rămâi la braserie ca să iei prânzul.

– Tu ai fost, nu? Ai fost soția lui Edouard! Ce s-a întâmplat, bunico?

Bunica a oftat și a intrat în holul hotelului. Liv s-a grăbit s-o urmeze.

– Bunico! Am văzut fotografia. Tu și Edouard în fața braseriei, în 1939.

– Ce fotografie?

Bunica Edith a intrat în lift și a ținut ușa deschisă pentru Liv, dar a evitat s-o

privească în ochi.

– Fotografia care era expusă lângă ușa de la intrare. Pe o placă de sub ea scria Edouard și Edith Thierry.

– În cazul ăsta, se pare că ți-ai primit deja răspunsul.

Ușile liftului s-au deschis la etajul 6, iar bunica Edith a ieșit. Liv s-a ținut pe urmele ei, dar s-a oprit brusc după ce a cotit spre apartamentul lor și l-a văzut pe avocatul bunicii stând în fața ușii. Strângea la piept același dosar pe care îl avusese cu o zi în urmă.

– Madame Thierry! a spus el, cu chipul luminat deodată. Pe dumneavoastră vă căutam.

A ridicat dosarul, dar zâmbetul i-a pierit de pe față atunci când bunica Edith i l-a smuls din mână, a trecut pe lângă el fără nici o vorbă și a intrat în cameră trântind ușa în urma ei. Julien Cohn s-a întors spre Liv.

– A pățit ceva?

– Habar n-am.

El i-a aruncat o privire uluită, așa că Liv a adăugat:

– Am fost la Brasserie Moulin, care se pare că, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost deținută de bunica mea și de soțul ei, acum răposat de multă vreme. Dar ea nu vrea să-mi spună nimic.

– Înțeleg...

Julien a mai privit o dată ușa închisă, iar apoi și-a mutat privirea la Liv.

– Tu cunoști povestea? Știi ce s-a petrecut la Brasserie Moulin?

Julien a șovăit.

– În parte.

– Și?

– Și... Liv, mă tem că nu pot să-ți spun. Dar... aș vrea să-ți reamintesc că lucrurile nu sunt întotdeauna așa cum par.

– Aha, ce bine, alte mesaje criptice, a murmurat Liv în timp ce și-a vârât mâna în geantă și și-a căutat cheia. Nu e numai povestea ei, să știi. E și povestea mea. Tata a murit pe când eram mică, iar bunica refuză să vorbească despre trecut. Are nouăzeci și nouă de ani. Dacă nu încep să pun laolaltă piesele de puzzle, se vor pierde pe veci.

– Cred că tocmai de aceea te-a adus aici.

– Ca să ne învârtim în jurul adevărului, în timp ce ea se îneacă în gin?

Julien a râs.

– Poate, a fost el de acord, iar apoi și-a mai îndulcit expresia feței și a adăugat: Ea n-a mai vorbit despre trecut de mulți, mulți ani. Probabil că îi provoacă suferință.

– Da, însă...

Julien a ridicat o mână.

– Dar ai dreptate. Ai dreptul să afli. Și de aceea presupun că nu fac nici un rău spunându-ți cel puțin că bunica ta a locuit o vreme aici, în Champagne. De fapt, aici l-a cunoscut pe bunicul meu, cu mulți ani în urmă, în timpul războiului.

– Așadar, bunicul tău îi cunoaște și el trecutul?

– Cunoaște acele lucruri pe care a ales ea să i le împărtășească, da, precum și pe cele la care a fost el însuși martor. Dar sunt sigur că povestea e mai complicată de atât.

Julien s-a întins spre Liv și i-a strâns mâna.

– Dă-i timp bunicii tale, a îndemnat-o el.

Liv a fost uimită de căldura și de forța degetelor care le-au atins pe ale ei și și-a retras repede mâna.

– Mulțumesc.

– Pas de quoi. Și nu uita, Liv, că cele mai bune lucruri în viață merită așteptarea.

Iar apoi, cu un „Au revoir“ murmurat, el a plecat.

Capitolul 12

FEBRUARIE 1942

INÈS

După ce s-a terminat culesul, toamna s-a făcut iarnă. Zilele s-au scurtat, iar nopțile au devenit reci precum pojghița de gheață de pe vița-de-vie. Michel se răcise și el, puțin câte puțin. Inès încercase să-l facă să înțeleagă de ce simțise nevoia s-o vadă pe Edith, dar el n-o iertase, cu toate că deja trecuseră câteva luni. Nu că Inès avusese neapărată nevoie de iertarea lui, dar simțea că el se închisese față de ea din septembrie, iar acum ea trăia de prea mult timp cu sentimentul că își făcuse un dușman din omul care ar fi trebuit s-o iubească cel mai mult – iar asta, tocmai în mijlocul unui război. Însă adevărul era că începuse să-l piardă cu mult timp înainte de acel incident.

– Nu că aș fi supărat pe tine, i-a zis Michel, obosit, într-o seară cu ninsoare domoală de la începutul lui februarie, după ce, tăcut, s-a urcat în pat lângă ea și a găsit-o trează, tremurând sub păturile subțiri. Doar că încrederea mea în tine e zdruncinată.

– Și asta, pentru că am luat mașina o seară, în urmă cu mai multe luni? l-a întrebat Inès, disprețuind disperarea care i se auzea în voce. Michel, ți-am cerut iertare de o sută de ori. Dar simt că mă înăbuș aici.

– Nu crezi că și noi, ceilalți, ne simțim la fel?

Michel s-a ridicat în capul oaselor și, chiar dacă era întuneric, chiar dacă ea nu-i vedea chipul, Inès a știut că el tremura din cauza unei furii alimentate de principii.

– Nu poți să dai bir cu fugiții atunci când dai de greu!

– Dar eu n-am fugit! Aveam nevoie să răsuflu puțin.

– Să răsuflî? a întrebat-o Michel înăbușindu-și un hohot de răs. Îți dai seama cât de norocoși suntem? Cât de norocoasă ești? Întreaga Franță suferă de foame, iar noi, fiindcă trăim aproape de câmpurile cultivate – și fiindcă germanii vor să ne știe liniștiți, ca să-și asigure rezervele de șampanie – avem destulă mâncare ca să ne săturăm și destul combustibil ca să ne încălzim casele. Încă avem cum să ne câștigăm existența, să putem să răzbatem până la sfârșitul războiului. În orașe sunt oameni care ar ucide pentru norocul ăsta, Inès. Tu înțelegi?

– Sigur că înțeleg.

Și chiar înțelegea; pe drumul de întoarcere de la Reims, la lumina zilei, văzuse adevărate schelete ambulante care strângeau în mâini tichete de rații, stând la cozi ce șerpuiau prin tot arondismentul.

– Doar că tu încă ai un scop în viață, Michel. Încă ai posibilitatea să fii tu însuși. Dar eu cine am devenit?

El și-a ferit privirea.

– Astea sunt vremuri dificile pentru noi toți.

– Nu înțelegi. Eu... nu sunt fericită.

– Pentru numele Domnului, Inès! a strigat Michel dând păturile la o parte și coborând din pat. Numai la asta te gândești? La fericirea ta?

A ieșit din dormitor ca o furtună, trântind ușa, înainte ca ea să aibă șansa de a-i da o replică. În absența lui, au podidit-o lacrimile. Și le-a șters, furioasă. Oare nu știa că nu trebuia să lase cuvintele lui s-o rănească?

Acum, în întunericul adânc al nopții, doborâtă de criticile lui Michel, Inès a simțit cum ceva i s-a răscolit în suflet, o furie și un sentiment al dreptății. A dat la o parte învelitorile, tremurând în timp ce căuta pe dibuite cardiganul pe care i-l tricotasese Céline, un cadou de Crăciun care o făcuse să se rușineze, pentru că ea nu-i luase decât un tub de ruj, cumpărat de pe piața neagră prin intermediul tânărului fiu al unui podgorean din zonă. La momentul acela i se păruse un lux

incredibil, pentru că multe femei apelau la sfeclă roșie ca să-și coloreze buzele. Dar Céline îi dăruise doar un zâmbet chinuit și murmurase o mulțumire, iar apoi îi întorsese spatele, ca o critică mută.

Inès se săturase să se simtă inutilă, superficială și lipsită de principii. Știa că nu era la fel de bine informată ca Michel, Céline și Theo în privința mersului războiului, dar asta nu însemna că nu-i păsa. Și, cu toate că nu se dovedea pricepută nici la procesul de producere a șampaniei, se săturase ca Michel s-o tot facă să se simtă inutilă și din acel punct de vedere. Înainte să-și piardă curajul, Inès avea de gând să-i spună toate astea.

A aprins o lampă și și-a îndesat picioarele în cizmele ei ferfenițite. Cândva fuseseră călduroase și solide, însă, purtate de atâtea ori, tălpile li se dezintegraseră aproape de tot, iar în dreptul degetelor apăruseră găuri. Dar altă pereche nu avea, iar ele îi ofereau o oarecare protecție împotriva frigului umed de afară. Inès și-a tras pe ea paltonul destrămat, și-a îndesat pe cap o căciulă de lână și s-a strecurat pe ușa din spate, ieșind în bezna adâncă și sumbră.

Chiar dacă lampa îi lumina drumul, îi era aproape imposibil să vadă prin noaptea ca de cerneală. Dar în fața ei, dinspre intrarea în beci, se vedea o urmă slabă de lumină care îi arăta că Michel coborâse în subterane. Era momentul să-l înfrunte față în față, după luni întregi – ba nu, ani întregi – în care o făcuse să se simtă inutilă.

În timp ce cobora dinspre lumea tăcută, acoperită de zăpadă, de deasupra, pașii ei bufneau pe piatra scării. Răsunau destul de tare ca Michel s-o audă venind. Iată de ce ea s-a mirat atunci când lumina care venea dinspre unul dintre tunelurile din depărtare, în dreapta ei, n-a pâlpâit. Oare el n-o auzise? Aproape că a strigat ca să-l anunțe că venea, dar o mică parte răzbunătoare din ea a găsit consolare în faptul că Michel și-ar fi putut închipui că se apropia un soldat neamț. Merita să se simtă încolțit pe propriul teritoriu, așa cum și ea se simțea adeseori.

Dar după ce a cotit ca să intre în pivnița slab luminată, lui Inès i s-a tăiat răsuflarea, pentru că în fața ei nu se afla numai Michel; mai era un bărbat, înalt și oacheș. Amândoi o priveau mânioși, cu pistoalele îndreptate spre ea. Inès a scos un țipăt și s-a întors ca s-o ia la fugă.

– Inès, stai! s-a răstit Michel, făcând doi pași grăbiți spre ea.

A apucat-o de braț și a tras-o înapoi înăuntrul grotei, unde celălalt bărbat, îmbrăcat într-un palton negru, plin de fulgi de zăpadă și cu o cicatrice adâncă pe obrazul stâng, de la sprânceană până la bărbie, încă ținea pistolul îndreptat spre capul ei.

Inès a țipat încă o dată, iar Michel a strâns-o mai tare.

– Pentru numele Domnului, Inès, taci din gură! i-a strigat el, iar apoi s-a întors spre celălalt bărbat și i-a spus: Nu e nici o problemă, ea e soția mea.

– Soția ta, a repetat omul cu un glas lipsit de emoție.

Însă a mai trecut o clipă înainte ca el să-și coboare arma. După ce, într-un târziu, a făcut-o, a continuat s-o privească pe Inès cu ochii lui negri, mijiți ca niște cute și bănuitori.

– Ce caută aici? a întrebat el.

Dar Inès nu mai asculta, căci văzuse ce se afla în spatele lor. Trei butoaie, dintre cele folosite la îmbătrânirea vinului provenit dintr-o singură vie, înainte să fie amestecat, aveau capacele scoase. Dar înăuntrul lor nu era vin; erau puști, zeci de puști.

– Michel? a șoptit Inès, neputând să-și ia ochii de la arme.

– Acum ne-a văzut! s-a răstit omul. A aflat. Nu așa ne-a fost învoiala.

– Du-te, a zis Michel. Mă ocup eu.

– Te ocupi tu? s-a răstit omul acela, îndreptându-și acum furia spre Michel. Știi bine că Fernand nu tolerează greșeli.

– Rezolv eu.

Tonul lui Michel era inflexibil, controlat, iar unghiile i s-au înfipt în brațul lui Inès atât de tare, încât ea a tresărit.

– Acum du-te.

– Fernand va afla despre întâmplarea asta.

Omul a aruncat spre Inès o ultimă căutătură încărcată de furie clocotitoare, iar apoi a ieșit din pivniță. Pașii nici nu i se auzeau în tăcerea nopții, de parcă era o stafie, de parcă nici nu fusese acolo. Îndrăznind, în cele din urmă, să-i arunce o privire lui Michel, Inès a înțeles din expresia lui că ea nici nu putea să-și închipuie ce avea să urmeze.

– Vrei să-mi spui ce se petrece? a șuierat el.

– Vrei să-mi dai drumul?

Michel i-a eliberat brațul de îndată, surprins, parcă, să-și dea seama că o ținea încă. Inès a frecat locul în care o strânseseră degetele lui, iar pe chipul lui Michel a trecut o undă de vinovăție, înainte ca trăsăturile să i se răcească și să i se împietrească din nou.

– Inès, ce cauți aici?

– Ai de gând să te porți ca și cum eu sunt cea care greșește? Ce e aici?

– Ce e unde?

Încercarea lui de a se pune în fața ei ca s-o împiedice să vadă butoaiele umplute cu puști ar fi fost caraghioasă dacă miza n-ar fi fost atât de mare.

– Armele, Michel. Butoaiele pline cu arme.

Atunci expresia lui s-a schimbat. Furia i s-a transformat în vinovăție, iar apoi în frică.

– N-ai voie să spui nimănui, Inès.

– Chiar crezi că aș face-o?

– Nu cred că m-ai trăda în mod voit, dar...

– Dar ce? l-a oprit ea, clocotind de frustrare. Dar ce, Michel? Nu crezi că ceea ce faci tu e trădare?

– Ce tot spui?

– Cum ai putut să ne periclitezi viețile în felul ăsta?

– Aha, prin urmare îți faci griji pentru tine.

Vocea lui Michel dobândise un ton rece, superior, pe care Inès îl cunoștea foarte bine și care o înfuria.

– Cum îndrăznești să te porți cu mine ca și cum aș fi egoistă? Dacă germanii ar găsi armele astea, ne-ar aresta pe toți, Michel, nu numai pe tine. Am fi trimiși la moarte și eu, și Theo, și Céline! Înțelegi în ce pericol ne pui pe toți?

– Nu eu sunt cel care aduce pericolul asupra capetelor noastre! Nu înțelegi? E vina nenorociților de germani!

– Dacă jucăm după regulile lor, suntem în siguranță.

– Să jucăm după regulile lor? Nu există reguli! Trebuie să ne opunem și să...

– Trebuie să ne ținem capetele plecate. Chiar tu ai spus așa!

– Non!

Ecoul strigătului lui Michel a traversat toate grottele, iar el a privit în jur, dându-și seama dintr-odată de zgomotul pe care îl făcea.

– Non, a repetat el mai încet. Am încercat asta. De aproape doi ani, Inès, jucăm după cum ni se cântă. Mi-a ajuns.

– Așa că te-ai apucat de ce? De contrabandă cu arme? Pentru cine?

El i-a ignorat întrebările.

– Poate că noi suntem în siguranță, dar ce spui despre cei pe care nu putem să-i apărăm? Se aud zvonuri, Inès. În curând vor veni să-i ridice pe evrei, așa cum au făcut în Germania. Cum putem să stăm deoparte și să permitem ca vecinii și prietenii noștri să fie luați fără nici o vină? Pentru simplul fapt că s-au născut evrei?

Ceva s-a schimbat în inima lui Inès în clipa în care Michel și-a ferit privirea.

– Despre Céline vorbești? Faci lucrul ăsta ca s-o protejezi pe ea?

– Vorbesc despre toți evreii din comunitatea noastră. Contează dacă vreau s-o

protejez și pe Céline?

Inès a rămas mult timp cu ochii ațintiți asupra rezervei de arme, încercând să formeze cuvintele pe care inima ei dorea să le rostească.

– Da, contează, Michel. Contează foarte mult. De ce e mai important pentru tine s-o protejezi pe Céline decât să mă protejezi pe mine?

– Cum poți să întrebi așa ceva? Tu ești oarecum la adăpost, pentru că ești creștină. Ea e din ce în ce mai lipsită de apărare.

– Și dacă germanii vin după mine, din cauza a ceea ce faci tu aici?

Michel n-a răspuns. Inès i-a aruncat o căutătură aspră, iar el a avut în ochi o străfulgerare care a făcut-o să se întrebe dacă o mai iubea. În privirea lui nu mai era nici un strop de căldură, de iertare. O vedea ca pe un inamic, ca pe o amenințare. Nu-i fusese o soție perfectă, dar merita mai mult.

– De ce nu mi-ai spus cu ce te ocupi? l-a întrebat ea.

– Inès, asta nu te privește pe tine.

– Sigur că mă privește, a șoptit ea. N-ai încredere în mine, nu-i așa?

– Eu..., a spus Michel, șovăitor. Nu e vorba despre încredere. Doar că... nu pot să te implic în povestea asta.

Inès a aruncat o ultimă privire către puștile din butoi și a avut senzația stranie că toate jocurile erau făcute și că viitorul îi era hotărât.

– Prea bine, atunci, noapte bună, i-a zis ea lui Michel.

Apoi i-a întors spatele și a pornit-o pe drumul de întoarcere, prin noaptea geroasă. Undeva, în depărtare, urla un câine singuratic, iar în timp ce vântul se întetea, ea a simțit cum îi înghețau lacrimile pe obraji.

În dimineața următoare, fără să vrea, Inès a dormit până târziu. Acum, că erau în toiul iernii, soarele nu răsărea decât mult după ora opt dimineața. În mai toate zilele, Inès se trezea cu mult înainte, făcea focurile, pregătea casa pentru ziua care urma, fierbea pentru Michel surogatul de cafea făcut din malț și ghinde și

încropea un mic dejun frugal din ce mai găsea. Dar descoperirea făcută în noaptea trecută o sleise de puteri și, cum Michel nu se întorsese în pat, nu avusese cine s-o trezească.

Inès s-a dus la fereastră și a privit afară, la dimineața rece, dar urmele de pași de pe zăpadă dispăruseră de mult, toate dovezile existenței vizitatorului misterios și ale sfezii cu Michel deja se șterseseră. Inès s-a îmbrăcat în grabă, și-a ridicat părul într-un coc și și-a tras pe ea puloverul pe care i-l tricotase Céline. Dar, de cum l-a îmbrăcat, a simțit că o zgâria și o înăbușea, așa că s-a dezbrăcat de el și l-a îndesat într-un sertar.

Într-un târziu, a ajuns la parter. Pe când începea să pună la loc vasele dintr-un teanc așezat pe bufet, a auzit voci afară, dincolo de fereastră. A recunoscut vocea lui Michel, iar apoi râsul ascuțit al lui Céline. A simțit că o scormonea ceva pe dinăuntru și s-a ținut de marginea dulapului ca să-și recapete echilibrul. Michel râdea, iar sunetul acela gutural a traversat geamul până la ea. Furia și-a înfipt ghearele în pielea lui Inès. Ea era cea care cunoștea secretele soțului ei, care fusese de acord să înfrunte riscurile deciziilor lui, iar el era afară și o distra pe Céline?

Inès a dat perdeaua la o parte, încet. Michel stătea la numai câțiva centimetri de Céline, aplecat spre ea ca să-i murmure ceva la ureche. Oare Inès doar își imagina că între ei exista ceva romantic? Dar un astfel de gând nu putea să fie decât nebunesc, nu? Inès își închipuise că-și cunoștea soțul îndeajuns de bine și că el n-ar fi trădat jurământul căsătoriei, dar noaptea trecută îi dovedise că nu-l cunoștea deloc.

Céline a râs iarăși din pricina a ceva ce spusese Michel, iar apoi ei doi au rămas locului o vreme, privindu-se în ochi. Era genul de privire pe care o schimbă îndrăgostiții înainte să se sărute. Dar apoi Céline s-a tras îndărăt și Michel s-a întors cu spatele, îndreptându-se spre beci. Însă Inès văzuse destul.

Refuza să se lase acoperită de ridicol. N-avea de gând să rămână acolo, în adormitul Ville-Dommange, și să joace rolul nevastei supuse în vreme ce Michel lua decizii periculoase pentru viitorul lor și flirta cu soția șefului de cramă. A trântit de podea farfuria pe care o usca, iar afară l-a văzut pe Michel întorcându-și capul, brusc, în direcția ei. El a dat să pornească spre casă, dar ea se întorsese deja, pornind spre scări ca să-și încropească o mică valiză.

Nici nu-i mai păsa că Michel avea nevoie de mașină; las' să apeleze la unul dintre prietenii lui tenebroși, dacă avea nevoie. Dacă el ajunsese la concluzia că Inès nu-i mai era de ajuns și că merita să-și riște viața ca s-o protejeze pe Céline, atunci – fie! Inès avea să plece la Reims.

Capitolul 13

FEBRUARIE 1942

CÉLINE

După ce Michel a dispărut înăuntrul casei celei mari, Céline s-a întrebat dacă nu cumva Inès o văzuse vorbind cu el și interpretase greșit conversația lor. Oare ea râsese prea tare? Oare limbajul trupului ei trădase atracția tot mai mare pe care o simțea față de Michel? Era adevărat că simțea ceea ce n-ar fi trebuit să simtă, dar nu acționase în nici un fel conform acelor impulsuri. N-ar fi făcut niciodată așa ceva.

În realitate, Michel n-o întrebase decât dacă se simțea bine.

– Pari un pic tristă, îi zisese el, iar ea râsese, explicându-i că Theo îi dăduse de muncă seara trecută, punând-o să guste câteva soiuri diferite de Chauveau, ca să se asigure că producția lui din 1938 evolua bine, iar probabil că ea gustase prea mult.

Însă Michel continuase să se arate îngrijorat.

– Nu vreau să fiu indiscret, îi spusese el, dar dacă te apasă ceva pe suflet, poți să vii oricând la mine ca să discutăm.

– Sunt bine, mulțumesc, îi răspunsese ea.

În definitiv, ce ar fi putut să-i spună – că grija lui însemna mult pentru ea, fiindcă soțului ei părea să nu-i pese nici cât negru sub unghie? Că se simțea mai singură ca niciodată și că, dormind în pat alături de Theo, acum avea impresia că se afla lângă un străin? Că nu-i mai venea să-i vorbească deschis lui Theo despre faptul

că se temea pentru viața tatălui ei, fiindcă știa că el avea să reacționeze ridicând din umeri și apoi întorcând discuția spre procesul de fermentație sau spre îngrijirea viței-de-vie? Toate acestea ar fi însemnat o trădare față de soțul ei, așa că se mulțumise să clatine din cap și să zică doar:

– Eu... eu ar trebui să-mi încep munca.

În clipa aceea se auzise ceva spărgându-se în casă, iar Michel s-a repezit înăuntru, blestemând-o pe Inès în șoaptă.

Douăzeci de minute mai târziu, Céline și Theo lucrau cot la cot în pivnițe, învărtind sticlele în tăcere. Deasupra capetelor lor s-a auzit pornind motorul unui automobil.

– Oare Michel pleacă undeva? s-a întrebat Theo, fără să încetinească ritmul.

A continuat să întoarcă câte două sticle odată, o optime de cerc la dreapta, abia deranjându-le somnul în pupitre, stativele lor de lemn în forma literei A.

– Nu cred.

– Nu vrei să te duci și să verifici?

Theo nu s-a uitat la ea, ci a continuat să întoarcă sticlele cu viteza fulgerului. Céline îl invidia pentru acea îndemânare care nu-i cerea nici un efort – deși încerca să țină pasul, ea se simțea o novice pe lângă el.

În timp ce se ridica, ea și-a șters de pantaloni mâinile pline de praf. Și-a luat paltonul și pălăria de pe banca din dreptul ușii și s-a grăbit să traverseze, către scări, pasajul principal al beciului. A ieșit la suprafață chiar în clipa în care Citroënul ieșea de pe aleea din fața casei, luminând peticele de zăpadă încă netopită. Michel se uita lung după automobil, cu degetele împletite la ceafă.

– Iar pleacă, a spus el.

Au privit automobilul până ce a dispărut dincolo de cotul drumului.

– Merde! a bodogănit el. După seara trecută... O, Doamne!

Michel își încleștase fălcile de furie, iar pentru prima dată Céline nu știa ce să-i

spună. Se întreba ce se întâmplase între Michel și Inès seara trecută, dar nu era treaba ei să întrebe.

– Îmi pare rău, a zis ea, știind că nu era destul.

– Eu am... am crezut că era diferită, a spus Michel cu glas scăzut, parcă vorbind singur.

Céline înțelegea perfect ce voia el să spună, fiindcă în ultima vreme și ea simțea la fel în legătură cu Theo.

– Războiul are un mod aparte de a ne arăta cine suntem cu adevărat.

Michel i-a aruncat o privire surprinsă.

– Da. Așa e.

S-au privit în ochi până când i-a întrerupt sunetul îndepărtat al unui automobil care se apropia. Oare Inès avea muștrări de conștiință? Dar nu era ea; era un tractor, murdar de pământ, care cotise din drumul principal și trecuse printre porțile lor. S-a apropiat de ei huruind și împrôșcând din cauza combustibilului de calitate inferioară.

– E Louis, a zis Michel, luând-o pe alee.

Omul a oprit lângă Michel și a coborât din camion, trântind ușa în urma lui. Céline l-a recunoscut, era fiul unor viticultori de la care cumpărau struguri de ani întregi. I-a aruncat o privire lui Céline și, fără să mai schimbe politețuri, a început să vorbească în șoaptă cu Michel. Era limpede că acea conversație n-o privea pe ea. Céline abia se întorsese cu spatele, plecând spre beci, când Michel a strigat-o.

– Céline, poți să vii aici, te rog?

S-a uitat înapoi și a văzut că cei doi bărbați o priveau. Ceva din expresiile lor impasibile i-a făcut stomacul să i se strângă de teamă.

– S-a întâmplat ceva?

Nu i-au răspuns, așa că s-a apropiat, șovăitoare.

Michel și-a pus o mână pe spatele ei. Atingerea lui era atât de ușoară, încât abia o simțea. Cu toate acestea, avea darul s-o liniștească.

– Céline, îl cunoști pe Louis Parvais?

Celălalt bărbat, ceva mai tânăr decât Michel, cu sprâncene groase, negre, și cu o barbă impresionantă, i-a făcut un semn din cap, țintuind-o cu o privire sumbră.

Ea i-a răspuns la salut.

– Cred că ne-am cunoscut. Bonjour, monsieur.

– Bonjour, i-a răspuns el, părând să aștepte să vorbească Michel.

– Céline, a spus Michel, Louis ne-a adus vești. El, hmm, mai aduce știri din când în când.

Céline i-a aruncat o scurtă privire lui Michel, apoi lui Louis. Oare acesta din urmă să fi fost mesagerul despre care îi povestise Michel?

– Ce e? a întrebat ea.

– Au sosit vești din Burgundia, a spus Louis, aruncându-i încă o privire lui Michel înainte s-o privească pe ea. Mă tem că tatăl dumitale și părinții lui au fost arestați.

Deodată, Céline și-a simțit genunchii moi și s-a clătinat. Michel a sprijinit-o, așezându-și mâna ferm pe spatele ei.

– Va fi bine, a murmurat el, dar Céline știa că n-avea să fie așa.

– Ce s-a întâmplat? a reușit ea să îngaime.

– Tatăl dumitale a fost ridicat împreună cu câțiva alți bărbați – cu toții, evrei – suspecți că au conspirat ca să submineze activitatea germanilor.

Céline a făcut ochii mari.

– Dar...

– Evident, acuzații false, a zis iute Louis. Cu toate acestea, tatăl dumitale a fost dus

la închisoare. Părinții lui – bunicii dumitale – au fost luați o zi mai târziu.

– Nu, a șoptit Céline. Nici unul dintre ei nu era amestecat în ceva ilegal. Știu sigur că nu erau.

– Sunt convins că ai dreptate. Germanii au început să-i aresteze pe evrei scornind acuzații care nici nu stau în picioare. Cineva de la consiliul local face investigații și sperăm ca tatăl și bunicii dumitale să fie eliberați.

– Și dacă nu vor fi?

Louis a schimbat o privire cu Michel.

– Au început să transporte prizonieri evrei spre est, în Germania și în Polonia, madame. Dar vom face tot posibilul ca să ne asigurăm că familia dumitale nu va fi scoasă din Franța.

– Nu renunța la speranță, Céline, a zis Michel. Dacă Louis spune că există o șansă, așa e.

– Vă rog să nu povestiți nimănui ce v-am spus eu azi, i-a avertizat Louis. Vă mai aduc vești atunci când mai primesc.

S-a urcat înapoi în tractorul lui și s-a îndepărtat, hurducăind, înainte ca Céline să mai rostească vreun alt cuvânt.

– Te simți bine? a întrebat-o Michel după ce tractorul lui Louis a cotit spre șosea și s-a făcut nevăzut.

Nu-și luase mâna de pe spatele ei.

– Nu.

Céline încerca să și-i imagineze pe tatăl și pe bunicii ei în spatele grătilor.

– Trebuie să plec la Nuits-Saint-Georges, Michel. Trebuie să găsesc o cale să-i ajut și...

– Nu, a întrerupt-o Michel, pe un ton blând și ferm în același timp. Nu se poate. Dacă numele tatălui tău le e deja cunoscut autorităților, nu vor întârzia să intre în

alertă dacă ți-ai face apariția. Cea mai bună protecție pentru tine e să rămâi aici.

– Dar...

– Nu poți să faci nimic acolo.

– Trebuie să-i spun lui Theo.

Michel i-a luat mâinile într-ale lui.

– Nu trebuie s-o faci, Céline. Te rog, ar fi prea greu să-i explici cum ai primit vestea asta. Ai încredere în mine, contactele mele fac tot ce pot ca să obțină eliberarea tatălui tău.

– Contactele tale? În ce te-ai amestecat, Michel?

A surprins-o teama subită pe care a simțit-o pentru el. Michel i-a studiat îndelung fața.

– Tu nu m-ai trăda niciodată.

Nu era atât o interogație, cât o simplă constatare.

– Sigur că nu.

– Vino în beci diseară, după apus.

– Ce să-i spun lui Theo?

– Nu-i spune nimic.

Ochii lui Michel o sfredeleau în timp ce dădea drumul mâinilor ei. Dintr-odată, s-a simțit părăsită în voia valurilor.

– Tu ești singura persoană în care am încredere, i-a spus el.

Tot restul zilei, Céline s-a străduit să se poarte normal. Întorcându-se în beci după întâlnirea cu Louis și Michel, ea crezuse că trebuia să însăileze o poveste care să-i explice absența, dar, văzând-o intrând, Theo n-a făcut decât să mormăie.

O vreme, Céline a încercat să întoarcă sticlele alături de el, dar mâinile îi tremurau. În cele din urmă, Theo și-a dat seama de asta și i-a cerut să plece.

– Agiți vinul, Céline, i-a spus el, de parcă ea n-ar fi auzit cum se lovea sticla de stativul de lemn. Astâmpără-te! Poate că ar fi mai bine să te apuci de sortarea dopurilor pe care le-am primit.

Céline n-a reușit decât să dea din cap în semn de aprobare, dar s-a simțit ușurată să lase în urmă beciul – și pe Theo. Deasupra, Michel nu se vedea nicăieri. În timp ce se îndrepta spre hambar, unde țineau lăzile cu dopuri, Céline s-a gândit la Michel și la riscul evident pe care și-l asuma ca s-o ajute. Oare ce favoruri trebuise să-i facă el lui Louis pentru ca ea să primească vești despre tatăl ei? Un astfel de gând a făcut-o să simtă un rău fizic, dar nu putea să refuze ajutorul dat de Michel.

Soarele a coborât dincolo de linia orizontului înainte de ora șapte. După ce s-a întors, înaintând cu greu până la căsuța lor, Céline a luat o cină frugală împreună cu Theo. Apoi a spălat repede vasele și i-a spus că mergea s-o întrebe pe Inès dacă avea să-i împrumute câteva fire de lână, ca să poată să cârpească niște ciorapi.

– S-a întors? a întrebat-o Theo, fără să ridice privirea din cartea pe care abia începuse s-o citească, ceva despre tehnici de vinificare.

– Dacă nu s-a întors, poate că Michel știe unde își ține rezervele de lână.

– Da.

Céline l-a privit o clipă. Pe chip i se reflecta lumina lămpii, iar expresia îi era serioasă.

– Theo, sunt foarte îngrijorată în legătură cu tata, a zis ea pe nerăsuflăte.

Nu putea să spună mai multe fără să trădeze încrederea lui Michel, dar simțea nevoia să-i împărtășească lui Theo măcar atât, să-i dea șansa s-o aline.

– Sunt sigur că e bine-mersi.

– Dar germanii le-au pus gând rău evreilor. Începe teroarea.

Theo i-a scrutat chipul, apoi s-a întors la cartea lui.

– Céline, nu trebuie să crezi toate zvonurile. Nu i se va întâmpla nimic tatălui tău. Du-te la Inès până când nu se face prea târziu. Ia o lampă. Se întunecă.

Céline l-a privit lung, cu ochii plini de lacrimi, iar apoi și-a luat în grabă paltonul și pălăria și s-a strecurat pe ușa din dos, ieșind în întunericul serii. Rămășițele zilei încă zăboveau la orizont. Céline a ajuns la ușa lui Michel și și-a întors capul spre căsuța ei. Toate draperiile erau bine trase în fața ferestrelor. Theo n-o urmărea. Probabil că nici nu se mai gândise la ea după ce se concentrase iarăși la cartea lui.

Brusc, Céline a cotit la dreapta și s-a îndreptat spre intrarea în beci. Odată ajunsă în subteran, a aprins lampa, și-a dres glasul și a strigat:

– Michel?

La început nu s-a auzit nici un răspuns, dar mai apoi o altă lumină a prins viață în adâncul grotelor și de-a lungul lor a răsunat zgomot de pași. După scurtă vreme, Céline l-a văzut pe Michel apărând de după colț și făcându-i semn cu mâna.

– Vino, Céline! i-a strigat el.

Céline s-a grăbit spre locul din care venea lumina, dându-și seama că tălpile ei de lemn bocăneau neplăcut pe pardoseala de piatră. Michel se afla într-o pivniță de depozitare aflată undeva în adâncimea beciului, pe partea dreaptă, iar, până să ajungă ea acolo, el intrase din nou în acea încăpere. Céline a intrat și ea; l-a văzut pe Michel stând în spatele câtorva butoaie de vin.

– Ce i-ai spus lui Theo? a întrebat-o el în loc de salut.

– Că aveam nevoie să iau ceva cu împrumut de la Inès. Oricum, nu cred că mă mai aude atunci când vorbesc.

Michel a încruntat din sprâncene, iar Céline s-a temut că mersese prea departe. El și Theo fuseseră cândva destul de apropiați, iar ea știa că încă se considerau vechi prieteni, chiar dacă perspectiva lor asupra războiului era diferită. În plus, cu siguranță că nu era cazul ca Céline să-și critice soțul în fața omului care îi era, tehnic vorbind, șef. Dar apoi Michel i-a făcut cu mâna un semn prin care o

îndemna să pătrundă mai adânc înăuntru pivniței.

– Înțeleg perfect cum te simți, i-a zis el. Aș vrea să-ți arăt ceva.

Céline s-a apropiat, curioasă, fiindcă Michel se apucase să desfacă capacul unuia dintre butoaie. De bună seamă că n-o chemase acolo ca să discute despre vin. Poate că ea făcuse ceva greșit ultima dată când curățase butoaiele, dar nu-și închipuia că Michel ar fi chemat-o în beci seara târziu ca s-o tragă de urechi.

Dar chiar și așa, nimic n-ar fi putut s-o pregătească pentru ceea ce a văzut după ce Michel a reușit să scoată capacul butoiului și i-a făcut semn să vină mai aproape. Céline s-a uitat în butoi, iar apoi s-a tras câțiva pași în spate, fiindcă a văzut că înăuntru se găseau puști.

– Michel! a strigat ea ducându-și o mână la inimă, într-o încercare disperată de a-i stăvili bătăile bruște. Ce naiba e asta?

– Asta e felul în care vom câștiga războiul, i-a răspuns el, calm, neluându-și ochii de la ea.

– Nu, a protestat Céline. Nu, nu, nu! E prea periculos, prea...

– Asta trebuie să fac, a zis el cu o voce gravă, încrezătoare. Suntem mulți. Suntem oameni care, în ochii celorlalți, trăiesc respectând legea, dar care de fapt lucrează pe ascuns ca să submineze autoritățile germane.

– De cât timp faci asta?

– Am vrut să fac ceva, orice, încă din ziua în care germanii au sosit la Ville-Dommange. Dar la început mi-a fost greu să găsesc o rețea cu care să lucrez. Prea puțini oameni mă cunosc bine în zonă, ceea ce acum se dovedește a fi un avantaj, dar la început a fost un impediment. A trebuit să le câștig încrederea.

S-a oprit și s-a uitat din nou la arme.

– Sunt implicat în operațiuni de câteva luni, de când unul dintre organizatori și-a dat seama că le-ar fi fost foarte util să folosească pivnițele ca să-și depoziteze rezervele.

Ea a înghițit în sec.

– De ce îmi arăți toate astea?

El a pus la loc capacul butoiului, iar aerul a părut să revină în încăpere.

– Fiindcă vreau ca tu, Céline, să înțelegi că există oameni care luptă împotriva nemților. Că există speranțe pentru tatăl tău și pentru cei ca el.

– Dar de ce tu?

– Pentru că nu mai pot să stau deoparte în timp ce oamenii nevinovați suferă. A făcut un pas spre ea, apoi încă unul. Céline i-a simțit răsuflarea moale și caldă pe obraz. Pentru că războiul ne distruge. Pentru că dacă nu ne opunem acum nedreptății, ce se va alege de noi? Suntem francezi, Céline, iar asta înseamnă că luptăm pentru libertate. Pentru egalitate. Pentru fraternitate. Lupta e în sângele meu. Nu pot să fac altminteri.

Céline îl privea în ochi, țintuită locului.

– Dar dacă germanii află...

– Nu vor afla.

– Dar dacă află, totuși...

– Îmi asum riscul, a spus el, apucând-o de mână. Am vrut doar să știi că nu ești singură.

Céline a simțit în ochi înțepătura lacrimilor.

– Inès știe?

– Da, a zis el, șovăind. Țsta e unul dintre motivele pentru care am vrut să știi și tu. A descoperit azi-noapte. A trebuit să-i spun adevărul.

– O, Doamne, ăsta-i motivul pentru care a plecat de dimineață la Reims...

– Nu mă va trăda.

Tonul lui Michel era ferm, însă ea s-a întrebat cum de putea să fie atât de sigur.

– Dar Theo?

Michel a încruntat din sprâncene.

– Știu că ți-am cerut deja să-i ascunzi veștile despre tatăl tău. Și trebuie să te rog să-i ascunzi și lucrul ăsta. Locul în care ne aflăm acum e unul în care el nu vine prea des și știu că grija butoaielor o lasă în seama ta și a lui Inès. Nu mă tem că va da din întâmplare peste butoaiele astea. Îmi pare rău. Știu că te pun într-o situație dificilă.

– Atunci, de ce mi-ai spus?

Michel i-a scrutat chipul.

– Pentru că în tine am încredere. Theo e un șef de cramă grozav, dar mă tem că de multe ori îi pasă mai mult de prestigiu decât de morală. Suntem în mijlocul unui război, iar eu, Céline, ca să-ți spun drept, în momentul ăsta nu dau doi bani pe calitatea șampaniei noastre sau pe profitul pe care îl scoatem. Nu-mi pasă decât de supraviețuirea oamenilor.

– Și eu simt la fel.

– Atunci, ai încredere în mine.

De data asta, Céline a fost cea care a făcut un pas înainte.

– Am, i-a șoptit ea. Întotdeauna am avut.

Timpul a părut să încetinească atunci când s-au aplecat unul spre celălalt. Dar înainte ca buzele lor să se întâlnească, Céline s-a tras înapoi, clipind de câteva ori.

– Eu..., a dat ea să spună.

– Îmi pare rău, a zis Michel trăgându-se iute departe de ea. Ar trebui... ar trebui să-mi văd de treabă. Iar tu trebuie să te întorci la Theo, ca să nu-și facă griji.

– Da, așa e. Michel? a spus Céline cu șovăială în glas.

– Da?

Ea încă era tulburată de pasul pe care aproape că îl făcuse pe o linie dincolo de

care nu mai era cale de întoarcere. Dar de un lucru era sigură: că nu-l putea lăsa pe Michel să facă acel lucru de unul singur.

– Vreau să ajut, a zis ea.

– Nici nu se pune problema, a venit, fulgerător, răspunsul lui. E prea periculos. Mai ales pentru tine, Céline.

– Nu înțelegi, i-a spus ea. Țsta e motivul pentru care trebuie s-o fac. Dacă germanii mi-au luat familia, nu mai am ce să pierd.

– Dar eu am, a zis Michel. Și nu pot să te pierd.

Capitolul 14

IUNIE 2019

LIV

În a patra zi petrecută în Reims, Liv cercetase deja internetul în căutarea oricăror informații despre Edouard Thierry și Brasserie Moulin, dar găsisese prea puține lucruri, în afară de un site pe care erau postate aceleași date istorice de pe meniu. Liv chiar făcuse mai mult decât atât: sunase la restaurant în dimineața aceea și, în franceza ei aproximativă, îl întrebuse pe director despre Edouard și despre rolul jucat de acesta în Mișcarea de Rezistență.

– Știi numai ceea ce ați citit deja, i-a răspuns directorul în engleză, recunoscând, se pare, accentul lui Liv. Îmi pare rău că nu vă pot ajuta mai mult.

De aceea, la ora unsprezece, atunci când bunica Edith a ieșit din dormitorul ei cu un aer maiestuos, învăluită într-un nor de parfum și propunându-i nepotei sale, cu o sclipire în ochi, să ia masa în oraș, Liv s-a simțit ușurată. Poate că de data asta bunica era pregătită să-i dezvăluie motivul pentru care o adusese acolo. Liv era tot mai sigură că acel motiv avea o legătură cu misteriosul Edouard Thierry.

– Trebuie să facem o oprire înainte de a merge la masă, i-a zis bunica Edith după ce au ieșit din hotel, iar lumina sfârșitului de dimineață le-a învăluit în strălucirea ei. Sper că nu te superi. E un drum scurt.

O vreme s-au plimbat într-o tăcere plăcută, trecând pe lângă biserica enormă pe care Liv o vedea de la fereastra ei și care semăna cu Notre-Dame de Paris.

– La vremea la care am ajuns prima oară la Reims, a zis bunica, oprindu-se ca să lase să treacă un grup de elevi, reconstrucția catedralei încă nu se terminase.

Fusese devastată în timpul Primului Război Mondial. Nu-mi vine să cred că o văd astăzi atât de frumoasă.

Liv și-a ridicat capul și a privit, nedumerită, clădirea masivă. Turnurile ei gemene care se înălțau spre cer filtrau lumina, iar sutele de statui se uitau în jos, la trecători, de pe înălțimi. O statuie a lui Iisus, pe crucea de deasupra intrării din dreapta, părea că se afla acolo de sute de ani.

– Cum adică a fost devastată?

Bunica Edith a strâns din buze.

– Nu vă învață nimic din toate astea la școală în America, nu-i așa? Vezi tu, asta a fost una dintre zonele din Europa cel mai greu afectate în timpul Marelui Război. Linia frontului era la numai câțiva kilometri de oraș, iar Reims ar fi putut la fel de bine să aibă o țintă pictată pe el; orașul a fost bombardat de atâtea ori și atât de violent, încât oamenii care trăiau aici au mutat școlile, spitalele, ba chiar întreaga lor existență în crayères – vechile cariere de calcar folosite ca depozite de șampanie – sub pământ. Optzeci la sută din oraș a fost complet distrus, iar catedrala a avut de suferit stricăciuni însemnate.

– Chiar așa? Nici nu ți-ai da seama privind-o azi.

– Da, vezi tu, nu ne purtăm cu toții cicatricile la vedere, a spus bunica Edith. Dar, dacă te uiți cu mare atenție, vezi urmele pe care gloanțele le-au lăsat în piatră. Întregul oraș era diferit pe atunci. Ai remarcat toate clădirile art déco? Cele care par mai degrabă să aparțină de Miami Beach decât de Franța rurală?

Liv a înclinat din cap în semn că da. Juxtapunerea vechiului cu noul o surprinsese încă de la început.

– Asta se întâmplă pentru că o mare parte din ceea ce se găsește astăzi aici a fost construit după război, în anii '20. Asta era stilul la modă în acea perioadă.

– Câți ani aveai pe atunci, douăzeci? a întrebat-o Liv.

– Nu fi prostănacă. Eram copil mic.

– Ei, lasă, până ieri nu știam nici că ai locuit la Reims, așa că iartă-mă că nu reușesc să țin pasul cu cronologia vieții tale pline de mister, a bombănit Liv.

– Dacă ai vreo nelămurire, poți să mă întrebi.

– Bine. Să începem cu ceva simplu. Ai locuit aici o vreme, corect? Câți ani aveai atunci când ai ajuns la Reims?

Bunica Edith și-a mijit ochii, iar Liv a fost convinsă că n-avea să-i răspundă, dar apoi ea a zis, cu glas scăzut:

– Optsprezece. Asta s-a întâmplat în 1938.

– Așadar, ai venit aici împreună cu Edouard? a stăruit Liv. Sau l-ai întâlnit după ce ai ajuns aici?

– Nu pretinde că înțelegi trecutul.

Bunica Edith a grăbit pasul, cotind spre Rue du Trésor.

– Nu pretind asta, a protestat Liv. Nu înțeleg nimic. Încerc doar să pricep ce s-a întâmplat.

– Iar eu încerc să-ți spun, a replicat bunica Edith. De asta te-am adus aici, Olivia. Dar trebuie să mă lași s-o fac în ritmul meu.

Înainte ca Liv să poată răspunde, bunica ei s-a oprit dintr-odată în fața unei clădiri maronii, scunde, și a apăsător pe butonul interfonului din partea dreaptă a intrării. S-a auzit un bâzâit, ușa s-a descuiat, iar bunica Edith a deschis-o.

– Așteaptă aici. Trebuie să las ceva la etaj.

Liv s-a uitat la placa din dreapta intrării: Cohn Société d'Avocats. Era, după cum și-a dat ea seama, firma de avocatură a lui Julien Cohn.

– Vin cu tine, i-a spus ea bunicii.

– Nu. Asta e o chestiune privată.

Bunica Edith s-a grăbit să intre, lăsând ușa grea să se închidă în urma ei. Liv a încercat ușa, dar era încuiată, așa că a apăsător pe butonul interfonului, sperând să fie lăsată să intre la fel de ușor.

– Bunica dumneavoastră va coborî imediat, a răsunat, în difuzorul interfonului, o

voce metalică de femeie.

– Aha. Merci, a răspuns Liv, simțindu-se ridicolă.

Bunica Edith s-a întors câteva minute mai târziu, iar Liv a fost surprinsă să-l vadă pe Julien la câțiva pași în urma ei.

– Bună ziua, i-a zis el, zâmbind, lui Liv.

– Bună.

A simțit dintr-odată că obrajii îi luaseră foc și și-a întors capul, rușinată. Oare ce se întâmpla cu ea?

– Bunica ta mi-a zis că mergeți să luați prânzul, a spus Julien, și m-a invitat să vin cu voi.

– Hmm, bine.

– Unde îți sunt manierele, Olivia? s-a stropșit bunica Edith, tăios, luându-le-o înainte și aruncându-i nepoatei ei, peste umăr: Julien e invitatul nostru.

– Desigur. Îmi pare rău.

Nu se putea spune că pe Liv o deranja prezența avocatului șarmant, cu părul perfect aranjat; doar că, dacă venea și Julien, era cu totul improbabil ca bunica Edith să continue cu dezvăluirile. Liv i-a zâmbit scurt și politicoasă lui Julien, iar apoi și-au potrivit amândoi pasul după cel al bunicii Edith, care mergea înaintea lor și trecea precum buldozerul printre pietonii ce aglomerau trotuarul.

– Sper că nu întrerup nimic, i-a zis Julien lui Liv în timp ce ținea pasul cu ea.

– Nu, doar că sperasem ca bunica să fie pregătită să-mi vorbească astăzi despre Edouard și Brasserie Moulin.

El a zâmbit.

– Și crezi că bunica ta e o femeie pe care să o poți zori?

– Îmi fac iluzii, știu.

Julien a râs, iar o parte din frustrarea pe care o simțea Liv s-a topit. Ea i-a zâmbit din nou lui Julien, de data asta cu un zâmbet adevărat.

– Am ajuns! i-a anunțat bunica Edith, așteptându-i pe Liv și pe Julien s-o ajungă din urmă.

Se oprise în fața unei braserii micuțe, cu numai câteva mese goale așezate afară, de unde se vedea o latură a pieței d'Erlon.

– Am citit pe Facebook numai lucruri bune despre locul ăsta.

– Bunica ta are cont pe Facebook? a murmurat Julien.

– Eu habar n-aveam dacă măcar ar ști să trimită un e-mail, i-a răspuns Liv.

Julien a ținut ușa deschisă pentru bunica Edith, care i-a aruncat un zâmbet cochet în timp ce se strecura înăuntru. Liv și-a dat ochii peste cap și a urmat-o. A așteptat împreună cu Julien lângă intrare, în vreme ce bătrâna a schimbat câteva cuvinte cu chelnerul, care i-a făcut un semn spre terasa din față și a luat în mână trei meniuri.

Odată așezați și după ce bunica Edith a comandat o sticlă de șampanie Bergeronneau-Marion, ea a închis meniul cu un pocnet hotărât și s-a ridicat în picioare.

– Ei bine, dacă sunteți atât de drăguți să mă scuzați, tocmai mi-am dat seama că sunt tare obosită. Cred că mă voi duce înapoi la hotel, ca să trag un pui de somn.

Liv s-a ridicat imediat, îngrijorată pentru bunica ei.

– Vin cu tine.

– Prostii, a zis bunica punând câteva bancnote pe masă. Șampania e din partea mea. Rămâneți. Poftă bună! Ne vedem după ce mă trezesc, Olivia.

A plecat înainte ca Liv să apuce să mai scoată vreo vorbă. Ea s-a resemnat să se scufunde încet în scaunul ei, moment în care chelnerul a revenit, aducând o sticlă de șampanie căreia i-a scos cu măiestrie dopul și din care a turnat în două pahare cu picior. Apoi el s-a uitat la scaunul gol al bunicii Edith și apoi la Julien, care a ridicat din umeri și i-a zis:

– Elle est partie.

Chelnerul a dat din cap și a luat de pe masă paharul gol, apoi s-a îndepărtat.

– Îmi pare rău, a zis Liv. Dacă vrei și tu să pleci...

– Și să te las să bei singură o sticlă de șampanie întreagă? a întrebat-o Julien. Pe lângă asta, îmi place Bergeronneau-Marion. Bunica ta are gusturi bune.

Liv a zâmbit.

– Crezi că se simte bine?

– Sunt convins de asta. El a ridicat dintr-o sprânceană, iar apoi și-a înălțat paharul. În cinstea bunicii tale.

– În cinstea bunicii mele! a bombănit Liv ciocnind paharul cu Julien și apoi luând o gură de șampanie, care era rece, avea un buchet plin și bule ce îți gâdilau limba. Fie ca într-o bună zi să învețe să se poarte ca o ființă umană! a încheiat ea.

Julien a râs, iar apoi a rămas tăcut. În tăcerea care s-a lăsat între ei, Liv a avut senzația stranie, cu o emoție care îi pornea din stomac, că fusese adusă, fără voia ei, la o întâlnire amoroasă. Dar așa ceva i se părea de-a dreptul ridicol; el era însurat, iar ea nu era genul de femeie care să flirteze cu soții altora, oricât de atrăgători ar fi fost.

Chelnerul a revenit, le-a umplut paharele cu apă dintr-o carafă și le-a luat comanda: biftec tartar cu salată verde pentru Liv și un file de vită pentru Julien.

– Așadar, povestește-mi despre soția ta, a spus Liv în cele din urmă, după ce a plecat chelnerul. Ea simțea nevoia să i se aducă aminte că emoțiile pe care le simțea în stomac n-aveau ce să caute în situația de față. Cum v-ați cunoscut?

Julien a părut nedumerit, dar i-a răspuns, politicos:

– Ei bine, eu și Delphine am fost colegi de școală cu mult timp în urmă. Am început să ne întâlnim pe când aveam amândoi cincisprezece ani.

Liv a zâmbit forțat.

– Ai știut de cum v-ați cunoscut că aveți să vă căsătoriți într-o bună zi?

– La început nu mă gândeam decât la cât era de frumoasă. După ce am cunoscut-o mai bine, mi-am dat seama că aveam să mă îndrăgostesc de ea. El s-a oprit ca să mai ia o gură de șampanie, apoi a continuat: Dar tu? Ești într-o relație? Bunica ta mi-a spus că ai divorțat de curând.

– Bineînțeles că ți-a spus, a mormăit Liv. Sunt convinsă că ziua în care am semnat actele de divorț a urcat în topul momentelor ei preferate de genul „Ți-am zis eu!“

Julien a zâmbit.

– Nu prea cred. Desigur, bunica ta adoră să aibă dreptate, oui? Dar mi-a spus de multe ori că era foarte îngrijorată pentru tine.

Liv a gemut:

– Minunat. Cu siguranță că mă socotești vrednică de milă.

– Nu, deloc! Cred că trebuie să fie foarte greu ca omul în care crezi să se transforme într-o persoană pe care n-o mai recunoști.

Liv a râs neconvingător.

– Așadar, văd că bunica a intrat în detaliile căsniciei mele eșuate.

– A, nu, iartă-mă. N-a intrat deloc în detalii, de fapt, a zis Julien îmbujorându-se un pic. Doar că... îmi imaginez cât de greu trebuie să fi fost pentru tine.

– Da, așa e, hmm, mai bine schimb subiectul, ca să nu mă simt și mai prost decât mă simt acum, bine?

– Liv, n-am vrut să...

Ea a ridicat o mână, ca să-l oprească.

– Crede-mă că nu e nici o problemă. Așadar, Julien, tu și Delphine aveți copii?

Julien a zâmbit din nou și i s-a luminat tot chipul.

– O fiică, Mathilde. Mai are puțin și împlinește șase ani. Abia așteaptă să termine école maternelle, căreia cred că voi îi spuneți grădiniță. Sau creșă? La anul va fi alături de copiii mai mari, într-o école primaire, lucru care mie mi se pare de-a dreptul imposibil. Timpul trece atât de repede. În fiecare zi îmi amintește tot mai mult de mama ei.

– Cred, a spus Liv, că Mathilde e foarte norocoasă să te aibă.

– Mulțumesc, i-a răspuns Julien. Îmi dau toată silința, însă uneori nu sunt la înălțime. Dar destul despre mine. Bunica ta nu mi-a spus prea multe despre viața ta. Ai copii?

Întrebarea i-a tăiat răsuflarea lui Liv.

– Nu, n-am. Uneori viața nu te duce acolo unde vrei să ajungi, știi?

– În cazul ăsta, vrei copii?

Liv și-a coborât privirea.

– Voiam, a murmurat ea.

– Dar cu siguranță că nu e prea târziu, nu-i așa?

Liv a deschis gura ca să răspundă, dar Julien a dat din mâini, ca s-o oprească.

– Iartă-mă, Liv. E o întrebare mult prea personală.

– Nu mă deranjează. Atât timp cât nu te plictisesc cu răspunsul meu.

– Chiar deloc.

Liv i-a întâlnit privirea, iar apoi s-a grăbit să se uite în altă parte.

– Eu – noi, de fapt, soțul meu și cu mine – n-am reușit să concepem. Am încercat ani întregi să rămân însărcinată și cred că ăsta e motivul pentru care căsnicia a început să ni se năruiască. Eu... n-am putut să-i dau ce și-a dorit.

– Ce și-a dorit el? Cum rămâne cu ce ți-ai dorit tu?

– Amândoi ne doream să avem o familie. M-am simțit o ratată fiindcă n-am

reușit să ne împlinesc dorința asta. Fostul meu soț era genul de om obișnuit să ducă o viață perfectă. Toate tratamentele de fertilizare, toți specialiștii pe care a trebuit să-i consultăm, toate acele clipe în care speram – au fost prea mult pentru el.

Liv s-a oprit brusc și și-a acoperit gura cu mâna.

– Îmi cer scuze, a continuat ea. Răspunsul depășește întrebarea ta. Cred că am dezvoltat prea multe, a spus, închizând ochii.

– Nu, eu te-am întrebat, Liv. Și mă bucur că mi-ai răspuns astfel, fiindcă în felul ăsta pot să-ți spun că îmi pare rău pentru cele întâmplate. Atunci când te căsătorești, a continuat el după o șovăială de o clipă, presupui că, mai presus de orice, veți fi parteneri, veți fi alături unul de celălalt la bine și la rău, indiferent de greutățile care ar putea să apară.

Liv a simțit că i se umezeau ochii.

– Așa stau lucrurile între tine și soția ta?

Julien și-a coborât privirea la mâini, apoi și le-a ridicat spre Liv, iar pe fața lui a trecut o umbră.

– Liv, nu-i așa că știi că soția mea e...

Liv a dat din mâini, făcându-l să se oprească.

– O, Doamne, iartă-mă, nu e treaba mea să pun întrebări despre căsnicia ta, nu? Crede-mă, a trecut atâta vreme de când n-am mai fost singură cu un bărbat atrăgător, că... S-a oprit și a clătinat din cap, cu obrajii în flăcări. Tocmai îi spusese că îl găsea atrăgător? Se simțea penibil. Grozav, acum pare că îți fac avansuri. Te rog să mă ierți.

Julien a râs, iar expresia întunecată de pe chip i-a dispărut.

– Ei bine, o femeie frumoasă și deșteaptă a declarat că sunt atrăgător; nu e cel mai rău lucru care mi s-a întâmplat astăzi. N-ai de ce să te scuzi.

Liv a gemut:

– Putem să schimbăm subiectul din nou și să uităm toate spusele mele?

El a râs, amuzat.

– Și dacă nu vreau să uit?

Cuvintele lui păreau aproape un flirt, iar Liv și-a abătut privirea, înainte să fie tentată să le dea prea multe înțelesuri.

– Așadar, ai o fiică pe nume Mathilde? a reluat ea. Îți place să fii tată?

– Liv, e cel mai incredibil lucru pe care l-am făcut în toată viața mea.

Lumina care i-a apărut în priviri aproape că a făcut-o să plângă pe Liv. Oare, dacă ea ar fi reușit să rămână însărcinată, Eric ar fi simțit la fel? Liv a înțeles pe loc că răspunsul era „nu“, iar asta a făcut-o să se întrebe de ce fusese atât de grăbită să-și întemeieze o familie cu un bărbat ca el. Poate pentru că nu crezuse niciodată că existau bărbați ca Julien.

– Dar tu, Liv? a întrebat-o Julien după o pauză. Mai vrei să devii mamă?

Liv a oftat.

– Cinstit vorbind? Am patruzeci și unu de ani și habar n-am ce fac acum cu viața mea. Nu cred că mai știu ce vreau. Mă simt... pierdută.

Era prima oară când recunoștea asta cu voce tare.

– Liv, a zis Julien, așteptând ca ea să-și ridice privirea la el. Nu cred că ești pierdută. Cred că viitorul îți e deschis în față. Ești pregătită pentru magia care va apărea în viața ta.

– Mda, dar cine zice că va apărea acea magie?

– Eu, a zis el cu glas domol. Tu trebuie numai să crezi în ea.

Dar mai târziu, după ce se despărțise de Julien în fața restaurantului, Liv și-a lăsat o clipă mintea să viseze la cum ar fi fost să aibă o familie a ei și un partener de viață care s-o iubească în felul în care, neîndoielnic, Julien își iubea soția. Dar un asemenea gând era atât de departe de realitate, încât el o făcea să se simtă și

mai rău.

Julien greșea. Poate că viața lui era magică, dar cea a lui Liv era un dezastru, iar ea n-avea nici cea mai vagă idee cum să repare ceea ce se stricase.

Capitolul 15

FEBRUARIE 1942

INÈS

Inès și-a petrecut tot drumul spre Reims gândindu-se la Michel – la lipsa lui de încredere în ea, la descoperirea că ascundea muniție fără să-i fi spus nimic, precum și la faptul că părea hotărât s-o facă să se simtă banală și neimportantă. Obosise să trăiască cu senzația că ea nu conta, deși sentimentul ăsta nu era deloc nou.

Dar apoi văzuse, de la fereastra bucătăriei, felul în care el se uitase la Céline. Atunci, ceva se schimbase în sufletul ei. Recunoscuse expresia de pe chipul lui, pentru că așa o privise și pe ea altădată. Dacă, oare, Michel își pierduse deja interesul față de ea și, în schimb, se îndrăgostise de Céline? Era ridicol, nu? Deși Inès știa că îl irita incapacitatea ei de a-l ajuta cu producția de șampanie, ca și lipsa ei de interes față de politică, cu siguranță că el îi vedea strădaniile. În orice caz, Inès spera ca Edith s-o aducă pe linia de plutire.

Dar ajungând la braserie pe când se sfârșea dimineața, ea a găsit ușa bine închisă. A ciocănit, însă nu i-a răspuns nimeni. S-a dus la intrarea din spate a apartamentului lui Edith, dar nici acolo n-a avut mai mult noroc. Cu brațele petrecute în jurul trupului, revenită în bătaia vântului aprig și înghețat care sufla pe străzile din Reims, Inès s-a îndepărtat, în cele din urmă, ca prin vis.

Unde putea să fie Edith? Era miercuri dimineață, iar de obicei la ora asta ea și Edouard se pregăteau să deschidă braseria pentru prânz. Inès și-a imaginat-o pe Edith undeva la o întâlnire clandestină, transmițând informații unui contact misterios, asemenea celui peste care dăduse ea în pivnița de la Maison Chauveau. Cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât se înfuria mai tare. Cum de

se putea ca toată lumea să se afle în posesia unor secrete prețioase, în vreme ce ea, Inès, ducea o existență care nu se schimbase câtuși de puțin, una care n-avea nici o relevanță în marea urzeală a lucrurilor?

Poate că avea să reușească s-o convingă pe Edith că și ea ar fi fost un ajutor prețios în cadrul mișcării ilegale. Ar fi putut s-o facă pe Edith să vadă că era demnă de încredere. Astfel, i-ar fi arătat lui Michel că ea era o persoană care merita respectul lui.

Dar cu cât se plimba mai mult pe străzile din Reims, ținându-și capul în jos ca să evite contactul vizual cu soldații germani care treceau pe lângă ea, cu atât mai înfrigurată și mai abandonată se simțea. Starea de spirit i se întunecase din nou atunci când, trecând pe lângă Brasserie Moulin pentru a șasea oară, a găsit-o, în sfârșit, deschisă. De cum a intrat, a văzut-o pe Edith. S-a apropiat de bar și a întrebat-o:

– Unde ai fost?

Prietena ei și-a ridicat privirea de la paharele pe care le usca.

– Inès? Ce cauți aici?

– Am venit să te văd. Sunt la Reims de azi-dimineață, Edith, dar tu ai fost plecată.

– Ei, da, eu și Edouard am avut de mers undeva, i-a răspuns Edith abătându-și privirea. Nu știam că vii, a adăugat ea de abia schițând un zâmbet. Totul e în regulă?

Inès a simțit că umerii i se relaxau un pic.

– Unde ați fost?

Edith a clipit.

– Acasă la un prieten.

– Care prieten?

Inès nu înțelegea de ce stăruia; oricum, probabil că nici nu-i cunoștea pe toți

prietenii de acum ai lui Edith, iar asta o întrista. Viața mersese mai departe fără ea, așa cum se întâmpla și la Maison Chauveau.

– Unul pe care nu-l știi.

Edith a șovăit o clipă, apoi a venit în fața barului și a luat-o de mână pe Inès.

– Draga mea, nu pari să fii în apele tale. N-ai vrea să urci în apartament, poate să tragi și un pui de somn?

Inès a clătinat din cap.

– Aș putea să te ajut la restaurant astă-seară.

Edith a privit peste umăr, unde un barman usca pahare, trei chelneri stăteau de vorbă, iar trei germani, așezați la o masă din colț, erau adânciți în conversație.

– O, nu Inès, avem destule ajutoare.

– Și ei sunt implicați? a întrebat-o Inès arătând cu capul spre chelneri. Și ei... ascultă conversațiile?

Edith a făcut ochii mari și, iute ca fulgerul, a dat drumul mâinilor lui Inès.

– Nu știu la ce te referi, a șoptit ea.

– Sunt sigură că știi.

Atunci când Edith a vorbit din nou, tonul îi era glacial.

– Fii atentă la ce faci, draga mea prietenă.

Inès a închis ochii. Nu mergea așa cum își imaginase.

– Îmi pare rău, Edith. N-am vrut să spun..., a început ea, iar apoi s-a oprit și a răsuflat adânc. Am nevoie de tine. Nimic nu merge așa cum am crezut. Nu sunt de nici un ajutor la Maison Chauveau, iar Michel a ajuns să mă disprețuiască.

– Sunt sigură că nu e adevărat, a spus Edith în timp ce arunca o otheadă către germanii de la masa din colț, înainte să se întoarcă, neatentă, spre Inès. Tu ești dragostea vieții lui.

– Abia dacă ne-ai văzut de câteva ori în ultimii doi ani, Edith. Lucrurile stau altfel acum.

– Îmi pare rău că simți astfel. Dar nu înțeleg ce crezi că pot să fac eu.

– Poți să mă ajuți, Edith. Lasă-mă să particip la ceea ce faceți voi aici. Te rog. Vreau să-i arăt lui Michel că poate să aibă încredere în mine. Vreau să mă privească așa cum... așa cum o privește pe Céline.

Iată adevărul gol-goluț, lucrul de care se temea Inès cel mai tare.

– Ce spui? a întrebat-o Edith pe un ton blând. Crezi că Michel are o aventură cu Céline?

– Eu... nu, nu cred, a spus Inès, iar apoi a șovăit o clipă. Dar sentimentele lui pentru mine s-au schimbat. Poate că dacă aş lucra alături de voi...

– Nu, Inès, a refuzat-o Edith pe un ton ferm. Nu poți să faci nimic. Ești binevenită aici oricând, dar numai ca prietenă dragă. Munca noastră e periculoasă, a zis ea trăgându-se mai aproape.

– Și crezi că eu nu m-aș descurca.

– Nu e vorba de asta.

– Atunci despre ce e vorba?

Edith a oftat. Edouard a ieșit din bucătărie și s-a uitat la ea încruntat, aruncând și niște priviri pătrunzătoare spre germanii de la masă. Edith a înclinat ușor din cap, vorbindu-i într-un limbaj fără cuvinte. Apoi ea și-a întors capul spre Inès.

– Te rog să mă ierți, dar trebuie să duc niște beri la masă. Tu poți să stai aici cât vrei. Vino și așază-te la bar, îi spun eu barmanului să-ți aducă un pahar de vin, da? Ești întotdeauna binevenită la noi. Dar să nu-ți închipui că te poți implica cu nonșalanță în ceva ce nici nu înțelegi bine, numai pentru că vrei să-ți recâștigi bărbatul. Nu așa funcționează lucrurile.

Edith s-a îndepărtat fără să se mai uite înapoi, iar Inès a privit-o plecând. Avea strania senzație că tocmai căzuse de pe puntea unui vapor, iar prietena ei cea mai bună se îndepărta, ducând cu ea unicul colac de salvare.

Trei ore mai târziu, servirea cinei era în plină desfășurare, braseria era înțesată de germani, iar Edith dispăruse în mulțime, lăsând-o singură pe Inès. Aceasta din urmă rămăsese instalată la bar încă de după-amiază, de când Edith îi respinsese propunerea. Barmanul îi umpluse paharul la intervale regulate, în timp ce expresia de pe chipul lui se schimba treptat dintr-una de politețe neutră într-una de milă, iar în jurul ei camera devenea tot mai neclară. Atunci când lângă ea s-a așezat un bărbat proaspăt bărbierit, cu părul argintiu, lins, îmbrăcat într-un costum gri, perfect croit, și i-a zis „Bonsoir!“, lumea din jur ajunsese să i se pară estompată lui Inès, dar se simțea, în sfârșit, în largul ei.

– Ei, ce face o femeie frumoasă ca tine singură într-o seară ca asta? a întrebat-o el, făcându-i semn barmanului. I-a comandat un pahar de șampanie fără să aștepte răspuns, iar apoi a întors către ea doi ochi cenușii. Cu siguranță că undeva se află un domn care în clipa asta se întreabă unde te afli.

Inès a roșit la acel compliment.

– Ei bine, soțul meu e prea ocupat cu afacerile și cu războiul, a bombănit ea înainte să poată să-și pună frâu gurii. Probabil că nici n-a băgat de seamă că am plecat.

– Eu aș băga de seamă, a zis bărbatul coborându-și vocea până ce aproape că nu se mai auzea decât un tors ca de pisică. M-ar durea absența ta, dacă aș fi eu alesul.

Asta i-a atras atenția lui Inès, ideea că ea alesese cu adevărat ceva. Se simțea atât de limitată de alegerile pe care deja le făcuse, încât aproape că-și pierduse în întregime controlul asupra propriei vieți. Asta o făcea să se simtă un nimic, dar acum, privind în ochii bărbatului de lângă ea, simțea ceva ce aproape că uitase. Era limpede că el o găsea atrăgătoare. Înțelegând asta, Inès a simțit că recupera ceva din ceea ce credea că pierduse.

N-a spus nimic, aproape că uitase cum să flirteze. Oricum, nu pentru asta venise acolo. Apoi a sosit șampania ei, cu micile bule care se ridicau în grabă la suprafață, iar bărbatul și-a ridicat paharul.

– În cinstea ta! a zis el privind-o țintă.

– Și a ta.

Inès a luat o sorbitură mică. Se simțea neașteptat de înviorată să țină în mână un pahar de șampanie care să nu fi fost din producția soțului ei, s-o guste fără ca omul de lângă ea să-i analizeze fiecare înghițitură.

– Cred că ar trebui să mă prezint, i-a zis bărbatul. Numele meu e Antoine. Antoine Picard.

Inès l-a lăsat să-i ia mâna.

– Inès Chauveau.

– Chauveau, de la Maison Chauveau?

– E proprietatea soțului meu.

– Aha! În cazul ăsta, e o plăcere, a zis el ducând la buze mâna lui Inès și apoi sărutându-i-o încet. Ce păcat că ești soția altuia.

– Poate că e păcat și să am un soț căruia nu pare să-i pese deloc că are o soție.

Văzând o sclipire în ochii bărbatului, Inès și-a dat seama că depășise limita. Ar fi putut să-și retragă cuvintele, să se forțeze să râdă, să-și atenueze vorbele adăugând ceva despre cât de ocupat era Michel, dar ea s-a mulțumit să tacă și să rămână cu privirea ațintită în ochii aceluia străin.

– Soțul tău nu pare un bărbat înțelept, a spus Antoine privind-o cu atenție.

– E foarte educat, a zis Inès. Mult mai bine educat decât mine.

– Am impresia că ți-a tot reamintit asta. Nu pune preț pe părerile tale?

– Da... cam așa stau lucrurile, i-a răspuns Inès, clipind des și întrebându-se cum de își dăduse seama acel străin. Se poartă cu mine de parcă aș fi un copil, a adăugat ea.

– Ei bine, asta e o greșală, a fost de părere Antoine, venind mai aproape de ea. Fiindcă eu văd limpede că ești femeie în toată firea.

Inès a văzut că Edith o privea din cealaltă parte a încăperii. S-a întors cu spatele înainte să se lase înfierată de judecata implicită a prietenei sale. La urma urmei,

dacă Edith n-avea încredere în Inès nici cât să-i îngăduie accesul în lumea ei, de ce să-i pese lui Inès de părerea lui Edith despre ea? Însă Inès își închipuia scena de la bar văzută prin ochii lui Edith, și astfel își dădea seama că purtarea ei era condamnată. Antoine Picard era destul de bătrân ca să-i fie tată, dar, din felul posesiv în care se apropiase de ea, era limpede că intențiile lui n-aveau nimic patern, nici chiar după ce Inès îi vorbise despre căsnicia ei. Mai ales după ce îi vorbise despre căsnicia ei.

Știa că trebuia să fie precaută.

– Ar trebui să plec, a spus ea fără tragere de inimă.

– Mai stai puțin, a rugat-o Antoine apropiindu-se și mai mult, iar atunci Inès i-a simțit mirosul de colonie, puternic și cu iz de mosc. Măcar termină-ți șampania. Poate că îmi mai spui câte ceva despre tine.

– Ei, nu sunt atât de interesantă.

El s-a aplecat și mai mult spre ea.

– Mă îndoiesc foarte tare de asta.

Și astfel, cu un pic de încurajare, Inès s-a trezit spunându-i povestea vieții ei, de la Lille la Michel, și ascultând cu atenție explicațiile lui Antoine despre cum lucrase el ani întregi pentru guvernul regional, dar cum abia recent, de când germanii erau la putere, primise o nouă însărcinare.

– E important ca noi și germanii să ne înțelegem, pentru ca totul să meargă cât se poate de lin, i-a spus el lui Inès coborându-și vocea. Sigur că sunt încă sută la sută de partea Franței, dar germanii sunt aici deocamdată, nu-i așa? E în interesul nostru, al tuturor, să colaborăm cu ei, zic eu.

– Exact asta îi tot spun soțului meu! a exclamat Inès.

– Chiar așa? Și nu e de acord?

Inès a șovăit. Simțea că ar fi fost lipsită de loialitate dacă se apuca să critice opinia soțului ei despre Ocupație, dar acasă nu i se îngăduia să aibă o părere personală. Pe când aici, acel om cu totul și cu totul străin părea interesat de ceea ce avea ea de spus. Sentimentul că lui îi păsa de părerile ei o însuflețea într-un

mod cu totul surprinzător. Că doar nu urma să-i spună ceva despre armele ascunse de Michel.

– Pare tot mai furios pe măsură ce trec lunile, a zis ea. Dar cred că genul ăsta de furie e periculos. Stai departe de radarul nemților și totul va fi bine pentru noi, asta îi spun eu.

– Ești o femeie înțeleaptă, Inès, a zis Antoine, iar privirea lui fermă, plină de respect, a făcut-o dintr-odată să se simtă puternică.

El a început să vorbească din nou, povestindu-i despre apartamentul mare pe care îl avea în centrul orașului Reims și despre biroul lui cu vedere spre catedrală. Inès a fost atât de impresionată, încât nici n-a băgat de seamă că i se mai adusese încă un pahar de șampanie. Au rămas acolo până la închiderea braseriei, împărtășindu-și povești de viață. Înainte să-și ia rămas-bun, Antoine a sărutat-o tandru pe amândoi obraji, lăsându-și buzele să zăbovească mai mult decât ar fi trebuit.

– Fii atentă la ce faci, a avertizat-o Edith mai târziu în seara aceea, pe când Inès înainta, clătînându-se, spre dormitorul care fusese al ei înainte să plece ca să se mărite cu Michel. Nu uita că, la vreme de război, o distracție ca asta vine la pachet cu riscuri.

– Cum poți să insinuezi că aș face un asemenea lucru?! a exclamat Inès, indignată, deși exact asta cântărise în sinea ei mai devreme.

În seara aceea, înainte să plece, Antoine se aplecase spre ea și o întrebase în șoaptă, la ureche, dacă ar fi vrut să se întâlnească din nou cu el în seara următoare. Inès șovăise, dar acum, când Edith deja o bănuia că putea să fie necredincioasă cu atâta ușurință, ceva s-a frânt înlăuntrul ei. Se părea că Edith și Michel erau prea virtuoși și prea importanți în comparație cu ea. Dar alături de Antoine Picard, Inès simțea, în sfârșit, că avea merite. Și doar nu-și făcea planuri să se culce cu el.

Și totuși, a făcut-o. Chiar în seara următoare, după o nouă zi în care fusese lăsată singură, în timp ce Edith și Edouard dispăruseră ca să-și vadă de treburile lor tainice, Inès l-a întâlnit pe Antoine la barul de la Brasserie Moulin și a fost de acord, în pofida convingerilor ei, cu propunerea de a găsi un alt loc în care să ia masa.

– Îl cunosc pe patronul unui local foarte frumos, chiar pe lângă catedrală, i-a șoptit el la ureche. Ai vrea să mergem acolo? Mi-ar plăcea să scăpăm de supravegherea vigilentă a prietenei tale.

El a făcut un semn din cap spre Edith, care se afla în partea opusă a încăperii și, cu brațele încrucișate pe piept, îi arunca priviri feroce.

Inès și-a încrucișat privirea cu ea, iar apoi și-a întors capul. Edith nu putea să înțeleagă ce însemna să fii dat la o parte, fiindcă războiul îi unise și mai mult pe ea și pe Edouard.

– Ar fi minunat să luăm masa, a murmurat ea.

Și astfel au plecat fără să se mai uite în urmă, deși Inès simțea cum ochii lui Edith o sfredeleau în ceafă.

În seara aceea, Inès a mâncat mai bine decât mâncase de la începutul războiului – patru feluri somptuoase, într-un mic bistro slab luminat, numit La Arnaud –, iar când l-a întrebat pe Antoine cum de reușea să ocolească restricțiile alimentare, el a râs și i-a spus că viața era prea scurtă ca să-ți fie teamă să încalci câteva reguli.

– În afară de asta, adăugase el, zâmbind, cine ar putea să mă învinuiască pentru că vreau să impresionez o femeie atât de frumoasă?

Antoine era exuberant, pe când Michel era rezervat, Antoine avea experiența lumii, pe când Michel, prin comparație, părea un amator, Antoine era locvace, pe când Michel prefera să tacă și să mediteze. În loc să se comporte de parcă se socotea superior lui Inès, Antoine voia să știe cu adevărat ce credea ea despre Ocupație, despre veștile venite de pe front, despre situația în care se găseau acum locuitorii din Champagne. Și, deși își dădea seama că nu era, poate, informată despre situația curentă pe cât de mult ar fi trebuit, lui Inès îi plăcea felul în care el o asculta atunci când încerca să-i explice de ce credea că oamenii asemenea soțului ei reacționau exagerat.

– Ești o gură de aer proaspăt, i-a spus el pe când le sosea cafeaua – cafea adevărată.

Pentru Inès era de-a dreptul minunat să fie privită așa, în loc să fie socotită o tinerică lipsită de orice importanță. Poate că asta a și fost motivul pentru care,

după câteva pahare de vin și o seară în care i se acordase atenție, ea a fost de acord să-l însoțească pe Antoine la apartamentul lui din apropiere, deși știa că n-ar fi trebuit s-o facă.

– În definitiv, îi explicase el în chip destul de rezonabil, a trecut ora stingerii și nu vreau să te hărțuiască vreun soldat neamț. Și ce se întâmplă dacă te întorci la braserie, iar prietena ta doarme și n-are cine să-ți deschidă ușa? Vino, vei fi în siguranță cu mine.

Și, într-adevăr, ea s-a simțit apărută atunci când Antoine a luat-o de braț și a condus-o cu blândețe spre clădirea de pe Rue Jeanne d'Arc. S-a simțit la adăpost atunci când el a ghidat-o în sus pe scări, cu o mână pe cotul ei. Și s-a simțit prețuită atunci când el i-a deschis ușa apartamentului și i-a spus:

– Sper foarte mult să-ți placă aici, Inès.

Iar apoi, după ce Antoine a închis ușa în urma lor și și-a lipit buzele de ale ei pentru prima dată, lui Inès, fie din pricina alcoolului care îi curgea prin vene, fie din cauza singurătății care îi devenise tovarăș nelipsit, nu i s-a părut că făcea ceva greșit. Simțea că totul era așa cum ar fi trebuit să fie cu Michel, deși de multă vreme nu mai era astfel între ei. Antoine a fost tandru la început, dar apoi sărutările lui au devenit tot mai flămânde și, cum el o sorbea lipindu-și corpul de al ei, se simțea dorită. Senzația era atât de îmbătătoare, încât o făcea să uite aproape cu totul că făcea un lucru greșit.

Deși Michel își făcea datoria de a se culca cu ea o dată sau de două ori pe lună, Inès nu simțise niciodată o asemenea dorință din partea lui. Chiar și la începutul căsătoriei, împreunarea lor fusese grijulie, cordială. Acum părea cel mult un act de complezență, cel al unui bărbat care își satisfăcea soția în maniera politicoasă care se aștepta de la el. Era singurul bărbat cu care fusese Inès, iar, până în acel moment, ea avusese trista certitudine a faptului că relațiile intime aveau să fie mereu la fel.

Dar Antoine o dorea. Nu-și îndeplinea o datorie, iar mintea lui nu zbura în altă parte. Nu-și spunea că avea lucruri mai importante de făcut sau că ea nu-i era egală din punct de vedere intelectual. Nu, din felul studiat în care Antoine i-a deschis rochia, cu degetele lui lungi și îngrijite oprindu-se asupra fiecărui nasture, Inès a simțit că totul era diferit în ceea ce-l privea. I-a văzut dorința în ochi pe când și-a întors privirea către ea, i-a simțit-o în atingere pe când a

dezbrăcat-o de furou și i-a mângâiat, tandru, umerii, i-a simțit-o în sărut pe când buzele lui le-au acoperit iarăși pe ale ei. Știa că nu făcea bine, dar, pentru prima oară în viață, Inès a simțit că tot trupul îi striga că asta era ceea ce îi lipsise.

Astfel că atunci când rochia ei a ajuns, în cele din urmă, o masă amorfă întinsă pe podea, iar Antoine s-a desprins de ea și a întrebat-o dacă îi dădea voie s-o ducă în pat, Inès a șovăit numai o clipă înainte să spună „da“. Nu s-a gândit decât o singură dată la Michel, cu o tresărire de vinovăție, în vreme ce Antoine o conducea cu blândețe spre dormitor. Însă apoi Inès și l-a alungat pe soțul ei din minte, îndreptându-și atenția, în schimb, asupra bărbatului din fața ei, care a făcut dragoste cu ea într-o manieră rafinată, iar apoi a adormit ținând-o strâns în brațe, ca pe ceva demn de prețuirea lui.

Capitolul 16

IULIE 1942

CÉLINE

După acea dimineață de februarie în care spărsese o farfurie, iar apoi plecase, furioasă, Inès lipsise tot mai mult de la Ville-Dommange, vizitând-o pe prietena ei, Edith, o dată la două săptămâni, ceea ce lui Céline îi convenea de minune. Se simțea ușurată în absența lui Inès; nu trebuia să-și facă griji că o glumă nevinovată pe care o făcea cu Michel ar fi fost înțeleasă greșit, sau că supărarea lui Inès în legătură cu vreun detaliu neînsemnat ar fi putut să arunce o umbră asupra întregii zile de muncă.

În ultimul timp Inès era o prezență ceva mai plăcută, iar dispoziția ei era mai senină, ceea ce îi făcea pe toți să se simtă oarecum mai relaxați.

– De fiecare dată când se duce la Reims, Inès se întoarce o altă persoană, și-a arătat Céline uimirea într-o zi, pe când se afla în beci împreună cu Michel. Asta e magie de-a dreptul.

– Cred că îi face bine să stea în preajma lui Edith, i-a răspuns Michel zâmbind vag. Sunt prietene din copilărie. Edith e singura ei familie.

– În afară de tine, i-a amintit Céline.

Michel a părut surprins.

– Ei, da, desigur.

Dar Céline s-a întrebat dacă lui Michel îi trecuse prin minte gândul ăsta înainte

să-i atragă ea atenția. În definitiv, prăpastia dintre cei doi soți părea să se fi mărit. Dimpotrivă, distanța politicoasă care existase între Michel și Céline dispăruse cu multă vreme în urmă. Céline se simțea mai apropiată de el decât înainte – destul de apropiată încât, pe la mijlocul lui iulie, să-și facă curaj să-i ceară din nou s-o implice în activitățile lui antinaziste.

– Nu, i-a răspuns Michel fără să șovăie deloc. Categorie, nu. Dacă ar exista până și cea mai mică suspiciune că aici se petrec activități ilicite, cel puțin există șansa ca nemții să accepte o explicație de la mine – sau de la Inès, sau de la Theo. Dar tu...

Céline și-a mușcat buza.

– Sunt pe jumătate evreică, ceea ce înseamnă că ar fi foarte fericiți să mă deporteze.

– Nu putem să ne asumăm un asemenea risc.

– Dar nu înțelegi? Tocmai de aceea nu pot să stau deoparte. În plus, încă n-au deportat evrei din regiunile rurale, nu?

Dar în luna următoare germanii au trecut într-un raid prin regiunea Champagne, arestând patruzeci și trei de evrei născuți în străinătate, pentru simpla crimă de a fi fost evrei. Descinderile au avut loc în urma unor arestări în masă petrecute la Paris cu numai trei zile înainte, soldate cu ridicarea a treisprezece mii de evrei, printre care și patru mii de copii.

Lucrul ăsta era aproape prea îngrozitor ca să fie crezut, dar până la sfârșitul săptămânii au ajuns la ei vești și mai teribile. Potrivit surselor pe care le avea Michel, șapte mii de evrei fuseseră deja transportați pe furiș în afara Franței și trimiși în lagăre de concentrare undeva în est. Céline nu mai primise deloc știri despre tatăl și bunicii ei de la prietenul lui Michel, Louis, și era îngrozită la gândul că ai ei s-ar fi putut afla printre cei deportați.

– Nu cred că te afli în vreun pericol, i-a spus Theo în seara de după arestările operate în Champagne, în timp ce ei doi stăteau întinși în pat, amândoi treji. E vorba numai de evreii născuți în străinătate.

– Evreii născuți în străinătate, a repetat ea, apatică. Ca și familia mea.

– Nu știm sigur că li s-a întâmplat ceva, a zis Theo.

Dar Céline știa, cu o siguranță al cărei temei nu i-l putea explica lui Theo. Nu era nici o șansă ca germanii să le fi îngăduit să rămână la închisoare în Franța, când era limpede că grăbeau deportările. Acum întrebarea era ce avea să se aleagă de ei. Tatăl lui Céline era destul de robust și probabil că putea să îndure munca fizică istovitoare pe care avea s-o facă într-un lagăr de muncă. Dar bunicii ei, bătrâni deja? Mai ales bunica?

– Nimeni nu mai e în siguranță, a spus ea.

Theo a rămas tăcut o vreme.

– Nu voi lăsa să ți se întâmple nimic rău.

Céline se bucura că era întuneric, se bucura că Theo nu putea să-i vadă expresia feței.

– N-ai putea să faci nimic, Theo, dacă ar veni să mă ridice.

– M-aș opune.

– Ca să sfârșești mort? N-ar avea nici un rost.

În tăcerea ce a umplut spațiul pe care ar fi trebuit să-l ocupe răspunsul lui, ea a închis ochii și a încercat să și-l imagineze pe Theo ținând piept câtorva polițiști francezi sau, poate, unor germani în uniformă. Nu reușea, dar în schimb îl vedea în minte pe Michel, cu una dintre armele lui de contrabandă îndreptate spre ofițeri. „Fugi“, i-ar fi spus el cu glasul lui grav, sigur pe sine. Imaginea asta a făcut să-i alunece o lacrimă pe obraz, căci oricât de sigură era că el ar fi apărat-o, la fel de sigură era că, drept pedeapsă, ar fi fost executat. Céline n-ar fi putut să trăiască cu gândul că Michel murise din pricina ei.

– Céline? a rupt Theo tăcerea, într-un târziu. Când ai încetat să mai crezi în mine?

Ea a deschis ochii și l-a întrebat:

– Ce ai spus?

Dar îl auzise.

– Sunt soțul tău. Ar trebui să mă crezi atunci când îți spun că voi lupta ca să te apăr.

– Știu.

Dar cum să-i explice? Sentimentele față de el nu i se schimbaseră într-un singur moment. Declinul fusese lent, dar continuu.

– Nu că n-aș crede în tine, Theo. Adevărul e că mă tem că nu înțelegi pentru ce luptăm.

– Ce spui? Sigur că înțeleg.

– Dar ai fost atât de cufundat în munca ta, încât nici n-ai ridicat ochii ca să vezi lumea care se prăbușește în jurul tău.

– Mă socotești vinovat pentru că muncesc cu sârguință?

– Nu, i-a răspuns Céline. Doar că în timpuri ca astea, producția de șampanie nu e cel mai important lucru.

– Așadar, ar trebui să nu mai muncim? Să lăsăm societatea să se prăbușească?

– Nu s-a prăbușit deja?

– Dar dacă mai rezistăm o vreme...

– La ce bun să mai rezistăm? I-a întrebat Céline, ridicându-se în capul oaselor. Dintr-odată, se simțea furioasă. Ce se va întâmpla dacă mai așteptăm, Theo? Nu vine nimeni să salveze Franța. Ce se va întâmpla atunci când germanii vor termina de epurat evreii născuți în străinătate? Cine crezi că va veni la rând? Ai văzut anunțuri în tot orașul. N-au de gând să se oprească! Cum poți să spui că răspunsul la tot ce se petrece e să mai rezistăm o vreme?

– Ești prea emoțională.

Theo s-a ridicat lângă ea și a apucat-o de o mână.

– Céline, știu că îți faci griji pentru tatăl și bunicii tăi, dar...

– Dar ce? l-a întrebat ea, trăgându-se de lângă el. Nu înțelegi că în fiecare zi care trece fără să primesc nici o veste de la ei îmi imaginez cele mai rele lucruri?

Se simțea neputincioasă, speriată și furioasă pe cei ca Theo – oameni care erau dispuși să asiste de la depărtare și să lase să se petreacă orice, pentru că nu-i atingeau pe ei.

– Ești îngrijorată, Céline, și e de înțeles. Dar să n-o luăm înaintea celorlalți.

– Of, Theo, a spus Céline aruncând cearșafurile de pe ea și ridicându-se din pat. Nu înțelegi? N-o vei lua niciodată înaintea, pentru că tu te mulțumești să-i urmezi pe ceilalți.

*

În ziua următoare, înainte ca Céline să se trezească pe canapea, Theo deja dispăruse. Îi lăsase un bilet scurt, rugând-o să se apuce de remuaj, cât timp el inspecta o vie împreună cu Michel. Ne întoarcem înainte de prânz, adăugase el. Cuvintele îi erau reci și detașate, așa cum îl simțea și pe el în ultima vreme.

În grabă, Céline s-a îmbrăcat într-o rochie de bumbac, și-a încălțat pantofii cu tălpi de lemn și s-a îndreptat spre beci, tânjind după răcoarea lui. Căldura zilei de iulie sclipea deja în aer, care devenise apăsător. Coborând scările de piatră, Céline și-a golit plămânii de aer și apoi i-a umplut cu răcoarea din subteran, saturată de aroma dulce și bine cunoscută de minerale și de drojdie.

– Céline? Tu ești? s-a auzit vocea lui Inès de undeva, din adâncul beciului, sfărâmând tihna pe care o simțea Céline.

– Bună ziua, Inès! i-a răspuns ea cu glasul plin de toată prietenia prefăcută de care se simțea în stare.

– O, ce bine că ai venit! Aș avea nevoie de ajutorul tău!

Inès a ieșit dintr-una dintre pivnițele din față și a făcut un semn prietenos cu mâna, așteptând apropierea lui Céline.

– Bună, a spus ea, veselă. Arăți bine în dimineața asta.

– Hmm, mulțumesc, i-a răspuns Céline, pusă în încurcătură de voioșia lui Inès. Și tu arăți bine.

Céline și-a dat seama că nu mințea; Inès părea revigorată; obrajii îi erau trandafirii, iar pe față avea un zâmbet larg.

– Ce faci?

– Înainte să plece, Michel m-a rugat să scot zece–douăsprezece butoaie, ca să începem să le curățăm în după-amiaza asta. Dar nu reușesc să ajung la ele și mă întrebam dacă ai putea să mă ții atunci când mă urc, ca să nu cad.

– Da, desigur.

Céline a apucat mâna lui Inès și a ajutat-o să se urce pe un butoi mare, răsturnat, ca să ajungă ceva mai sus. Inès s-a ridicat pe vârfuri și a tras un butoi gol de pe raft, gemând din cauza efortului.

– Stai, a zis Céline, întinzându-se după butoi, dă-mi-l mie.

După un sfert de oră, coborâseră cele douăsprezece butoaie pe care le ceruse Michel și le depozitaseră la intrarea în beci.

– Mulțumesc, a spus Inès, cu obrajii îmbujorați. Nu m-aș fi descurcat singură.

Céline a zâmbit.

– Ești mai puternică decât credeam.

– Probabil că traiul aici m-a silit să-mi dezvolt mușchi pe care nici nu știam că îi am, i-a răspuns Inès, ridicând un braț firav și flexându-și bicepsul aproape inexistent. Campioană mondială la categoria grea!

Cele două femei au chicotit, iar pe Céline a încercat-o senzația neobișnuită a unei camaraderii între ele. Unde își ascunsese Inès până acum acea latură?

– Céline? a întrebat Inès după ce s-au oprit din râs. Ești îngrijorată?

– Îngrijorată în legătură cu ce?

– Cu Michel.

Veselia dispăruse de pe chipul lui Inès acum, înlocuită de ceva neobișnuit. Să fi fost tristețe? Teamă? Inès părea dintr-odată vulnerabilă, aproape inocentă.

– Ce vrei să spui? a întrebat-o Céline, precaută.

– Mi-a mărturisit că ți-a spus despre arme. Ceea ce face el, Céline – a zis ea, făcând un gest spre adâncurile tunelurilor – e un lucru periculos, nu-i așa? Eu sunt încredințată că face o greșeală, tu nu crezi la fel?

Céline a deschis gura ca să răspundă, dar a oprit-o un sunet slab, venit de deasupra capetelor lor. Se apropia un vehicul, iar când ea și Inès și-au ridicat privirile spre tavanul beciului, în capul stomacului i-a încolțit o senzație de rău.

– E prea devreme ca să se întoarcă Michel și Theo, a spus ea.

– Ai dreptate, a încuviințat Inès.

Au schimbat priviri și, fără nici un alt cuvânt, s-au îndreptat spre scări.

Erau deja la suprafață atunci când în fața casei celei mari a oprit un automobil negru coupé, care nu le era cunoscut. Din mașină a descins un bărbat cu umeri lași, îmbrăcat într-o uniformă impecabilă de ofițer german și încălțat cu cizme înalte, care luceau în soare. Umbrindu-și ochii cu mâna dreaptă, a privit în jur până ce le-a zărit. A schițat un zâmbet strâmb și gura i s-a contorsionat sub mustața subțire, iar pe Céline a încercat-o o senzație de rău în clipa în care l-a recunoscut pe Hauptmann Richter, neamțul care o amenințase – și o pipăise prin bluză – anul trecut, în septembrie.

– Aha, a zis el, iar zâmbetul i s-a lărgit, dar n-a reușit să-i ajungă la ochii mici și întunecați.

A trântit portiera mașinii și s-a apropiat cu pași mari de cele două femei.

– Taman pe cine căutam.

Céline a încercat să-și compună pe față o expresie plăcută.

– Bună ziua, Hauptmann Richter.

– Așadar, îți amintești de mine. Foarte bine.

S-a oprit în fața lor și i-a aruncat o privire scurtă lui Inès, iar apoi și-a concentrat întreaga atenție la Céline.

– Unde vă sunt soții?

Céline a șovăit, dar n-avea rost să mintă. Era evident că bărbații nu se aflau acolo.

– Sunt plecați, a spus ea. Inspectează o vie.

– Trebuie să se întoarcă din clipă în clipă, a adăugat Inès repede, iar Céline a fost cuprinsă de un val de ușurare atunci când Inès s-a tras mai aproape de ea, până ce li s-au atins brațele.

– Atunci se pare că, deocamdată, suntem singuri.

Richter se uita numai la Céline.

– Cu ce vă putem ajuta? l-a întrebat Inès cu glas puternic.

El și-a menținut privirea ațintită asupra lui Céline.

– Voiam doar să mă asigur că ați auzit știrile.

Chiar atunci s-a auzit un zgomot în depărtare, urmat, după câteva clipe, de apariția bunului și bătrânului Citroën al lui Michel, care s-a apropiat, pufăind, pe aleea ce ducea spre casă, învăluit, ca de obicei, într-un nor de fum de eșapament. Suspinul de ușurare al lui Céline trebuie să se fi auzit, căci Richter și-a mijit ochii.

– O, ce noroc! a zis el. Vi s-au întors bărbații. Voi putea să vă vorbesc tuturor.

Céline și-a simțit inima sărindu-i din piept atunci când Citroënul s-a oprit, cu scârțâit de roți, la numai câțiva metri de ei. Michel a sărit de pe scaunul șoferului, în timp ce Theo a coborât de pe locul pasagerului.

– Ce putem să facem pentru dumneavoastră, Hauptmann Richter? a întrebat Michel, pe un ton neutru.

Dar ochii lui erau plini de furie și de îngrijorare.

– O, monsieur Chauveau, ne întâlnim din nou.

Apoi Richter și-a întors privirea la Theo.

– Iar dumneata? Ești soțul acelei evreice?

Theo s-a încruntat și a încuviințat cu o înclinare din cap. Céline și-a strâns brațele în jurul trupului, simțind dintr-odată că i se făcuse frig, în ciuda căldurii din miezul verii.

– Și dumneata ești evreu? a continuat Richter.

– Nu, sigur că nu.

Răspunsul lui Theo a fost prea iute, prea hotărât. Cu toate că soțul ei spusese adevărul, Céline l-a primit ca pe o palmă peste obraz.

– În afară de asta, ea e numai pe jumătate evreică, a adăugat Theo repede, iar Richter a râs, satisfăcut.

– Așa ți-ai justificat decizia de a te însura cu o mischling⁶? l-a întrebat el pe Theo lingându-și buzele, iar apoi s-a uitat din nou la Céline. Ei, lasă. Am venit ca să mă asigur că ați auzit despre evreii pe care i-am ridicat din Champagne săptămâna asta.

Céline n-avea destulă stăpânire de sine ca să vorbească. A privit spre Michel, ai cărui ochi erau ațintiți asupra lui Richter. Nu putea să descifreze expresia din privirile lui, dar nemișcarea lor o speria.

– Desigur, dar a fost vorba numai de evreii născuți în străinătate, a vorbit Theo, rupând tăcerea neplăcută.

Privirea lui Richter nu se dezlipea de Céline.

– Deocamdată.

– Eu m-am născut în Franța, a zis Céline, iar Richter a râs din nou, gâlgâit.

– Tocmai de asta numele tău nu s-a aflat pe lista noastră. De data asta.

În cele din urmă, și-a întors privirea la cei doi bărbați și a dat din cap abia perceptibil.

– Voiam să mă asigur că sunteți conștienți de ceea ce se petrece. Vă las acum la treburile voastre.

S-a întors fără nici un alt cuvânt, s-a urcat în mașină și a plecat în trombă.

Theo a fost primul care a vorbit:

– Ce dracu' a vrut să însemne asta? a întrebat el aruncându-i o căutătură furioasă lui Céline, ca și cum comportamentul neliniștitor al lui Richter ar fi fost cumva din vina ei.

– Destul, i-a spus Michel, cu glas scăzut. Cel mai bun lucru pe care putem să-l facem acum e să nu-i lăsăm pe germani să ne ghicească teama sau furia.

– Dar..., a dat să zică Theo.

Michel a ridicat o mână.

– E limpede că individul ăsta, Richter, e la curent cu situația lui Céline. Trebuie să rămânem cu urechile ciulite, ca să aflăm despre orice acțiune împotriva evreilor născuți în Franța, bine?

Céline și Inès au dat din cap în semn de încuviințare. Theo era încă nervos.

– Vino, Céline, a zis el. Să mergem acasă.

A luat-o de braț și a condus-o spre casa lor înainte ca ea să poată răspunde. În timp ce plecau, Céline s-a uitat peste umăr și l-a văzut pe Michel urmărindu-i cu o căutătură încruntată.

Theo a început să se răstească la ea de îndată ce s-au depărtat destul de mult ca să nu fie auzit de Michel și de Inès.

– De ce era neamțul atât de interesat de tine? a vrut el să știe.

– Ce vrei să zici? l-a întrebat Céline, privindu-l fără să-și creadă urechilor.

Theo n-a răspuns. Chipul îi era roșu, iar ochii, măriți și plini de furie.

– M-am tot gândit și cred că ar trebui să pleci în sud. Michel are cunoștințe în zona liberă.

– Ce? Nu!

Céline era uimită; de unde îi venise lui Theo ideea asta? Nu-i pomenise niciodată despre așa ceva.

– Nu plec.

– Împotrivirea ta e o prostie. Ai fi mai în siguranță acolo.

– Peste tot e periculos, i-a replicat Céline atunci când au ajuns la intrarea în casă.

– Numai pentru că Michel consideră că ești la adăpost aici, asta nu înseamnă că așa și e. Nu-i treaba lui să ia decizii care o privesc pe soția mea, să știi.

– Nu e nici treaba ta! i-a strigat Céline. E vorba despre viața mea.

– Dar nu e vorba numai despre viața ta, nu-i așa? e vorba despre viețile noastre, ale tuturor. Prezența ta aici ne pune pe toți în pericol. Ai putea să strici totul!

– Aha, așadar despre asta e vorba? Nu pe mine vrei să mă aperi, ci afacerea?

– N-am spus așa ceva. Ai fi gata să aduci ruina asupra Casei Chauveau numai ca să-ți demonstrezi punctul de vedere?

– Rămâne aici.

Vocea lui Michel s-a auzit din spatele lor, fermă și gravă, iar Céline s-a răsucit pe călcâie. Oare de câtă vreme era acolo? Și ce auzise?

– Dar..., a dat să zică Theo, cu palmele întinse în față.

– Rămâne aici dacă asta vrea, a spus Michel, întrerupându-l. Va avea mereu un loc aici, unde putem să avem grijă de ea. Înțelegi?

– Înțeleg perfect, a zis Theo, iar falca i s-a încordat. Scuzați-mă.

A intrat în casă, trântind ușa în urma lui și lăsându-i singuri pe Michel și pe Céline.

- Michel, eu..., a vrut să spună Céline, dar el a clătinat din cap, iar ea s-a oprit.
- Aici vei fi în siguranță, Céline, i-a spus Michel privind-o în ochi. Jur că te voi apăra cu prețul vieții mele.

Capitolul 17

IUNIE 2019

LIV

Timp de patru zile după discuția pe care a avut-o cu Julien, Liv s-a tot gândit la cuvintele lui – și la felul în care lăsase să-i scape că îl considera atrăgător, iar apoi îl asaltase cu întrebări prea personale despre viața lui privată – și, cu fiecare zi care trecea, s-a simțit tot mai prost.

– Nu te-am adus aici ca să stai bosumflată, i-a spus bunica Edith într-o dimineață, la micul dejun. Iar dacă îmi spui că te gândești la Eric, voi fi nevoită să te dezmoștenesc.

Liv s-a silit să zâmbească, în timp ce dezmembra metodic croasantul pe care îl luase de pe tava cu micul dejun. Încă nu-și dezbrăcase pijamalele, în vreme ce bunica Edith era deja îmbrăcată într-o pereche de pantaloni eleganți și într-o bluză albă; purta o pereche de pantofi roșii, fără tocuri, a căror culoare se asorta cu rujul.

– Nu, nu mă gândeam la Eric.

– Atunci la cine? Cunosc eu privirea asta. E cea a unei femei care e cu gândul la un bărbat.

– Poftim? Nu. Mă gândesc la avocatul tău, de fapt. Dar nu așa cum insinuezi tu.

– La Julien? a întrebat-o bunica Edith, părând amuzată. Și de ce nu? E foarte chipeș, nu-i așa? Și vrei să nu mai fărâmițezi croasantul ăla? Pe cuvântul meu, Olivia, am impresia că mama ta te-a crescut într-un hambar.

Liv și-a dat ochii peste cap, dar a lăsat jos croasantul, ascultătoare, și și-a scuturat firimiturile rămase pe degete, simțindu-se ca un copil luat la rost. Apoi a ridicat ceașca de cafea și a dus-o la buze.

– Și de ce, mă rog, să-ți stea mintea la Julien, dacă nu ca să te gândești la fesele lui perfecte? a întrebat-o bunică-sa cu un aer nevinovat.

Liv s-a înecat cu gura de cafea pe care tocmai o luase.

– Bunică Edith!

– Ce? N-am murit încă. Ia zi, ai de gând să-mi răspunzi la întrebare?

Liv a oftat.

– Discutând cu mine, Julien a avut câteva puncte de vedere bune, asta-i tot.

– Te rog să vorbești mai clar, dragă. N-am toată ziua la dispoziție.

– N-a făcut... decât să-mi pună câteva întrebări despre viața mea. Despre ceea ce vreau. Și m-a făcut să mă gândesc că, poate..., a spus Liv, iar apoi s-a oprit. Poate că e cazul să mă adun și să-mi dau seama ce fel de viață vreau să duc înainte să fie prea târziu, a reluat ea. Înțelegeți?

– Aha!

Bunica Edith a luat o înghițitură mică de cafea, cu un aer satisfăcut.

– Mi se pare că Julien e la fel de înțelept pe cât de perfecte îi sunt fesele.

Liv i-a aruncat o bunicii o privire fugară.

– Cred că i-am spus prea multe. El doar făcea conversație, iar eu m-am apucat să-i povestesc despre Eric, despre copii și despre faptul că am demisionat. Cred că i-am părut o nebună. Cred că l-am speriat.

Bunica Edith a ridicat dintr-o sprânceană.

– Olivia, draga mea, o doamnă adevărată nu-și spală niciodată rufele în fața primului bărbat care se întâmplă să-i treacă pe dinainte. Dar tu ai noroc. Nu l-ai speriat pe Julien, sau n-am aflat eu că l-ai fi speriat. Doar că a trebuit să plece la

Paris pentru câteva zile, cu afaceri.

– Și ai aflat lucrul ăsta pentru că...

– Pentru că a avut de rezolvat acele afaceri în numele meu, a spus bunica Edith verificându-și ceasul. De fapt, trebuie să pice din clipă în clipă. Nu știu sigur cum se obișnuiește în America, dar aici, în Franța, preferăm să fim îmbrăcate și măcar un pic aranjate atunci când primim oaspeți.

Liv s-a ridicat iute și s-a îndreptat spre dormitorul ei.

– De ce nu mi-ai spus că vine?

– Nu mi-am dat seama că îți pasă atât de mult. Of, vezi că ai firimituri de croasant în păr! a adăugat bunica Edith, îndatoritoare, pe când Liv trântea ușa dormitorului.

Un sfert de oră mai târziu, după ce aruncase pe ea o rochie neagră, de bumbac, și-și curățase părul de firimituri, Liv a intrat în salonul pustiu. I-a luat câteva secunde ca să-și dea seama că bunica și Julien se aflau pe balcon, adânciți în conversație. A făcut câțiva pași spre ușile glisante și era pe cale să iasă, când și-a auzit rostit numele. Surprinsă, s-a oprit ca să asculte.

– Nu vreau să mă amestec acolo unde nu-mi fierbe oala, spunea Julien în franceză, dar cred că trebuie să-i spui adevărul lui Liv. I-ar schimba viața în bine.

– Ce știi tu? I-a întrebat bunica pe un ton mult mai plăcut decât cuvintele rostite, iar apoi a adăugat: Câți ani, doisprezece?

– Am patruzeci și patru, de fapt, i-a răspuns Julien fără să șovăie nici un pic, schițând un zâmbet. Și poate că, în momentul de față, destăinuirile tale o vor ajuta pe Liv să înțeleagă mai bine cine e.

– Știi că ai dreptate. Dar trebuie s-o fac în ritmul meu, a spus bunica Edith în cele din urmă, întorcându-se brusc și intrând în cameră, dar oprindu-se dintr-odată, căci a văzut-o pe Liv în salon. De câtă vreme ești aici, Olivia?

– Păi, abia ce am ieșit din cameră, a mințit Liv. De ce mă întrebi?

Bunica Edith și-a mijit ochii.

– Fără nici un motiv. Poți să-l conduci tu pe Julien, te rog?

A dispărut în camera ei fără o vorbă, închizând ușa cu zgomot. Liv și-a întors capul spre balcon și a întâlnit privirea lui Julien, care o cerceta cu atenție. Ea a șovăit o clipă, dar apoi a trecut dincolo de ușile glisante și s-a dus la el.

– Bună, i-a zis ea.

– Bonjour, Liv, i-a răspuns Julien zâmbind.

– Ești în regulă? Mi s-a părut că bunica te certa.

El a ridicat din umeri.

– La fel îmi vorbea și bunicul meu. Secretul, după cum mi-am dat eu seama, e să nu muști momeala.

– Se pare că te pricepi la asta mai bine decât mine, i-a spus Liv, zâmbindu-i și apoi abătându-și privirea. Ascultă, în legătură cu ziua aceea, îmi pare rău pentru felul în care m-am purtat. Nu știu ce m-a apucat.

– Ce vrei să spui?

– Conversația pe care am avut-o... mi-am descărcat sufletul în fața ta de parcă aș fi fost la psiholog. Doar că... nu știu cum să spun, ești o persoană cu care e ușor să vorbești.

– Și tu ești o persoană cu care e ușor să vorbești, a spus Julien și a făcut un pas spre ea. N-ai nici un motiv să-mi ceri scuze. Mi-a făcut plăcere să te cunosc mai bine.

Tăcerea care se lăsase între ei părea încărcată cu ceva nepotrivit, și de aceea Liv s-a grăbit s-o umple.

– Hmm, bunica m-a rugat să te conduc eu.

El s-a uitat la ceasul de la mână.

– Liv, poate că sunt prea îndrăzneț, dar trebuie s-o iau pe Mathilde de la mama abia peste o oră și jumătate, iar bunica ta mi-a spus, în treacăt, că nici până acum

n-ai vizitat prea multe locuri din Reims. Ți-ar plăcea să facem o plimbare scurtă prin centrul orașului, până la ora la care va trebui să plec?

– Eu..., a început Liv, neștiind ce să spună. Nu vreau să te simți obligat să mă scoți la plimbare.

Julien a părut surprins.

– Obligat? Dar asta vreau să fac. Bineînțeles, dacă vrei și tu.

Problema era că ceea ce și-ar fi dorit Liv mai mult pe lume în acea clipă era să iasă pe ușă împreună cu Julien și să nu se mai întoarcă niciodată. Dar probabil că bunicii Edith nu i-ar fi plăcut asta deloc, după cum nu i-ar fi plăcut nici soției lui Julien. Însă nu era nici o problemă dacă accepta o plimbare prin oraș împreună cu el, nu?

– Ei, ce zici? a întrebat-o Julien.

Liv i-a zâmbit.

– Sigur că da, merg.

Zece minute mai târziu, Liv se îndrepta înspre est împreună cu Julien, spre catedrala pe care i-o arătase bunica Edith la începutul săptămânii. În timp ce mergeau, el făcea câte un gest spre câte o clădire ici, explicându-i lui Liv că orașul fusese complet reconstruit după Primul Război Mondial. A condus-o pe lângă fântâna Subé, spre Place d’Erlon, piața centrală a orașului, și i-a explicat că statuia din vârf, reprezentând victoria, fusese luată de germani în 1941, pentru aripile ei de bronz. N-a fost înlocuită, i-a povestit el lui Liv, până în 1989. Apropiindu-se de catedrală, au trecut pe lângă Biblioteca Carnegie, o frumoasă clădire art déco, ce fusese construită după Primul Război Mondial, cu bani donați de magnatul american al oțelului, Andrew Carnegie. Acea clădire înlocuise primăria orașului, care găzduise cândva biblioteca și care fusese distrusă în 1917.

– Așadar, despre ce vorbeai cu bunica pe când vă aflați amândoi pe balcon? l-a întrebat Liv pe Julien după ce el i-a arătat alte câteva clădiri demne de luat în seamă, iar apoi s-a lăsat între ei o tăcere agreabilă. N-am vrut să trag cu urechea, dar am auzit că mi-ai pomenit numele.

Julien a clipit de câteva ori.

– Cât ai auzit?

– Destul, a sunat răspunsul ei vag, pe care i-l dădea ca să evite să mintă.

– În cazul ăsta, știi că discuția în cauză trebuie s-o porți cu ea. Dacă te ajută cu ceva, eu, unul, cred că bunica ta încearcă să facă ceea ce e corect. Dar mă tem că, spunându-mi părerea, am jignit-o. Am obiceiul de a me mettre le doigt dans l'oeil – de a da cu bâta în baltă, câteodată.

– Mă cam îndoiesc, a spus Liv pe când coteau pe Rue Cardinal de Lorraine, iar catedrala se înălța în fața ochilor lor. Eu cred că te pricepi foarte bine să spui exact ceea ce vrei să spui.

– De ce am senzația că mă cunoști atât de bine, Liv? a întrebat-o el, iar degetele lui le-au atins în treacăt pe ale ei.

– Mi se pare că și tu mă cunoști pe mine.

Aerul dintre ei părea electricizat, așa că Liv a schimbat iute subiectul, făcând un pas mare ca să se depărteze de Julien și aproape căzând de pe trotuar atunci când au ajuns, în cele din urmă, în fața enormei biserici.

– Catedrala arată la fel cum arăta Notre-Dame înainte de incendiu, i-a spus ea lui Julien pe când, străbătută de un fior, își recăpăta echilibrul.

– Notre-Dame de Paris? a zâmbit Julien, trist. Da, ce tragedie a fost! Dar știi că și asta se numește tot Notre-Dame, da?

Liv s-a uitat la el fără să înțeleagă.

– Adică Notre-Dame de Reims, i-a explicat el. Desigur, lumea cunoaște mult mai bine catedrala de la Paris – Victor Hugo e de vină –, dar a noastră a rivalizat întotdeauna, ca importanță, cu cea de la Paris.

Liv a ridicat dintr-o sprânceană, neîncrezătoare.

– Văd că te îndoiești, dar lasă-mă să-mi expun cazul.

– Vorbești ca un avocat.

Julien și-a dat capul pe spate și a râs.

– Bine, da, e adevărat. Dar nu sunt decât avocat cu jumătate de normă, așa că, poate, povestea asta va fi numai pe jumătate plictisitoare. Tu să-mi spui.

A făcut un gest cu mâna către marea fațadă a bisericii.

– Temelia catedralei s-a pus pe 6 mai, în anul 1211. E drept, la patruzeci și opt de ani după ce parizienii au început să construiască Notre-Dame a lor. 1-0 pentru parizieni! Dar a noastră se află pe locul unei biserici care datează din secolul al V-lea, ceea ce înseamnă un punct pentru noi, de acord? Și e locul în care Clovis, regele francilor, a fost botezat de către Sfântul Remi.

Julien a privit-o pe Liv, așteptând ca ea să spună ceva.

– Ăăă, cine?

Julien s-a prefăcut oripilat.

– Ei, sigur că știi, Clovis a fost primul rege al țării care, mai târziu, a devenit Franța. Botezul său aici, în anul 496, săvârșit de Sfântul Remi, episcop de Reims la momentul acela, a marcat începutul convertirii tuturor francilor la creștinism, un important moment de cotitură în istoria noastră. De la actul ăsta s-a pornit unificarea pentru prima oară a Franței, iar începutul s-a făcut chiar aici. Biserica de atunci a ars din temelii dar, după cum vezi, cea construită în loc, în secolul al XIII-lea, e una potrivită.

– ăsta e chiar adjectivul la care mă gândeam, a zis Liv cu un zâmbet pe față, privind în sus la turnurile gotice, la frumoasele ferestre cu rozete, la miile de statui complicate. Potrivită.

Julien a râs.

– Ei, da, am fost modest în numele catedralei. Dar adevărul e că ăsta e locul în care au fost încoronați regii Franței timp de mulți, mulți ani. Treizeci și trei de regi, ca să fim mai preciși, printre care și nefericitul Ludovic al XVI-lea, a spus Julien, iar apoi s-a uitat la ceas. Avem multe alte locuri de văzut în acest minitur al orașului Reims, așa că voi încheia astfel: în catedrală se găsesc peste două mii

trei sute de statui, clădirea se află pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO și are cel mai vestit vitraliu dintre cele create de Marc Chagall. Dar poate că lucrul cel mai important e faptul că a fost distrusă în Primul Război Mondial – mai întâi într-un imens incendiu, precum cel de astă-primăvară de la Notre-Dame de Paris, iar apoi, după anii de bombardamente din Primul Război Mondial. Dar a fost reconstruită.

– Bunica mi-a povestit ceva de genul ăsta, a spus Liv cu glas scăzut, surprinsă de lacrimile care îi umpleau ochii.

– Notre-Dame de Paris va fi și ea reconstruită, Liv, a spus Julien cu glas blând și scrutând-o de aproape. Va supraviețui.

Liv a dat din cap și și-a dres glasul.

– Dar cum de știi atâtea despre istoria acestui loc?

– În vara de dinainte să plec la universitate, am lucrat ca ghid pentru o firmă care organizează tururi pe jos, în limba engleză, ale orașului Reims. E ciudat să te gândești la câte lucruri îți rămân în minte. Probabil că aș putea să-ți spun o mie de date și de fapte diferite despre orașul ăsta, dar de cele mai multe ori uit unde mi-am pus cheile.

Au întors spatele catedralei și au pornit-o în direcție opusă. Liv și-a potrivit pasul după cel al lui Julien.

– Spune-mi, ce îți place ție cel mai mult la Reims? l-a întrebat ea.

– Ei bine, cred că am trei lucruri preferate, a început Julien în timp ce coteau la dreapta, pe o altă stradă. Primul lucru e că, în ciuda faptului că orașul a fost aproape distrus în urmă cu un secol, în vremea Primului Război Mondial, a fost reconstruit în întregime și i-a fost redată măreția de altădată. Ne aflăm într-un oraș care nu și-a plecat niciodată capul, niciodată nu s-a lăsat înfrânt. Care m-a făcut mereu să mă simt mândru că îi sunt cetățean. Cred că același fel de a gândi îl vei regăsi la podgorenii noștri. Mama Natură i-a făcut să îndure tot ce-i mai rău, dar ei au supraviețuit.

Au lăsat în urmă o judecătorie și câteva cafenele, au luat-o la dreapta, apoi la stânga, trecând de primărie și de câteva magazine.

– Un alt lucru care îmi place e acela că Reims e un oraș care își apără locuitorii, a continuat el. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, pe când aveau loc deportările, bunicul meu a găsit aici adăpost datorită bunătății câtorva oameni. Au fost zeci de alți oameni în oraș care n-au avut același noroc, printre care și părinții lui, dar povestea supraviețuirii bunicului meu oglindește multe alte povești.

– Ce s-a întâmplat?

– În al Doilea Război Mondial a existat un moment în care germanii au arestat cetățenii evrei și i-au trimis în lagăre de concentrare. Asta e o pată pe istoria Franței.

Traversau acum un parc însorit, dar Liv s-a simțit străbătută de un fior.

– Iartă-mi ignoranța, eu credeam că deportările s-au petrecut mai degrabă în țări precum Germania și Polonia.

Julien a clătinat din cap.

– Numai în Franța au existat pe șaptezeci și cinci de mii de oameni nevinovați trimiși în lagăre de concentrare, printre care și mulți copii. Doar puțini dintre ei au supraviețuit.

– E oribil, a spus Liv.

– Da, dar în toată țara, inclusiv aici, la Reims, au existat oameni care lucrau pentru rețelele conspirative ce li se opuneau naziștilor și îi salvau pe cei nevinovați. Bunicul meu a fost ajutat de o astfel de rețea. A trăit datorită curajului celor care au riscat totul.

– E incredibil.

– Da, așa e.

Julien a condus-o pe o altă stradă, apoi s-a oprit în fața unei clădiri de cărămidă roșie.

– Dar, cu toată oroarea celui de-al Doilea Război Mondial, iată aici o altă frumusețe.

A arătat spre clădire, iar Liv i-a urmărit mâna cu privirea.

– Aici, la 7 mai, la ora 2.14 dimineța, s-a încheiat războiul în Europa.

– Stai puțin, al Doilea Război Mondial s-a încheiat aici? La Reims?

– Nu știai asta, nu-i așa? a întrebat-o el, zâmbind. A existat un al doilea tratat semnat a doua zi, la Berlin. De asta considerăm ziua următoare, 8 mai, Ziua Victoriei în Europa. Dar termenii inițiali ai capitulării au fost deciziși chiar aici, în timp ce generalul Eisenhower al vostru, care își avea centrul de comandă la Reims, se afla la etaj.

– Mă păcălești!

– Despre dragoste și război nu se glumește niciodată.

Julien i-a zâmbit cu subînțeles și i-a pus o mână pe umăr, îndepărtând-o cu delicatețe de clădirea modestă în care se schimbasesc cursul istoriei.

– Haide. Să ne întoarcem la hotel, da? Îmi pare rău că sunt nevoit să scurtăm plimbarea, dar trebuie să mă duc și s-o iau pe Mathilde.

Au mai mers un pic, croindu-și drum prin mulțimea din Place d'Erlon, spre fântâna cu statuia înaripată.

– Pe când ne aflam la catedrală, ai spus cumva că ești avocat numai cu jumătate de normă? l-a întrebat Liv.

– A, da. De fapt, a fost o decizie pe care am luat-o cu mult timp în urmă, ca să pot să petrec mai mult timp cu Mathilde. Am senzația că va trece numai o clipită și copilăria ei se va sfârși. Iar atunci ce mă va face mai fericit: să am mai mulți bani, sau să fi petrecut mai multe momente cu ea? s-a întrebat el retoric, ridicând din umeri. Sunt fericit să mă aflu în poziția de a face o asemenea alegere. Am mult timp la dispoziție și, pentru că e firma familiei, orele mele de lucru sunt ceva mai flexibile.

– Mathilde are noroc cu un tată ca tine, Julien.

El a ridicat iarăși din umeri.

– Norocosul sunt eu, cred.

Au cotit pe Rue Buirette, iar Liv a văzut, cu dezamăgire, hotelul ivindu-se în fața lor. Turul lor în trombă prin centrul orașului Reims se sfârșise mult prea repede.

– Îți mulțumesc că mi-ai arătat orașul, a spus Liv atunci când s-au oprit în fața hotelului. Ești un ghid nemaipomenit.

– Te asigur că plăcerea a fost de partea mea, Liv.

S-a apropiat de ea, până când n-au mai rămas decât câțiva centimetri între ei. Cu toate că buna-cuviință îi spunea lui Liv că ar fi trebuit să facă un pas înapoi, ea n-a vrut să-l facă.

– Știu că nu te cunosc bine, dar cred că ești extraordinară. Sper că nu te superi că ți-o spun.

– Julien, a zis ea cu glas scăzut.

Liv ar fi vrut să spună mai multe, să oprească ceea ce se petrecea între ei, dar nu reușea să-și convingă gura să asculte de minte.

– Mi-a plăcut timpul petrecut împreună astăzi, a murmurat el. Sper că ți-a plăcut și ție.

Iar apoi, într-o mișcare ce, pentru ea, se derula cu încetinitorul, Julien i-a pus o mână pe obraz, s-a aplecat, și, după o scurtă șovăială, și-a lipit buzele, delicat și tandru, de buzele ei. Ea i-a răspuns la sărut doar preț de o clipă, înainte să se tragă înapoi.

– Ce facem? s-a mirat Liv, ștergându-și gura cu dosul palmei.

El a făcut ochii mari.

– Îmi pare foarte rău. Am crezut... adică, mi s-a părut... a bâiguit el cu voce slabă, în timp ce-și aduna gândurile. Iartă-mă. Eu... n-am mai sărutat pe nimeni în afară de soția mea, de când ne-am căsătorit, și am crezut că...

Nu și-a terminat fraza.

– Nu! a spus Liv. Nu pot să cred că... niciodată n-aș...

Se bâlbâia și nu știa cum să-și ducă la bun sfârșit gândul.

– Ar... ar trebui să plec, a zis Julien. Cred că am înțeles greșit situația, Liv. Te rog din nou să mă ierți.

S-a întors și a plecat în grabă, înaintând cu pași mari spre colț și cotind la stânga pe după clădire, fără să mai arunce nici o privire înapoi. Și, cu toate că Liv era îngrozită de purtarea lui, ceva dinlăuntru ei a început să-i ducă dorul de îndată ce l-a văzut plecat.

Înapoi în camera de hotel, douăzeci de minute mai târziu, Liv ședea singură pe canapea, năucită, cu arătătorul lipit de buze, când bunica Edith a ieșit din camera ei, învăluită într-un nor de Chanel No. 5 și proaspăt rujată.

– Ies pentru scurt timp, a ciripit ea, dar apoi s-a oprit brusc, văzând chipul lui Liv. Ce s-a întâmplat, draga mea? și-a întrebat ea nepoata.

Liv a clătinat din cap.

– Nimic.

Bunica a scrutat-o iute cu privirea, iar apoi i-a zâmbit, cu o expresie atotștiutoare.

– O, ai sentimente pentru tânărul Julien, nu-i așa?

Pregătită să nege, Liv a deschis gura, dar n-a putut să rostească acele cuvinte.

– De ce trebuie ca viața să fie atât de complicată?

– Dar eu cred că și el are, poate, sentimente pentru tine, draga mea. Am văzut cum te privește. Ce e atât de complicat? Amândoi meritați să fiți fericiți.

– Glumești? N-aș putea să-i fac așa ceva soției lui!

– Olivia..., a dat să zică bunica Edith.

– Nu. Nu poți să spui nimic care să mă convingă! i-a strigat Liv, ștergându-și lacrimile. Cum poți să crezi că aș accepta o asemenea situație?

– Olivia! a zis bunica din nou, pe un ton mai aspru.

– Te rog, oprește-te, bunico! N-ai cum să justifici o asemenea purtare. Știu că aventurile amoroase sunt de-a dreptul șic în Franța, dar eu n-aș mai putea să mă suport. Cum s-ar mai putea suporta cineva? Ce fel de persoană e în stare de așa ceva?

Bunica Edith a tresărit ca și când Liv ar fi pălmuit-o.

– Ei bine, ai fi surprinsă, Olivia, să afli câte învață să suporte un om.

Iar apoi, fără nici un alt cuvânt, a părăsit camera de hotel, lăsând-o pe Liv singură, învăluită într-un nor de rușine tăcută.

Capitolul 18

AUGUST 1942

INÈS

Timp de șase luni după prima noapte pe care și-o petrecuse cu Antoine, Inès, în timpul scurtelor ei vizite la Reims, se văzuse cu acel bărbat mai în vârstă o dată sau de două ori pe lună. Ea îi spunea întotdeauna lui Michel că se ducea la Edith, iar, cu toate că el îi zisese răspicat că nu-i făcea plăcere să rămână fără automobil, nu se mai împotriviise, ci se arătase surprinzător de deschis la idea de a o lăsa să plece. Asta ajută la menținerea păcii între ei, dar Inès bănuia că, mai presus de orice, faptul că ea se afla departe de moșie însemna o grijă mai puțin pentru Michel în timp ce-și continua activitățile lui ilicite. Mutase armele, sau poate că le dăduse mai departe, dar, în orice caz, ele nu se mai aflau în acea pivniță atunci când Inès se întorsese ca să verifice, la o săptămână după ce le descoperise. Totuși, în multe dintre nopți Michel se strecura afară din pat, în timp ce Inès se prefăcea că dormea. Ea știa că el pune ceva la cale și că n-avea destulă încredere în ea încât să-i mărturisească despre ce era vorba.

Inès mai știa și că Edith era la curent cu aventura ei amoroasă și că era consternată, dar prietena ei îi promisese să n-o dea de gol. Discreția lui Edith nu se întemeia doar pe pura prietenie, ci și pe nevoia imperioasă ca propriile secrete să-i fie păstrate. Însă asta nu conta defel atât timp cât ea avea s-o ascundă pe Inès dacă Michel pune vreodată întrebări, iar, în schimb, Inès nu spunea nimănui nimic despre activitatea de spionaj întreprinsă de Edith și Edouard. Desigur, lui Inès nici prin cap nu-i trecea să-și trădeze prietena, dar era mai bine așa, era mai bun acel schimb de secrete, acel comerț cu minciuni, fiindcă el garanta siguranța tuturor.

– Știu că nu mi-ai cerut părerea, i-a spus Edith lui Inès târziu într-o seară, cândva

în luna mai, pe când o întâlnise întâmplător pe aceasta din urmă lângă Place d'Erlon.

Edith se grăbea spre Brasserie Moulin. Judecând după privirea ei aprinsă, probabil că venea de la o altă întâlnire clandestină. Inès se îndrepta spre apartamentul lui Antoine și nici nu-i spusese lui Edith că se afla la Reims.

– Faci o gravă greșeală, Inès.

– Tu n-ai cum să înțelegi, i-a răspuns Inès fără ca totuși s-o poată privi în ochi. Tu ai un soț care te iubește.

– Și Michel te iubește pe tine!

– Nu mă iubește, Edith. Trebuie să înțelegi asta. Mă crede o proastă.

– Iar cel mai bun mod de a reacționa e să devii o proastă?

Vorbele acelea au rănit-o pe Inès până în adâncul sufletului.

– Așa crezi că sunt?

Edith a șovăit o clipă, iar apoi i-a luat lui Inès mâinile într-ale ei.

– Nu, draga mea prietenă. Cred că ești tristă. Și mai cred că-ți cauți un scop în viață. Dar nu te vei regăsi pe tine însăși în brațele unui amant.

– Nu știi nimic despre asta, a protestat Inès trăgându-se înapoi.

– Te rog, i-a spus Edith pe când Inès se răsucea pe călcâie ca să plece. Gândește-te la ceea ce faci. Gândește-te unde ar putea să te ducă asta. Te implor.

Dar Inès a refuzat să privească înapoi. Știa că purtarea ei n-avea nici o scuză. Dar cum ar fi putut Edith să-i înțeleagă trăirile? Antoine o făcea să se simtă vie pentru prima oară după mulți ani. Îl interesa cu adevărat părerea ei, lucru care o excita la fel de mult ca felul în care părea să-i cunoască fiecare buciatică a corpului. N-o judeca dacă nu era informată în vreo privință, așa cum făcea Michel; avea răbdare să-i explice astfel încât să înțeleagă. Uneori, în timp ce stăteau întinși în pat, fumând țigări adevărate, de care Antoine reușea să facă rost, se întâmpla să pomenească numele vreunui cunoscut al lui – primarul

orașului Reims, ambasadorul în Statele Unite al guvernului de la Vichy, sau chiar prim-ministrul francez – și îi împărtășea lui Inès confidențele pe care i le făcuse vreunul dintre oamenii aceia importanți. Antoine era puternic, avea relații, era un bărbat de lume – și, dintre toate femeile pe care le-ar fi putut alege, pe ea o voia.

Totul păru-se a fi un vis lipsit de complicații, până într-o după-amiază de august în care Inès a ajuns la apartamentul lui Antoine cu o oră înainte de întâlnirea fixată și l-a găsit întreținându-se cu doi ofițeri naziști. Din fonograful aflat în colț se auzea o operă de Wagner, camera era plină de fum de trabuc, iar pe masă se găseau două sticle goale de coniac. Inès a intrat folosind cheia pe care i-o dăduse Antoine în urmă cu două săptămâni.

– Ai ajuns devreme, i-a spus el, ritos, sărind în picioare.

Ochii lui nu mai păstrau nici o urmă din căldura cu care el o privea de obicei.

– De vină e numai nerăbdarea mea de a te vedea, i-a răspuns ea cu voce pierită.

– Ei, ce avem noi aici? a întrebat unul dintre naziști încercând – și nereușind – să se ridice de pe canapeaua lui Antoine.

Ochii îi sclipeau, iar haina de uniformă, cu nasturii descheiați, scotea la iveală o fâșie de burdihan păros, a cărei vedere i-a provocat un val de repulsie lui Inès.

– A venit distracția? Picard, vulpoi bătrân, fir-ai să fii!

– Nu, nu. Cu un zâmbet larg și fals zugrăvit pe față, Antoine a împins-o pe Inès spre dormitor. Aproape că i-a dat brânci înăuntru, iar apoi a închis ușa în urma ei. Vocea i-a sunat înăbușit pe când adăuga: E doar o prietenă, venită în vizită.

– O prietenă! s-a auzit, de dincolo de ușă, replica spusă cu un puternic accent german, urmată de un râgâit zgomotos. Așa se numesc prostituatele franțuzoaice, mai nou?

Inès s-a lipit de ușă, dar nu l-a auzit pe Antoine apărându-i onoarea. În schimb a scos un hohot de râs și le-a spus celor doi că, poate, ar fi fost mai bine să plece, iar el avea să le întoarcă vizita a doua zi.

Inès a ieșit după ce în apartament s-a lăsat tăcerea. L-a găsit pe Antoine stând în picioare lângă canapea și fumând, cu gesturi nervoase, o țigară, în timp ce în

cealaltă mână ținea, ca pe o armă, una dintre sticlele goale. S-a uitat la ea cu o privire crâncenă, furioasă.

– Ce cauți aici atât de devreme? a întrebat-o el. Nu poți să-ți faci apariția oricând ți se năzare.

– Tu mi-ai dat cheia, i-a răspuns Inès privindul fără să-și creadă ochilor. Am crezut că aveai să te bucuri să mă vezi.

– Inès...

– I-ai lăsat să mă numească „prostituată“?

– Ce era să fac?!

Antoine s-a repezit în bucătărie și a aruncat sticla în chiuvetă.

– Să mă aperi! i-a strigat ea, urmându-l.

– Știi cine sunt oamenii ăia? Erhard Krüger, unul dintre ofițerii naziști cu cel mai mare rang din întregul departament Marna, iar celălalt, Franz Rudin, unul care îl cunoaște pe Hitler personal.

Pe Inès a trecut-o un fior.

– Dar ce căutau aici? În apartamentul tău?

Antoine a lovit cu pumnul în masa de bucătărie.

– La dracu', Inès, chiar trebuie să ți-o spun pe litere? Îmi sunt prieteni.

– Dar... tu ești colaboraționist?

Inès știa că el lucra cu germanii din cauza naturii postului său. Se lăsase convinsă de explicația lui cum că primea acces la mărfuri de contrabandă și la mese somptuoase pentru că avea bani, precum și prieteni în locuri sus-puse. Ea nu înțelesese nicidecum că acei prieteni ar fi putut să facă parte din cercurile de comandă germane.

– Antoine, cum ai putut?

– Of, Inès... Și-a stins țigara în chiuvetă, a traversat bucătăria și a luat-o în brațe. Te rog, draga mea, trebuie să mă lași să-ți explic.

– Ce ai putea să-mi explici?

Dar o parte din furie o părăsise, înlocuită de o nevoie disperată să-i fie justificată acea întâmplare, căci ce ar fi spus despre ea faptul că își petrecuse ultimele câteva luni ca amantă a unuia care lucra pentru nemți?

– Te rog, poți să-mi explici, nu-i așa?

Antoine a sărutat-o tandru, iar Inès l-a lăsat.

– Of, dulcea mea Inès, a alintat-o el. Știu că acum e la modă să-i urâm pe nemți, dar trebuie să înțelegi. Ei au planuri mărețe pentru țara noastră. Toți cei care cred că Ocupația germană ne va face rău n-au o perspectivă clară asupra istoriei. E vina noastră că germanii au reușit să ne ocupe atât de repede. Sunt mai puternici decât noi și au un plan mai bun pentru stabilitatea economică în viitor.

– Dar...

– Am crezut că ești mai isteț, Inès, i-a spus Antoine cu o voce mai gravă cu o octavă. Am crezut că ești genul de femeie pe care nu poate s-o păcălească propaganda falsă. Am greșit?

Fără voia ei, Inès a roșit.

– Nu, sigur că nu.

– În cele din urmă, Inès, vor supraviețui numai aceia dintre noi care aleg partea corectă. Eu doresc numai ce e mai bine pentru Franța. Cum poți să mă învinuiești pentru asta?

În tăcere, simțind că zidul de apărare îi era străpuns de ochii lui cenușii, rugători, Inès aproape că i-a înțeles punctul de vedere. În afară de asta, cine ar fi putut să spună că Michel și Edith aveau dreptate? Însă întreaga poveste rămânea una tulburătoare.

– Dar deportarea evreilor, luna trecută...

El a clătinat din cap.

– Inès, tu chiar crezi că germanii ar aresta oameni care n-au făcut nici un rău? Evreii ridicați s-au făcut cu toții vinovați, într-un fel sau altul, de colaborare cu Rezistența.

Ei i s-a pus un nod în gât la gândul activității clandestine a lui Michel.

– Dar...

– Inès, trebuie să înțelegi. Germanii n-au avut de ales.

– Dar n-au luat și copii? Copiii, cu siguranță, n-au făcut nici un rău!

– Oamenii care au fost arestați sunt pur și simplu trimiși spre est, în lagăre de muncă, unde pot să-și ispășească vina. Germanii dau dovadă de bunătate îngăduindu-le familiilor să rămână împreună. E o nebunie să crezi că includerea copiilor în transporturi a fost altceva decât o favoare care li s-a făcut acelor oameni.

– Dar afișele germane puse prin tot orașul, care spun că toți evreii sunt infractori și hoți...

Antoine a oftat.

– Of, Inès, sunt sigur că niște amărâte de afișe nu vor schimba părerea nimănu. Afișele alea sunt prostești și n-au nici o însemnătate în marea urzeală a lucrurilor.

Inès s-a gândit la Céline. Cu siguranță că, pentru ea, propaganda nu era lipsită de însemnătate.

– Dar tu nu crezi ce se spune despre evrei, nu-i așa? I-a întrebat ea, cu glas pierit, pe Antoine.

– Inès! Sigur că nu! a strigat el, părând oripilat. Te rog, trebuie să mă crezi. Dar înțeleg și de ce trebuie să fie scoși din țară cei care încearcă să lupte împotriva celui de-al Treilea Reich. Inès, gândește-te. Ce crezi că ar avea de câștigat germanii expulzând niște oameni nevinovați?

Inès l-a privit lung, întrebându-se de ce încă își simțea stomacul strâns, când ar fi vrut atât de mult să-l creadă pe Antoine?

– Da, bănuiesc că ai dreptate.

– Știam eu că aveai să înțelegi, draga mea, s-a bucurat el, aplecându-se și sărutând-o ușor. Ce zici, ieșim în oraș ca să mâncăm ceva? Am rezervat o masă la Arnaud.

Inès a șovăit, dar s-a uitat în ochii lui Antoine și n-a văzut nici un pericol, nici un semn de răutate.

– Da, s-a învoit ea.

Însă Inès știa că, rostind acel cuvântel, alesese să facă parte dintr-o tabără anume, chiar dacă nu avusese de gând s-o facă. Așa că s-a străduit să uite cearta lor și l-a lăsat pe Antoine s-o conducă spre ieșirea din apartament și, apoi, până în stradă. La Arnaud au găsit o masă ferită, pregătită pentru ei. Pe masă se afla o sticlă de șampanie răcită, în stare să amuțească pentru moment vocea conștiinței, care răsuna înlăuntrul lui Inès.

La începutul lui octombrie, culesul strugurilor se încheiase deja. În timp ce noile vins clairs fermentau în butoaie, iar zilele se scurtau în apropierea iernii, Inès ar fi trebuit să fie ceva mai liniștită. În definitiv, Maison Chauveau reușea să supraviețuiască războiului. Desigur, Céline continua să-și târască picioarele încolo și înapoi cu o expresie sumbră pe față, ducând, parcă, pe umeri greutatea lumii întregi, pentru că nu mai primise nici o veste de la familia ei.

Deși lucrurile ar fi trebuit să meargă din ce în ce mai bine, Inès se simțea tot mai neliniștită, iar vocea conștiinței îi striga în urechi, avertizând-o în privința lui Antoine. Deși el vorbea cu ușurință și cu un aer de cunoscător despre strategia germană și despre inevitabilitatea dominației mondiale a naziștilor, lui Inès îi venea tot mai greu să fie de acord cu el. Antoine era pe deplin încredințat că victoria germană asupra întregii Europe era doar o chestiune de timp. Dar dacă, oare, armata lui Hitler nu era de neînvins? Și poate că gândul cel mai tulburător era acela că a te afla de partea învingătorilor nu însemna neapărat că puteai să dormi bine noaptea.

Iar Inès nu mai dormea bine. Acasă, în timp ce Michel îi sforăia alături, ea rămânea trează, încercând să alunge glasul dinlăuntrul ei, la ale cărui întrebări nu

voia să răspundă. Explicația pe care i-o dăduse Antoine în iulie despre primul val de deportări de evrei nu mai stătea în picioare, dat fiind antisemitismul tot mai agresiv al germanilor. Și cum putea să fie justificat faptul că naziștii păreau să se bucure de la belle vie, în vreme ce francezii flămânzeau și mureau înghețați de frig? Iar acum, când se apropia o altă iarnă, cum putea Antoine să-și abată privirile cu atâta seninătate de la întreaga situație?

Într-o seară ploioasă de la începutul lui octombrie, Inès stătea întinsă în brațele lui Antoine, după o altă cină grandioasă, când a auzit vuietul câtorva camioane și scârțâitul frânelor afară, pe stradă. Antoine sforăia de zor. La început, nici nu s-a clintit atunci când Inès a încercat să-l trezească.

– Antoine! a șuierat ea, scuturându-l, iar el, în cele din urmă, a deschis ochii.

– Marie? a murmurat Antoine.

Inès a tresărit, căci el mai rostise și altădată acel nume, în clipele de buimăceală ce preced starea de trezie.

– Nu, eu sunt, Inès, a zis ea, încercând să nu lase ca supărarea să i se simtă în glas.

Deși nu știa cine era Marie, Inès înțelesese de mult timp că, probabil, ea nu era singura amantă a lui Antoine.

– Da, da, desigur, asta am spus, a zis el, tulburat, ridicându-se în capul oaselor și întinzându-se după pantalonii care atârnau pe marginea patului. Ei, ce e?

– Cred că se petrece ceva afară.

Antoine a coborât din pat și s-a apropiat de fereastră.

– Da, au început, a zis el.

– Ce să înceapă?

Inès a venit lângă el, înfășurându-și o pătură în jurul trupului gol, și a scos un geamăt în clipa în care și-a dat seama la ce anume se uita.

Jos, în stradă, în întunericul luminat numai de luna de deasupra și de câteva

lanterne, niște nemți îmbrăcați în uniforme scoteau câțiva copii din clădirea de peste drum și îi târau spre niște vehicule ale poliției franceze. Erau patru, băieți cu toții, având vârste cuprinse între șapte și paisprezece ani. Cel mai mic dintre ei era mărunțel, costeliv, cu o claie deasă de păr negru; în timp ce țipa și lovea din picioare, încercând să scape de cel care îl prinsese, unul dintre germani l-a lovit cu dosul palmei peste față. Lui Inès i s-a tăiat răsuflarea văzând cum băiatul a căzut din picioare și cum apoi a fost aruncat în mașină, alături de ceilalți.

– Ce se petrece, Antoine? a reușit ea să șoptească în cele din urmă, înghițindu-și nodul din gât, dar știind răspunsul înainte să-l primească.

– Sunt evrei, i-a răspuns el fără s-o privească.

– Unde îi duc?

– La Drancy, probabil, a spus Antoine pe un ton lipsit de emoție. Țasta e un lagăr de concentrare la nord-est de Paris.

– Dar unde sunt părinții lor?

– Deportați deja, cel mai probabil. Peste tot sunt astfel de situații, copii cărora n-ar fi trebuit să li permită să rămână nesupravegheați după ce părinții lor au fost arestați. În sfârșit, autoritățile remediază problema asta.

– Dar... nu sunt decât niște băieței.

În cele din urmă, Antoine și-a întors capul spre ea.

– Sistemul nu e perfect. Dar cum vine iarna, copiii vor fi mai în siguranță împreună cu părinții lor.

– Totuși...

– Nu trebuie să ne facem griji, dragă, a spus el strângând din dinți și încruntând din sprâncene. Oricum, în seara asta nu e vorba numai de copii. E o altă razie, așa cum a fost cea din iulie.

– O altă razie? l-a întrebat Inès, rămasă fără răsuflare.

– Da, draga mea. Procedura standard. Acum ne întoarcem în pat?

Dar Inès nu putea să-și imagineze cum ar mai fi fost în stare să doarmă. Ce avea să se întâmple cu sărmanii copii? Și dacă de data asta aveau să fie arestați mai mulți evrei, nu doar cei străini, bănuți că ar fi comis ilegalități? Dacă Céline era în pericol?

– Eu... trebuie să mă duc acasă, a spus ea.

– În miez de noapte? Ești nebună?

– Nu. Însă trebuie să mă întorc, asta-i tot.

Antoine i-a scrutat fața.

– Aha, oare să fie vorba de evreica aia care locuiește pe moșia soțului tău?

Deodată, Inès s-a simțit cuprinsă de amețală.

– Eu... eu nu ți-am spus niciodată că acolo locuiește o evreică. De unde știi asta?

– În Marna nu locuiesc mulți evrei, Inès. Mi-au atras atenția în privința asta niște persoane care ne-au văzut împreună. Ca să fiu sincer, situația asta m-a pus în încurcătură. A trebuit să explic că tu n-ai nici o legătură cu adăpostirea ei acolo.

Ca să nu cadă, Inès s-a agățat de tocul ferestrei. Nu știa de unde să înceapă. Simțea că i se întorcea stomacul pe dos.

– Antoine, Céline n-a făcut nimic rău. Oricum ar fi, eu nu adăpostesc pe nimeni. Ea are tot dreptul să locuiască acolo.

– Nu-ți face griji, ma chère. La fel cum s-a întâmplat și cu deportarea de dinainte, și asta îi vizează tot pe evreii străini, iar ea s-a născut în Franța, nu?

Inès avea senzația că se învârtea pământul cu ea.

– Prin urmare, tu ai știut despre arestările din noaptea asta?

Antoine a ridicat din umeri.

– Știi multe lucruri. Vezi tu, Inès, nu ți-am spus eu că e util să te afli de partea bună a lucrurilor? Alături de mine?

Dincolo de fereastră, mașinile de poliție plecau.

– Dar Céline? Oare deocamdată e în siguranță? Sau prietenii tăi vor veni ca s-o ridice și pe ea?

Ceva s-a schimbat în expresia de pe chipul lui Antoine, iar Inès și-a dat seama prea târziu că făcuse un pas greșit. Atunci când i-a reapărut pe față, zâmbetul lui era țeapăn.

– Ei, la un moment dat, s-ar putea ca prietenii mei să vină după ea, dar nu în noaptea asta, a spus el punându-i o mână pe braț lui Inès. Iar acum te întreb din nou: Ne întoarcem în pat?

Ea n-a reușit decât să clatine din cap. Stomacul îi fremăta de vinovăție, furie, scârbă și neputință.

Antoine a ridicat din umeri și i-a întors spatele, dar Inès n-a putut să se smulgă de la fereastră, chiar dacă sârmanii băieți dispăruseră de mult. A auzit cum Antoine a început să sforăie liniștit în pat, în spatele ei, a închis ochii și a încercat să nu se gândească la alegerile pe care le făcuse și să nu se întrebe unde ar fi putut ele s-o ducă. I-a luat numai câteva minute să se îmbrace în grabă, să-și ia cheile de la mașină și să se îndrepte către ușă.

Până când a ajuns acasă, la Ville-Dommange, prin bezna nopții, Inès a fost prada unui atac de panică înfiorător, tot gândindu-se la siguranța lui Céline. Dacă o mințise Antoine? Dacă autoritățile veneau totuși s-o ridice pe Céline în noaptea aceea?

A oprit Citroënul în fața căsuței în care locuiau Céline și Theo, iar apoi a sărit de pe banchetă fără ca măcar să mai oprească motorul. Theo a apărut la ușă ținând în mână o lanternă, cu Céline pe urmele lui, îmbrăcată într-un capot cu care se înfășurase în grabă.

– Ce e? a vrut să știe Theo, băgându-i lumina în ochi.

– Inès, ce s-a întâmplat? a întrebat și Céline.

– Păi...

Acum, că era aici, Inès și-a dat seama că nu știa ce să spună. Ce să le dea de

știre, că amantul ei o făcuse să creadă că s-ar fi putut ca Céline să fie în pericol?

– A... a fost o nouă razie, le-a spus ea.

– O, Doamne, Dumnezeu! a strigat Céline, înfășurându-se mai strâns în capot și ducându-și mâinile la pântec, ca și cum ar fi fost săgetată de o durere cruntă și neașteptată. Unde? Cine?

– La Reims, a lămurit-o Inès, fără să poată s-o privească în ochi. Poate că și în alte locuri. Mi-am... mi-am făcut griji pentru tine.

– O, îți mulțumesc, Inès.

Céline a întins mâinile și i-a strâns palmele lui Inès într-ale ei. La atingerea acelor mâini calde și puternice, Inès s-a simțit și mai rușinată.

– Ai condus de la Reims în miezul nopții ca să mă avertizezi? a întrebat-o Céline.

– Eram... eram îngrijorată.

Inès se simțea prea vinovată ca să înfrunte privirile lui Céline. Ce ar fi zis ea dacă ar fi știut că, de luni întregi, Inès se bucura de un trai de lux, în timp ce pentru evreii din Marna situația devenea tot mai periculoasă?

– Nici nu pot să-ți spun cât de recunoscătoare îți sunt, i-a spus Céline, cu ochii plini de lacrimi.

– Céline, a întrerupt-o Theo, ar trebui să te ducem undeva la adăpost, ca măsură de prevedere.

Céline a dat din cap în semn de încuviințare și s-a întors spre soțul ei.

– Da. Să mergem la Michel. El va ști ce să facă, a spus ea, trecând pe lângă Inès și ieșind pe dată din casă.

La lumina lămpii, privirile lui Inès și Theo s-au întâlnit. Ei i s-a părut că recunoștea în ochii lui expresia celui care era trecut cu vederea, ignorat în favoarea a ceva mai bun, la fel cum se simțea și ea. Dar apoi Theo și-a întors capul, iar acea viziune a pierit.

– Să mergem, a mormăit el, iar Inès l-a urmat în noaptea întunecată.

Michel fusese surprins de veștile aduse de Inès, dar nu șovăise, ci o dusesse pe Céline în beci și o instalase în spatele zidului ascuns, păzit de Madona cea tăcută. Ea rămăsese acolo două zile, timp în care Inès, la intervale de câteva ore, îi adusesse mâncare și făcuse conversație poticnită cu ea. În cea de a treia zi socotiseră, încrezători, că raziile se încheiaseră, iar Céline nu se aflase pe listă. Ea ieșise din ascunzătoare, iar viața continuase ca de obicei.

Doar că pentru Inès nimic nu mai era la fel. Teama pe care o simțise pentru Céline fusese reală și profundă și, cu cât se gândea mai mult, cu atât mai mult se îndoia de dreptatea vorbelor lui Antoine. El justificase cu mare ușurință deportările evreilor petrecute cu luni în urmă, iar pe moment cuvintele lui păruseră juste. Dar acum Inès se întreba dacă totuși chiar era netoata pe care Michel părea s-o vadă în ea. Și nu cumva făcuse o imensă greșală crezându-l pe Antoine pe cuvânt? Astfel de întrebări i se opriseră în capul pieptului, grele ca niște pietre.

La șase zile după ce Inès venise de la Reims în toiul nopții, Michel și Theo au plecat, după prânz, să inspecteze câteva vii de la Sacy, lăsându-le pe Inès și pe Céline singure în beci, unde se ocupau cu sortarea sticlelor primite la începutul săptămânii de la furnizorul lor. Calitatea sticlei scăzuse drastic, o altă consecință a Ocupației, astfel că, înainte să fie umplute cu vin peste iarnă, trebuia ca fiecare dintre ele să fie verificată manual, în căutarea spărturilor, subțierilor sau defectelor de vreun alt fel.

– Inès, a spus Céline după o vreme, rupând tăcerea dintre ele. Încă nu ți-am mulțumit așa cum se cuvine pentru gestul tău de săptămâna trecută, când ai venit cu mașina de la Reims numai ca să mă avertizezi. Îți sunt foarte îndatorată.

Inès și-a dus mâna la gură și a clătinat din cap.

– Nu, Céline. Eu îți sunt îndatorată ție.

Céline a clipit de câteva ori.

– Cu siguranță că nu.

– Ba da. Eu... mă tem că te-am judecat greșit, a zis Inès cu glas șovăitor și neputând s-o privească în ochi. Îmi e rușine, dar recunosc că în ultimele câteva

luni am fost geloasă. Pare o nebunie, știu, dar am crezut că între tine și Michel e ceva.

– Michel? a spus Céline, roșind. Cum de ai putut să crezi așa ceva?

– Știu. Îmi pare foarte rău. Acum îmi dau seama că mi-am imaginat toate astea, probabil pentru că... ei bine simt cum căsnicia mea îmi scapă printre degete.

– Inès...

– Trebuie să fac ceva, Céline. Mereu aleg greșit și... Inès s-a oprit brusc, înainte să spună ceva ce ar fi putut să regrete. Și-a șters o lacrimă. Trebuie să devin un om mai bun, pur și simplu, acum o știu. Oricum, îți cer iertare. Îmi pare rău că m-am îndoit de tine și îmi pare rău că te împovărez cu asta. Căsnicia mea nu e problema ta.

– Inès, îmi pare foarte rău, a șoptit Céline.

Îngrijorarea îi era întipărită atât de adânc pe față, încât Inès a început să suspine din nou. După o tăcere stânjenitoare, Céline a îmbrățișat-o. Inès a vărsat câteva lacrimi pe umărul ei, apoi s-a liniștit și a făcut un pas înapoi.

– Îți mulțumesc, a zis Inès, că ești atât de bună. N-o merit.

Michel s-a întors o oră mai târziu, murdar pe față de pământul viei, iar Inès deja își făcuse o promisiune. Din clipa aceea, lucrurile aveau să fie diferite. Ea se hotărâse ca la viitoarea întâlnire cu Antoine să se despartă de el. N-avea de ales. Era adevărat că Antoine îi dăduse atenția după care tânjise, dar oamenii buni nu se dădeau de partea răului într-un război precum era acela, iar Inès era îngrozită că îi luase atât de mult timp ca să-și dea seama de asta. Trebuia să-i acorde lui Michel – și căsniciei lor – o altă șansă.

– Bine ai venit acasă, iubirea mea a spus Inès în timp ce Michel își atârna paltonul de ușă.

El s-a întors spre ea, privind-o încruntat.

– Bună.

S-a aplecat ca să-și dezlege șireturile ghetelor; după ce s-a îndreptat, a văzut că

ea încă stătea acolo, iar sprâncenele i s-au împreunat a neînțelegere.

– Mai e ceva, Inès?

– Da. Eu... vreau să-ți cer iertare. Vreau să-ți fiu o soție mai bună decât am fost până acum. Tu ești un om bun și nu cred că ți-am acordat destulă încredere.

– O, a făcut el, rămânând locului și privind-o. Ei bine, îți mulțumesc, i-a spus, șovăind. Și tu ești o femeie bună.

Schimbul de replici era stânjenitor, de parcă ar fi fost doi străini. Distanța dintre ei s-a mărit.

– Te... te iubesc, a zis Inès, făcând un pas mai aproape și, de cum a rostit cuvintele, a simțit că ele puteau să fie adevărate din nou.

Îl iubise la vremea la care se căsătoriseră. Încerca din răspuțeri să-și amintească ce simțise atunci, să retrăiască fiorul electric ce o traversa de fiecare dată când el o privea.

– Da. Și eu te iubesc.

– Vino în pat, Michel, a murmurat ea ridicându-se pe vârfuri ca să-și lipească buzele de ale lui.

S-a mulat pe arcul bine cunoscut al trupului lui, care acum îi părea străin. Antoine era athletic și îngust la trup, pe când Michel era solid și viguros.

– Inès... a început el, dar ea l-a întrerupt cu un sărut.

– Fă dragoste cu mine, Michel, i-a șoptit ea. Te rog. Doar sunt soția ta.

Știa că părea disperată, dar așa se și simțea. Avea nevoie de ceva care s-o tragă înapoi de pe marginea prăpastiei, de ceva care s-o salveze.

– Inès...

L-a sărutat din nou, iar de data asta Michel i-a răspuns la sărut. Atunci când, în cele din urmă, el a strâns-o în brațe, a răsuflat ușurată.

L-a dus în dormitor și și-a dezbrăcat rochia, trăgându-l de curea înainte să aibă

timp să se răzgândească. Odată ajunși în pat, Inès a simțit că executau un dans bine învățat, iar atunci când atingerile lui Michel i s-au părut mecanice, Inès și-a zis că poate asta se întâmpla din pricină că nu mai făcuseră dragoste de multă vreme.

După ce totul s-a sfârșit, el a ținut-o în brațe câtva timp, iar apoi s-a desprins de ea.

– Trebuie să văd de niște lucruri din pivnițe. Nu te superi, nu?

Nu asta era discuția intimă la care se așteptase Inès, iar ea a încercat să reziste tentației de a compara bruscheta lui cu grija tandră pe care i-o arăta Antoine de fiecare dată când erau împreună.

– Dar cum rămâne cu cina?

– Nu-mi e foame, Inès. Mulțumesc.

– Nu vrei să mai rămâi un pic, Michel? Aici? Cu mine?

Dar el se îmbrăca deja și se întindea după ghete.

– Trebuie să am grijă de sticle.

– De sticle? nu s-a putut abține ea. Sau de arme?

Ceva a licărit în privirea lui Michel. Atunci când a vorbit din nou, avea un ton rece, răspicat.

– Sticle. Așa cum am spus. Odihnește-te, Inès.

Michel s-a întors în pat o oră mai târziu, mirosind a var și a noapte. Inès era încă trează, dar s-a prefăcut că dormea. El s-a vârat în așternut și s-a întors cu spatele, cât mai departe de ea.

Capitolul 19

OCTOMBRIE 1942

CÉLINE

După tulburătoarea conversație pe care o avusese cu Inès despre căsnicia acesteia din urmă, sentimentul de vinovăție i-a apăsât sufletul lui Céline tot restul zilei. Se dovedea că Inès era un om mai bun decât crezuse ea. Câteva dintre conversațiile purtate la începutul războiului o făcuseră să creadă că Inès nu pricepea nenorocirea care se abătuse asupra evreilor, dar cele petrecute cu o săptămână în urmă îi arătaseră că se înșelase.

Céline se întreba dacă nu cumva se pripise însușindu-și părerea lui Michel și socotind-o pe Inès o prostuță. Oare dacă ar fi avut mai multă răbdare și ar fi fost mai înțelegătoare cu soția lui Michel, dacă ar fi vorbit cu ea, Inès ar mai fi înțeles totul greșit, cu luni în urmă? Inès nu era proastă. Era tânără și nu făcuse decât să întoarcă spatele veștilor despre război.

Michel fusese cuprins de frustrare, supărat că Inès nu înțelegea miza războiului. Iată de ce încetase să mai discute cu ea despre lucruri serioase. Însă el greșise presupunând că totul se petrecea din pricina incapacității lui Inès de a înțelege situația. În schimb, la fel ca Theo, Inès închisese ochii atunci când se confruntase cu ceva îngrozitor, căutând mângâiere în explicații facile. Céline înțelegea acum că același lucru îl făceau mulți alți oameni. Și-ar fi dorit ca și ea să se poată preface că nu se petrecea nimic. Cum ar fi fost să trăiască într-o lume în care cea mai mare grijă a ei să fie faptul că avea pentru Michel sentimente pe care n-ar fi trebuit să le aibă – și nu să fie îngrozită în fiecare zi la gândul că tatăl și bunicii erau duși la moarte, iar că ea avea să-i urmeze? Da, toate astea erau mai mult decât putea să îndure oricine.

Probabil că din motivul ăsta, într-o seară din urmă cu aproape trei luni, încrucișându-și drumul cu Michel, care se afla singur în beci, Céline își redusese la tăcere îndoielile timp de câteva secunde și, împinsă de singurătate și de disperare, se ridicase pe vârfuri ca să-i fure un sărut interzis. Întregul trup îi fusese traversat de un curent electric, iar buzele i se înfioraseră de gustul lui. Știusese că făcuse ceva greșit, desigur, dar Michel era la fel de singur ca și ea. Céline văzuse foamea din privirile pe care el i le arunca în ultima vreme, îi înțelesese dorința. Cu toate astea, cum de putuse ea să facă așa ceva?

– Îmi pare rău, îi spusese lui Michel, rușinată, și se dăduse înapoi. N-ar fi trebuit să...

Dar Michel o trăsese spre el în grabă, își trecuse degetele prin părul ei și o sărutase apăsător.

– O, Doamne, Céline, murmurase el. Aștept de atâta vreme să fac asta.

– Dar Theo și Inès...

– ...nu sunt oamenii pe care i-am crezut a fi, spusese el, hotărât. Céline, tu nu simți? Nu simți legătura dintre noi? Știi de multă vreme că te iubesc. Tu nu simți la fel?

Ea rămăsese fără suflare, înviorată de speranță pentru prima oară în ultimii ani. Cu ochii în lacrimi, îi șoptise:

– Ba da.

O săptămână mai târziu, făceau dragoste pentru prima dată, în beci, iar Céline înțelesese că nu mai era cale de întors.

Acum, cu inima plină de lucruri pe care știa că avea să le regrete, a așteptat să adoarmă Theo, iar apoi s-a strecurat din pat și a ieșit pe ușa din dos, cu o lampă în mână.

Răcoarea din beci a învăluit-o în timp ce cobora scările de piatră. A mers către una dintre pivnițele din spate, înaintând pe coridorul cel lung: dreapta, apoi stânga și dreapta din nou, pe un pasaj îngust. În dosul pivniței era o încăpere parțial ascunsă de un zid de cărămidă, una pe care nimeni n-ar fi băgat-o de seamă dacă n-ar fi căutat-o dinadins. Pe podea era întinsă o pătură, ascunsă între

două șiruri enorme de rafturi cu sticle, iar Céline s-a așezat, a strâns-o în jurul ei și a așteptat.

A rămas acolo aproape o oră și începuse deja să se îngrijoreze, când a auzit pași pe podeaua de piatră care ducea spre ascunzătoarea ei. S-a ridicat și a încercat să scruteze întunericul, când la intrarea în beci a apărut o siluetă țesută din umbre, înconjurată de lumina lămpii ca de o aură.

– Michel, a strigat ea, năpădită de un val de ușurare. Slavă Domnului! Eram îngrijorată.

– Îmi pare rău că am întârziat. El a intrat în încăpere și a sărutat-o pe amândoi obraji. Inès voia să vorbim, și...

– Nu-i nimic. Nu trebuie să-mi explici.

De fapt, Céline nu voia să audă explicația. Numai gândul la Inès și numele ei pe buzele lui Michel o făceau să se simtă îngrozitor. Mai devreme, atunci când Inès, înlăcrimată, îi ceruse iertare pentru că o bănuise că avea o aventură cu Michel, Céline făcuse un mare efort de voință ca să nu i se arunce la picioare și să-i mărturisească totul: faptul că ea și Michel aveau deja o aventură și că de două luni îl ajuta în activitatea lui clandestină. Faptul că era îndrăgostită de el cu disperare și iremediabil.

– Céline, a oftat el, iar de data asta a sărutat-o pe gură, prelung și apăsător. Trebuie să-ți spun ceva.

Céline și-a dat seama abia acum că hainele lui erau șifonate, iar expresia de pe chip, încărcată de vinovăție.

– Michel, s-a întâmplat ceva cu rețeaua? Te rog, spune-mi că nu e vorba de madame Gaudin.

Céline se atașase de femeia vânjoasă, de vârstă mijlocie, care în ultimele luni devenise persoana lor de contact. În timpul zilei, era nevasta robustă și viguroasă a unui podgorean care nu bănuia nimic. Dar noaptea era un cavaler cruciat care se furișea dintr-o ascunzătoare într-alta, cu puști ascunse între faldurile rochiei. Cu numai câteva săptămâni înainte, fusese oprită de o santinelă germană în timp ce căra șase arme, iar omul nu bănuise nimic, ci doar îi făcuse semn să treacă, dezgustat, atunci când ea începuse să bolborosească ceva despre bălegar de porc

și fertilizatori. În noaptea aceea, ea nu se oprise din râs vreme de douăzeci de minute încheiate, în timp ce îi ajuta, la Maison Chauveau, să ascundă armele într-un butoi ce urma să fie trimis spre nord.

– Nu, nu e nimic de genul ăsta, a spus Michel, trecându-și degetele răsfirate prin păr. E vorba de Inès. Céline, îmi pare rău, dar am... am avut relații cu ea în seara asta. Am fost nevoit.

– Of...

Céline a făcut un pas înapoi și a avut nevoie de o clipă ca să-și recapete suflarea. Dar n-avea nici un drept să se simtă jignită, nu? Doar Michel era căsătorit cu Inès, pentru numele Domnului! Și poate că cealaltă femeie voia să înceapă o viață nouă. Poate că ăsta era un semn că ea, Céline, ar fi trebuit să pună capăt aventurii lor. Dar nu putea.

– Céline..., a început Michel.

– Nu, nu-i nevoie să-mi explici, i-a spus Céline. N-ai greșit cu nimic.

– Dar tu ești cea pe care o iubesc.

– Iar ea e cea cu care te-ai însurat, a spus Céline zâmbind printre lacrimi. Și asta înseamnă că noi doi ne aflăm de partea greșită a lucrurilor, nu?

Michel s-a uitat țintă la ea câteva clipe, dar chiar în momentul în care Céline își adunase curajul ca să rostească ceea ce avea de spus, a vorbit el:

– E vremea, Céline.

– Ce vreme?

– Pentru livrare, a spus Michel studiindu-i fața. Ești hotărâtă să participi? Eu nu vreau să-ți primejduiesc viața în felul ăsta.

Céline n-a întârziat decât o secundă înainte să-i răspundă printr-o mișcare din cap, în timp ce inima îi bătea cu putere în piept. Din august, de când Michel îi îngăduise să-l ajute în activitățile lui clandestine, ea lucrase doar în beci, făcând recepția transporturilor de arme aduse de madame Gaudin și de un bărbat cunoscut numai drept Le Renard, Vulpoiul. Michel spunea că așa era mai sigur,

că dacă ceva mergea prost ea ar fi putut să susțină că nu făcea nimic altceva decât să aibă grijă de vin, în pivnițe. Dar îl implorase s-o lase să facă mai mult pentru cauză. În cele din urmă, noaptea trecută, Michel căzuse de acord și îi spusese că se putea să aibă nevoie de o mână de ajutor. Însă nu-i destăinuise ce anume aveau să facă.

– Vino, i-a zis Michel.

Și-a împletit degetele cu ale ei și, grăbiți, au ieșit împreună din încăpere, iar apoi au străbătut drumul care ducea la suprafață.

Cerul era senin și se vedea numai o jumătate de lună, însă ea arunca pe dealurile vălurite o lumină îndeajuns de puternică pentru ca Céline să poată vedea contururile scheletice ale viilor golașe, cufundate în întuneric.

– Ce se petrece? a șoptit ea. Unde mergem?

– Ai încredere în mine, i-a răspuns Michel.

În tăcere, a condus-o spre podgorie, unde au înaintat de-a lungul unui șir ordonat de viță-de-vie, iar pașii lor zdrumicau, în întuneric, pământul rece și frunzele căzute. Cu siguranță că erau prea ușor de reperat, că pașii le erau prea zgomotoși, că făceau mișcări prea vizibile, dar Céline credea în Michel, așa că l-a urmat.

O clipă mai târziu, au ajuns la șosea. La început, Céline n-a înțeles ce rost avea drumul lor într-acolo. Nu era nimeni, și ar fi fost o nebunie să circule noaptea cu mașina, iar pe deasupra să mai facă și ceva ilegal. Pe drumurile pustii, zgomotul de motor se auzea de la o depărtare de kilometri buni. Să rămână pe loc părea o nesăbuintă, dar ce s-ar fi întâmplat dacă i-ar fi zărit vreun soldat german dintr-un camion care ar fi trecut pe lângă ei din întâmplare?

– Michel..., a început ea, nesigură.

Dar chiar atunci, din pata de umbră de lângă curba șoselei, aflată la o depărtare de cincizeci de metri, s-au desprins fără zgomot doi bărbați îmbrăcați în negru, care trăgeau împreună la un soi de cărucior.

– Ați întârziat, a mârâit, la adăpostul întunericului, unul dintre ei. Și asta e ajutorul pe care te-ai gândit să-l aduci? E o femeie!

– E puternică și capabilă, a zis Michel cu glas ferm.

– Și ai încredere în ea?

– Mi-aș pune viața în mâinile ei, le-a răspuns el, iar de data asta glasul îi era blând.

Céline abia îl zărea pe omul care vorbise; întunericul nopții îl învăluia precum o manta și numai albul ochilor îi sclipea în lumina lunii.

– Ei bine, aș zice că de acum înainte va trebui s-o faci, a zis omul într-un târziu, căci dacă te prind din cauza ei, nu se vor gândi de două ori înainte să te împuște în cap.

A râs zgomotos, scoțând un sunet care se găsea undeva între amuzament și enervare, dar i-a făcut semn să înainteze celui care se afla cu el. Împreună, au tras căruciorul înspre Michel și Céline, gemând de efort. Cel de-al doilea bărbat era ceva mai mic și mai slab, iar atunci când s-au apropiat, Céline a citit în ochii lui ceva ce aducea a bunătate. El i-a făcut un semn cu capul, iar ea i-a răspuns la salut.

– Să nu zici că nu te-am avertizat, i-a spus bărbatul cel solid lui Michel, ignorând-o cu totul pe Céline.

Apoi, cei doi au dispărut în umbrele nopții și duși au fost.

– Vino, să nu mai întârziem, a spus Michel înaintând și apucând unul dintre cele două brațe ale căruciorului. Tu faci cât poți. Voi susține eu cât mai mult din greutate, dar am nevoie să mă ajuți să nu-l răstorn pe teren accidentat. Transportul e mai mare decât mă așteptam.

Privind la căruciorul asemănător cu cel tras de catârii de la ferme, Céline a șovăit. Era plin cu niște obiecte grele, ascunse sub un strat de paie.

– Arme?

– Și explozibili.

Michel a făcut un gest spre celălalt braț al căruciorului și Céline s-a aplecat și s-a băgat sub el, sprijinindu-l cu umărul. Michel a gemut, iar Céline a simțit cum

căruciorul s-a urnit, cu o zdruncinătură. A început să tragă alături de el și au traversat podgoria purtându-și povara prin întuneric, spre intrarea în beci.

– Dar de unde provin armele? I-a întrebat Céline pe Michel după câteva minute de tăcere, străduindu-se să-și recapete răsuflarea.

Aproape trecuseră de jumătatea drumului.

– Nu pun asemenea întrebări. Poate că de la britanici? De la olandezi? La naiba, poate că vin chiar din America sau din Canada! Tot ce știi e că acea cotitură a drumului e locul perfect pentru livrare. De acolo, armele pot fi transportate și depozitate în beci, până ce le preiau oamenii noștri de contact.

Céline s-a împiedicat de o rădăcină care ieșea din pământ, aproape răsturnând căruciorul, dar Michel a întins o mână și a prins-o înainte să se lovească, iar ea și-a recăpătat, fără greutate, echilibrul.

– Îmi pare rău, a șoptit Céline.

– Dimpotrivă, mie îmi pare rău, i-a răspuns el, gemând pe când treceau cu căruciorul peste o fâșie de teren accidentat. E prea greu pentru tine. Ar fi trebuit să găsec o cale de a face totul singur.

– Nu, Michel, te rog. Vreau să ajut.

– Dar de ce, iubirea mea? De ce nu mă lași să te apăr?

Céline și-a ridicat ochii spre micuțele puncte de lumină de deasupra capului și s-a întrebat dacă undeva, departe, tatăl ei vedea același cer. Dar cei care lucrau pentru rețelele din întreaga Franță ale Rezistenței? Sau soldații din tranșeele ce traversau tot continentul, cei care încercau să-i alunge pe naziști? Aici, în întunericul luminat de stele, ea era mică și neînsemnată, o mărunță pată de lumină pe pământ. Dar ceea ce făcea acum o ajuta să se simtă, măcar pentru o clipă, că era mai mult de atât, că deciziile ei ar fi putut să ajute la schimbarea lumii.

– Pentru că, a spus ea în cele din urmă, vreau să fac parte din ceva mareț, Michel.

– Dar faci deja. Cu toții facem, noi, cei care lucrăm la adăpostul întunericului, i-a

zis Michel.

În fața lor se vedea deja casa cea mare, iar Céline și-a imaginat-o pe Inès înăuntru, adormită și neștiind ce pericol pândea la ușa ei.

– Suntem soldați într-o armată care luptă în așa fel încât germanii nici nu vor ști de unde i-a lovit, a adăugat Michel. Noi suntem cei care vor recuceri Franța.

Céline a simțit că o usturau ochii din pricina lacrimilor atunci când și-a luat privirea de la stele și s-a uitat la bărbatul de lângă ea, cel care îi schimbase viața într-un mod pe care încă nu-l înțelegea.

– Noi suntem cei care vor recâștiga viitorul, a adăugat ea în șoaptă.

Madame Gaudin a sosit la ceva vreme după miezul nopții, înfășurată strâns într-o pelerină. Era bine făcută, ca un taur, dar avea totuși un aer feminin. Vocea îi era dulce, iar manierele, aspre; ca întotdeauna, Céline era fascinată de contrastele care păreau să coexiste într-o singură femeie. Însă Céline știa mai bine decât oricine că oamenii au mai multe fațete. Cine ar fi crezut, cu numai șase luni înainte, că ea și-ar fi putut înșela soțul, că ar fi putut iubi un bărbat care îi aparținea alteia și că ar fi putut lupta pentru Franța, prefăcându-se, în același timp, că era aceeași nevastă harnică și la locul ei care fusese întotdeauna?

– Aveți armele? a ciripit madame Gaudin după ce a coborât în beci, aruncând priviri neliniștite în jur, așa cum făcea mereu.

– Sunt chiar aici, i-a răspuns Michel. Și explozibili, de data asta.

– Bun, a spus madame Gaudin. Bine, a adăugat ea, aruncându-i o privire lui Céline. Iar tu? Înțeleg că ai dat o mână de ajutor?

– Da, doamnă, i-a răspuns Céline, neînțelegând de ce s-a simțit, dintr-odată, neliniștită.

Madame Gaudin a scrutat-o o clipă cu privirea, iar Céline a avut senzația stânjenitoare că femeia aceea o citea ca pe o carte deschisă. Oare îi vedea toate secretele?

– Prea bine, a spus madame Gaudin după o pauză lungă, iar apoi și-a întors capul

spre Michel. Băieții sunt sus, cu o căruță. Ce-ar fi să te duci la ei? Eu și Céline vom pregăti butoaiile pentru transport.

Michel a încuviințat înclinând din cap și s-a îndreptat spre scări. Madame Gaudin a făcut un gest spre Céline, iar aceasta a urmat-o în pivnița în care se aflau butoaiile pline cu arme.

– Ceea ce faci e periculos, să nu uiți, i-a spus madame Gaudin de îndată ce a plecat Michel. Trebuie să ai mare grijă.

Céline a răsuflat adânc.

– Dar nu fac altceva decât ceea ce faceți și dumneavoastră, a zis ea. Și eu vreau să fiu utilă.

Madame Gaudin și-a pironit ochii într-ai ei.

– Eu nu vorbeam despre Mișcarea de Rezistență. Vorbeam despre povestea de dragoste dintre tine și monsieur Chauveau.

Céline a simțit că roșea.

– De unde...

Madame Gaudin a ridicat o mână, oprind-o.

– Îmi amintesc cum simțeam pe vremea când eram tânără și știu că ochii văd, inima cere. Dar e periculos să-i trădezi pe cei care îți sunt aproape, mai ales în vremuri ca astea.

Céline a înghițit anevoie, căci remușcărilor îi curgeau prin vene în loc de sânge.

– Știu.

– Îmi dau seama că-l iubești. Ți se citește în ochi. Și el te iubește, cred, a spus ea oftând. Dar vă aflați pe un teren minat.

Înainte ca Céline să poată să-i răspundă, ea s-a întors cu spatele. Céline a răsuflat adânc de câteva ori, încercând să se calmeze, iar apoi a urmat-o pe madame Gaudin în pivnița în care erau ascunse armele. Madame Gaudin a făcut semn cu

mâna spre unul dintre butoaie, în timp ce începea să-l rostogolească pe un al doilea spre hol.

– Încotro pleacă armele de aici? a întrebat-o Céline deodată, după ce tăcerea dintre ele devenise apăsătoare. Cui le predați?

Madame Gaudin s-a oprit, și-a pus mâinile în șolduri și a privit-o pe Céline.

– A pune întrebări e chiar mai periculos decât să te îndrăgostești de cine nu trebuie. S-a oprit, a privit-o țintă, iar apoi a adăugat: N-ai întrebat lucrul ăsta niciodată până acum.

– Întreb acum. Vă rog. Vreau să știu că fac un lucru bun.

– E mai bine să nu cunoaștem decât rolul pe care îl jucăm noi în mișcare, i-a răspuns madame Gaudin. Și așa e destul de riscant.

Și-a scuturat palmele și a ieșit cu pași mari din pivniță, înainte să-i mai fie puse și alte întrebări, iar până să aducă Céline butoiul în sala cea mare, femeia dispăruse. În următoarele douăzeci de minute, Michel și alți doi bărbați au urcat și au coborât scările, cărând butoaiele în susul lor, iar apoi ducându-le mai departe, în noaptea neagră precum cerneala.

– Ce i-ai spus lui madame Gaudin? a întrebat-o Michel după ce toate butoaiele încărcate cu arme au fost preluate, iar el a coborât înapoi în beci, la ea. Părea supărată.

– Am... am întrebat-o pentru ce sunt armele.

Michel a ridicat dintr-o sprânceană.

– N-a fost o idee înțeleaptă.

– Știu, a încuviințat Céline. A șovăit, însă apoi l-a întrebat pe Michel: Madame Gaudin a plecat?

– Da.

El i-a făcut semn să se așeze pe o bancă de piatră din sală. Au rămas amândoi tăcuți.

– Céline, știi cu siguranță că, la un moment dat, armele astea vor fi folosite ca săucidă dușmanul. Germanii refuză să asculte de glasul rațiunii. Singurul argument pe care îl înțeleg ei se află la capătul unui pistol.

Céline a dat din cap, apoi a închis ochii.

– Înțeleg.

Da, înțelegea. Dar trebuia plătit un preț pentru luarea unei vieți. Oare ce consecințe avea pentru sufletul ei faptul că pune arme de foc în mâinile oamenilor care le puteau folosi ca săucidă?

– Ce s-a întâmplat, Céline? a întrebat-o Michel, ducând o mână la obrazul ei.

Ea a deschis ochii și l-a privit.

– Madame Gaudin știe despre noi.

Michel a studiat-o, iar expresia lui era impasibilă.

– Nimic nu-i scapă, nu-i așa?

Céline a clătinat din cap și, pe când între ei se lăsa din nou tăcerea, a încercat să rostească vorbele pe care trebuia să le spună, cele care aveau să schimbe totul.

– Trebuie să-ți mai spun ceva, Michel. Ceva important.

El a luat-o de mână, iar ea s-a întrebat dacă el simțea cât era de umedă.

– Ce e, draga mea?

Céline și-a adunat puterile ca să spună propoziția pe care deja o repeta de două săptămâni, de când sărise peste acea perioadă a lunii a doua oară la rând.

– Michel, sunt însărcinată.

Și-a ținut răsuflarea în timp ce el o privea fix, cu gura întredeschisă. În liniștea care s-a lăsat, Céline și-a spus că poate el regreta complicația în care intrase, urând-o pentru că lăsase să se întâmple lucrul acela.

– Of, Céline, a spus Michel în cele din urmă. E al lui Theo?

– Nu, nu! a strigat ea, întinzându-se ca să-i ia mâinile într-ale ei. Michel, e al tău.

El i-a strâns ușor degetele, făcând ochii mari.

– Ești sigură?

– Da.

Nu i-a explicat, dar știa că așa era. Nu mai avusese relații fizice cu Theo de luni întregi, deși, de îndată ce-și dăduse seama că era însărcinată, se grăbise să se culce cu el, ceea ce făcea din ea cea mai rea femeie din lume. Dar era singurul lucru pe care putea să-l facă, nu? Ce s-ar fi întâmplat dacă pântecul ei începea să crească fără ca Theo să aibă nici un amestec în asta? Cu siguranță că ar fi înțeles de îndată cine era tatăl, și cine știe ce răzbunare ar fi putut să pună la cale? Nu, la Maison Chauveau erau prea multe secrete de viață și de moarte pentru ca ea să-și asume vreun risc.

– Ești supărat? l-a întrebat pe Michel, care nu mai spunea nimic.

– O, nu, Céline, desigur că nu.

El a clipit de câteva ori, iar Céline i-a văzut ochii lucind.

– Sunt foarte, foarte fericit.

– Chiar ești?

Michel și-a șters lacrimile.

– Céline, te iubesc. Nimic pe lume nu va schimba asta.

– Dar un copil va complica situația.

– Situația e deja complicată. Și da, deocamdată va trebui să păstrăm secretul, dar, Céline, vom avea un copil. Împreună. Tot ce e mai bun din mine și din tine. Asta e... ei, bine, e splendid.

Céline s-a aruncat în brațele lui, iar el a strâns-o mai tare ca niciodată. Nici nu și-a dat seama că plângea cu suspine până când Michel s-a retras un pic și i-a șters lacrimile de pe obraz cu degetul mare.

– Ce e, dragostea mea? a întrebat-o el.

– Îmi e teamă, i-a răspuns Céline punându-și palmele pe pântec. Pentru mine, pentru tine, iar acum și pentru copilul ăsta. Și ce se va întâmpla după ce se va naște? Nu le vom putea ascunde veșnic adevărul lui Theo și lui Inès.

– O să vedem.

– Altfel mi-am imaginat eu că aveau să se petreacă lucrurile într-o bună zi, în privința unui copil.

– Dar se petrec așa. Iar o viață concepută din dragoste e întotdeauna o binecuvântare, indiferent de complicații.

– Știu.

Dar lui Céline îi era greu să simtă bucuria pe care ar fi dorit s-o simtă, fiindcă venirea pe lume a acelui copil avea să fie întotdeauna legată de un păcat. Fericita veste i-a amintit viitoarei mame și de faptul că acel copil n-avea să-și cunoască niciodată bunicul, iar Céline trebuia să poarte pe suflet și acea povară. Atâtea lucruri îi fuseseră răpite, dar își dădea seama că, revendicându-l pe Michel, se făcea și ea vinovată de a-i fi răpit ceva altei femei.

– Céline, i-a spus Michel, luându-i mâinile. Cred că cel mai bine ar fi să pui capăt acum implicării tale în micul nostru grup.

Céline se gândise deja la posibilitatea asta, la ideea că, dacă înceta să mai lucreze pentru mișcarea clandestină, s-ar fi ținut departe de pericole – atât pe ea, cât și, implicit, pe copil. Dar nu putea s-o facă, nu atunci când miza era atât de mare.

– Nu. Dacă nu lupt pentru un viitor mai bun, înseamnă că deja mi-am ratat datoria față de copilul nostru.

– Dar dacă nu vei supraviețui...

– Dacă încetez să mai fiu cine sunt cu adevărat, voi fi ca și moartă, i-a spus Céline pe un ton ferm, deși nu știa dacă alegerea făcută era cea corectă. Cu toții avem motive personale care ne-ar îndemna să facem un pas în spate, nu-i așa? Dar nici un lucru mareț nu se obține fără să-ți asumi riscuri mari. Sunt sigură de asta, Michel. Acum am și mai multe motive ca să lupt.

– Dar...

– Te rog.

Michel a privit-o lung.

– Bine.

Pe când el o lua de mână și o conducea în adâncul beciului, ea și-a imaginat că simțea copilul mișcându-i în pântec, deși știa bine că era mult prea devreme.

Capitolul 20

IUNIE 2019

LIV

Liv știa că fusese nepoliticos din partea ei să se răstească la bunica Edith cu o zi în urmă, dar se săturase să calce ca pe coji de ouă, să bâjbâie prin întuneric, în vreme ce bunica Edith avea în mână toate cărțile. În plus, cu ce greșise exprimându-și dezgustul față de ideea de a avea o aventură cu un bărbat însurat? Încă nu-i venea să creadă că Julien o sărutase – și că ea nu-l oprise imediat. Gândul ăsta o ținuse trează toată noaptea, iar înainte de ivirea zorilor deja se dăduse jos din pat, gata, cel puțin, să-i ceară iertare bunicii. Însă aceasta și-a petrecut dimineața ascunsă în dormitorul ei și a refuzat să-i adreseze lui Liv altceva decât replici scurte prin ușa închisă, asigurând-o că totul era cum nu se putea mai bine.

După o vreme, Liv s-a îmbrăcat și a plecat din hotel; s-a îndreptat spre sud, departe de Place d'Erlon, fără să știe unde aveau s-o poarte picioarele. De ce, oare, primul bărbat care o făcuse să râdă după atâtea luni – primul după ani la rând care o făcuse să simtă că persoana ei conta – îi aparținea unei alte femei? Liv și-a șters buzele, supărată, furioasă pe ea însăși. Oare îi dăduse speranțe lui Julien prin faptul că îi făcuse confidențe despre problemele ei și că râsesse la glumele lui?

Dar chiar și acum, cu toată senzația de vinovăție pe care o încerca, Liv trăia sentimentul rușinos și straniu al unui vid. Îi plăcuse să glumească, să râdă cu el. Se simțise în largul ei alături de el. Iar atunci când el o sărutase, ea simțise că totul era așa cum trebuia să fie. Ce spunea acest lucru despre ea? Se pare că nu era cu nimic diferită de noua iubită a lui Eric – doar că era mai în vârstă cu un deceniu și jumătate și cunoștea prea bine disperarea și pustiirea pe care le

provoca infidelitatea.

A încetinit pasul la colțul cu Rue de Thillois, lăsând să treacă un grup de turiști, iar în clipa aceea și-a ridicat privirea și a văzut că se opriese chiar vizavi de Brasserie Moulin. A rămas pe loc, întrebându-se dacă subconștientul îi purtase pașii într-acolo, sau dacă nu cumva era un semn. Dar nu conta. Era acolo și voia adevărul. A traversat strada și a intrat.

– Bonjour, une table pour une personne, s’il vous plaît, i-a spus Liv chelnerului, privind din nou spre fotografia înrămată a bunicii, aflată lângă ușă.

Chelnerul i-a zâmbit, a luat un meniu și a dat s-o conducă pe Liv la o masă, dar ea i-a strigat:

– Așteptați!

El s-a întors, surprins.

– Oui, madame?

– Vorbiți engleza?

Omul a șovăit.

– Un pic. Cu ce vă pot ajuta?

– Vreau doar... am o întrebare despre fotografia asta.

A arătat spre fotografie, iar apoi și-a întors capul ca s-o privească.

– Da?

– Poate să vi se pară straniu, dar oamenii din fotografie s-ar putea să fie bunicii mei.

Omul s-a încruntat.

– Oamenii ăștia, soții Thierry, au deținut braseria cu mulți ani în urmă.

– Da, a spus Liv, atingând poza cu un deget. Bunica mea este Edith Thierry. Ea m-a adus aici, la Reims, săptămâna asta.

– Dar femeia din fotografie n-ar mai putea să fie în viață, madame. Ar avea peste o sută de ani, cred.

– De fapt, nouăzeci și nouă, ceea ce ar însemna că avea nouăsprezece la vremea la care a fost făcută poza. Eu nu caut... decât răspunsuri. Speram să le găsesc aici.

Chelnerul încă părea neîncrezător, dar a înclinat din cap în semn de încuviințare.

– Lăsați-mă să vă așez la o masă, iar apoi voi încerca să-l găsesc pe Jean-Pierre Rousseau. Lucrează de mulți ani aici. Poate că știe ceva despre istoria locului. Verific îndată.

– Vă mulțumesc foarte mult.

Chelnerul i-a zâmbit și a condus-o la o masă.

– De rien. Sper să găsiți ceea ce căutați.

Zece minute mai târziu, Liv sorbea dintr-un pahar de Moët & Chandon sec și recitea povestea istoriei braseriei scrisă pe meniu, când s-a apropiat un bărbat în vârstă, care părea să tot aibă ca la optzeci de ani, cu părul cărunt și îmbrăcat cu cămașă și cravată.

– Scuzați-mă, i-a spus el lui Liv într-o engleză perfectă. Dumneavoastră sunteți tânăra care căuta pe cineva cu care să discute despre istoria braseriei?

– Da, eu sunt.

Liv s-a ridicat în picioare, dar el i-a făcut semn să se așeze la loc.

– Vă rog, mă așez și eu, dacă nu vă supărați, i-a spus el, trăgându-și un scaun. Mă numesc Jean-Pierre Rousseau. Eu mă ocup de sala de mese.

– E o plăcere să vă cunosc, monsieur Rousseau. Eu sunt Liv Thierry Kent, s-a prezentat Liv, întinzându-i o mână.

– Așadar, chiar sunteți o Thierry. Așa i s-a părut și lui Jean-Marc că ați spus. Și aveți o legătură de familie cu Brasserie Moulin?

– Cred că bunica mea, Edith Thierry, e cea care a deținut braseria în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, împreună cu soțul ei, Edouard. I-ați cunoscut cumva?

Bătrânul a clătinat din cap în semn că nu.

– Mă aflu aici din anii '60. Dar tatăl meu era aici în anii '40. A lucrat pentru soții Thierry.

– Tatăl dumneavoastră? l-a întrebat Liv aplecându-se în față. Mai e în viață? Aș putea să vorbesc cu el?

Monsieur Rousseau a clătinat din cap.

– Cât mi-aș dori să puteți! Tata a murit de atac de cord cu multă vreme în urmă, la numai cincizeci de ani. Dar, pe când eram tânăr, îmi spunea povești din război, din perioada în care a lucrat aici.

– Ce fel de povești? Vorbea și despre soții Thierry?

– Da, desigur. I-a plăcut foarte mult. Văd că citiți meniul, așa că probabil că știți deja că au fost implicați în Mișcarea de Rezistență. Dar cunoașteți rolul vital pe care l-au jucat? Ofițerii germani care veneau aici beau foarte mult – barmanii le turnau în continuu băutură pe gratis – și spuneau lucruri pe care n-ar fi trebuit să le spună. Soții Thierry și angajații lor trăgeau cu urechea. De fapt, chiar tatăl meu l-a auzit odată pe un locotenent german vorbind despre iminenta arestare a liderilor unei mici celule a Rezistenței care opera aici în Champagne și a putut să-i dea de veste, prin cei doi Thierry, contelui Robert-Jean de Vogüé, care i-a prevenit pe cei vizați despre ceea ce urma să se petreacă.

– Cine a fost contele Robert-Jean de Vogüé?

Monsieur Rousseau a chicotit.

– Cunoașteți Casa de șampanie Moët & Chandon?

Liv s-a uitat la paharul din fața ei.

– Desigur.

– Vedeți, de Vogüé era proprietarul casei respective, cea mai mare de la vremea aceea. Un om foarte important, înțelegeți, pe care germanii l-au tratat cu respect atunci când au ajuns aici, pentru că se bucura de multă influență în ochii celorlalte case producătoare de șampanie. Monsieur Rousseau s-a aplecat înainte, cu un aer conspirativ și cu ochii sclipindu-i. În același timp, contele era unul dintre capii Rezistenței din partea de est a Franței, a adăugat el.

– Stați așa, proprietarul Casei Moët & Chandon era unul dintre liderii Rezistenței?

– Nimeni nu era cine părea să fie în zilele acelea, mademoiselle. Soții Thierry păreau să fie colaboraționiști, de exemplu, și astfel cine i-ar fi bănuțit că lucrau împreună cu de Vogüé ca să submineze puterea nemților? La Piper-Heidsieck, proprietarii ascundeau arme. La Krug ascundeau piloți. Bătrânul a lovit cu degetul în piciorul paharului lui Liv și a adăugat: Această șampanie reprezintă o bucată de istorie, draga mea. Eroism. Oamenii care se află în spatele acestor vinuri au salvat Franța.

Liv a contemplat sutele de mici bule care urcau dinspre fundul paharului.

– Iar soții Thierry? Făceau parte din comunitatea asta?

– Mais oui. Erau inima comunității.

– Știți ce s-a întâmplat cu ei?

Monsieur Rousseau a ridicat din umeri.

– Poate că, dacă bunica dumneavoastră e, într-adevăr, aceeași Edith Thierry, știți mai multe decât mine. Vedeți dumneavoastră, după război oamenii din oraș n-au înțeles imediat că soții Thierry lucraseră pentru Rezistență. Mulți credeau că cei doi se aliașeră cu germanii și, din pricina asta, îi disprețuiau. Înțeleg că madame Thierry a plecat de aici înainte de sfârșitul războiului, iar monsieur Thierry a părăsit orașul după eliberare. Braseria a fost închisă o vreme, apoi a fost cumpărată de familia Bouchert, iar la momentul acela întreg orașul știa că soții Thierry erau eroi de război. Dar ei nu s-au mai întors.

– Însă au supraviețuit războiului, nu-i așa? l-a întrebat Liv. Adică bineînțeles că bunica mea a supraviețuit, dar tatăl meu nu și-a cunoscut tatăl. Am crezut întotdeauna că murise, probabil, în timpul războiului.

– Nu, au supraviețuit. Dar mulți cunoscuți ai lor n-au fost atât de norocoși. Îmi amintesc că tata mi-a povestit că cea mai bună prietenă a lui madame Thierry a fost împușcată de germani pentru că era ceea ce se numea o résistantă. Tatălui meu i s-a părut ciudat, fiindcă ea avusese un iubit care era aliat cu germanii, dar cine poate să știe? Poate că fura informații de la el. Așa cum spuneam, în vremea aceea nimeni nu era cine părea să fie. Cam la momentul ăsta a plecat madame Thierry. Tata presupunea că monsieur Thierry a urmat-o, în cele din urmă. Oricum ar fi, nu e nemaipomenit să te gândești la toți acei oameni obișnuiți care și-au riscat viața pentru Franța? Dacă aveți dreptate în privința identității bunicii dumneavoastră, mademoiselle, atunci ea e unul dintre acei eroi.

Liv a înghițit în sec. Cum de nu vorbise niciodată bunica Edith despre acea tragedie? Oare ăsta să fi fost motivul pentru care acum îi ținea pe toți ceilalți la distanță?

– Vă mulțumesc, monsieur Rousseau, a spus ea, ridicându-se.

– A fost plăcerea mea să vorbesc cu dumneavoastră. Știți, tinerii din ziua de azi nu mai sunt interesați de trecut. Sper să găsiți ceea ce căutați. Bătrânul i-a făcut semn chelnerului și a adăugat: Îl voi ruga să vă aducă un pahar de Chauveau, din partea casei, cum se spune în America. Nu cred că povestea ar fi completă fără șampania Chauveau.

– Chauveau? s-a mirat Liv.

– Desigur.

Monsieur Rousseau s-a întors spre chelner și a comandat în franceză. Apoi a revenit la ea.

– Vedeți dumneavoastră, cea mai bună prietenă a lui Edith Thierry, cea care a fost împușcată de germani, a fost o femeie pe nume Inès Chauveau. Ea și soțul ei dețineau Maison Chauveau, una dintre cele mai bune case producătoare de șampanie din regiune.

După ce a terminat de băut paharul de Moët, iar apoi pe cel de Chauveau, Liv a simțit că totul se învârtea în jur. Povestea lui monsieur Rousseau nu făcuse decât să complice și mai tare lucrurile. Liv tot nu pricepea de ce o târâse bunica ei dincolo de ocean, până în Champagne, numai ca să stea, îmbufnată, într-o cameră de hotel, între ieșiri scurte și pline de mister. Dar dacă bunica activase în

Mișcarea de Rezistență – și din cauza asta își pierduse cea mai bună prietenă – circumspecția ei avea măcar o oarecare explicație. Poate că bunica Edith, care nu-și arăta niciodată sentimentele, era încă în doliu. Poate că de aceea îi era atât de greu să-i spună nepoatei sale lucrul pentru dezvăluirea căruia o adusese aici.

Liv a intrat în camera de hotel și a văzut-o pe bunica Edith așezată la masă și citind un ziar. Avea alături o frapieră în care se răcea o sticlă de șampanie. Auzind-o pe Liv, și-a ridicat privirea.

– Unde ai fost, draga mea? a întrebat-o ea.

– Afară.

Liv nu știa cum să aducă în discuție lucrurile pe care le aflase.

– Tocmai am deschis o sticlă de șampanie. Ai vrea un pahar? Am ceva de vorbit cu tine, i-a spus bunica.

– Abia ce am terminat de băut aproape o jumătate de sticlă, de fapt, i-a spus Liv, iar bunica Edith a ridicat din sprâncene. Mai bine nu.

– Nu fi atât de înțepată, a rugat-o bătrâna doamnă.

Liv a șovăit, iar bunica Edith și-a dat ochii pe cap.

– Nu e politicos să lași pe cineva să bea singur, dragă. Vezi că e un pahar acolo, pentru tine. Vino și toarnă-ți singură.

Liv s-a întins după sticlă și a tras-o pe jumătate din gheață, dar apoi s-a oprit brusc.

– Bei Chauveau?

– Da, a spus bunica Edith cu glas neutru, evitându-i privirea lui Liv.

Aceasta din urmă s-a simțit năpădită de un val de milă pentru bunica ei și pentru prietena pe care se părea că o pierduse în urmă cu peste șaptezeci de ani.

– I-ai cunoscut pe oamenii care au deținut Casa Chauveau, nu-i așa? a întrebat-o Liv, precaută.

Bunica Edith a clipit de câteva ori.

– Da.

– Despre asta vrei să-mi vorbești?

– Nu. Haide, ai de gând să-ți torni sau nu?

Liv și-a umplut paharul pe jumătate, a luat o înghițitură mică și s-a așezat față în față cu bătrâna ei bunică. Nu provocase cine știe ce reacție aducând vorba despre Maison Chauveau. Nu era sigură nici că, pomenind-o pe vechea prietenă a bunicii, Inès Chauveau, avea să scoată mai multe de la ea. Așa că, în schimb, a luat încă o înghițitură de șampanie și și-a spus că trebuia să aibă răbdare. Bunica Edith părea să-și caute cuvintele, iar Liv a avut sentimentul că urma să-i destăinuie ceva important.

– Olivia, draga mea, speram să lămuresc un lucru, i-a zis bătrâna doamnă în cele din urmă.

– Bine, s-a învoit Liv. Are legătură cu braseria? Și cu implicarea ta în Mișcarea de Rezistență?

– Ce? Nu, i-a răspuns bunica, părând surprinsă. Are legătură cu Julien.

– A, despre asta era vorba!

– Olivia, de unde ți-a venit ideea că e însurat?

Liv a privit-o țintă pe bunica, nevenindu-i să creadă.

– Păi, de la el! Mi-a povestit despre soția lui, Delphine, și despre fiica lui, Mathilde. Cel puțin a fost cinstit în legătură cu asta, a povestit Liv, simțind că se enerva. Și știi ce? Prima oară când l-am întâlnit, m-am simțit mai optimistă în legătură cu viitorul meu, pentru că mi-am zis că se vedea că le iubea mult. Asta m-a făcut să sper că într-o bună zi aş putea să întâlnesc și eu pe cineva ca Julien. Iar apoi el a încercat să-și înșele soția! Cu mine! Adică trebuie să-mi pierd orice speranță? Nu mai există bărbați buni? Oare sunt cu toții niște destrăbălați? Asta e lecția pe care trebuie s-o învăț?

– Gata, ai terminat?

Liv i-a aruncat o privire rece bunicii, care sorbea, imperturbabilă, din șampanie.

– Ce ai putea să spui ca să-i justifici purtarea, bunico?

– Delphine e moartă, Olivia. A murit acum șase ani.

Liv a simțit că nu mai putea răsufla.

– Stai, ce?!

– A murit la naștere. A apărut o complicație în timp ce o năștea pe Mathilde, iar medicii n-au putut s-o salveze. Pentru sărmanul Julien a fost o catastrofă, dar a mers mai departe, pentru că a fost nevoit s-o facă.

– Nu, nu poate să fie adevărat!

Liv a recapitulat în minte toate conversațiile, toate dățile în care fusese pomenit numele lui Delphine, verigheta de pe degetul lui Julien.

– Mi-a spus atâtea despre ea, și... Dar el n-a vorbit decât la timpul trecut, nu-i așa? O, Doamne, Delphine e moartă, a șoptit Liv.

– Asta încercam să-ți spun ieri, a lămurit-o bunica Edith. Și, așa cum mi-a povestit tatăl lui, Julien n-a mai avut nici o întâlnire în ultimii șase ani. Tu, se pare, ești prima femeie de care s-a arătat interesat. Și, evident, asta a fost de bun augur pentru el.

– O, Doamne!

Liv și-a luat capul în mâini. Asta schimba totul. Sau nu? Ce putea să iasă dintr-un flirt cu un bărbat care trăia la peste șase mii de kilometri depărtare, și mai ales cu unul care nu mai avusese nici o relație romantică după pierderea soției lui?

Dar scuze tot îi datora.

– Revin în câteva minute, i-a spus Liv, pierită, bunicii ei. Cred că trebuie să-l sun pe Julien.

Bunica Edith și-a verificat ceasul.

– Cartea de vizită e pe noptiera ta, în caz că ai nevoie de numărul lui de telefon.

Liv a dat din cap și s-a grăbit spre camera ei, unde a format numărul de telefon mobil. Dar în locul sunetului de apel a intrat serviciul de mesagerie vocală, iar Liv s-a simțit cumplit de ridicol.

Atunci când s-a auzit semnalul sonor după care putea să înregistreze mesajul vocal, ea s-a lansat în explicații:

– Julien, sunt Liv. Liv Thierry Kent. Bunica tocmai mi-a povestit despre Delphine și îmi pare foarte, foarte rău. Nici nu știu de unde să încep. Sunt... sunt o proastă, asta e clar, dar, din felul în care vorbeai despre ea, am crezut că e în viață și, cum să-ți spun, îți imaginezi ce am crezut atunci când m-ai sărutat. Dar e limpede că am greșit, iar acum îți datorez multe...

S-a auzit un alt semnal sonor, iar apelul s-a încheiat înainte ca Liv să-și termine fraza.

– ...scuze, a mormăit Liv doar pentru ea.

A rămas cu ochii ațintiți la telefon, dorindu-și din tot sufletul ca acesta să sune, dar el a rămas mut, ca un catâr încăpățânat. După cinci minute i-a fost clar că Julien n-avea de gând să-i telefoneze, așa că s-a ridicat și s-a întors în salon.

– Ai dat de el? a întrebat-o bunica Edith.

– I-am lăsat un mesaj, a oftat Liv. Un mesaj idiot, întortocheat, care....

A fost întreruptă de țârâitul telefonului fix din camera lor de hotel. Pentru o clipă, în timp ce bunica se întindea după receptor, Liv și-a îngăduit să spere că era Julien.

– Oui, nous allons descendre tout de suite, a spus bunica Edith, iar după ce a închis, Liv a privit-o cu speranță.

Bătrâna doamnă zisese că ele aveau să coboare îndată; oare era posibil ca Julien să se afle la hotel? Dar bunica Edith a clătinat din cap și a zis doar:

– Haide, nu avem timp să fim abătute. Trebuie să ne grăbim, altfel pierdem ultimul tur al zilei.

– Ultimul tur? Ce spui? Unde?

– La Maison Chauveau.

– La Maison Chauveau?

– Doar tu ai fost cea care m-a întrebat, așa-i? De asta am rezervat bilete pentru un tur al proprietății. Să nu-mi zici acum că nu te interesează.

– Ba da, sigur că mă interesează.

Oare asta însemna că bunica Edith urma să-i dezvăluie, în sfârșit, motivul pentru care o adusese la Reims?

– Ei, atunci să mergem. N-avem toată ziua la dispoziție.

Și acestea fiind zise, bunica a ieșit în graba mare din cameră, nelăsându-i lui Liv altă variantă decât s-o urmeze, dar lăsând o mie de întrebări fără răspuns.

Capitolul 21

IANUARIE 1943

INÈS

După noaptea aceea rece de octombrie în care Inès se întorsese acasă la Michel, lucrurile se schimbaseră. Inès își luase angajamentul de a se dedica din nou căsniciei lor și-și promisese să facă dragoste cu soțul ei cel puțin o dată pe săptămână, până ce avea să simtă că el se întorsese la ea. Urma ca într-o bună zi el să-i răspundă plin de pasiune, nu doar din obligație. Până atunci, merita răceala lui.

Dar nu se putuse hotărî să se întoarcă la Reims și să-i spună lui Antoine că totul se terminase între ei doi. Știa că asta era o dovadă de lașitate din partea ei. Bănuia că Antoine n-avea să primească bine o asemenea veste și că avea să se înfurie, ceea ce putea să fie periculos, având în vedere legăturile lui. Poate că, dacă evita să mai meargă la Reims, Antoine ar fi uitat-o cu timpul. Cu siguranță că avea alte femei care să-l intereseze, precum era acea Marie al cărei nume îl striga câteodată. Poate că el nici nu se mai gândea la ea, la Inès.

Dar apoi, într-o după-amiază de la începutul lui ianuarie, la puțină vreme după ce începuseră ninsorile, Edith a apărut la Maison Chauveau la vremea la care Inès pregătea cina. Michel era vârat în beci împreună cu Theo, unde beau mici înghițituri de vins clairs⁷ și luau notițe despre calitatea și savoarea vinurilor noi, fiecare dintre ele fiind făcut din strugurii proveniți dintr-o anumită podgorie. Carnetele lor erau pline de expresii precum: „fructe de pădure“, „cocă de pâine“, „prundiș“, „fum“. Inès nu înțelegea pentru nimic în lume cum de reușeau cei doi să simtă asemenea nuanțe, când ei i se părea că toate vinurile aveau gust de struguri fermentați.

– Edith! Ce faci aici? strigase Inès, cuprinzând-o în brațe pe buna ei prietenă. Mi-a fost tare dor de tine.

Regreta acum că făcuse atâtea drumuri la Reims numai ca să-l vadă pe Antoine, evitând-o pe Edith dinadins, fiindcă știa că prietena ei o judeca aspru. Acum aventura cu Antoine i se părea o prostie, o pierdere de timp. Cum de lăsase ca goana ei după afecțiunea unui bărbat să se pună în calea unei prietenii dragi?

– Și mie mi-a fost dor de tine, a spus Edith, desprinzându-se din îmbrățișarea lui Inès.

– S-a întâmplat ceva?

– Nu chiar. Vin cu un mesaj de la un prieten, a spus Edith, părând gata să se înece cu ultimul cuvânt. Unul dintre cei mai buni clienți ai noștri, un anume monsieur Picard, se întreba unde ai dispărut și ar dori să fixeze o întâlnire.

– Aha.

Inès a simțit că îi ardeau obraji pe când a tras-o pe Edith în casă și a dus-o la gura sobei, ca să se încălzească.

– Edith, știi ce crezi, probabil, despre mine, și...

– Nu e treaba mea, a întrerupt-o Edith. Dar monsieur Picard s-a aliat cu niște oameni foarte puternici. Edith șovăit o clipă, iar apoi a continuat: Nu sunt oameni buni.

Inès nu îndrăznea să vorbească, căci ce ar fi putut să spună? Că știa deja despre pactul lui Antoine cu naziștii? Că ea reușise, într-un fel sau altul, să se împace cu situația? Edith ar fi urât-o.

– Nu cred că înțelegi care e miza, i-a spus Edith cu vocea redusă la o șoaptă, din pricina îngrijorării. Draga mea prietenă, asta nu se va petrece azi sau mâine, dar te asigur că vom da socoteală cu toții. N-ai vrea să te afli atunci de partea celor care au greșit, nu-i așa?

Inès s-a simțit năpădită de un val de teamă. Nu cumva Edith o avertiza în legătură cu ceea ce plănuia mișcarea clandestină în privința lui Antoine? Sau poate că trebuia să se teamă chiar de Antoine însuși?

– Da, știu, încerc să repar lucrurile.

– Atunci, vino cu mine la Reims. Vorbește cu el. Spune-i că nu mai poți să continui aventura voastră. Îmi pare rău, Inès, dar el știe că ești cea mai bună prietenă a mea și nu se poate ca unul ca el să fie supărat pe noi, în condițiile în care facem ceva atât de periculos. Trebuie să rezolvi situația asta, să faci în așa fel încât să fie dată uitării. I-am spus că voi face tot ce-mi stă în puteri ca să te aduc la bar în seara asta.

Inès a șovăit.

– Da, bine.

A luat-o pe Edith și a dus-o în beci. Împreună, i-au spus lui Michel că Edith trecuse pe la ei ca să-i facă o surpriză și că spera ca Inès să petreacă o seară cu ea, în oraș.

– Desigur, a fost Michel de acord, iar Inès a încercat să nu se simtă jignită de ușurarea care i se citea pe chip. Inès e mult mai fericită după o seară petrecută cu tine.

Edith a privit-o pe Inès.

– Minunat. O aduc înapoi chiar eu, mâine.

– Salută-l pe Edouard din partea mea, i-a spus Michel, vesel, iar apoi și-a reluat lucrul.

În timp ce urcau scările și se îndreptau spre casă, Edith a luat-o de mână pe Inès și, preț de o clipă, li s-a părut că erau din nou în trecut. În curtea școlii de la Lille, la vremea la care erau doar niște copile, înainte ca germanii să distrugă întreg continentul pentru a doua oară într-un secol, Edith obișnuia să acopere palma lui Inès cu palma ei, ca să-i transmită fără vorbe că totul avea să fie bine.

– Îl mai iubești? a întrebat-o Edith pe Inès după câteva minute, privind cum prietena ei își strângea câteva lucruri într-o geantă.

– Nu cred că l-am iubit vreodată, Edith. A fost o distracție, ceva care să mă facă să uit cât de inutilă sunt.

– Nu ești inutilă. Dar eu nu vorbeam despre Antoine, ci despre Michel.

– O, a făcut Inès. Da. Sigur că îl iubesc. Dar nu cred că îl iubesc în felul în care o soție trebuie să-și iubească soțul. Și nu sunt sigură că el mă iubește.

Pentru prima oară, Edith nu i-a oferit o falsă mângâiere.

– Războiul ăsta ne-a dat peste cap pe toți, a spus ea într-un târziu. Cred că lucrurile vor sta mai bine după ce vor pleca germanii. Cel puțin așa sper.

– Dar se va întâmpla asta vreodată? a întrebat-o Inès.

– De dragul a tot ce e bun pe lume, i-a răspuns Edith, trebuie să credem că așa se va întâmpla.

Ieșind din casă, câteva minute mai târziu, Inès a văzut-o pe Céline venind dinspre căsuța ei și îndreptându-se spre beci. Cealaltă femeie s-a întors și le-a făcut semn cu mâna, lăsându-și la vedere pântecul crescut, iar Edith a zis, cu răsuflarea tăiată:

– Inès! Nu mi-ai spus că Céline așteaptă un copil!

N-a așteptat să mai primească răspuns, ci a pornit-o, cu pași mari, ca s-o întâlnească pe Céline la jumătatea aleii.

Inès s-a forțat să zâmbescă, grăbindu-se în urma lui Edith.

– Da, da, suntem foarte fericiți pentru ea și pentru Theo.

Desigur, cuvintele erau adevărate, dar lui Inès îi era rușine să recunoască faptul că vestea cea bună o făcea un pic invidioasă. Ea și Michel nu vorbiseră încă despre perspectiva de a avea copii. Chiar dacă Inès își închipuia că aceștia aveau să apară într-o bună zi, acea zi părea să facă parte dintr-un viitor îndepărtat, pe care ea nu putea să și-l imagineze.

– Céline, felicitări! Habar n-am avut! a exclamat Edith, îmbrățișând-o pe cealaltă femeie după ce s-au întâlnit în mijlocul grădinii.

Edith o cunoscuse pe Céline numai în trecut, prin intermediul lui Inès și al lui Michel.

– Mulțumesc, i-a răspuns Céline, iar obrajii i s-au făcut trandafirii.

Părea să strălucească acum, iar fericirea ei gonea disperarea războiului. I-a aruncat un zâmbet firav lui Inès în timp ce Edith se desprindea din îmbrățișare.

– Când trebuie să naști? a întrebat-o Edith.

– Cândva în iunie, cred, a spus Céline, iar privirile i-au fugit din nou înspre Inès.

– Minunat, a spus Edith cu glas domol. Eu și Edouard plănuim să facem un copil, dar în timpuri ca astea..., a adăugat ea, iar vocea i-a pierit.

– Drept să spun, îmi e tare teamă, s-a plâns Céline. Dar dacă asta a vrut Dumnezeu...

– Sunt vești fericite, a zis Edith cu glas ferm. Te simți bine?

Céline a dat din cap în semn că da și a zâmbit slab.

– Cea mai mare problemă a mea e că mi-e foame tot timpul și nu e niciodată destulă mâncare.

– O să văd ce pot să fac ca să primiți mai multe rații.

– A, nu, nu asta am vrut să spun!

– Știu. Dar haide să ne asigurăm că acest copil e cât se poate de sănătos, da? Și așa va avea de înfruntat destule greutăți după ce va ieși din pântec.

Céline a șovăit, apoi a spus:

– Mulțumesc. Ești foarte generoasă.

Inès a bătut din palme.

– Grozav, acum o pornim spre Reims, Edith?

– Da, da, desigur, i-a răspuns Edith, zâmbindu-i încă o dată lui Céline. Felicitări din nou!

– Mulțumesc, a spus Céline.

S-a întors și și-a continuat drumul spre intrarea în beci, în vreme ce Inès și Edith au urcat în mașina acesteia din urmă.

– Mi se pare că n-o placi, a spus Edith în timp ce înainta cu grijă pe aleea lucitoare din pricina gheții.

Cum de reușea Edith să-i citească mereu gândurile? Probabil pentru că fuseseră ca două surori atâta vreme; dar ea nu părea să aibă aceeași abilitate de a discerne ceea ce gândea Edith. Iar în ultima vreme, prietena ei devenise o taină și mai greu de pătruns.

– Ba o plac, i-a răspuns Inès. Doar că mi se pare că aparține locului ăstuia în mai mare măsură decât mine.

– Sunt sigură că nu-i adevărat.

Edith i-a aruncat lui Inès o privire plină de îngrijorare, încetinind înaintea să cotească pe drumul principal.

– Deja sunt căsătorită cu Michel de trei ani și jumătate, și tot mă simt ca un musafir la Maison Chauveau, uneori. Dar Céline, ei bine, Céline se simte ca acasă aici, spre deosebire de mine. Cred că asta mă deranjează.

– Țsta e motivul din care ai început aventura? a întrebat-o Edith cu glas scăzut. Pentru că nu simțeau că asta era casa ta?

– Nu știu.

Inès a privit pe geam, la viile care goneau prin fața ochilor ei. Vrejurile golașe se aliniau în formație ca niște schelete, o armată mută pe fundalul cerului cenușiu.

– Mi-e rușine, Edith. Știu că mă judeci aspru și o merit. Am făcut o mare greșală.

Preț de o clipă, Edith n-a spus nimic.

– Cu toții facem greșeli. Dar viața merge mai departe, iar noi putem să devenim oameni mai buni. Nu deciziile luate în trecut contează, ci alegerile pe care le facem acum și care privesc viitorul.

Inès a rămas cu privirea ațintită asupra unui convoi de vehicule germane. Acestea înaintau din sens invers, iar un camion a derapat ușor pe o porțiune acoperită cu gheață, înainte ca șoferul să recapete controlul. După ce camioanele au dispărut în spatele lor, Inès și-a întors capul spre Edith.

– Mai suntem prietene? Sau te-am pierdut și pe tine?

Edith s-a uitat la Inès, iar apoi și-a întors privirea la șosea.

– Pe mine nu mă vei pierde niciodată, Inès. Eu îți voi fi mereu alături.

Probabil că declarația de solidaritate a lui Edith a fost cea care i-a insuflat lui Inès curajul de care avea nevoie ca să dea ochii cu Antoine în seara aceea, atunci când el a apărut la Brasserie Moulin.

– Bună seara, draga mea, i-a spus Antoine, oprindu-se lângă ușa de la intrare, unde Inès stătuse în așteptarea lui, și aplecându-se ca s-o sărute pe obraz. A trecut prea mult timp. Mi-a fost tare dor de tine.

Ea s-a dat înapoi.

– Și mie de tine.

– În cazul ăsta, ar trebui să recuperăm timpul pierdut, a spus el încleștându-și degetele, ca o menghină, pe brațul ei. Vrei să mergem la mine?

– Nu, i-a răspuns ea repede. Cred că deocamdată ar trebui să rămânem aici. Vrei să bem ceva?

Edith o urmărea din celălalt capăt al braseriei. Atunci când privirile li s-au întâlnit peste mulțimea de nemți, ea i-a făcut lui Inès un semn discret din cap. Antoine părea nemulțumit, dar s-a lăsat condus de Inès spre cele două scaune de la capătul barului. I-a tras scaunul ca să se așeze, iar apoi s-a așezat și el.

– Ai lipsit multă vreme, i-a spus el lui Inès, în timp ce studia sticlele din spatele barmanului. Nu-mi place să fiu nevoit să te chem.

– A fost mult de muncă la producția de șampanie, i-a răspuns ea fără să-l privească în ochi.

– Numai despre asta e vorba?

Inès s-a întors spre el.

– Nu, i-a răspuns ea, iar apoi a răsuflat adânc, adunându-și puterile. Antoine, nu mai pot să fac asta. Am greșit trădându-mi soțul, iar acum..., a zis ea șovăind. Acum încerc să fiu o persoană mai bună.

Antoine și-a mijit ochii abia perceptibil.

– E mult prea târziu ca să ne mai schimbăm, draga mea.

Inès a clipit de câteva ori.

– Dar eu sunt un om bun.

– Oamenii buni nu-i trădează pe cei cărora le-au făcut jurăminte, i-a spus el, iar apoi a continuat, înainte ca ea să poată să protesteze, aplecându-se până când a ajuns să-i șoptească la ureche: În orice caz, ar trebui să înțelegi, Inès, că nu e ușor să te rupi de o relație amoroasă în mijlocul unui război.

În ochii oricărei persoane care i-ar fi urmărit, ei ar fi părut un cuplu de îndrăgostiți prinși într-o discuție intimă, dar Inès a simțit cum o străbătea un fior.

– Ce vrei să spui?

– Of, draga mea, a murmurat el pe un ton rece ca gheața, atingându-i lobul urechii cu buzele lui uscate. După cum știi, am prieteni sus-puși. Iar trădarea are un preț.

Inès a clipit de câteva ori, încercând să se liniștească.

– Nu te trădez, Antoine. Eu... eu te iubesc. Doar că nu mai pot să continui în felul ăsta.

– Și crezi că tu ești cea care are dreptul să hotărască?

S-a aplecat din nou spre ea și a scrutat-o cu o privire străpungătoare.

– Cred că dacă vei medita la ceea ce-ți spun, vei fi de acord, a pledat ea.

– Nu. Nu cred că voi fi de acord. De fapt, cred că poate ar fi bine să am o discuție despre tine și soțul tău cu unul dintre prietenii mei. Poate chiar cu Hauptmann Müller, cel de acolo, a spus el făcând semn cu capul spre cealaltă parte a încăperii, către un ofițer gras, cu o mustață à la Hitler. Sau cu Weinführerul, Otto Klaebisch. Îmi e bun prieten. Nu mi-ar plăcea deloc să văd că afacerea soțului tău are de suferit din cauza ta.

– Mă ameninți?

– Inès, mă jignești. Eu sunt un domn.

I-a zâmbit glacial, iar Inès a simțit că o năpădea un val de furie, pe lângă cel de frică.

– Da, dar vezi tu, nu ești singurul care are prieteni, a replicat ea. Poate că există oameni din Rezistență care ar dori să afle despre prietenia ta cu nemții.

Antoine a încremenit dintr-odată, iar Inès și-a dat seama, instinctiv, că făcuse o greșeală.

– Prin urmare, cunoști oameni din Rezistență?

– Nu, sigur că nu, și-a retras ea vorbele. Spuneam doar că nu sunt singura care are multe de pierdut.

– Acum mi se pare că tu mă ameninți pe mine.

Tonul lui calm i s-a părut sinistru și perfid lui Inès.

– Ba nu, eu...

– Să sperăm că nu, a întrerupt-o el. Ar fi o prostie. Așa cum ți-am explicat, nu mi-e rușine pentru faptele mele. Nu fac decât să fiu pragmatic. Și ce crezi că vor putea să-mi facă neghiobii ăia de résistants, Inès? Să-mi scrie numele pe ziduri? Să-l publice într-o fițuică secretă, pe care o vor citi numai vreo zece oameni? Cui îi pasă, Inès? Oricum, în scurtă vreme vor fi executați cu toții pentru trădare.

– Antoine..., a început ea să-i spună, dar el a întrerupt-o din nou.

– Du-te acasă, Inès, i-a zis, împingându-și scaunul cu bruschețe și ridicându-se.

Du-te acasă și nu te mai juca de-a orășeanca. Am fost un prost să mă încurc cu tine, să cred că puteai să fii altceva decât o târfă oarecare.

Antoine a lăsat câteva monede pe tejghea, i-a aruncat o ultimă privire nimicitoare lui Inès și s-a îndepărtat, cu pași țepeni și mânioși.

Ea l-a privit ieșind pe ușă și apoi s-a întors încet către bar, dându-și seama abia atunci că o priveau vreo zece clienți, jumătate din ei fiind ofițeri germani. A înghițit în sec și a scrutat încăperea în căutarea lui Edith, dar prietena ei nu se vedea nicăieri. Așa că l-a chemat pe barman și a comandat un martini. Era hotărâtă să se poarte de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, să aștepte până ce bărbații care o priveau aveau să se întoarcă la discuțiile și la problemele lor, uitând cu desăvârșire de ea.

Abia după vreo o oră – și două cocktailuri – Inès a văzut-o pe Edith reapărând în partea din spate a restaurantului și făcându-i un semn. Inès s-a grăbit să plătească și s-a îndreptat spre prietena ei, un pic nesigură pe picioare. Nici nu-și dăduse seama că băuse atât de mult, dar nici de mâncat nu mâncase încă. Ginul i se urcase direct la cap.

– Of, Edith, s-a terminat, așa cred.

S-a sprijinit de prietena ei, iar Edith a apucat-o de brațe, ajutând-o să-și recapete echilibrul.

– S-a supărat?

Cu o mină nefericită, Inès a dat din cap în semn că da.

– Ai făcut bine, a lăudat-o Edith, dar ea însăși părea îngrijorată, epuizată. Ascultă, a intervenit ceva. Știu că trebuie să rămâi la noi în noaptea asta, dar mai avem și alți musafiri în apartament.

– Musafiri? Pe cine?

– Vino, i-a spus Edith pe un ton straniu. O să-ți fac cunoștință cu ei.

Au urcat scările aflate în spatele bucătăriei, iar atunci când a deschis ușa apartamentului Edith n-a aprins lumina. A tras-o înăuntru pe Inès și a închis ușa în urma lor.

– M-am întors, a spus ea, vorbind înspre interiorul încăperii.

În întuneric a clipit o flacăra, care a luminat un bărbat și o femeie așezați pe podea. Hainele lor aveau dâre de murdărie, chipurile le erau palide, iar obrajii, supti.

– Bună seara, a salutat bărbatul.

Inès a bănuit că era cam de o vârstă cu ea.

– Bună seara, a răspuns, după care s-a uitat la Edith, așteptând o explicație.

– Inès, ți-i prezint pe Samuel Cohn și pe sora lui, Rachel. Samuel, Rachel, iat-o pe Inès, cea mai bună prietenă a mea, care va rămâne cu noi în noaptea asta. Puteți să aveți încredere în ea.

– Mă bucur să vă cunosc, madame, a spus Samuel Cohn, în vreme ce sora lui continua s-o studieze pe Inès, bănuitoare.

– Și eu mă bucur să vă cunosc.

Inès i-a aruncat o privire neajutorată lui Edith, încercând să priceapă ce se petrecea.

– Inès, i-a spus Edith cu glas domol, Samuel și Rachel călătoresc și aveau nevoie de un loc în care să stea.

– Ca să vorbim cinstit, madame, suntem evrei. Am prins de veste că în seara asta vin germanii să ne ridice. N-am știut încotro s-o apucăm.

– Inès, am mai ajutat persoane ca domnul și domnișoara Cohn, a zis Edith. Li s-a spus să vină la noi, dar numai în caz de urgență.

– Îmi pare rău că s-a ajuns la asta, madame Thierry, a oftat Samuel. Sunteți foarte generoasă că ne-ați primit.

– Nu e nici o problemă, l-a asigurat Edith, binevoitoare, dar Inès vedea tensiunea care îi brăzda fruntea. Din păcate, însă, pentru că rămâne și Inès la noi în noaptea asta, veți fi cam înghesuiți. Cred că voi ar trebui să luați dormitorul, iar Inès poate să doarmă pe canapea, dacă sunteți de acord. E mult mai sigur pentru ei să

se afle în spatele unor uși închise, i-a spus Edith lui Inès.

– Îmi pare rău, madame, a spus Samuel privind-o pe Inès. Dacă eu și sora mea am avea unde să mergem în noaptea asta, vă asigur că ne-am duce.

– Nu, i-a zis Inès. Te rog să nu-ți faci griji. Și spune-mi Inès. Dacă tot împărțim locuința în seara asta, nu-i nevoie să ne formalizăm atâta.

Samuel i-a zâmbit.

– Bine. Inès, în cazul ăsta.

– Pot să vorbesc cu tine? a întrebat-o Edith.

Inès a urmat-o în dormitorul pe care Edith îl împărțea cu Edouard, iar acum ea își dădea seama că nu-l văzuse deloc pe Edouard în seara aceea.

– Îmi pare foarte rău pentru situația asta, i-a șoptit Edith de îndată ce a închis ușa în urma lor. Mai ales că te pune pe tine în pericol.

– Nu-i nevoie să-mi ceri scuze, i-a răspuns Inès. Ți-am spus că vreau să ajut.

– Trebuie să te întreb, există riscul ca Antoine să se întoarcă la noapte și să încerce să te caute în apartament? Căci dacă există, trebuie să fac alte aranjamente pentru frații Cohn.

– Nu, a bâiguit Inès. Nu se întoarce.

Edith i-a scrutat fața.

– În regulă. În curând trebuie să se întoarcă și Edouard. Încearcă să le găsească celor doi o ascunzătoare, începând cu ziua de mâine. Bineînțeles că aici nu sunt în siguranță pe termen lung, cu atâția nemți care mișună chiar sub podelele astea.

– Ce zici de beciul nostru? a întrebat-o Inès pe neașteptate. Am putea să-i ascundem noi. Ar fi perfect, Edith. Germanilor nu le-ar trece prin cap niciodată să-i caute acolo. Și chiar dacă ar face-o, n-ar putea să-i găsească. Îți amintești cum m-am pierdut chiar eu în beci, pe când eram nou-venită la Ville-Dommange? E un labirint.

Edith a încruntat din sprâncene.

– Nu, Inès. Nu cred că e o idee bună.

– Dar vreau să ajut. Vreau să fiu un om mai bun.

– Inès, încurcătura ta cu Antoine te transformă într-un risc. Edith s-a îmbunat puțin și a adăugat: Îmi pare rău. Nu vreau să te rănesc. Dar cum ar putea cineva din rețeaua noastră să mai aibă încredere în tine după ce ai fost văzută cu el?

Inès s-a simțit ca pălmuită de prietena ei.

– Dar tu ai încredere în mine?

Edith a șovăit.

– Da, desigur.

Dar n-a privit-o în ochi pe Inès, iar adevăratul răspuns la întrebare a fost limpede. Inès s-a silit să surâdă.

– Înțeleg.

Dar în timp ce Edith se întorcea în salon, aducând cu ea o pătură și o pernă, Inès s-a întrebat dacă alegerea pe care o făcuse în privința lui Antoine avea s-o marcheze pe vecie. Oare era posibil ca un păcat să-ți murdărească sufletul pentru totdeauna? Sau puteai să faci destule fapte bune ca o greșeală de o asemenea gravitate să-ți fie iertată, în cele din urmă?

Capitolul 21

IANUARIE 1943

CÉLINE

Fiindcă Inès plecase în noaptea aceea la Reims, împreună cu prietena ei, Edith, Céline a așteptat până ce Theo a început să sforăie alături de ea, iar apoi s-a strecurat jos din pat, și-a tras pe ea paltonul și a ieșit în întunericul de afară, în timp ce ninge ușor.

Michel o aștepta în pivnița în care se întâlneau de obicei. Și-a desfăcut brațele, iar Céline s-a prăbușit în îmbrățișarea lui, fără vorbe, vârându-și pântecul umflat între ei.

– Cum te simți? a întrebat-o Michel într-un târziu, după ce ea s-a dezlipit de el și s-a așezat pe banca de piatră.

– Mai bine, i-a răspuns Céline zâmbind ușor. E nemaipomenit să simt cum începe se se miște copilul.

De fapt, Céline simțise primele lovituri ale copilului cu două săptămâni înainte, dar avusese grijă să nu spună nimic, fiindcă îl mințise pe Theo despre data nașterii. Copilul urma să vină pe lume cândva în mai, dacă ea ducea sarcina până la termen, dar lui Theo îi spusese că data estimată era iunie, în caz că se apuca să facă socoteli. În ultima vreme el îi tot pusese mâna pe pântec, întrebând-o când avea și el să poată să simtă mișcările pruncului, dar Céline ridicase din umeri, păstrând, deocamdată, clipele magice numai pentru ea. Întreaga sarcină o făcuse să simtă că se afla în posesia unui secret, a ceva mai frumos decât ar fi putut să-și imagineze, dar, în același timp, și a ceva care avea puterea de a distruge.

Apoi mai era și faptul că, de fiecare dată când Theo îi atingea pântecul, de fiecare dată când o privea cu dragoste în ochi, ea era cuprinsă de un sentiment de vinovăție atât de puternic, încât acesta aproape că o doborâ la pământ. Theo încerca s-o protejeze, să aibă grijă de ea, fiindcă, după știința lui, copilul lui îl purta în pântec. Oare cum ar fi reacționat dacă afla adevărul? Iubirea lui renăscută înrăutățea situația. Theo redevenise, din multe puncte de vedere, bărbatul cu care Céline se căsătorise în urmă cu aproape opt ani, dar, desigur, era prea târziu acum ca să mai dea timpul înapoi.

– Copilul se mișcă acum? a întrebat-o Michel.

Ea a dat din cap în semn că da, iar el a zâmbit și fața i s-a luminat pe când întindea o mână șovăitoare spre pântecul ei.

– Copil dulce, a murmurat ea, e papa al tău. Îl simți?

Michel s-a aplecat și a murmurat către prunc:

– Te iubesc deja și încă nici nu te-am întâlnit, copilul meu.

Pruncul a lovit o dată, cu destulă putere ca Michel să-l simtă, iar valul de iubire care a năpădit-o pe Céline a fost imens. Michel zâmbea neîncrezător, cu buzele întredeschise, către pântecul ei încă lipit de palma lui, iar în clipa aceea lui Céline i-a apărut în minte o imagine efemeră și frumoasă, aceea a unui viitor pentru ei trei – Michel, copilul și ea. Deși împrejurările erau îngrozitoare, așa era menit să fie. Dar după ce Michel s-a tras înapoi, expresia de pe chipul lui a devenit gravă.

– Draga mea, am vești.

Deodată, imaginea limpede a viitorului a dispărut.

– Ce s-a întâmplat?

– Trebuie să merg în noaptea asta la Épernay.

– Dar e deja două noaptea.

– Da. E vorba despre ceva plănuț pentru revărsatul zorilor. Mă voi întoarce abia spre sfârșitul dimineții. Am nevoie să mă ajuți, să-l ții pe Theo departe de beci,

ca să nu-și dea seama de absența mea. Nu cred că Inès se va întoarce până după-amiază, așa că ea n-ar trebui să ne pună nici o problemă.

– Ce ai de gând, Michel?

A scuturat-o un fior de teamă, iar pruncul a rămas nemișcat, simțindu-i, poate, senzația de frică.

– Mai bine să nu știi.

– Dar până acum ai avut mereu încredere și m-ai lăsat să te ajut.

– Nu e vorba despre încredere, iubito, i-a spus el, iar apoi s-a oprit, șovăind. În cazul în care lucrurile merg prost, vreau să poți să negi că ai fi știut ceva.

– Michel, nu face asta, te rog.

Céline știa că ceea ce îi cerea ea era nedrept, dar, cu cât se apropia mai mult data nașterii copilului, cu atât mai egoistă îi devenea dorința de a fi cu toții la adăpost. Desigur, continuaseră amândoi să lucreze împreună cu madame Gaudin, dar Céline simțea că una era să depoziteze arme pe proprietate, și cu totul altceva – să se aventureze în miezul nopții, punându-se în pericol.

– Te rog, gândește-te la mine. Gândește-te la copil.

– Dar chiar asta fac. Se zvonește că autoritățile plănuiesc o altă rundă de arestări care îi vizează pe evrei. Încă nu ești în pericol – se zice că vor fi ridicați tot evreii născuți în afara Franței, cei pe care germanii n-au reușit să-i prindă data trecută. Sperăm că, dacă le creăm naziștilor o... problemă, le vom distra atenția destul timp încât să mai punem la adăpost câțiva oameni.

– Ce plănuieți? l-a întrebat Céline, cu gândul la puștile pe care i le livraseră lui madame Gaudin nu mai târziu de săptămâna trecută. Te rog, Michel, să nu faci ceva ce ai putea să regreti.

El i-a aruncat un zâmbet ostenit.

– Știi bine că e prea târziu pentru asta.

Céline și-a ferit privirea.

– Atunci, întoarce-te la mine întreg.

Michel s-a aplecat și a sărutat-o lent, tandru.

– Céline a mea, i-a spus el. Tot ce vreau e șansa de a veni acasă, la tine, pentru tot restul vieții mele.

*

Céline n-a putut să adoarmă după ce și-a luat rămas-bun de la Michel, iar înainte de revărsatul zorilor deja se afla la bucătărie și fierbea apa pentru cafeaua din înlocuitori. Soarele abia răsărise pe când ea a văzut, pe fereastră, un vehicul apărând la capătul aleii și înaintând spre casa cea mare. Brusc, inima i-a sărit din piept, dar apoi a recunoscut mașina lui Edith. A privit la ceas, văzând că nu era nici măcar ora opt.

A urmărit din priviri mașina care a oprit în fața casei, dar Edith n-a plecat după ce a intrat Inès. Au trecut câteva minute, apoi Inès a ieșit din nou, a privit în jur și a pornit în grabă pe aleea care ducea la casa lui Céline. Prin mintea acesteia din urmă au trecut la iuțea o mie de gânduri. Oare să pretindă că nu știa nimic despre absența lui Michel? Sau ar fi fost mai bine să inventeze o explicație?

Până să bată Inès la ușă, Céline își întipărise un zâmbet pe față.

– Bună dimineața! a ciripit ea, poate că un pic prea veselă. Ce te aduce înapoi atât de devreme?

– A, nimic. Doar că voiam să mă întorc acasă, a lămurit-o Inès, ocolindu-i privirea. Theo e aici? Nu reușesc să-l găsesc pe Michel.

– De fapt, Theo nu s-a trezit încă.

Inès și-a privit ceasul de mână.

– O, Doamne, îmi pare rău. Nu mi-am dat seama ce oră e.

– S-a întâmplat ceva?

– Nu, nu. Doar că mi se pare ciudat că Michel nu e acasă.

– A trebuit să se întâlnească cu un podgorean, a zis Céline pe nerăsuflăte.

– Atât de devreme? Și, pe deasupra, în ianuarie?

Era o scuză prostească, desigur; în podgorii nu se petrecea mare lucru cât timp viile erau ascunse sub un vâl de gheață.

– Nu știu despre ce e vorba, dar părea important.

Inès și-a unit sprâncenele, încruntată.

– Și cu care podgorean trebuia să se întâlnească? Știi cumva la ce oră se întoarce?

– Nu, nu știu.

Céline se aștepta ca Inès să ridice din umeri și să plece chiar în clipa aceea, dar ea a rămas în pragul ușii, mușcându-și buzele. În cele din urmă, Céline a întrebat-o:

– Sigur nu s-a întâmplat nimic?

Inès n-a răspuns pe loc.

– Pot să am încredere în tine, Céline? Vreau să spun, pot să am încredere într-o problemă importantă?

– Desigur, i-a răspuns Céline, înainte să-i vină în minte răspunsul evident: că nu era deloc demnă de încredere; că era un monstru care se culca fără rușine cu soții altor femei.

– Știi că ești și tu la curent cu activitatea lui Michel în... hmm..., în beci, i-a spus Inès.

Céline a înghițit în sec.

– Da, a recunoscut ea, precaută. Dar Theo nu e.

– Știu. De aceea speram să mă ajuți tu, a lămurit-o Inès.

Abia atunci și-a dat seama Céline că femeia din fața ei era agitată și tremura.

– Ce-i, Inès? S-a întâmplat ceva rău?

– Am nevoie de ajutor ca să ascund ceva.

– Ce vrei să spui?

Inès a privit-o stăruitor.

– Te rog, vino cu mine.

Nedumerită, Céline a urmat-o pe Inès până la mașina lui Edith, care rămăsese în fața clădirii celei mari. Pe când se apropiau, Céline a fost surprinsă să vadă două persoane care ocupau bancheta din spate și-și țineau capetele plecate. Edith o privea pe Céline cu niște ochi mari, care o făceau să aibă expresia unui iepure surprins de lumina farurilor unui automobil. A coborât geamul de la fereastra mașinii.

– Inès, a spus ea cu glas gătuit, ai zis că îl aduci pe Michel.

– Nu e aici, i-a răspuns Inès, iar privirea lui Edith s-a mutat din nou la Céline. Dar o să ne ajute Céline. Dacă Michel are încredere în ea, am și eu.

De data asta, Céline nu s-a mai putut abține și a tresărit, dar nu și-a luat privirea de la fața lui Edith.

– Da. Puteți să aveți încredere în mine.

A mai aruncat o otheadă la cele două siluete din spate, un bărbat brunet și o femeie brunetă, amândoi încă stând cu capetele plecate, de parcă, evitându-i privirile, ar fi putut să se facă invizibili. Indiferent despre ce era vorba, se vedea că era un lucru periculos.

Edith s-a uitat la pântecul lui Céline, iar expresia i s-a îndulcit.

– Problema e că n-aș vrea să te implic în povestea asta.

– Sunt deja implicată, i-a răspuns Céline cu subînțeles.

Cu toate că, prin acele vorbe, ea nu recunoscuse fățiș că lucra împreună cu Michel, Edith a părut să înțeleagă.

– Samuel, Rachel, totul e în regulă, le-a spus ea.

Céline a văzut cum cele două siluete de pe bancheta din spate s-au îndreptat, în sfârșit. Erau mai tineri decât se aștepta ea, poate că abia trecuți de douăzeci de ani, iar femeia părea înfricoșată, pe când bărbatul părea epuizat.

– Bună ziua, a salutat-o bărbatul.

– Bună ziua, i-a răspuns ea.

Apoi, amintindu-și de Theo, Céline s-a uitat la Edith și a zis:

– Îmi pare rău, dar soțul meu poate să se trezească în orice clipă și ar fi mai bine să nu vă vadă. Cum pot să vă ajut?

Deodată, Edith a părut din nou îngrijorată.

– Aceștia sunt Samuel Cohn și sora lui, Rachel. Sunt evrei, iar germanii sunt pe urmele lor. Au nevoie de un loc în care să se ascundă o noapte, două, până ce îi punem în legătură cu o rețea de evadare. Am încercat cu disperare să le găsim un alt loc, dar se pare că am rămas fără opțiuni. Am ajuns aici în ultimă instanță.

Edith a aruncat o privire spre Inès, cu buzele strânse într-o linie subțire, iar Céline s-a întrebat ce se petrecuse între cele două prietene. Inès și-a întors capul, roșind, iar Edith și-a întors privirea la Céline.

– Dar dacă nu putem să avem încredere în soțul tău...

– Nu vă faceți griji din pricina lui, i-a spus Céline. Sunt multe lucruri de care soțul meu n-are habar, a adăugat ea, simțind cum o străbătea un val de vinovăție. Trebuie doar să ne mișcăm repede.

Edith s-a gândit puțin.

– Bine. Unde îi ducem?

– În beciul nostru există o cameră care e aproape imposibil de găsit.

– Pivnița în care am ascuns vinul? a întrebat-o Inès.

– Nu, nu aceea. Theo știe de ea, ai uitat? Nu putem să-i ascundem pe frații Cohn într-un loc în care Theo ar putea să dea peste ei. Există o altă pivniță ascunsă, mai în adâncul beciului.

Inès a părut nedumerită, iar Céline și-a dat seama prea târziu că era pe cale să dezvăluie unul dintre secretele lui Michel, mica încăpere dintr-o pivniță aflată la capătul mai multor coridoare șerpuitoare, loc în care el se întâlnea câteodată cu cei din Rezistență – și în care avea chiar și întâlniri amoroase cu ea, cu Céline. Dar nu mai era timp să-și facă asemenea griji; trebuia să-i coboare pe cei doi frați în subteran, înainte ca Theo să descopere ce se petrecea.

– Prea bine. În casa noastră există o cale de acces la beci, a spus Inès. Nu trebuie decât să mutăm un dulap. Veniți.

Edith și frații Cohn au coborât din mașină.

– Mulțumim, a șoptit Rachel, atingând fugitiv mâna lui Céline pe când intrau cu toții în casă, iar aceasta din urmă s-a silit să-i zâmbească celeilalte femei.

A aruncat o ultimă privire în lungul aleii, spre căsuța ei, dar luminile nu se aprinseseră înăuntru și nu era nici un alt semn că Theo văzuse ceva.

În casă, Edith a ajutat-o pe Inès să împingă la o parte dulapul, în timp ce Céline a luat o lampă, iar apoi toți cinci au coborât în grabă scările înguste de piatră. Céline i-a condus prin labirintul de tuneluri săpate în calcar, până când au ajuns la pivnița care ascundea micuța încăpere din spatele zidului de cărămidă.

– De unde știai de locul ăsta? a întrebat-o Inès pe Céline în timp ce frații Cohn și Edith se aplecau ca să intre, dar Céline și-a ferit privirea, iar apoi a ridicat din umeri.

– L-am ajutat pe Michel să ascundă niște lucruri aici, a răspuns ea.

– Aș fi vrut să aibă încredere în mine, a bombănit Inès.

– Dar are încredere în tine, i-a răspuns iute Céline.

Totuși, atunci când s-au privit una pe cealaltă, în tăcere, Céline a avut

sentimentul că amândouă știau că vorbele acelea erau o minciună.

– Locul ăsta e incredibil, a spus Edith.

– Michel l-a construit, înainte de Ocupație, a lămurit-o Céline. În caz de nevoie.

– Dar când? a întrebat-o Inès cu glas încordat. Doar eram cu toții aici, l-am ajutat cu pregătirile.

– Nu știi, a mințit Céline, dându-și seama că nu era momentul cel mai bun ca să-i amintească lui Inès că ea își petrecuse mai toată prima jumătate a anului 1940 ocupată cu părul și machiajul ei, și nu pregătind Maison Chauveau pentru ceea ce lui Céline i se păruse a fi inevitabil.

– Ei bine, a spus Inès întorcându-se spre cei doi frați, după cum vedeți, veți fi în siguranță aici, până când Edith va putea să vă mute.

– Vă mulțumim, a zis Samuel privind-o pe Inès în ochi înainte de a face un semn din cap spre Edith și, în cele din urmă, spre Céline. Din tot sufletul. Nici nu știi cum să vă spun cât contează lucrul ăsta pentru noi. Știu că vă primejduiți viața ca să ne ajutați. Vă promitem că într-o bună zi vă vom răsplăti.

– Nu-i nevoie, i-a spus Edith.

– Trebuie să ne opunem germanilor, a zis Inès cu o încredere în glas pe care Céline n-o mai auzise niciodată la ea.

În drum spre ieșire, după ce le-au promis fraților Cohn să se întoarcă mai târziu ca să le aducă ceva de mâncare, Inès i-a luat mâna lui Céline și i-a strâns-o. Edith mergea în fața lor, iar Céline a avut senzația stranie că părea supărată.

– Îți mulțumesc, i-a șoptit Inès lui Céline. N-am vrut să te implic în povestea asta. Am presupus că Michel era aici.

– Nu e nici o problemă, i-a răspuns Céline trăgându-și mâna. Am vrut să ajut. Dar, spune-mi, cum de te-ai implicat deodată în activitatea de ascundere a fugarilor?

Știa că vorbele ei păreau acuzatoare, dar nu putea s-o asocieze pe acea Inès pe care o cunoscuse dintotdeauna cu femeia asta nouă, care sosise în acea dimineață

făcând o adevărată demonstrație de eroism zelos. Schimbarea petrecută o neliniștează.

– Frații Cohn au venit la Edith pe când mă aflam în vizită la ea. Edith n-a vrut să-i trimită aici, dar n-a avut încotro.

Inès și-a dres glasul, apoi a încheiat:

– Am convins-o că n-avea să fie nici o problemă.

– Aha.

Céline tot nu înțelegea. De când îi ajuta Edith pe evreii care fugeau? Toată acea situație o dezorienta. În plus, se întreba și care erau motivele lui Inès. Desigur, era clar că ea voia să-i ajute pe cei doi fugari, dar de ce? Ca să simtă că lua parte la ceva important? Ca să-i dovedească lui Michel că era de partea lui, după atâtea luni în care se plimbase între casă și Reims, de parcă n-ar fi avut nici o grijă pe lume?

Dar poate că nu așa stăteau lucrurile. Céline s-a simțit năpădită de un sentiment de vinovăție pentru judecata ei pripită. Poate că războiul o transformase pe Inès într-un om mai bun, iar Céline nu băgase de seamă acea transformare.

– Céline, a spus Edith câteva minute mai târziu, după ce, condusă de cele două femei, ajunsese la mașină. Îmi pare rău că te-am amestecat în toată povestea asta. Nu e drept din partea noastră să te punem într-un pericol și mai mare. Însă n-am avut altă variantă.

– Edith, vă sunt recunoscătoare pentru că îi ajutați pe cei ca frații Cohn, i-a răspuns Céline, atentă la ceea ce spunea. Și eu vreau să ajut. Știu că Michel va avea aceeași părere.

Edith i-a aruncat o privire stranie, iar Céline și-a dat seama că ultima remarcă ar fi trebuit să fie a lui Inès, nu a ei. Dar Edith a sărutat-o totuși pe amândoi obraji și și-a luat rămas-bun de la ea înainte s-o îmbrățișeze pe Inès și să-i mulțumească în șoaptă, plină de îngrijorare. Iar apoi a plecat, lăsându-le pe cele două femei singure una cu cealaltă și, pe deasupra, învăluite într-o încregătură de secrete care se complica pe zi ce trecea.

Capitolul 23

IUNIE 2019

LIV

Drumul cu taxiul până la Maison Chauveau a durat douăzeci și cinci de minute, mai întâi pe autostrada care ieșea din Reims, iar apoi pe un drum îngust de țară, care trecea prin orășele punctate de podgorii.

Casa producătoare de șampanie era așezată pe o colină mică, la marginea sătucului Ville-Dommange, al cărui indicator le ura bun venit vizitatorilor într-o regiune viticolă clasificată ca fiind „premier cru“. Străzile înguste erau presărate cu căsuțe confortabile și cu grădini mici, iar toată așezarea era înconjurată de șiruri lungi și îngrijite de vii, care păreau să se întindă până la linia orizontului. La porțile moșiei Maison Chauveau, pe care trona litera „C“ făcută din fier forjat, bunica Edith l-a plătit pe șofer, în timp ce Liv arunca o privire în jur. Deși se vedeau case pe drum, în depărtare, Maison Chauveau era izolată, înconjurată în față de o mică vie atent îngrijită, iar în spate – de una mult mai mare, care se întindea până la poalele dealului.

– Gata, să mergem, a spus bunica Edith după ce s-a depărtat mașina, făcându-i un semn lui Liv. Haide s-o facem și pe asta!

Liv a urmat-o pe aleea pietruită care ducea la niște uși duble, lucitoare și închise la culoare, pe care bunica le-a deschis ca și cum mai fusese acolo de mii de ori. Înăuntru exista un mic magazin de suvenir, în care se găsea și un bar pregătit pentru degustare. Un cuplu de tineri ședea pe scaune, sorbind șampanie, cu capetele apropiate, de parcă și-ar fi șoptit ceva.

– Te simți bine? a întrebat-o Liv pe bunica Edith.

Bătrâna doamnă începuse să se învârtă prin încăpere, intrată parcă în transă iar Liv se întreba la ce se gândea, ce viziuni din trecut avea în fața ochilor. Oare în locul acela petrecuse timp împreună cu prietena ei Inès, cea care murise în timpul războiului?

– Ce ai spus? a întrebat bunica Edith, întorcându-și în cele din urmă capul spre Liv și clipind de câteva ori, parcă abia recunoscându-și nepoata.

– Doar te-am întrebat dacă te simți bine. Poate că ar trebui să ne așezăm câteva minute.

– Nu, nu. Mă simt bine.

Bunica Edith a mers la un vechi șemineu aflat în colțul camerei, iar Liv a privit-o cu îngrijorare cum întindea o mână tremurătoare ca să atingă polița de deasupra.

– Aici era cândva..., a șoptit bătrâna doamnă, iar glasul i s-a stins.

Liv a pornit după ea, dar chiar atunci a simțit telefonul vibrându-i în geantă. L-a scos, i-a verificat ecranul și a simțit cum inima începea să-i bată mai tare. Aruncând o ultimă privire îngrijorată spre bunica Edith, a răspuns.

– Julien?

– Liv! a spus el cu voce gravă, hotărâtă. Îmi pare rău că am ratat apelul tău de mai devreme. Eram într-o întâlnire.

– Am crezut că mă ignori.

– Nu, Liv, niciodată. N-aș face așa ceva.

Sigur că n-ar fi făcut-o. Liv își dădea seama abia acum că el n-ar fi putut s-o lase intenționat să-l aștepte.

– Julien, vreau să-ți cer iertare. Credeam că soția ta e în viață și...

– Liv, a întrerupt-o el, iar ea a închis ochii, pregătită să fie respinsă. Neînțelegerea a fost din vina mea. Am presupus că îți spusese bunica ta, dar ar fi trebuit să înțeleg că nu mă puteam baza pe ea ca să spună sau să facă lucrurile la care mă așteptam eu.

Liv a aruncat o privire spre bunica Edith, care acum părea să-i șoptească ceva șemineului.

– Cred că ai putea să iei premiul anului pentru exprimare eufemistică.

Julien a chicotit.

– Liv, a spus el, redevenind serios. Am crezut că am simțit ceva între noi, dar...

– Ai simțit bine, l-a întrerupt Liv. Și eu am simțit-o, dar am crezut că era o trădare față de soția ta, iar apoi, atunci când m-ai sărutat...

– Probabil că m-ai crezut cel mai ticălos om din lume.

– Nu. Cred că am fost atât de supărată tocmai pentru că voiam să mă săruți. Am fost furioasă pe mine însămi.

– Voiai să te sărut?

Liv a răsuflat adânc.

– Da. Și de aceea sper s-o faci din nou. Asta, doar dacă nu te-am speriat de tot.

Tăcerea lui Julien i-a făcut stomacul să se frământa, până ce l-a auzit din nou.

– Acum sunt pe drum, mă întorc la Reims. Pot să te invit la cină în seara asta?

– De fapt, eu nu sunt la Reims. Bunica mea, în tipicul ei stil misterios, m-a anunțat din senin, acum o oră, că voia să facem un tur la Maison Chauveau, în satul Ville-Dommange, așa că ne aflăm aici.

– Chauveau? a întrebat-o Julien numaidecât. Se simte bine?

Liv s-a uitat din nou la bunica Edith. Stătea cu mâna încleștată pe tocul unei ferestre, cu încheieturile degetelor albite, și privea afară, în direcția viilor.

– Sincer? Nu știu.

– Eu sunt acum la Tinquieux. Pot să ajung la Ville-Dommange în zece minute. Aș putea să vin la voi? I-am promis bunicului să am grijă de ea cât timp se află aici.

– Sigur că da.

După ce s-a încheiat apelul, Liv a căutat-o din priviri pe bunica Edith, dar ea dispăruse.

– La naiba, a murmurat ea, scrutând încăperea încă o dată, înainte să se îndrepte spre ușile duble care duceau afară, la via din spatele clădirii.

S-a simțit ușurată să-și vadă bunica stând lângă ieșire și privind în zare.

– Julien era? a întrebat-o bătrâna doamnă pe Liv după ce aceasta a ajuns lângă ea.

– Chiar el. Vine să viziteze locul ăsta împreună cu noi.

– Da, desigur.

– Te simți bine?

Bunica Edith n-a răspuns. În depărtare, un stol de păsări negre și-a luat zborul de după coama dealului, iar Liv le-a privit îndepărtându-se. Bunica a început să vorbească abia după ce stolul s-a mistuit în zare.

– Ți s-a părut vreodată că fantomele trecutului ne sunt încă alături? Și că, poate, s-au aflat tot timpul lângă noi, ca să ne amintească de ceea ce am pierdut?

Liv s-a uitat în direcția în care privea bătrâna doamnă, spre șirurile lungi de viță-de-vie și, preț de o clipă, și-a amintit de tatăl ei, pe care abia dacă avusese timp să-l cunoască. Era mică la vremea la care murise el, dar uneori, mai ales în clipele de tristețe și de îndoială, ea simțise o prezență alături și se întrebase dacă era cu puțință să fie el. Aproape că credea asta, căci cum ar fi putut un părinte să-și părăsească definitiv copilul, fără să știe dacă totul avea să fie bine?

În timp ce un automobil se profila în depărtare pe aleea îngustă, îndreptându-se spre clădirea principală, Liv a văzut o pasăre mare și albă care s-a ridicat în văzduh, speriată de trecerea mașinii, iar gândul i s-a îndreptat spre Delphine, soția lui Julien, care nu-și cunoscuse deloc fetița. Poate că și ea era o prezență nevăzută, care îi veghea pe toți. Liv a simțit cum ochii i se umpleau de lacrimi.

– Da, cred cu tărie că așa se întâmplă.

– Mă întreb uneori de ce încă sunt în viață după atât amar de vreme, a spus bunica Edith cu glasul redus la o șoaptă. Nu eu trebuia să supraviețuiesc.

– Eu, una, mă bucur că ai făcut-o, a asigurat-o Liv. Ai fost mereu singura prezență constantă din viața mea.

Liv și-a strecurat un braț pe după mijlocul bunicii, care nu s-a opus, și au rămas amândouă nemișcate un răstimp îndelungat, fiecare stând de vorbă în gând cu propriile stafii, în timp ce priveau peste podgorii, spre un orizont infinit.

Capitolul 24

IANUARIE 1943

INÈS

Poate că nu era totul pierdut.

Asta își spunea Inès în timp ce privea Citroënul care se hurduca pe aleea înghețată, căci Michel tocmai se întorcea acasă către sfârșitul dimineții în care frații Cohn sosiseră la Maison Chauveau. Céline se afla în căsuța ei, împreună cu Theo, pe care îl rugase stăruitor să repare soba stricată, ca să-l țină ocupat și să-i lase lui Inès timpul necesar ca să-i dea lui Michel vestea despre noii lor oaspeți.

– Vrei să spui că în răstimpul în care am lipsit, tu ai fost de acord să adăpostești doi refugiați? a întrebat-o el, după ce Inès a terminat de spus povestea evadării din Reims a fraților Cohn.

– Te rog să nu te superi. Apartamentul de deasupra braseriei nu mai era un loc sigur pentru ei, și...

– Nu sunt supărat, Inès, a întrerupt-o Michel. Sunt doar surprins. Habar n-aveam că erai implicată în asemenea treburi.

O privea ca și cum niciodată n-o cunoscuse cu adevărat.

– Ei bine, da, i-a răspuns ea, întorcându-se cu spatele la el.

Nu voia să-i spună că dăduse din întâmplare peste cei doi frați și că, de fapt, era cât pe ce să sfârșească de cealaltă parte a baricadei. Dar acum se afla de partea dreptății și asta era tot ce conta, nu?

– Nu vreau decât să fac ceea ce e drept, i-a zis ea cu sfială.

– Bine, a încuviințat Michel, părând să nu-și găsească lesne cuvintele. Mă duc acum să fac cunoștință cu ei. Vrei să le pregătești ceva de mâncare? Trebuie să fie înfometate după cât au călătorit.

– Le-am pregătit deja un prânz, i-a răspuns Inès ridicând mica legătură cu brânză și pâine pe care o întocmise în timp ce aștepta întoarcerea lui Michel.

– Céline știe? a întrebat-o, brusc, Michel.

Inès a șovăit.

– Da. Era aici atunci când am sosit împreună cu Edith și cu frații Cohn. Aveam nevoie de ajutorul ei.

– Și Theo?

– Nu. Céline nu era sigură că putea să aibă încredere în el.

– Bine.

Au ieșit din casă și s-au îndreptat spre intrarea principală a beciului, iar Michel a adăugat:

– Unde sunt ascunși, mai exact?

– În camera secretă. Cea despre care Céline știa, dar eu nu, l-a lămurit Inès, iar apoi a adăugat, fără să-și poată domoli acreala din voce: O țineai ascunsă de mine?

Au ajuns la ultimele trepte ale scării în spirală. Michel a oftat:

– Îmi pare rău, Inès.

Dar pentru ce îi părea rău, mai exact? Pentru că o îndepărtase din propria ei viață, din propria ei căsnicie?

– Ți-aș fi păstrat secretul, să știi.

El a șovăit.

– Știu.

Dar nu s-a mai uitat la ea pe când îl urma, tăcută, prin întunecimea culoarelor întortocheate, luminate numai de lampa pe care o ducea el.

I-au găsit pe frații Cohn ghemuiți acolo unde îi lăsase Inès, ascunși în parte de butoaie.

– Samuel? Rachel? a strigat Inès. Sunt Inès. L-am adus pe soțul meu, Michel.

Încet-încet, frații au ieșit la lumină. Rachel avea o privire îngrijorată, iar Samuel, una sfioasă.

– Désolé, le-a spus Samuel, înaintând ca să-i salute pe Inès și pe Michel. Am auzit pași și n-am știut ce să facem.

– Ați făcut bine, l-a asigurat Michel. Bun venit la Maison Chauveau!

– Vă cer iertare pentru deranj, a zis Samuel.

– Nicidecum, i-a spus Michel, însoțindu-și vorba de un zâmbet încordat, dar neprefăcut. Vouă vi se cuvin scuzele, pentru felul în care v-a tratat Franța. Vom încerca să vă ținem la adăpost până ce țara noastră își revine în simțiri. Am impresia că lumea a înnebunit, nu-i așa?

– Da, așa e.

– Acum trebuie să vă rog ceva.

– Da, orice, a zis Samuel numaidecât.

– Șeful meu de cramă, Theo Laurent, e un om cumsecade, dar nu știe nimic despre activitățile pe care le desfășor eu aici. Ar fi mai bine să nu afle despre tine și despre sora ta. Simt că, dacă am ajunge la ananghie, am putea să ne încredem în el, dar nu vreau să-l pun în situația de a fi nevoit să aleagă între litera legii și propria conștiință.

– Înțelegem, s-a învoit Samuel, aruncându-i o privire lui Rachel, care, la rândul ei, a dat din cap în semn că era de acord. Vom sta ascunși.

– Bine, a spus Michel. Vom face tot posibilul să vă ajutăm să plecați cât mai repede. Dar avem nevoie de timp ca să obținem pașapoartele false.

– Da, desigur, a zis Samuel. Iar eu promit că vă vom răsplăti pe dumneavoastră și pe familia dumneavoastră într-o bună zi, de îndată ce o vom putea face.

– Nu-i nevoie, i-a răspuns Michel.

– Dar trebuie.

Cei doi bărbați s-au privit preț de o clipă, înțelegându-se fără să vorbească.

– Ei bine, a conchis Michel, privind-o din nou pe Inès. Ar trebui să încep pregătirile. Inès, vrei să rămâi aici ca să te asiguri că frații Cohn se instalează confortabil?

– Desigur.

– Vă las, atunci.

Michel a sărutat-o pe obraz, de complezență, iar apoi i-a salutat pe cei doi Cohn cu o mișcare din cap și a ieșit din pivniță.

– Iată, v-am adus ceva de mâncare. Nu știu când ați mâncat ultima dată, le-a spus Inès celor doi, de îndată ce s-a stins ecoul pașilor lui Michel.

După lăcomia cu care ei au atacat cele câteva bucate pe care ea le așezase pe banca de piatră, Inès și-a dat seama că trecuse mult timp.

– Mai doriți și altceva? i-a întrebat ea pe Samuel și pe Rachel după ce aceștia au înghițit și ultimele firimituri ale modestului prânz. N-avem mult, dar...

– Nu, nu, vă suntem recunoscători pentru orice dovadă de bunătate. Am vorbit cât se poate de serios cu soțul tău. Vă vom rămâne datori după toate astea tuturor, vouă, lui madame Thierry și lui madame Laurent.

– Nu ne datorați nimic.

– Dar vă riscați viețile ca să ne salvați pe noi. Înainte să fiu dat afară de la universitate, studiam dreptul. Iar după ce războiul se va sfârși, îmi voi da

examele și voi deveni avocat. Sper ca într-o zi să mă aflu în postura de a vă ajuta și de a mă asigura că legea e întotdeauna de partea celor dreți.

– Nu sunt sigură că mă pot numi astfel. Cuvintele i-au scăpat lui Inès de pe buze înainte să se poată gândi bine la ele. Am făcut lucruri pe care le regret profund.

– Orice s-ar fi întâmplat, lasă-mă să-ți spun așa: o persoană care s-a abătut de la calea cea dreaptă nu și-ar risca propria piele ca să ajute oameni aflați la nevoie. Ești un om bun, doamna mea.

Inès a strâns din buze. Dacă Samuel ar fi știut cu ce se ocupase ea pe la spatele soțului ei, și-ar fi schimbat părerea.

– Pot să te întreb ceva?

– Desigur.

– De ce vă urmăreau germanii?

– Chiar așa, de ce? a murmurat el. Cred că din pricina faptului că ne-am născut în Polonia. Toată familia noastră a venit aici la vremea la care eu și Rachel eram mici, așa că n-am cunoscut altă țară în afară de Franța. Suntem francezi în aceeași măsură ca și tine, așa zice. Dar pentru germani asta nu contează. În octombrie, eu și Rachel ne întorceam de la un un prieten, când am văzut vehiculele oprite în fața casei noastre. Ne-am ascuns și, din locul în care ne găseam, i-am văzut pe germani cum i-au ridicat pe părinții noștri. N-am făcut nimic ca să-i opresc și va trebui să trăiesc tot restul vieții cu povara asta pe suflet.

– Dar cu siguranță că vă veți regăsi după război. Evreii sunt trimiși doar în lagăre de muncă.

– Chiar crezi asta? a întrebat-o Samuel pe un ton deloc prietenos. Madame Chauveau, lagărele de muncă sunt de fațadă. Mai toți oamenii – mai ales cei pe care germanii nu-i declară apti de muncă – dispar încă de la sosire.

– Dar nu poate să fie adevărat! Poliția franceză n-ar fi complice la o asemenea grozăvie.

Samuel a scos un oftat.

– Cred că mulți dintre ei s-ar putea să nu fi înțeles de la început în ce se implică, așa cum mulți civili francezi nu înțeleg încă nici acum.

Inès a rămas cu privirea ațintită la el.

– Dar acum poliția știe, cred că și-au dat seama cu toții. Știai că în timpul arestărilor făcute în iulie, la Reims, a existat un polițist francez care a preferat să se sinucidă decât să aresteze pe cineva? a întrebat-o Samuel după o clipă.

– Poftim?!

– Am văzut totul cu ochii mei. Târa după el un copil pe care îl scosese din casă, o fetiță care nu putea să aibă mai mult de cinci-șase ani. S-a întors către comandantul lui și a strigat: „Știi bine unde sunt duși! Cum putem să trimitem un copil spre o asemenea soartă?” Replica aceluia comandant, dată pe un ton coborât, n-am auzit-o, dar el a făcut un gest nervos către camionul în care aștepta familia copilei. Ofițerul francez s-a aplecat și i-a șoptit ceva fetiței – îmi imaginez că i-a zis s-o rupă la fugă, pentru că ea asta a făcut, iar apoi el și-a dus pistolul la cap și a tras fără să șovăie nici măcar o secundă.

– S-a împușcat în cap? Așa, pur și simplu?

Inès a simțit dintr-odată că o lua cu frig.

– Cred că îl muștra conștiința. Sau poate că s-a gândit că, luându-și viața, îi dădea fetei șansa de a fugi în haosul creat.

– Și a fugit?

Samuel a surâs slab.

– Ultima dată când am auzit despre ea, trăia în siguranță cu o familie, undeva, la țară. Cât despre polițistul francez, poate că acum sufletul lui și-a găsit pacea. Poate că, murind ca să-i dea altcuiva șansa să-și trăiască viața care i se cuvenea de drept, a fost izbăvit.

Au mai trecut trei zile până ca Michel să intre în legătură cu cineva care să poată să-i transporte pe frații Cohn pe ruta de evadare. De fiecare dată când Theo cobora în beci, Inès își ținea răsuflarea, la fel cum făceau și Michel, și Céline. Desigur că Inès străbătuse tunelurile din subteran de mii de ori fără să bage de

seamă încăperea ascunsă, dar ce s-ar fi întâmplat dacă Samuel sau Rachel ar fi tușit sau ar fi dărâmat ceva în timp ce Theo se afla prin preajmă?

În cea de a patra zi, Inès a fost uimită să vadă o mașină neagră, pe care n-o cunoștea, intrând, după lăsarea întinericului, pe alea ce ducea la casa lor.

– A sosit momentul, i-a spus Michel.

După ce au mutat împreună dulapul din bucătărie, el a coborât în beci fără nici un alt cuvânt. În căsuța lui Céline și a lui Theo era aprinsă o lumină și se vedeau umbrele celor doi, care ședeau la masă. Inès s-a rugat în gând ca Céline să-i abată soțului ei atenția de la ferestre.

După zece minute, Michel a ieșit împreună cu Samuel și Rachel, iar amândoi frații au sărutat-o pe Inès.

– Nu vom uita bunătatea pe care ne-ați arătat-o, le-a spus Samuel în timp ce Michel îi grăbea spre ușă. Dumnezeu să vă apere.

– Și pe voi, i-a răspuns Inès.

De îndată ce Michel și frații Cohn au plecat, ea s-a simțit cuprinsă de un ciudat sentiment de gol.

Michel s-a întors în casă și a găsit-o pe Inès plângând.

– Abia dacă îi cunoștea, i-a spus el, aruncându-i o căutătură precaută și apoi privind afară, pe fereastră, spre căsuța soților Laurent, unde umbra lui Theo se vedea, încă, așezată la masă.

– Dar mă simt responsabilă pentru ei, Michel. Dacă nu reușesc să scape, n-aș mai putea să trăiesc împăcată cu mine însămi.

– Tot ce putem să facem e să ne îndeplinim sarcinile cât se poate de eficient și să sperăm că norocul e de partea noastră. Haide, vino și ajută-mă să trag dulapul la loc.

– Așadar, ai mai ascuns oameni aici? I-a întrebat Inès, îngrijorată, în timp ce-și ștergea lacrimile și traversa încăperea ca să-l ajute să împingă dulapul greoi în fața intrării în beci. I-ai ajutat să evadeze? Lucrurile astea s-au petrecut sub

picioarele mele tot timpul?

Michel s-a tras înapoi și a părut să-și cântărească vorbele.

– Inès, vreau să te țin departe de povestea asta, pentru siguranța ta.

– Eu cred că e prea târziu ca s-o faci, tu nu crezi la fel? Îmi datorezi adevărul.

Michel a privit-o fără nici o vorbă, iar Inès i-a citit în ochi suspiciune și nesiguranță.

– Îmi datorezi încredere, a reluat ea cu glas scăzut, simțind din nou cum o năpădeau lacrimile.

În cele din urmă, el s-a apropiat și a luat-o în brațe.

Inès nu-și amintea de când n-o mai ținuse așa, ca și cum ar fi prețuit-o, ca și cum ar fi socotit că merita protecția lui, iar gândul ăsta a făcut-o să plângă și mai tare.

– Șștt, a murmurat Michel, mângâindu-i spatele până când lacrimile au încetat.

– Michel?

Preț de o clipă, Inès a fost sigură că avea s-o sărute, dar el și-a dres glasul și a făcut un pas înapoi. Fără susținerea brațelor lui, ea a simțit dintr-odată că și-a pierdut ancora.

– Răspunsul la întrebarea ta e „nu“, i-a spus el. Frații Cohn sunt primii oameni pe care i-am ascuns.

– Cu toate astea, ai știut exact unde să-i trimiți, pe când Edith și Edouard n-au găsit nici o cale de a-i ajuta.

Michel a privit-o lung.

– Există o rețea care transportă secrete dincolo de granița elvețiană.

– Secrete?

– Informații. Din interiorul țării noastre.

– Ce fel de informații?

– Documente. Microfilme, uneori. Șoapte care îi ajută pe Aliați să înțeleagă ce se pregătește. Rețeaua e condusă de niște olandezi care au format o comunitate aici, în Franța.

Inès a simțit un fior pe pe șira spinării.

– Și tu faci parte din organizație?

El a privit-o iarăși.

– Rețeaua asta nu trece prin Champagne. Dar, din când în când, ajung aici oameni care sunt în legătură cu ruta. Și știu că în ultima vreme au ajutat mulți refugiați să fugă.

– Dar cum?

– Au documente false. Povești cu care să le acopere urmele. Înțelegeri cu autorități care, în secret, sunt de partea noastră. E foarte periculos, Inès, și de asta nu vreau să fii implicată.

Dar era deja implicată, o știau amândoi.

– După ce părăsesc Champagne, unde vor merge frații Cohn?

– La Paris. Iar de acolo se vor îndrepta spre sud, cred, către Lyon, apoi vor ajunge la Annecy, lângă granița elvețiană.

Inès a rămas multă vreme privindu-și mâinile. Erau cele care îl trădaseră pe soțul ei, dar erau și mâini în stare să salveze vieți, iar gândul ăsta îi dădea putere. A întins mâna peste golul care îi despărțea și l-a atins pe Michel ușor pe braț. El a tresărit ca și cum l-ar fi ars, iar ea și-a retras mâna.

– Vreau să ajut și alți oameni.

– Nu e posibil.

– Orice e posibil.

Michel a clătinat din cap.

– Theo nu știe ce facem, iar dacă am face-o din nou, sub nasul lui, ar însemna să dansăm pe marginea prăpastiei.

– Atunci, spune-i.

Michel a clipit de câteva ori.

– Nu pot.

– De ce să nu poți? Céline știe, nu-i așa? Sunt sigur că Theo ar face orice ca s-o protejeze, mai ales acum, că așteaptă un copil. N-ar primejdui viața mamei copilului său ca să ne trădeze pe noi doi.

Michel și-a ferit privirile.

– Trebuie să înțelegi că Theo e mult mai rigid în felul în care judecă binele și răul. Asta îl face un bun șef de cramă, dar nu și un bun contributor la cauza noastră.

– Credeam că îți e prieten.

Michel s-a încruntat.

– A fost. Dar acum gândim diferit. Și, chiar dacă sunt sigur că ar face orice ca s-o protejeze pe Céline, nu sunt la fel de convins că are aceleași sentimente de loialitate față de tine sau de mine.

Capitolul 25

MARTIE 1943

CÉLINE

În februarie, după ce au primit vestea că frații Cohn ajunseseră în siguranță în Elveția, Céline i-a sugerat lui Michel că ar trebui să se ofere să ascundă și alți refugiați, pentru că dețineau locul perfect ca s-o facă. Dar el refuzase cu vehemență, spunându-i că asta i-ar fi pus pe ea și pe copil în prea mare pericol.

– Înfruntăm deja o primejdie destul de mare ajutând la transportul de arme, i-a spus el fără s-o privească în ochi. Dacă am face mai mult, Céline, ar însemna să riscăm prea mult.

Totuși, cum până în martie crescuse foarte mult, în rândurile Rezistenței, nevoia de case conspirative, iar glacialul ofițer german Hauptmann Richter nu reapăruse ca să-și reînnoiască amenințările, Céline l-a implorat pe Michel să se mai gândească.

– Avem mijloacele – și spațiul necesar – ca să ajutăm oamenii, i-a spus ea. Michel, oricum suntem foarte prudenți. Trebuie s-o facem.

Mai devreme în dimineața aceea, Theo spusese că trebuia să plece la Reims pentru aprovizionare, iar Inès îl întrebase dacă putea să meargă cu el, ca s-o viziteze pe Edith. Trecuse mai mult de o lună de când Céline și Michel reușiseră ultima oară să rămână singuri, iar acum stăteau întinși unul lângă celălalt, după ce făcuseră dragoste pe un morman de pături zdrențăroase. Mâna lui Michel se odihnea, blând, pe pântecul crescut al lui Céline.

– Iubirea mea, gândește-te la riscuri, i-a șoptit Michel în timp ce trasa cercuri în

jurul ombilicului ei.

Céline a simțit copilul mișcându-se.

– Riscul pe care ni-l asumăm neajutându-i e mult mai mare, i-a răspuns ea, cu ochii pe jumătate închiși, punându-și capul pe pieptul lui.

El și-a trecut degetele prin părul ei și a mângâiat-o pe creștet atât de blând, încât Céline a simțit că adormea.

– E foarte posibil ca și eu să am nevoie de un traseu de evadare. Și nu uita că acest copil va avea și sânge evreiesc. Cine știe cât de departe vor merge germanii? Mai bine să facem parte din rută, ca să putem evada și noi, la nevoie.

Michel n-a răspuns imediat, dar a început s-o mângâie pe creștet cu mișcări mai apășate, încolăcindu-și pe degete buclele ei.

– Ruta de evadare nu ne va servi la nimic dacă suntem deja morți, i-a răspuns el.

– Atunci, vom face tot posibilul să rămânem în viață.

– Și crezi că putem să avem încredere în Inès?

La auzul numelui soției lui, Céline s-a trezit din reveria ei feerică și s-a ridicat iute în capul oaselor.

– Uită-te la noi, Michel, cum ne furișăm în beci de îndată ce dispar soții noștri. Putem să avem încredere în ea mai mult decât în noi.

Michel s-a ridicat. I-a întins o mână lui Céline, care avea membrele umflate și care se ținea anevoie pe picioare din pricina greutății pântecului.

– Cred că ai dreptate, i-a spus el. Dar dacă Inès descoperă adevărul despre noi...

Céline a înghițit în sec, căci o dezvăluire era inevitabilă la un moment dat, nu? Nici nu putea să se gândească la acel moment fără să i se facă rău. O astfel de clipă avea să aducă atâta durere, atâta tulburare, totul întâmplându-se din vina ei și a lui Michel. Dar destăinuirea mai avea de așteptat până după sfârșitul războiului, pentru că trădarea putea să-i împingă pe oameni să facă lucruri îngrozitoare.

– Înès nu va afla prea curând, Michel.

– Dacă mai primim și alți refugiați, va trebui să-i spunem și lui Theo despre ajutorul pe care îl dăm Rezistenței. Altfel, va fi doar o chestiune de timp până să descopere el singur adevărul.

– Știu.

Céline se gândise deja la asta, la riscul pe care și l-ar fi asumat implicându-l pe soțul ei. Dar, dacă voiau să salveze vieți, să-și salveze propriile suflete, n-aveau de ales.

Céline se așteptase ca prima reacție a lui Theo să fie una negativă, dar nu se așteptase la o împotrivire atât de vehementă.

– Nu!

Cu pumnii strânși, el s-a așezat la masă. Supa i se răcea alături, în vreme ce Céline, în fața lui, și-a împreunat palmele într-un gest de rugămintă fierbinte.

– Nu, Céline. Categorie, nu. Nu e problema noastră.

– Ba sigur că e! Cum poți să spui așa ceva?

El a ridicat din umeri.

– Trăim departe de oraș. Nu ne deranjează nimeni și nici noi nu deranjăm pe cineva. Așa vom supraviețui acestui război, cu capetele plecate.

– Chiar crezi că mă voi salva dacă îmi țin capul plecat? l-a întrebat Céline.

– Nu sunt ridicați decât evreii născuți în afara Franței, nu...

– Oprește-te! Céline a sărit în picioare, aproape dezechilibrându-se. Cu o mână sprijinită de masă și cu cealaltă ținându-se de pântec, a repetat: Oprește-te. Nu faci decât să reproduci lucrurile pe care vor germanii să le spui.

– Iar spusele tale sunt doar propaganda celor care li se opun germanilor. Nimic din toate astea n-are legătură cu viața noastră. Singura cale de a ne asigura liniștea e să nu facem nimic.

– Lașii nu fac nimic! i-a strigat ea.

– Nu! a strigat și Theo, înroșindu-se la față și lovind cu palmele în masă. Numai proștii cred că pot să aducă vreo schimbare!

– Dar dacă nu noi, atunci cine? l-a întrebat Céline, vehementă. Dacă toată lumea nu se gândește decât la propria soartă, cine ne va salva? Cine va salva Franța?

– Să salveze Franța? a râs Theo, amar. E prea târziu pentru asta, Céline. Și uită-te, ia aminte la situația în care ne găsim, a spus el arătând spre pântecul ei. Ești însărcinată. Cum de am făcut o asemenea greșală? Îl voi iubi pe copilul nostru, desigur, dar e un alt evreu care trebuie apărat, o greutate în plus. Singurul mod în care vom reuși s-o facem e să stăm departe de germani.

– Crezi că acest copil e o greutate?

– Nu în sensul ăsta. Nu vreau să spun decât că acum totul devine cu atât mai periculos. Trebuie să ne gândim la copilul nostru.

– Eu mă gândesc la copil! Încerc să-i asigur un viitor!

– Iar eu încerc să-ți salvez viața! a țipat Theo.

– Crezi că ai puterea s-o faci, dar n-o ai. Ești un nimic, un nimic în ochii germanilor. Ba nu, mai puțin decât un nimic, pentru că te-ai însurat cu o evreică. Așa că deja te paște pericolul, Theo. Doar că tu nu ești în stare să-l vezi.

El a clătinat din cap și s-a așezat.

– Nu. Răspunsul meu e „nu“. Nu sunt de acord să ajut refugiați. Nu sunt de acord să adăpostesc evrei aflați în ilegalitate. Și nu-ți dau voie să-ți pui viața – pe a ta și pe a copilului meu – în primejdie.

– Theo, a pledat Céline pe un ton disperat, rugător.

– Nu. ăsta e ultimul meu cuvânt.

El i-a aruncat o ultimă privire lui Céline, apoi a ieșit din cameră cu pași mari. După câteva secunde, s-a auzit cum s-a trântit ușa de la intrarea în casă.

Încet, Céline s-a afundat înapoi în scaunul de lângă masă, cu mâna pe pântec.

– Copile, a șoptit ea în tăcerea care se lăsase, întrebându-se dacă pruncul nenăscut îi auzea glasul, îi simțea hotărârea. N-avem nevoie de permisiunea lui ca să fim cine trebuie să fim. Înțelegi?

Înăuntrul ei, copilul a mișcat, lovind-o o dată în locul pe care ea își ținea palma.

– Te voi apăra cu orice preț.

La sfârșitul lui martie, cu o zi înainte de prima lună plină, în beci se găseau nenumărați muncitori – mai toți fiind copii cu vârste cuprinse între doisprezece și cincisprezece ani, bucuroși să câștige mica plată pe care Michel avea să le-o dea la sfârșitul zilei. În ciuda epuizării ei tot mai mari și a trupului umflat, care o durea, Céline a coborât în beci ca să dea o mână de ajutor. Tradiția cerea ca îmbutelierea vinului să înceapă în ziua în care urca pe cer luna plină de primăvară; de sute de ani, vinificatorii din Champagne credeau că puterea ciclului selenar producea bulele în sticle.

Lucrând alături de Céline, Inès, preocupată de starea ei, o tot întreba:

– Te simți bine? voia ea să știe, privind, îngrijorată, la pântecul lui Céline, care crescuse enorm.

Potrivit calculelor lui Céline, copilul avea să se nască peste șapte săptămâni, în prima jumătate a lunii mai. Dar, pentru Inès, dimensiunea pântecului trebuia să fi fost derutantă; ca și Theo, Inès știa că pruncul avea să sosească în iunie.

– Mă simt bine, a asigurat-o Céline.

Deși avea un pântec uriaș, iar mâinile și picioarele îi erau umflate, Céline știa că radia. O simțea și o vedea ori de câte ori se uita în oglindă. În ciuda a tot și a toate, era mai fericită ca niciodată.

– Ar trebui să te odihnești. De ce nu te așezi, Céline? Azi sunt aici destui oameni care să ajute. Nu trebuie să te epuizezi.

Céline și-a stăvilit lacrimile care au podidit-o dintr-odată. Nu merita bunătatea lui Inès.

– Nu trebuie să fii îngrijorată pentru mine, a răspuns ea. Oricum, copilul ăsta va trebui să învețe într-o bună zi cum se face vinul. Mai bine să înceapă lecțiile de pe acum.

O spusese ca pe o glumă menită să abată atenția de la starea ei, dar Inès i-a aruncat o privire ciudată.

– Ai hotărât deja că va fi șef de cramă, ca Theo?

Céline și-a dat seama prea târziu că, de fapt, își închipuia că acel copil avea să moștenească într-o bună zi afacerea lui Michel. Cu siguranță că, după terminarea războiului, Michel avea s-o părăsească pe Inès și să-și legitimizeze relația cu ea, cu Céline. Dar nu putea să spună asta cu voce tare.

– Cred că dragostea pentru facerea vinului e în sângele lui.

– În sângele lui? a întrebat-o Inès zâmbind. Ești atât de sigură că va fi băiat?

– Așa cred.

Acum, că pruncul se mișca tot timpul, Céline obișnuia să se gândească la ființa care avea să devină după ce îi ieșea din pântec – și era aproape sigură de sexul lui. Noaptea, pe când visa la o viață alături de copilul ei, vedea mereu pe dinaintea ochilor un băiețel cu obraji bucălați, cu ochi albaștri, ca ai tatălui său, și cu păr negru, des, așa cum era al ei.

– Minunat! Sunt sigură că Theo va fi încântat să aibă un fiu.

Céline a simțit că i se tăia răsuflarea.

– Da.

– Ești foarte palidă, i-a spus Inès, punându-i o mână pe braț. Haide să urcăm în casă și să ne odihnim puțin.

Céline a început să protesteze, dar Inès a oprit-o cu hotărâre, adăugând:

– Te rog. Sunt foarte obosită. Mi-ai face un bine.

În cele din urmă, Céline a dat din cap în semn că era de acord și a lăsat-o pe Inès

s-o conducă în sus pe scări. Au urcat spre lumina proaspătă a dimineții, iar Céline a închis ochii și a tras în piept aerul curat. Deodată, liniștea a fost tulburată de huruitul unui motor. Céline a clipit de câteva ori, până când ochii i s-au obișnuit cu lumina soarelui, iar apoi a văzut că pe alee înainta un Mercedes negru, strălucitor, pe care era fixat un steag nazist ce flutura în bătaia vântului.

– Dumnezeu să ne apere, s-a rugat cu glas tare Inès, care se afla în spatele ei.

A luat-o pe Céline de mână și amândouă au rămas nemișcate în vreme ce mașina s-a apropiat și, în cele din urmă, s-a oprit.

Céline l-a recunoscut pe bărbatul înalt, cu nas lătăreț, care a coborât de pe locul pasagerului – Otto Klaebisch, Weinführerul, față de care Michel și Theo aveau un respect ostil. Pe șofer nu-l cunoștea, și tocmai începea să se relaxeze, să creadă că nu era decât o inspecție de rutină, când Hauptmann Richter a coborât de pe bancheta din spate.

Privirea i-a fost numaidecât atrasă de Céline.

– Bună ziua, madame Laurent, a salutat-o el mângâindu-și mustața subțire, fără să-și ia ochii de la umflătura generoasă a sânilor ei, care se contura sub rochia de bumbac.

Ea s-a înfășurat mai bine în puloverul jerpelit, și abia atunci bărbatul și-a ridicat privirea spre chipul ei, rânjind ca răspuns la stinghereala întipărită pe el.

– Bună ziua, doamnelor, a spus Herr Klaebisch. Iertați-ne pentru deranj, dar astăzi cercetăm întregul Ville-Dommange, inspectând pivnițele. Dacă ne scuzați, noi vom coborî în subteran, ca să-i întâlnim pe soții voștri.

– Da, desigur, i-a răspuns Inès, de parcă Klaebisch chiar îi ceruse permisiunea.

Céline nu putea să articuleze nici un cuvânt; înțepenise sub privirea neclintită a lui Richter.

Klaebisch și șoferul lui s-au îndreptat spre scările care duceau în beci, dar Richter, cu ochii încă ațintiți la Céline, a strigat în urma lor:

– Eu rămân aici, cu femeile, ca să mă asigur că totul e în ordine!

Klaebisch și-a întors capul și l-a cercetat pe Richter.

– Foarte bine.

Iar apoi au dispărut, înghițiți de pământ, în vreme ce Richter continua s-o țintuiască pe Céline cu privirea.

– Hauptmann Richter, a spus Inès cu glas sonor, apropiindu-se de Céline. Poate că ați vrea să intrați în casă. Vreți să vă fac o cafea?

– Cafeaua voastră franțuzească e o poșircă.

– Atunci, poate că vreți să mâncați niște pâine? l-a îmbiat Inès.

– Nu, i-a răspuns Richer. Dar du-te dumneata. Eu aș vrea să vorbesc ceva în particular cu madame Laurent.

– O, mie nu-mi e foame, a declarat Inès fără să șovăie. Cred că voi rămâne aici.

În cele din urmă, Richer și-a întors spre Inès privirea încărcată de o furie clocotitoare.

– V-am cerut să plecați!

– O, dar cu siguranță că nu asta ați vrut să spuneți, a ciripit Inès, iar Céline a admirat spectacolul prefăcutei ignoranțe a celeilalte femei. În plus, dacă aveți să-i comunicați ceva doamnei Laurent, ar fi util să aud și eu despre ce e vorba.

Richter a privit-o încrunțat, înainte să-și întoarcă privirea scrutătoare spre Céline.

– Prea bine. Nu mi-am dat seama că aștepți un copil, madame Laurent.

– Da.

– Pot să-ți spun că arăți foarte bine? a continuat el, zâmbind, iar lui Céline i-a venit în minte o vulpe pregătită să sară asupra prăzii. Îți priește sarcina.

Céline și-a înfrânt tresărirea iscată de acea expresie de pe fața lui.

– Mulțumesc.

– Desigur, copilul va fi tot evreu. Ce păcat!

Céline a înghițit în sec și n-a răspuns nimic.

– Dar eu aș putea să vă apăr, a continuat Richter pe un ton neutru, în timp ce contempla fața lui Céline. Atât pe tine, cât și pe copil. Dacă mă rogi.

Părea să aștepte ceva, așa că Céline a reușit să spună:

– Vă rog, nu ne faceți rău.

– A, nu din cauza mea ar trebui să te îngrijorezi. Eu nu vreau să spun decât că, în astfel de vremuri, o prietenie ca a noastră ar putea să-ți fie de ajutor. Am dreptate să cred că ai face orice ca să-ți salvezi copilul?

Céline își simțea inima bubuindu-i în piept.

– Desigur, a șoptit ea.

Zâmbetul lui era rece, hain.

– Bine. Foarte bine.

– Hauptmann Richter? i-a întrerupt o voce gravă, venită din spatele lor, iar Céline s-a răsucit și l-a văzut pe șofer, care urca scările beciului. Herr Klaebisch ar vrea să vă spună câteva cuvinte.

Richter s-a întors spre Céline, în timp ce șoferul îl aștepta.

– Mă voi întoarce, a spus el cu glas scăzut, iar apoi a plecat, cu pași mari, spre beci.

Céline n-a răsuflat decât după ce Richter a coborât în subteran.

– Te simți bine?

Ea auzea vocea lui Inès ca de la mare depărtare, iar tot ceea ce o înconjura îi plutea pe dinaintea ochilor, în timp ce se străduia să rămână în picioare. A simțit mâinile lui Inès apucând-o de coate și ajutând-o să-și mențină echilibrul, iar apoi acea senzație de plutire a încetat.

– Céline? Te simți bine?

– Da, cred că da, i-a răspuns Céline lui Inès în cele din urmă, apucându-se de ea ca să nu cadă.

Fără nici un alt cuvânt, Inès a ajutat-o să intre în casă și a așezat-o cu grijă pe un scaun. S-a apucat să fiarbă apă, și până când s-a întors ea cu o cană de surogat de cafea, Céline se simțea ceva mai bine.

– Nu trebuie să dai prea multă atenție vorbelor lui Richter, i-a spus Inès pe un ton liniștitor. Vrea doar să te intimideze.

– Dar are dreptate. Copilul meu va fi în pericol.

– Eu și Michel nu vom lăsa să i se întâmple nimic rău nici unuia dintre voi.

Céline a clătinat din cap.

– Îți mulțumesc.

Înăuntrul pântecului ei, copilul era nemișcat, ca și cum aștepta să vadă ce urma să se mai întâmple. Céline se întreba dacă Inès chiar credea în propriile cuvinte – că ea și Michel aveau vreo putere ca s-o apere – sau dacă spusele ei erau doar un semn de bunătate, oferit în lipsă de altceva.

Céline știa că Richter nu terminase cu ea, dar nu se aștepta ca el să se întoarcă atât de curând.

În seara aceea, cu Michel și Theo plecați la o întâlnire a vinificatorilor din Sacy și cu Inès închisă în propria casă, habar neavând de sosirea lui Richter, acesta din urmă a apărut pe tăcute la ușa lui Céline, pironind-o cu o privire străpungătoare. Ea și-a dat seama că el venise cu bicicleta în loc să vină cu mașina, ceea ce însemna că Inès nu-l auzise apropiindu-se.

– Madame Laurent, i-a spus el, mi-a mai rămas ceva de verificat în beci. Vrei să mă însoțești în subteran?

– Eu... nu cred că se cuvine, a bâiguit ea, punându-și mâinile în chip protector pe pântec. Soțul meu trebuie să se întoarcă în scurt timp, iar eu...

– Nu se va întoarce în scurt timp, i-a spus Richter zâmbindu-i glacial. Știu că e plecat cu monsieur Chauveau la o întâlnire a vinificatorilor. Sunt sigur că vor întârzia destul de mult.

– Dar cu siguranță că madame Chauveau...

– ...habar n-are de prezența mea aici, i-a întregit el spusele, iar apoi a apucat-o de braț. Vino, madame Laurent. Doar vrei să-ți aperi copilul, nu-i așa? Numai că prietenia mea nu e gratuită. Credeam că te-am lămurit în privința asta.

– Te rog, nu pot...

Dar Richter n-o mai asculta. A tras-o afară din casă, fără să-i ia în seamă protestele. În timp ce o târa după el de-a curmezișul grădinii și spre treptele de piatră care duceau sub pământ, Céline a înțeles atât ce voia el, cât și că ea n-avea putere să i se opună. A scâncit în întuneric, ceea ce pe el l-a făcut să râdă pe înfundate.

– S-a întâmplat ceva, madame?

– Te rog, nu mă obliga să fac asta.

– Nu te oblig să faci nimic.

A grăbit pasul, eliberând-o din strânsoare numai după ce a îmbrâncit-o către intrarea în beci, iar apoi s-a oprit ca să-și aprindă lanterna cu manivelă.

– Îți ofer șansa de a-ți salva copilul. Orice mamă și-ar dori asta.

A împins-o în jos, pe scări, fără să aștepte răspuns. Céline s-a împiedicat de prima treaptă și aproape că a căzut, dar Richter a prins-o cu brutalitate de braț, răsând de geamătul pe care l-a scos ea.

– Hopa! Nu-mi ești de nici un folos dacă ajungi moartă la capătul scărilor, du Schlampe⁸!

Céline s-a tras din strânsoarea lui și a apucat balustrada, coborând cât putea de încet, iar prin minte i se învolburau gândurile, în încercarea de a câștiga un pic de timp.

– Soțul meu va aduce totul la cunoștința superiorilor duminică, i-a spus ea lui Richter după ce au ajuns la capătul scării.

El a împins-o în direcția primei pivnițe din dreapta, în care se aliniau rafturile pline cu sticle.

– A, dar nu cred că îți vei spune soțului tău. Fiindcă, dacă o faci, nu vei avea de ales și va trebui să te denunț ca o pe evreică mincinoasă ce ești. Iar evreii mincinoși sunt trimiși spre est, a spus el râzând. În lagăre nu prea au ce să caute evreicele gravide. Și cu siguranță că n-au ce să caute nici copiii lor.

Aflați acum înăuntrul pivniței, el a lăsat lanterna jos, la picioare, și i-a dat drumul lui Céline. Preț de o secundă, ea s-a gândit s-o rupă la fugă, dar apoi el a scos un briceag mic din buzunar și l-a deschis. Richter a rotit arma cu nonșalanță prin fața lui Céline, iar aceasta a sclipit în lumina piezișă a lanternei.

– Sper să n-am nevoie să-l folosesc ca să te conving.

– N-nu.

Céline nu putea să-și ia privirea de la cuțit, așa că, atunci când Richter a apucat-o de mijloc, ea s-a silit să nu se mai tragă înapoi.

El a întors-o cu fața spre zid și a lipit-o de acesta; după ce a țintuit-o locului, i-a băgat pe sub fustă mâna rămasă liberă, iar ea i-a simțit pe piele degetele reci și umede și a scâncit de frică.

– Gata, gata, a murmurat el, încleștându-și degetele pe lenjeria ei, pe care a rupt-o și a aruncat-o la pământ.

Ea a gemut și a scrâșnit din dinți, încercând să-și stăvilească țipetele.

– Nu, te rog, l-a implorat, uitând de cuțit pentru o clipă, dar de cum a încercat să-și scape din strânsoare, a simțit din nou lama apăsată pe pielea obrazului drept.

– Vacă proastă și netrebnică a mârâit el în germană, în timp ce-și descheia pantalonii, iar catarama curelei a sunat ca un clopot în întunericul de sub pământ. Ți-am zis să nu te mai miști.

– Te rog, te rog să nu faci așa ceva! Dacă rănești copilul?

Atunci l-a simțit că șovăia. Preț de o clipă, a crezut că vorbele ei îl puseseră pe gânduri, dar pe urmă el a tras-o înapoi și a lovit-o cu capul de zid, destul de tare încât ea să-și piardă cunoștința pentru câteva secunde.

– Crezi că dau doi bani pe progenitura ta evreiască? a urlat el, în timp ce vederea ei se limpezea.

Céline era prăbușită pe pământul rece, iar capul îi pulsa de durere.

– Te rog, eu...

– Ridică-te! i-a strigat el.

Ea s-a chinuit să se ridice, dar picioarele n-o mai ascultau.

– Eu...

– Steh jetzt auf!

Céline a gemut și a încercat să vorbească, să-i spună că încerca, dar limba îi rămăsese înțepenită.

El a înjurat-o în germană, iar apoi a ridicat-o în picioare cu forța și a izbit-o de zidul rece și umed.

– Asta se întâmplă dacă refuzi să urmezi ordinele, a mârâit el.

În clipa următoare, pe Céline a traversat-o un val de durere înfiorătoare, căci lama cuțitului i-a trecut peste obrazul drept, despicându-i pielea și făcând ca din creștătură să țâșnească un râu de sânge. Ea a țipat de durere, a auzit zăngănitul cuțitului aruncat de îndată pe podea, iar palma groasă a lui Richter i-a acoperit gura și nasul, sufocând-o.

– Taci dracului din gură, du Hure⁹! i-a șuierat el la ureche. Tu ai vrut-o.

Atunci când, în cele din urmă, Richter și-a desprins mâna, Céline a înghițit aerul cu lăcomie, străbătută de durerea rănii. Simțea mirosul propriului sânge, simțea picăturile care i se prelingeau pe umăr. Apoi Richter s-a lipit din nou de ea, gol de la mijloc în jos, aproape pătrunzând-o, scoțând sunete neomenești, animalice.

– Ești o curvă evreică jagoasă. Ai noroc să te vrea un bărbat ca mine.

Céline a închis ochii și s-a pregătit pentru ce urma, rugându-se în gând ca pruncul ei să nu pățească nimic și ca totul să se termine repede. Dar în locul violului oribil la care se aștepta, n-a auzit decât un pocnet înăbușit, iar apoi trupul lui Richter s-a lăsat moale la pământ, pe lângă ea. L-a auzit cum a lovit podeaua, cu o bufnitură. Prinzându-și între palme obrazul crestat, din care se prelingea sânge, Céline s-a întors cu fața spre încăperea.

Inès se afla acolo, în lumina piezișă a lanternei, ținând cu amândouă mâinile o sticlă de șampanie. Fundul sticlei era pătat cu un roșu intens, iar între ea și Céline zăcea trupul nemișcat al ofițerului german, sub capul căruia se aduna o baltă de sânge. Pantalonii îi erau răsuciți în jurul genunchilor, avea ochii închiși și un rânjet încă vizibil pe trăsăturile lui urâte.

– E... e mort? a întrebat Céline.

Dar Inès nu se uita la forma nemișcată a lui Richter, ci o privea cu ochi mari, plini de groază, pe Céline.

– O, Doamne! Ești plină de sânge! Ce ți-a făcut? Te-a...?

– Ai venit înainte să apuce să facă lucrul pentru care a venit aici.

– Așadar, copilul...?

Céline a închis ochii și și-a dus mâna la pântec. A simțit cunoscuta mișcare ce semăna cu o fluturare de aripi, cea a pruncului care se foia înăuntrul ei.

– Copilul e bine, slavă Domnului! Dar, Inès, trebuie să acționăm repede. Trebuie să ne asigurăm că nu poate să se răzbune pe noi.

Céline și-a tras fusta în jos și s-a lăsat pe vine în dreptul lui Richter, susținându-și cu palmele greutatea pântecului. Și-a înălțat privirea spre Inès, care încă ținea sticla ridicată, fiind o armă de care se putea să mai aibă nevoie. Cu mâini tremurătoare și lipicioase din pricina sângelui, Céline s-a întins spre gâtul lui Richter și l-a pipăit până când a simțit un puls slab.

– E în viață, a zis ea, dându-se repede înapoi de parcă s-ar fi temut ca nu cumva omul acela să se trezească și să vrea să termine ceea ce începuse.

A privit-o pe Inès.

– M-ai... m-ai salvat. Cum de ai știut?

În sfârșit, Inès s-a uitat și la Richter.

– L-am văzut de la fereastră, am văzut cum te târa spre beci. Mi-am dat seama că aveai nevoie de ajutor.

– Îți mulțumesc, a spus Céline, simțind cât de jalnic de nepotrivite erau acele cuvinte. Dar acum ce facem?

Ochii lui Inès rămăseseră ațintiți la ofițerul neamț, care continua să zacă grămadă la pământ.

– Dacă se trezește, vom fi executați cu toții.

– Da, a șoptit Céline.

– Așadar, nu trebuie să-l lăsăm să se trezească. Asta-i tot.

– Dar ce facem?

– Așteptăm, a răspuns Inès.

S-a aplecat spre Richter și i-a scos, cu precauție, pistolul din toc, iar apoi s-a ridicat în picioare, cu arma îndreptată spre el.

– Îl așteptăm pe Michel să vină acasă. El va ști ce e de făcut.

Capitolul 26

IUNIE 2019

LIV

Julien a sosit la Maison Chauveau chiar înainte de începerea turului ghidat de la ora cinci, abia lăsându-le timp lui Liv și bunicii Edith să-l sărute pe obraji înainte să plece în grabă ca să-și cumpere un bilet.

– Uitasem, a zis bunica Edith privind-o, amuzată, pe Liv, cât de prostește se poartă oamenii atunci când sunt îndrăgostiți.

Liv și-a dat seama că încă își ținea mâna pe locul de pe obraz care fusese atins de buzele lui Julien, așa că s-a grăbit să-și ducă mâinile la spate.

– Nu sunt îndrăgostită, bunico, a protestat ea, conștientă că obrajii îi luaseră foc. E numai o pasiune de o vară.

– Pasiunile de o vară sunt pentru copii, i-a spus bunica, ridicând dintr-o sprânceană. Iar tu, cu siguranță, nu mai ești copil.

Julien li s-a alăturat din nou. În acel moment, un tânăr aflat la vârsta studenției și-a croit drum către partea din față a zonei de așteptare și a strigat:

– Cei pentru turul în limba engleză, vă rog să vă adunați aici! Începem imediat.

Bunica Edith a mânat-o pe Liv înspre ghid, iar Julien le-a urmat.

– În engleză, poți să crezi așa ceva? l-a întrebat bunica Edith pe Julien. Câte sacrificii fac eu pentru nepoata mea!

– Te-am auzit, i-a spus Liv.

Bătrâna și-a dat ochii peste cap în direcția lui Julien, care a râs.

– Bine ați venit la Maison Chauveau, Casa Chauveau, o vestită casă producătoare de șampanie de aici, din Ville-Dommange, Franța, a început ghidul, în timp ce grupul – două cupluri de vârstă mijlocie, pe lângă Liv, Julien și bunica Edith – s-a apropiat mai mult de el. Numele meu e René și am crescut nu departe de aici. De fapt, pe când eram copil, tata lucra în beciul de aici, de la Maison Chauveau, așa că aș putea să spun că am crescut cu legendele acestor locuri. Voi începe cu câteva informații legate de istorie, iar apoi vom vizita beciul.

Gândurile lui Liv au zburat departe, în timp ce René le vorbea despre familia Chauveau, care fondase acea casă de vinuri imediat după Revoluția franceză, iar la mijlocul secolului al XIX-lea o dezvoltase, în mijlocul unei comunități care mai cuprindea și alți pionieri veniți din sud, vecini precum văduva Clicquot și Jean-Remy Moët.

Liv i-a aruncat o privire bunicii Edith, care avea pe față o expresie îndurerată.

– Ce se întâmplă cu ea? i-a șoptit Liv lui Julien, care s-a încruntat și a clătinat din cap. Să fie, oare, faptul că a fost prietenă cu femeia care a deținut cândva locul ăsta? Cea care a murit? a continuat ea, atrăgându-și o ocheadă mânioasă din partea uneia dintre turistele din grupul lor, o femeie de vârstă mijlocie, care purta colanți prea strâmți și teniși.

– Șștt, a țistuit femeia, mijindu-și ochii.

– Cred că bunica ta se simte bine, i-a răspuns Julien pe șoptite, iar Liv și-a îndreptat atenția către ghid.

– La fel ca tot restul regiunii Marna, Ville-Dommange a fost distrus aproape în totalitate în timpul Primului Război Mondial, iar familia Chauveau, împreună cu mulți alții din zonă, a pierdut aproape totul, spunea René. Marna a suferit distrugerii mai mari decât multe dintre celelalte departamente franceze. Cât despre struguri, patruzeci la sută dintre viile din Champagne au fost distruse în timpul războiului, iar regiunii i-a luat mult timp ca să-și revină. Familia Chauveau a fost printre cele mai lovite; se spune că suferința cauzată de pierderi a contribuit la moartea timpurie a stăpânului casei, Maurice Chauveau, în 1935.

Soția lui, Jacqueline, a murit în același an, iar casa a fost preluată de unicul lor fiu, Michel Chauveau, care n-avea decât douăzeci și unu de ani la acel moment.

Bunica Edith a scos un sunet găuit, iar apoi a început să tușească violent, îndoindu-se de mijloc. Liv s-a repezit spre ea. René s-a oprit din vorbit, fruntea i s-a încrețit de îngrijorare și, în timp ce turista îmbrăcată în colanți continua să le privească lung, bunica Edith s-a îndreptat de spate și a ridicat în aer o mână tremurătoare.

– N-am nimic, a spus ea. Vă cer scuze.

– Bunico, vrei să ieșim? i-a șoptit Liv. Putem să mergem afară sau...

– Nu!

Mustrarea din glasul bunicii a fost limpede. S-a uitat la Julien și a continuat, pe un ton mai blând:

– Nu. Trebuie să aud. Vous pouvez continuer, tinere, i-a spus ea lui René.

– Merci, d'accord, i-a răspuns René, iar apoi s-a întors cu fața spre grup. Așadar, Michel Chauveau a preluat casa după aceea. Acum îmi voi continua povestea în beci, dacă doriți să mă urmați.

René s-a răsucit pe călcâie și a început să se îndepărteze, iar Liv s-a apropiat din nou de bunica Edith, ca s-o ajute în timp ce mergeau pe urmele ghidului. Simțind-o că tremura, Liv a schimbat priviri îngrijorate cu Julien.

– Ești sigură că te simți bine, bunico? a întrebat ea.

– Nu mă trata ca pe un copil! s-a răstit bunica. Mă simt foarte bine.

René a condus grupul până la o ușă tăiată în peretele din spate al încăperii principale.

– Chiar înainte de venirea naziștilor în Champagne, în cel de-al Doilea Război Mondial, Michel Chauveau a avut buna prevedere de a camufla această intrare cu un dulap imens. În felul ăsta, monsieur Chauveau putea să vină și să plece neobservat, la nevoie, doar mutând mobila. Astăzi am lărgit intrarea, ca să fie mai ușor accesibilă. Scările sunt înșelătoare, însă, așa că dacă are cineva nevoie

de ajutor...

Privirea lui s-a îndreptat spre bunica Edith.

– Sunt perfect capabilă să mă descurc singură, mulțumesc foarte mult, a spus ea pe un ton glacial.

René a ridicat din umeri și a condus grupul în jos, pe scările șerpuitoare de piatră, spre ceea ce părea a fi o rețea de coridoare subpământene. Cu cât coborau, cu atât aerul devenea mai rece.

– Fiindcă aceste pivnițe sunt săpate în calcarul subteran, temperatura de aici e constantă. Aici, indiferent de anotimp, sunt zece grade Celsius, adică aproximativ cincizeci de grade Fahrenheit în sistemul american. Beciul a fost creat în decursul a trei decenii, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fiindcă proprietarul de la vremea aceea, Pierre Chauveau, era obsedat de succesul caselor producătoare de șampanie mai mari, din orașul învecinat, Reims. Multe dintre ele își depozitau vinurile în crayères subterane, ăsta fiind cuvântul folosit în franceză pentru carierele de calcar. Carierele au fost construite de către romani, începând din jurul anului 300 după Hristos, dar nu pentru producerea de vin; romanii n-au vrut decât să extragă calcarul din pământ și să-l folosească în construcții, iar în urma stăpânirii lor, orașul Reims a rămas cu foarte multe tuneluri răcoroase sub pământ. În Ville-Dommange nu existau astfel de crayères și de aceea Pierre Chauveau – preocupat de competiția cu casele mai mari – s-a apucat să-și construiască propriile tuneluri. Din fericire, a murit înainte să-și aducă familia la sapă de lemn, iar fiul lui, Charles Chauveau, care a devenit proprietar la moartea tatălui său, în 1902, a reușit să salveze firma și să înceapă transformarea ei în ceva extraordinar.

De jur împrejurul lor se vedeau sticle culcate pe o parte, puse pe imense schele de lemn, iar într-una dintre pivnițe butoaiile erau așezate în stive încremenite și ordonate.

– Spre deosebire de unele dintre casele mai mari, cea mai mare parte a muncii noastre se face încă manual, inclusiv remuajul sticlelor, a povestit René în timp ce înaintau. Cu trei sau patru luni înainte ca vinul să fie pus în vânzare, un lucrător, un specialist remuar, coboară în beci ca să întoarcă sticlele cu o optime de circumferință pe zi, ca astfel să disloce sedimentele care se adună pe măsură ce vinul se învechește. Aici, la sticlele aplecate în jos, se văd celulele de drojdie

și particulele care se adună în gâtul sticlei. În curând, aceste sticle vor fi poziționate cu gâtul în jos, iar apoi urmează degorjarea, faza în care sticlele vor fi cufundate într-o soluție foarte rece, care să înghețe sedimentele. Sticlele vor fi deschise cu ajutorul unei mașinării, sedimentele vor fi scoase, iar restul va fi umplut cu un amestec numit dozaj, un amestec de zahăr și vin de calitate superioară. Iată etapa care determină cât de dulce va fi șampania. La Chauveau, avem o preferință pentru vinuri care sunt mai puțin dulci, astfel încât gustul să se simtă puternic. Aproape tot portofoliul nostru e alcătuit din vinuri seci sau extra seci, care conțin mai puțin de douăsprezece grame de zahăr rezidual la litru, sau mai puțin de o jumătate de linguriță la un pahar de o sută cincizeci de mililitri.

René i-a condus mai departe prin tunelurile vechi, luminate de becuri ce coborau din tavan și de lămpi plasate din cinci în cinci metri, iar gândurile lui Liv au zburat la secretele pe care puteau să le ascundă zidurile de calcar. Mirosul din aer îi amintea de subsolul casei în care locuise împreună cu mama ei, lângă Boston, pe când avea doisprezece ani; mirosea a piatră, a praf și a frig.

În cele din urmă, la capătul unui coridor sinuos, René a cotit brusc la dreapta, pătrunzând într-o pivniță care era complet goală. A așteptat să se adune tot grupul. Bunica Edith a fost ultima care a apărut de după colț, iar, atunci când a făcut-o, ea a tras deodată aer adânc în piept.

– Ce e? i-a șoptit Liv, iar bunica Edith a clătinat din cap în semn că n-avea nimic, deși Liv văzuse că pălise brusc.

– Iată un loc foarte interesant, a spus René, punând o mână pe unul dintre zidurile din piatră. Arată ca o pivniță obișnuită, nu-i așa? Dar în timpul războiului, această pivniță mai avea o mică încăpere, ascunsă în spatele unui zid de cărămidă ridicat de monsieur Chauveau.

– La ce o folosea? a întrebat turista îmbrăcată în colanți, în timp ce soțul ei a scos iPhone-ul și a început să facă poze.

Lui René i-au sclipit ochii.

– Résistance.

– Am crezut că turul e în limba engleză, a bombănit femeia. Ce înseamnă asta?

René și-a dres glasul.

– Mișcarea de Rezistență, a lămurit-o el, rostind ultimul cuvânt cu un accent cât mai americanesc, iar turistă a dat din cap, părând mulțumită. Cu alte cuvinte, a fost unul dintre acei résistants – oameni obișnuiți, luptători împotriva naziștilor – care au operat aici, în regiunea Champagne. Nu știm nimic sigur, dar se spune că Michel Chauveau a ascuns aici nu numai muniție, ci și refugiați.

– Numai doi, a zis bunica Edith pe neașteptate. Plănuia să ascundă mai mulți oameni, dar ăsta nu era un loc sigur.

Liv și-a întors capul și a făcut ochii mari la bunica ei, la fel ca toți ceilalți.

– Hmm, da, a spus René, aruncându-i bunicii Edith o privire nedumerită. Am impresia că ați mai făcut turul ăsta.

– Nu, l-a asigurat bunica Edith aruncându-i o privire lui Julien, care se uita drept înainte.

– Ce tot spune? l-a întrebat Liv în șoaptă, după ce René a reînceput să vorbească.

Julien a clătinat din cap și a strâns mai tare din buze. René i-a aruncat câteva priviri îngrijorate bunicii Edith, în timp ce explica grupului că Michel Chauveau făcuse parte dintr-o organizație care publica o broșură a Rezistenței, arunca în aer șine de tren, ba chiar se pare că ucisese un ofițer german.

– Așa că, vedeți, a concluzionat René, triumfător, atunci când beți un pahar de Chauveau, acele bule au gustul eroismului. Maison Chauveau a contribuit la salvarea Franței.

– Și ce s-a întâmplat cu el? l-a întrebat turistă îmbrăcată în colanți. Cu Michel Chauveau, adică.

– Ei bine, i-a răspuns René, aplecându-se înainte cu un aer conspirativ, a murit în 1943, lăsându-i podgoria soției lui, Inès Chauveau, dar și ea a dispărut după aceea. De atunci, Maison Chauveau e administrată printr-o tutelă înființată după război, de către o firmă de avocatură din Reims.

– Cum a murit Michel Chauveau? l-a întrebat turistă îmbrăcată în colanți.

Ghidul și-a dres glasul.

- A fost arestat de nemți și nimeni nu știe ce i s-a întâmplat după aceea.
- Vezi tu, ăsta e un răspuns incomplet, tinere, a spus bunica Edith, iar René a întors spre ea o față pe care se întipărise nedumerirea.
- Dar asta scrie în notițele turului ghidat, madame, i-a zis el.
- Bunico, a spus Liv punându-i o mână pe braț, de care însă bătrâna s-a scuturat.
- Michel Chauveau a fost executat de germani în centrul orașului Reims, a spus bunica Edith cu glas tremurător. Mai exact, pe Rue Jeanne d’Arc, la sediul Gestapoului. Vedeți dumneavoastră, a fost trădat de o persoană pe care cândva crezuse că o iubea. O persoană care, cred eu, n-a meritat dragostea lui.

Tăcerea s-a așternut peste ei toți, iar ochii le erau ațintiți asupra bunicii Edith.

- De unde știi asta, bunico? a întrebat-o Liv în cele din urmă, cu glas scăzut. L-ai cunoscut?

Liv și-a dat seama că probabil așa stătuseră lucrurile. Dacă ceea ce îi spusese bărbatul de la restaurant era adevărat, Michel Chauveau fusese soțul celei mai bune prietene ale bunicii Edith.

Ochii bătrânei doamne erau plini de lacrimi atunci când și i-a ridicat spre nepoata ei.

- Da, Olivia. Da. L-am cunoscut bine.

Apoi s-a răsucit pe călcâie și a ieșit din beci înainte ca Liv să mai poată să spună ceva.

- Madame! O să vă rătăciți! i-a strigat René, dând să pornească după ea, dar Julien l-a oprit, ridicând o mână.

- Lăsați-o să se ducă, i-a zis el. Cunoaște beciul ăsta.

René și-a deschis gura, iar apoi și-a închis-o, dar ceva din tonul lui Julien l-a făcut să se oprească.

- Trebuie să mă asigur că se simte bine, i-a spus Liv lui Julien, dar el a clătinat

din cap.

– Las-o să se liniștească, să stea singură câteva minute, a îndemnat-o el. E prima oară când se întoarce aici după multă vreme. Cred că are nevoie de câteva momente de singurătate.

– Dar...

Gândurile vuiiau prin mintea lui Liv.

Julien s-a uitat la René, apoi s-a întors către Liv.

– Haide să facem o plimbare, vrei? i-a propus el.

Și-a întors din nou capul spre René și i-a spus:

– Noi ieșim singuri. Vă cer iertare pentru întrerupere.

A condus-o pe Liv spre ieșirea din beci, iar, în timp ce se îndreptau spre scările de piatră, ea s-a tot uitat după bunica Edith, care părea însă că dispăruse.

Odată ajunși la suprafață, Julien și Liv au traversat în grabă magazinul de suvenire și au ieșit pe la intrarea principală. După ce au ajuns în fața clădirii, Liv s-a întors spre el.

– Ce se petrece aici? De ce a făcut bunica scena aia?

– O, Liv, a oftat Julien. Aș vrea să pot să-ți spun, dar, așa cum ți-am mai spus, e povestea ei, nu a mea.

– Dar atunci de ce nu mi-o spune?

Însă știa amândoi că întrebarea era retorică.

– Vino, i-a spus Julien luând-o de mână, haide să vedem priveliștea, da?

A condus-o câțiva metri mai departe de clădirea principală, spre o căsuță care părea bine îngrijită. Au trecut de ea și s-au oprit la marginea unui deal ce trona deasupra văii.

– Struguri, a zis Julien, cât vezi cu ochii. Într-o zi se vor regăsi în sticlele de

șampanie de calitate, care călătoresc în toată lumea. Incredibil, dacă te gândești bine, nu-i așa?

– Vrei să schimbi subiectul.

El a zâmbit.

– Nu fac decât să remarc frumusețea acestui loc, pe care bunica ta l-a iubit odată.

– Și totuși, n-a amintit niciodată despre el, a murmurat Liv. Ești sigur că nu poți să-mi spui ce se petrece?

– Aș vrea să pot.

Liv a clătinat din cap, frustrată.

– Bine. Dar povestea ta?

– Povestea mea?

– Dacă nu poți să-mi spui povestea bunicii, ce poți să-mi spui despre a ta?

El și-a coborât privirea spre ea.

– Povestea mea nu e la fel de interesantă.

– Vrei să-mi povestești despre Delphine?

El a oftat.

– Într-o zi, dacă vrei, o să-ți spun totul despre ea. A fost mama copilului meu. Am iubit-o foarte mult. N-a avut nici o problemă cu sarcina, n-aveam nici un motiv să credem că avea să se întâmple ceva rău. Dar la spital a apărut o complicație și...

Vocea i-a pierit și a clătinat din cap.

– Știi, desigur, că a murit, iar Mathilde și-a pierdut mama. În toți acești ani am încercat să-i păstrez amintirea vie pentru fiica mea și, desigur, va face mereu parte din viața mea. O voi iubi mereu. Dar, a continuat el, mi-am dat seama în ultima vreme că poate trăind în trecut, nu-ți dai șansa de a merge spre viitor. Dis-

cutând în ziua aceea, la braserie, despre viața ta, m-ai făcut să mă gândesc la propria mea viață și la felul în care nu mi-am îngăduit să merg mai departe. Posibilități nesfârșite se deschid în fața mea, la fel cum se deschid și în fața ta și cred că aveam nevoie să mi se amintească lucrul ăsta. Tu, Liv, mi-ai reamintit.

– Îmi pare rău pentru ceea ce i s-a întâmplat soției tale, a spus Liv, iar Julien a mai făcut un pas spre ea. E o pierdere pe care nici măcar nu pot să mi-o imaginez.

– Îți mulțumesc. Cu toții suferim pierderi. Dar ceea ce contează e felul în care alegem să mergem mai departe, nu? Trebuie să respectăm trecutul fără să întoarcem spatele viitorului, i-a spus el în timp ce îi lua o şuviță de păr de pe obraz, iar mâna i s-a oprit, lipită de pielea ei. Sper că acum, că știi adevărul, nu mai crezi că am depășit măsura sărutându-te.

– Nu.

Iar apoi, adunându-și tot curajul, Liv a traversat ultimii centimetri rămași între ei și și-a lipit buzele de ale lui, cu gingășie. Degetele lui s-au strecurat pe loc în părul ei, iar Julien a tras-o mai aproape.

– Mai bine mai târziu decât niciodată, nu? l-a întrebat ea, dezlipindu-se de el în cele din urmă, cu un zâmbet pe față.

– De acord, a spus el râzând și mângâindu-i obrazul cu degetul mare. Cu condiția s-o facem din nou.

S-a aplecat și a sărutat-o, cu mai multă pasiune de data asta, despărțindu-i buzele cu ale lui.

Ea i-a răspuns la sărut, răpită de încântare, până când un zgomot de pași care se apropiau a readus-o în prezent. S-a dat un pas în spate, fiindcă lângă ei se ivise însăși bunica Edith, clipind des. Liv și-a acoperit gura, rușinată.

– Dacă ați terminat cu giugiuleala asta de adolescenți, aș vrea să plecăm, vă rog, le-a cerut bătrâna doamnă.

Liv a simțit că îi lua foc obrazii, dar Julien a râs.

– Mă tem că eu sunt de vină, madame Thierry, i-a spus el. Dar jur că sunt un

gentleman perfect.

– În cazul ăsta, a zis bunica Edith, ar trebui să plecăm înainte ca voi doi să vă lăsați cu totul biruiți de pasiune.

S-a întors și s-a îndepărtat în direcția mașinii închiriate, fără să se deranjeze să-i aștepte.

– Ar trebui, hmm..., a murmurat Liv, arătând-o, printr-un gest, pe bunica ei.

Julien a zâmbit.

– Desigur. Pot să te sun mai târziu? Sau mai bine să te las să ai grijă de bunica ta?

– Te sun eu de îndată ce se duce la culcare, dacă ești de acord.

Julien s-a aplecat spre ea și i-a dat un sărut ușor pe buze, întârziind câteva secunde.

– Vrei să vin după voi până în oraș? a întrebat-o el din mers. Sau crezi că se va simți bine?

– Cred că totul va fi bine, i-a răspuns Liv, înduioșată de grija lui. Cel puțin acum se comportă așa cum o știi.

Dar până ce Liv s-a urcat pe bancheta din spate, alături de bunica Edith, energia aceea furioasă părea să se fi scurs din trupul bătrânei doamne. Acum stătea sprijinită de fereastră, cu ochii închiși, iar răsufarea îi era superficială și iute.

– Te simți..., a dat s-o întrebe Liv.

– Te rog, a spus bunica Edith, cu glas răgușit. Nu vorbi, Olivia. Mă simt foarte bine. Dar am nevoie de liniște.

Liv a dat din cap în semn de încuviințare, iar după ce șoferul a pornit motorul și a demarat, ea a privit pe geam la Julien și la Maison Chauveau, care dispăreau în depărtare.

Capitolul 27

MARTIE 1943

INÈS

Timp de aproape o oră și jumătate, Inès și Céline au rămas de pază lângă trupul lui Richter, prăbușit la podea, așteptând să se întoarcă Theo și Michel. Nu puteau să-l lase singur și nici să-l miște din loc – era prea greu și, oricum, unde ar fi putut să-l ducă? – dar a fost o adevărată tortură să rămână acolo, lângă el. De cel puțin zece ori Inès a încercat s-o convingă pe Céline să meargă sus și să-și curețe tăietura de pe obraz cu o cârpă curată, să se odihnească, în caz că viața copilului fusese pusă în pericol, dar ea refuzase, spunând că nu putea să-și asume riscul de a o lăsa singură pe Inès cu un asemenea monstru.

– Dacă se trezește? tot repeta ea, măcinată de neliniște.

În cele din urmă, deasupra lor s-a auzit hurea unei mașini care se apropia. S-a auzit scârțâitul frânelor, motorul s-a oprit, iar cele două femei au schimbat priviri îngrijorate.

– Te duci tu sus, ca să te asiguri că e Michel? a întrebat Inès.

Céline a clătinat din cap.

– Nu, du-te tu. Rămân eu de pază lângă Richter.

– Dar...

– Ai riscat deja prea mult pentru mine, Inès. Eu... nici n-o merit.

Inès a șovăit, apoi i-a dat pistolul lui Céline și s-a îndreptat spre scări. A ieșit la suprafață, precaută, și, în timp ce ochii i se obișnuiau cu lumina lunii, a recunoscut mașina lui Michel și a răsuflat ușurată. El a coborât de pe scaunul șoferului, iar Theo, de pe cel din dreapta.

– Michel! a șuierat Inès.

El s-a răsucit pe călcâie, scrutând întunericul.

– Inès? Ce faci aici?

– Vino repede. E o urgență.

Theo i-a urmat, iar Inès n-a încercat să-l oprească, deși preț de o clipă s-a întrebat dacă nu cumva ar fi trebuit. Până acum nu fusese amestecat în nici una dintre activitățile ilegale care se petrecuseră în beci. Dar Céline n-avea cum să explice rana adâncă de pe obraz, și nici Inès nu putea să inventeze un motiv pentru care era nevoie urgentă de prezența lui Michel în pivnița aceea. Iată de ce Inès s-a dat la o parte în tăcere, iar Michel și Theo s-au grăbit să coboare în subteran. Înainte să-i urmeze, ea și-a umplut plămâinii cu aerul rece al serii.

Atunci când a revenit în pivnița în care zăcea Richter, Inès l-a văzut pe Theo, care se lăsase pe vine, cu un braț în jurul lui Céline, prăbușită la pământ. Michel, aflat lângă ei, rămăsese mut de uimire, cu arma lui Richter în mână și cu o expresie de suferință întipărită pe față.

– Pentru numele Domnului, ce s-a întâmplat? a întrebat el, întorcându-se spre Inès.

– I-am... văzut de la fereastră, a spus Inès.

Privirile lui Michel au fulgerat în direcția lui Céline, care plângea cu suspine, cu capul lăsat în pământ, în timp ce Theo încerca să-i oprească, folosindu-se de fularul lui, sângele care îi curgea pe față.

– O târa pe Céline după el, a adăugat Inès.

– Nu cumva ea...? a întrebat Michel.

– Am coborât după ei. O lovea. Puteți să vedeți și voi, a povestit Inès mai

departe, neputând nici măcar să-și imagineze cât de mult suferea Céline în acel moment. Dar l-am oprit înainte să facă lucrul pentru care venise aici. Copilul e bine și el.

Privirile îndurerate ale lui Michel au străfulgerat în jur și s-au oprit la sticla de șampanie pătată de sânge.

– L-ai lovit cu asta?

– Da, a adevărit Inès.

– Și a venit singur?

– Da.

– Îți mulțumesc, a spus Michel. O, Doamne, Inès, îți mulțumesc că ai fost atât de curajoasă.

– Desigur, i-a răspuns ea, dar ceva din felul în care el își manifesta recunoștința i s-a părut ciudat.

Totuși, Inès a încercat să-și alunge orice presimțire rea și a continuat:

– Iar acum ce facem? Dacă se trezește...

– Da, știi, a zis Michel.

Theo a ridicat ochii, atent la ei pentru prima oară.

– Dar ce vreți să spuneți? Nu putem să ucidem un om.

– Nu te minți singur, i-a spus Michel. Ar fi ucis-o pe Céline fără nici o urmă de regret. Iar copilul..., a continuat el, iar apoi s-a oprit și a clătinat din cap. Nu ne-a dat de ales.

– Michel..., a început Céline să spună și s-a oprit apoi strângând din buze.

– Nu-ți face griji, a îndemnat-o Michel, blând, întorcându-se spre Inès. Céline are nevoie de un doctor, dar cred că nu putem să ne permitem să chemăm unul, pentru că se vor pune prea multe întrebări. Poți s-o oblojești tu?

– Voi face tot ce pot, a promis Inès.

– Michel..., a spus Theo.

– Iar tu, Theo? Ești cu noi sau împotriva noastră? Nu-ți voi purta pică dacă alegi să nu ne ajuți, dar îți cer tăcerea. Doar viața care a fost salvată e cea a soției tale.

Theo i-a aruncat o privire lui Céline, apoi s-a uitat din nou la Michel. Părea furios, înspăimântat.

– Voi ajuta, a spus el, dar nu vom mai vorbi niciodată despre asta.

– Bine, s-a învoit Michel. Inès, du-o sus pe Céline. Să nu faceți nici un zgomot!

Inès a șovăit. Hotărârile pe care le luau acum aveau să-i afecteze pe toți pentru tot restul vieții.

– Inès, a spus Michel pe un ton imperios, întinzându-i arma lui Richter. Duceți-vă. Acum. Nu știu cât timp mai avem până să vină germanii să-l caute.

Cuvintele lui au smuls-o pe Inès din amorțire. A cuprins-o pe Céline pe după umeri și a condus-o, blând, spre ieșirea din pivniță, lăsând în urma lor o dâră de sânge.

Inès a curățat rana lui Céline și a făcut totul ca să oprească sângerarea. Deși știa că Céline avea nevoie de îngrijirea unui medic, era de acord cu Michel: ar fi fost prea riscant. Dacă Richter spusese cuiva că se ducea la Maison Chauveau în seara aceea, proprietatea lor avea să roiască de nemți de îndată ce absența lui devenea o certitudine. Singura lor șansă de a părea nevinovați era să implice cât mai puțini oameni.

Sângerarea s-a oprit în cele din urmă, iar Céline a adormit pe cuvertura de pe patul lui Inès și al lui Michel, cu mâinile vârâte sub pântec, în timp ce ele două așteptau să li se întoarcă bărbații. Inès a mângâiat-o pe păr, gândindu-se la viitor. Erau cu toții în pericol, și nu numai din cauza întâmplării din seara aceea. Oare avea să supraviețuiască vreunul dintre ei?

În cele din urmă, Inès a ațipit lângă Céline și a fost trezită din somn, înainte de venirea zorilor, de zgomotul puternic al ușii trântite la intrare. S-a ridicat în capul oaselor, cu răsuflarea tăiată, și a bâjbâit după arma lui Richter, care era așezată

pe măsuța de toaletă. O ținea strâns în mâini atunci când a intrat Michel, cu hainele pătate de sânge și de pământ.

– Cum se simte? a întrebat-o el pe Inès.

Ea a pus arma jos, a coborât din pat și a pus o mână pe fruntea lui Céline.

– Cred că deocamdată e bine.

Inès a traversat camera și l-a îmbrățișat, dar trupul lui era țeapăn, lipsit de reacție, iar, după ce s-a desprins de el, și-a dat seama că Michel încă o privea pe Céline.

– Ar trebuie s-o ducem la ea acasă, a spus el.

– Da.

Michel și-a schimbat cămașa în grabă, lăsând-o pe cea murdară aruncată pe podea, mototolită și plină de sânge, iar apoi a ridicat-o cu grijă în brațe pe Céline, încă adormită.

– Mă întorc imediat, i-a spus el lui Inès, fără s-o privească.

– Așteaptă, l-a rugat Inès. Theo e...?

– Complicitatea lui în toată treaba asta îl obligă să tacă, a zis Michel, ritos.

– Dar Richter?

– E mort, Inès. Cel mai bine e să nu știi mai multe.

– Ai scăpat și de bicicleta cu care a venit?

Michel a înclinat din cap în semn că da.

– Am lăsat-o două sate mai încolo, la marginea drumului. Asta ar trebui să-i îndrepte pe nemți într-o altă direcție, măcar pentru o vreme.

A plecat ducând-o în brațe pe Céline, iar mult timp Inès a rămas nemișcată pe marginea patului. Într-un târziu, a făcut o sforțare să se ridice și să ia cămașa de pe podea. Totul i se părea ireal, îngrozitor. Aveau vreo șansă să scape cu viață

sau își semnaseră condamnarea la moarte în seara aceea? A fiert apă și era pe cale să înceapă să spele cămașa, când Michel a intrat din nou pe ușa din spate, i-a aruncat o privire și i-a smuls cămașa din mână.

– Sângele nu va ieși niciodată, a spus el. Trebuie arsă. La fel și hainele tale.

– Dar avem atât de puține lucruri...

Ochii lui au scăpărat.

– Nu vom mai avea nimic dacă vin germanii. Haide, Inès, înțelege că nu se poate altfel.

Tonul lui a rănit-o, dar s-a întors totuși și a întezit focul care mocnea în cămin. A îndesat cămașa murdară înăuntru, privind cum flăcările lingeau cu lăcomie bumbacul, reducându-l la o mână de cenușă.

Michel s-a întors după câteva minute.

– Vino. Până la răsăritul soarelui, trebuie să curățăm pivnițele de sânge. Poți să-ți arzi hainele după ce termini.

Inès a dat din cap în semn că se învoia; împreună, au umplut niște găleți și au ieșit, grăbiți, pe ușa din spate, iar apoi au coborât scara beciului. Au muncit stând în genunchi, tăcuți, frecând cât puteau de tare cu cârpele vechi, până când petele de sânge de pe podea și dârele purpurii de pe pereți au dispărut, înghițite de piatra milostivă. După ce au terminat, Inès era atât de obosită încât abia mai putea să se țină pe picioare, dar Michel a ajutat-o să se ridice și a sprijinit-o cât timp au urcat scările, fără o vorbă.

– Tu odihnește-te, i-a spus el odată ajunși la ușa din spate a casei. Dă-mi hainele tale și mă ocup eu de tot.

– Dar și tu trebuie să fii foarte obosit.

– Inès, ai salvat-o pe Céline. Tu ai salvat copilul. Cum Inès nu s-a mișcat din loc, Michel i-a șoptit: Du-te.

Ea a fost surprinsă să-i vadă ochii plini de lacrimi. Abia mai târziu, după ce și-a lăsat lângă ușa din spate mormanul de haine pline de sânge și a căzut,

dezbrăcată, pe pat, și-a dat seama că nu se gândise nici o clipă să-și consoleze soțul, să-i aline durerea, să-l ia în brațe și să-i spună că totul avea să fie bine.

Să fi fost asta, oare, pentru că ea știa că n-avea să fie bine, că vorbele ar fi fost de prisos? Sau pentru că și ea se simțea deșartă, golită de tot ceea ce o făcea să fie ea însăși? Încă era frământată de întrebări în clipa în care a căzut într-un somn adânc, fără vise.

Au așteptat timp de două zile și două nopți, abia privindu-se, tresărind de fiecare dată când auzeau huruitul îndepărtat al vehiculelor ce traversau drumul principal, înfiorându-se ori de câte ori vedeau ceva mișcându-se prin umbrele înserării. Părea de necrezut să nu aibă de plătit un preț pentru viața luată, dar, odată cu trecerea timpului, Inès a început să creadă că, poate, Richter nu spusese nimănui unde se ducea, că, poate, nimeni n-avea să se gândească să-i ia urma până la Maison Chauveau. Se putea să mai fi fost și alte femei spre care Richter să fi privit cu lăcomie, pe care să le fi amenințat, pe care să fi încercat să le violeze. Exista șansa ca tovarășii lui Richter nici să nu știe despre Céline și despre felul în care formele ei și fructul oprit pe care îl reprezenta ajunseseră să-l momască pe acel animal plin de cruzime.

Rana lui Céline începea să se vindece, iar marginile ei crestate se uneau într-o dungă întunecată la culoare și întărită, dar nu părea infectată. Inès înțelegea că cicatricea avea să-i amintească mereu lui Céline de noaptea aceea cumplită, dar, înăuntrul ei, copilul continua să se miște. Și, cu toate că fața îi era golită de expresie, iar ochii înroșiți îi erau tiviți cu cearcăne negre, Céline părea să se consoleze cu gândul că nu i se întâmplase nimic rău copilului. Inès era mândră că, cel puțin, salvase o viață nevinovată, dar nici acel sentiment nu putea să-i adoarmă tot mai puternica senzație că se apropia furtuna.

Iar apoi, în a treia noapte, Inès s-a trezit, tresărind, dintr-un somn adânc, fără vise, și a descoperit că jumătatea de pat pe care dormea Michel era goală și rece. S-a ridicat în capul oaselor, cu inima bubuindu-i în piept. Era aproape miezul nopții.

S-a strecurat afară din pat, a aprins o lampă, și-a tras pe ea un palton, a încălțat o pereche de ghete și a ieșit din casă. Luminată de razele lunii, proprietatea era cufundată în tăcere și nemișcare. Nu se vedeau nicăieri ofițeri germani. Dar, dacă Michel nu lipsea pentru că fusese ridicat de autoritățile de ocupație și nu era supus, la ora aceea, vreunui interogatoriu, oare unde plecase? Promisese ca o

vreme să-și înceteze activitățile clandestine, până ce trecea furtuna stârnită de Richter, dar nu cumva mințise? Inès a scrutat viile și aleea, până ce privirea i s-a oprit la intrarea beciului. O dâră firavă de lumină se vedea pe sub ușile închise, iar Inès și-a dat seama pe dată că soțul ei se afla în subteran. A străbătut-o un val de furie; cum de putea el, într-un asemenea moment, să-i pună pe toți într-un pericol suplimentar? Mai ales pe Céline?

S-a gândit să se ducă înapoi în pat și să-l înfrunte de dimineață, dar știa bine că n-avea să poată să doarmă. Așa că și-a strâns paltonul în jurul trupului, ca pe o armură țesută din indignare, și s-a grăbit spre intrarea în beci, pregătită să-l ocărăscă pe Michel pentru nepăsarea pe care o arăta față de siguranța lor.

Dar dacă el nu putuse, pur și simplu, să doarmă? Dacă mersese în beci ca să-și găsească acolo un strop de mângâiere? Inès s-a îmbunat întrucâtva, în timp ce cobora scările în spirală. Ea însăși făcuse lucrul ăsta de mai multe ori, ceea ce dovedea doar că soțul ei avea și el sentimente, ca oricine altcineva. Poate că nu trebuia să-l deranjeze. Dar Inès coborâse deja în beci, iar într-una dintre pivnițele din fața ei, pe partea dreaptă, se auzea ceva mișcându-se. Dacă nimic altceva nu-i stătea în puteri, cel puțin îl putea consola pe Michel. Dacă asta era ora lui de întuneric, ea, Inès, putea să-i servească drept lumină.

A continuat să se strecoare fără să scoată nici un sunet, nevrând să-l sperie. A cotit pentru ultima oară și a pătruns în pivnița cu încăperea secretă, în care, cu puțin timp în urmă, Céline o ajutase să-i ascundă pe Samuel și Rachel Cohn. Cuvintele îi stăteau pe limbă. Vom răzbate împreună, avea să-i spună ea. Sunt alături de tine, iubitele. Dar Michel nu se ascunsese în pivnița aceea ca să cugete sau ca să plângă, nici măcar ca să ascundă arme. Era pe podea, în mijlocul unui morman de pături, deasupra unei femei pe care o săruta cu pasiune.

Inès a țipat, iar sunetul vocii ei a despicat tăcerea. Michel și-a întors, brusc, capul spre ea și o mască de groază i-a acoperit fața atunci când a văzut-o. S-a ridicat în picioare, acoperindu-și goliciunea cu o pătură făcută ghem, iar fața i s-a înroșit puternic în timp ce bâjbâia după pantaloni.

– Inès, te rog, pot să-ți explic, a început el.

Dar Inès nu se mai uita la Michel. Se uita la femeia care fusese sub el.

– Céline? a șoptit ea, nevenindu-i să creadă.

I-a văzut celelalte femei sâni goi, mari și diafani, care atârnavă, și pielea palidă, întinsă pe pântecul umflat, în timp ce ea căuta, pe dibuite, pături cu care să se acopere. Lui Inès nu-i venea să-și creadă ochilor. Cum de putea Michel s-o trădeze cu o femeie pe care ea o cunoștea, o femeie care se prefăcea a-i fi prietenă? Iar asta, în timp ce Céline purta în pântec copilul lui Theo! Așa ceva era de neimaginat.

Dar atunci, într-o teribilă fulgerare ce i-a făcut lumină în minte, Inès a înțeles adevărul pe care îl avea în fața ochilor. Cum de fusese atât de oarbă?

– Copilul tău, i-a șoptit ea lui Céline, care părea cuprinsă de panică, dar care încă nu scosese nici un cuvânt. E al lui Michel, nu-i așa?

Acum Michel vorbea, în timp ce-și încheia pantalonii, dar vocea lui părea că venea de departe. Inès era singură într-un iad al suferinței. Înăuntrul ei, știa răspunsul înainte ca Céline să-l rostească.

– Da, a murmurat Céline, în vreme ce lacrimile îi curgeau pe chipul devastat. Îmi pare atât de rău, Inès!

Dar aceasta din urmă nu-și găsea cuvintele ca să poată să-i răspundă. În schimb, a făcut, încet, câțiva pași în spate, iar apoi s-a răsucit pe călcâie și a luat-o la goană. Strigătele prin care ei își cereau iertare au răsunat în urma ei, apoi s-au stins.

Abia atunci când s-a aflat în mașină, traversând Ville-Dommange ca în zbor, prin întunericul luminat de razele lunii, Inès a început să plângă. Zăbovise în casă timp de zece minute, iar apoi se urcase, furioasă, în Citroën, ducând pe umăr o geantă cu schimburi. În tot acel timp – în care își făcuse bagajele și se îmbrăcase – Michel nu venise după ea. Din cât își dădea seama, nici el și nici Céline nu ieșiseră din beci. Chiar și după ce fuseseră prinși și încolțiți, aleseseră să rămână împreună. Și, oricât de ciudat părea, asta o durea pe Inès mai mult decât orice altceva.

Atunci când silueta orașului Reims i-a apărut lui Inès în fața ochilor – mai devreme decât ar fi trebuit, căci conducea cu viteză prea mare – durerea ei începuse să se cristalizeze în ceva mai tenebros: în furie. O furie rece și nemiloasă.

A virat ca să ocolească un animal mort, rămas în drum, și aproape că a intrat într-

un șanț, dar a reușit să îndrepte mașina în ultima clipă, iar cauciucurile au scrâșnit pe pământ. A ajuns, palpitând de o furie intensă, în centrul cufundat în beznă al orașului.

A parcat la o distanță de câteva cvartale de Brasserie Moulin și a fugit într-acolo, ascunzându-se printre umbre și sperând, în ciuda oricărei logici, ca localul să fi fost încă deschis. Era. Edouard făcea curățenie în partea din spate a barului, în timp ce Edith avea grijă de singurii clienți rămași în local, așezați la o masă lungă, un grup de ofițeri germani, dintre care unii atât de beți, încât erau prăbușiți peste masă, pe jumătate adormiți. Edith tocmai trebăluia prin preajmă, ascultând ceva ce spunea unul dintre ofițeri, când ușa s-a trântit în spatele lui Inès. Edith și-a ridicat capul cu o smucitură, iar câțiva dintre nemți și le-au întors pe ale lor ca s-o privească.

Prin venele lui Inès a început să curgă o senzație de ușurare – prietena ei avea să știe ce era de făcut –, dar acel sentiment n-a durat mult. Edith s-a repezit spre intrare traversând restaurantul, cu o expresie de furie întipărită pe față, și a apucat-o pe Inès de braț.

– Edith, am..., i-a spus Inès.

– Ce cauți aici? a șuiertat Edith, trăgând-o deja spre scările din spatele restaurantului.

– Trebuia să te văd, Edith, pentru că...

– Nu vezi că fac o treabă importantă? a certat-o Edith.

A aruncat apoi o privire peste umăr, însoțită de un zâmbet fals, strălucitor, în direcția germanilor cu care tocmai stătuse de vorbă. Unul dintre ei i-a făcut un semn prietenesc cu mâna și s-a întors la conversația lui.

– Te rog, Edith, a pledat Inès, care acum plângea, Michel m-a trădat, iar...

– Vreau să vorbim, Inès, dar nu se poate acum. Ofițerii de acolo discutau despre planuri de război. Trebuie să aud ce spun. Du-te și așteaptă-mă în apartament.

– Dar...

– Acum, Inès!

Edith s-a îndepărtat grăbită, iar Inès s-a uitat la Edouard, care îi arunca ocheadе furioase de dincolo de teigheaua barului, în timp ce umplea halbele cu bere. Câțiva dintre germani priveau în direcția ei, dar apoi s-au întors la principala lor preocupare, căci Edith tocmai revenise lângă ei cu o tavă înșesată de halbe. Inès a continuat să plângă în timp ce se grăbea să urce treptele și să pătrundă în apartamentul de la etaj.

Nimeni n-o dorea. În ochii tuturor, era o proastă, o pacoste. În acea clipă îl ura pe Michel, dar se ura și mai tare pe ea însăși. Cum de fusese atât de oarbă? Au trecut zece minute, iar în capul pieptului i se închegase un miez fierbinte de furie tulbure. Unde era Edith? Oare nu-și dăduse seama cât de tulburată era cea mai bună prietenă a ei? Cu siguranță că până acum adunase informațiile pe care le dorea. Oare îi păsa atât de puțin de ea, de Inès? Cu cât ședea mai mult pe canapeaua cu ciucuri din mijlocul apartamentului lui Edith, cu atât se aduna înlăuntrul ei mai multă frustrare, până la saturație, până în clipa în care s-a simțit ca un balon aflat pe punctul să se spargă.

S-a scurs o jumătate de oră, apoi o alta. Inès auzea de la parter, ridicându-se spre ea, glasuri și râsete. Nemții încă beau, încă petreceau, dezvăluindu-și secretele. Lui Inès îi era tot mai clar că Edith n-avea să urce prea curând, iar singurătatea o copleșea. S-a ridicat în picioare, luând o decizie bruscă. Fără să-și dea timp să se gândească mai bine, a ieșit pe ușa din spate și a coborât scările în grabă. Nu putea să se ducă acasă, dar dacă pleca de la Edith, spre cine ar fi putut să se îndrepte?

În toată lumea nu exista decât un singur om care s-o vrea în preajmă. Și, cu toate că nu era un om bun, era unul care o văzuse, ba chiar o dorea. În ciuda șovăielilor ei, Inès avea acum nevoie să fie văzută de cineva, de oricine, temându-se că altfel avea să înnebunească. Da, trebuia să se ducă la Antoine. Numai pentru o noapte, iar la consecințe avea să se gândească abia în dimineața următoare.

S-a aștinut în umbră cât timp a refăcut drumul pe care îl știa atât de bine, spre Rue Jeanne d'Arc, aflată la distanță de numai două cvartale. Nu-l mai văzuse pe Antoine de două luni, adică din ianuarie, și spera că n-o înlocuise cu o nouă amantă.

Dar apartamentul lui era cufundat în întuneric și tăcere. Inès a bătut insistent la ușă; nu i-a deschis nimeni. Antoine nu era acolo. Ea și-a lăsat umerii în jos și s-a

întors, dând să plece, când și-a amintit ceva. Cheia era încă la ea! Oare se afla în același loc, ascunsă în căptușeala genții, acolo unde o vârase ca s-o ferească de privirile lui Michel? A scotocit după ea, rupând pânda, până ce degetele i s-au oprit pe un obiect mic și rece. A închis ochii și a răsuflat ușurată. A scos cheia și a potrivit-o în încuietoare, iar apoi a deschis ușa și intrat în apartament. Deși sperase ca Antoine s-o consoleze, și-a dat seama, de cum a închis ușa în urma ei, că era mulțumită să fie singură. În singurătatea întunecoasă, nu era nimeni care s-o judece, nimeni care s-o ignore, nimeni care s-o respingă.

A găsit lângă ușă o lampă și a aprins-o, iar lumina ei a sclipit pe micuța colecție de sticle pe care Antoine o păstra într-un colț, ca să-și servească musafirii. Inès s-a întrebat, străbătută de un neașteptat fior de gelozie, dacă, de când plecase ea, el invitase acolo alte femei cu care să bea. Alungând glasurile ce îi tot vorbeau în minte, ea s-a dus la locul în care erau sticlele și și-a turnat un pahar mare de coniac. L-a dat pe gât dintr-o singură înghițitură, iar lichidul maroniu i-a ars gâtulejul și i-a încălzit stomacul. După câteva minute, magia băuturii i-a ajuns la creier și, dintr-odată, lucrurile care adineauri păruseră atât de îngrozitoare au devenit mai ușor de îndurat. Inès și-a mai turnat un pahar, iar apoi a luat sticla cu ea și s-a așezat pe canapeaua din salon. Cu cât bea mai mult, cu atât simțea mai mult că totul avea să se rezolve.

Inès s-a trezit mai târziu, auzind râsete și voci pe coridorul clădirii, zgomotul cheii în încuietoare și scârțâitul ușii deschise a apartamentului. Apoi s-a făcut liniște.

– Cine e acolo?

Vocea lui Antoine a străpuns întunericul, urmată de murmurele unei femei. Inès s-a străduit să se ridice. Capul îi bubuia. Pierduse șirul paharelor de coniac pe care le băuse de una singură, în salonul întunecat. Acum camera i s-a limpezit pe dinaintea ochilor și l-a văzut pe Antoine privind-o dușmănos din pragul ușii. În spatele lui se afla o femeie slabă ca un țâr, cu părul vopsit într-o nuanță de blond țipător, îmbrăcată într-o rochie de mătase și încălțată cu pantofi cu tocuri înalte. Femeia a rămas cu gura căscată la ea.

– Inès? s-a mirat Antoine, rupând tăcerea apăsătoare. Ce cauți aici?

– Îmi pare rău, i-a răspuns Inès. Nu știam unde să mă duc.

El a înjurat printre dinți și a rămas încă un minut cu privirea ațintită la ea.

– Așteaptă aici, s-a răstit într-un târziu, iar apoi a trântit ușa, trăgând-o pe blondă după el și lăsând-o singură pe Inès.

S-a întors după zece minute, singur și cu trăsăturile încleștate într-o grimasă furioasă.

– Cine era aia? l-a întrebat Inès cu glas firav.

Chipul lui s-a învinețit de enervare.

– Nu cred că vorbești serios! N-ai dreptul să mă întrebi. Ai pus capăt legăturii noastre cu două luni în urmă, Inès. Și iată-te stând aici, în apartamentul meu, iar acum îți mai și permiți să mă iei la întrebări? Cum ai intrat?

– Aveam cheia. Am... am crezut că, dacă vin aici, te găsesc singur.

– Ce, ai crezut că stau să plâng după tine? s-a mirat el, rânjind. Te-am uitat din clipa în care ai plecat, Inès. Ce cauți aici? Ce vrei?

Inès a deschis gura, pregătită să-și reverse supărarea, dar tot ce a reușit să scoată a fost un singur suspin epuizat.

– Am nevoie de tine, i-a șoptit ea, încercând – și nereușind – să se ridice în picioare. N-am vrut să... Adică, eu...

– Ești beată? a întrebat-o Antoine trăgându-se înapoi, dezgustat. Ce naiba ai?

– Soțul meu, a mormăit ea. L-am prins culcându-se cu nevasta șefului de cramă, care e însărcinată, dar se pare că nu e copilul soțului ei, ci că soțul meu a lăsat-o gravidă. Și cred că, de fapt, e îndrăgostit de ea, iar...

S-a poticnit, nemaifiind sigură ce anume voia să mai spună.

Antoine a rămas cu privirea ațintită la ea, dar Inès nu-și dădea seama dacă o privea cu repulsie sau cu milă.

– O, Doamne! Vino în pat, Inès. Ești într-un hal fără de hal. O să-mi spui totul mâine-dimineață.

– Dar mâine-dimineață n-o să mă mai iubească nimeni, a gemut Inès,

amestecând cuvintele.

Un căscat a înghițit tot ce mai voia să spună, iar Antoine a părut, dintr-odată, foarte obosit.

– Trebuie să dormi, i-a zis el, dar ea aluneca deja în uitare pe când a ridicat-o și a dus-o în dormitor.

Inès s-a trezit, în cele din urmă, iar lumina din jurul ei era prea puternică. Și-a mijit ochii, privind ceasul aflat într-un colț al camerei. Era deja ora prânzului! S-a ridicat brusc, dar mișcarea a făcut-o să amețească. Cum de dormise jumătate de zi? Michel trebuie să fi fost îngrijorat de moarte. Dar apoi, într-o clipă, și-a amintit totul – Céline, copilul, fuga ei la Reims în toiul nopții – și s-a scufundat înapoi între perne, îngrozită. Oare chiar intrase în apartamentul lui Antoine noaptea trecută, își turnase coniac pe gât până când nu mai văzuse nimic în fața ochilor și plânsese pe umărul lui Antoine după Michel? Capul îi zvâcnea, amintindu-i că răspunsul era „da“.

A auzit zgomotul unei chei în ușa de la intrare, iar apoi, pași în apartament. Ușa dormitorului s-a întredeschis și Antoine a apărut în prag. Era îmbrăcat într-un costum și arăta spilcuit, victorios, cu părul lui argintiu pieptănat pe spate și cu ochii strălucitori.

– O, s-a trezit, în sfârșit, a îngânat el.

A intrat în dormitor și a tras draperiile până la capăt, făcând să năvălească dintr-odată lumina puternică a soarelui. Inès și-a dus mâinile la ochi, dar Antoine a râs.

– Ai băut cam mult aseară, draga mea.

– Îmi pare rău, a gemut Inès, contrariată de veselia lui. Nu trebuia să te deranjez. Cred că ți-am distrus întâlnirea.

– Aș fi fost furios dacă nu m-ar împiedica două lucruri, i-a răspuns el, voios. Mai întâi, tânăra domnișoară cu care mă întâlnesc e o toantă, foarte ușor de dus de nas. Am reușit s-o conving că nu ești decât o curvă nazistă, venită să-mi aducă un mesaj de la ofițerul cu care se culcă.

Limbajul vulgar a făcut-o pe Inès să tresară.

– Antoine, eu...

El a ridicat o mână, oprind-o.

– În al doilea rând, ai fost foarte sinceră aseară în privința evenimentelor care s-au petrecut în ultima vreme la Maison Chauveau. Și, cum prietenii mei germani erau extrem de îngrijorați de lipsa unui anume Hauptmann Richter, am fost foarte fericit să le pot oferi în dimineața asta răspunsurile pe care le căutau.

– C-ce?

În cameră s-a așternut o tăcere adâncă.

– Vestea că un proprietar bine-cunoscut al unei case producătoare de șampanie e implicat în dispariția lui? a chicotit Antoine. Am crezut că o să-i explodeze capul lui Hauptmann Bouhler atunci când i-am dat vestea.

– O, Doamne! a icnit Inès. Antoine, ce ai făcut?

– Ce am făcut eu? a întrebat-o el aruncându-i un surâs amuzat. Nu mi-am făcut decât datoria. Tu poți să spui același lucru?

Gândurile lui Inès s-au târât înapoi spre întâmplările serii trecute, dar amintirile parcă îi erau înnămolite, acoperite de mazăgă, și nu putea să le scoată la lumină.

– Orice aș fi spus, n-am vorbit serios! Te rog, retrage-ți cuvintele. Trebuie să le spui germanilor că am greșit!

– O, dar știm amândoi că vorbeai serios.

Antoine a făcut câțiva pași în față și a întins o mână ca s-o mângâie pe obraz. Ea a sărit ca arsă și s-a tras înapoi.

– Nu fi atât de dramatică, Inès. Soțul tău și amanta lui vor primi ceea ce merită.

– O, Doamne, nu!

Inès a încercat să se ridice din pat, dar Antoine a împins-o la loc.

– Dragă Inès, ai băut prea mult aseară, a hârâit el. Rămâi, dormi până îți revii.

Inès a încercat să scape de el, dar Antoine a țintuit-o pe pat.

– Trebuie să plec, a scâncit ea. Trebuie să-i avertizez. Trebuie să...

– Numai după ce termin eu cu tine, i-a spus el. N-ai venit aici în căutare de consolare?

Deja își descheia pantalonii, ținând-o ferm cu o mână pe Inès, care se străduia să scape. A țipat, dar Antoine i-a acoperit gura, iar zâmbetul lui încrezut s-a transformat pe dată într-un rânjel.

– Gândește-te așa, Inès, i-a spus, urcându-se peste ea. Cu cât se termină mai repede, cu atât mai repede poți să fugi înapoi acasă, la Ville-Dommange.

Atunci când i-a ridicat fusta și a pătruns-o, ea și-a mușcat limba atât de tare, încât i-a dat sângele. Ce făcuse? Oare nemții luaseră cu asalt Maison Chauveau? Oare îi ridicau, în acel moment, pe Céline, pe Michel, pe Theo? Sau poate că îi executau pe loc?

În cele din urmă, după ce Antoine a terminat și a dat-o jos din pat, ea s-a îndreptat spre ușă clătinându-se și strângându-și în jurul trupului hainele rupte. După ce și-a pus pantofii și a alergat în stradă, suspinând, a înțeles, cu o siguranță îngrozitoare, că deja era prea târziu.

Capitolul 28

MARTIE 1943

CÉLINE

După ce Inès a dat peste ei în beci, Céline a încercat să fugă după ea, să-i ceară iertare, să-i explice. Dar Michel a tras-o înapoi, ținând-o ușor de brațe.

– Ce ai putea să-i spui? a întrebat-o el, cu o expresie jalnică.

– Dar, Michel, cum s-o las să plece fără să încerc s-o fac să înțeleagă că nu e o simplă aventură? Că eu te iubesc?

– Draga mea, asta n-ar face decât să înrăutățească lucrurile.

Așa că ea și-a ascuns fața la pieptul lui și a așteptat în întuneric, simțind cum copilul i se mișca în pântec, până când au auzit motorul mașinii pornind deasupra lor și huruind pe alee. Curând, zgomotul lui s-a pierdut în depărtare.

Inès plecase, și odată cu ea dispăruse orice șansă ca Céline să poată să repare răul pe care îl făcuse.

Au urcat înapoi la suprafață în tăcere, iar Michel a sărutat-o blând, la adăpostul întunericului, înainte de a se despărți.

– Totul va fi bine, a asigurat-o el.

Dar Céline înțelegea că el mințea, căci de unde ar fi putut să știe că totul avea să fie bine? Cum să vadă în viitor altceva decât osândă?

În patul ei, Theo dormea dus, fără să bănuiască defel că viețile lor se

schimbaseră pentru totdeauna. Era o chestiune de timp până ca el să afle adevărul.

Céline a încercat să doarmă, dar n-a putut. În schimb, a ascultat sforăitul lui Theo, întrebându-se dacă aceea era ultima noapte pe care o petrecea alături de soțul ei. Oare unde era Inès acum? Céline își imagina că, probabil, fugise la Reims, ca să caute mângâiere la Edith. Dar dacă fuga de la Ville-Dommange a lui Inès fusese alimentată mai mult de furie decât de suferință? Dacă făcea ceva necugetat? Céline a alungat acel gând și s-a muștrat. Cum putea să gândească astfel? Ea era cea care comisese păcatele de neiertat, și nu Inès. A închis ochii și și-a atins obrazul drept. Rana era uscată, crestată, iar marginile se cojeau, un memento de neșters a ceea ce se petrecuse în urmă cu numai câteva zile. Dar, atunci când se gândea la ororile petrecute în beci, Céline nu vedea în spatele pleoapelor numai chipul lui Richer, ci și pe cel al lui Inès. Da, Inès, care venise în ajutorul ei. Inès, care riscase totul ca să-i salveze viața, precum și viața copilului ei. Inès, pe care Céline o trădase cu atât sânge-rece. Cum putuse să-și justifice faptele față de ea însăși? Nici nu-și mai amintea, dar știa că era de neiertat.

De dimineață, chiar în clipa în care zorile începeau să se arate pe linia orizontului, s-a auzit o bătaie în ușa de la intrare. Céline s-a încordat din tot trupul. Veniseră totuși nemții? Theo a căscat și s-a întins, fără să-și dea seama de spaima ei.

– Cine ar putea să fie la ora asta? a întrebat el, dându-se jos din pat și îndreptându-se spre ușă fără să aștepte răspuns.

Céline a deschis gura, dar din ea n-a ieșit nici un sunet. S-a ridicat din pat, greoaie, cuprinzându-și pântecul cu brațele. Oare venise momentul? Și-a încălțat cizmele, și-a aruncat un pulover pe umeri și a încercat să se pregătească pentru ce era mai rău. Dar, după ce a ieșit din dormitor, n-a auzit decât vocea lui Michel, nefirească, încordată. Privirea lui s-a ațintit asupra ei de îndată ce a apărut în spatele lui Theo, aflat în pragul ușii.

– Bună dimineața, Céline, a salutat-o el dând din cap protocolar, de parcă n-o ținuse goală în brațe noaptea trecută, de parcă nu el crease viața din pântecul ei, de parcă n-o cunoștea precum oricare bărbat poate să cunoască oricare femeie. Tocmai îi spuneam lui Theo că Inès a plecat cu mașina.

Céline a înghițit în sec, dar n-a fost în stare să rostească nici o vorbă.

– Ai vreo idee de ce? l-a întrebat Theo.

Michel a șovăit.

– Nu.

– O să-și frângă gâtul mai devreme sau mai târziu, a mormăit Theo, iar Céline și Michel au schimbat priviri fulgerătoare, vinovate.

– Da, de asta mă tem și eu, a spus Michel. De aceea am de gând să mă duc la moșia lui monsieur Letellier și să încerc să împrumut mașina lui, ca să plec s-o caut.

– Trebuie să se fi dus la Reims, a fost de părere Theo, la prietena aia a ei. O s-o găsești la braserie, cu siguranță.

– Da, probabil, a fost de acord Michel, care a mai aruncat o privire în direcția lui Céline. În orice caz, voiam să știți unde plec.

– Noroc, i-a urat Theo, dar Céline încă nu putea să vorbească, din cauza nodului de vinovăție care i se pusese în gât.

Mai târziu, după ce Theo a coborât în beci ca să rearanjeze câteva dintre sticlele umplute de curând, Céline s-a vânturat din cameră în cameră, precum o stafie, așteptând vești de la Michel. La un moment dat, a simțit o durere ascuțită în pântec, iar apoi, deodată, lichidul i-a țâșnit dintre picioare, udându-i rochia și pantofii. S-a ținut de spatele unui scaun ca să nu cadă și s-a uitat, nevedindu-i să creadă, la băltoaca ce se forma pe podea. Era prea devreme, nu? Copilul trebuia să vină abia peste o lună și jumătate. Asta nu trebuia să se întâmple!

Dar se întâmpla. I se rupsesse apa și avea nevoie de ajutor. Ținându-și pântecul cu mâinile vârâte sub el, cu inima bubuindu-i în piept, s-a îndreptat, cât de repede a putut, spre intrarea în beci.

– Theo! a strigat ea prin ușa deschisă.

Dacă asta era pedeapsa lui Dumnezeu?

– Theo! a țipat ea.

Dacă pruncul era în pericol?

Nu s-a auzit nici un răspuns de la soțul ei, așa că Céline a apucat bine balustrada și a coborât, cu grijă, scara.

– Theo! Am nevoie de tine!

Dacă Theo își dădea seama, numai privind-o, că îl mințise în tot timpul ăsta?

– Theo! a țipat ea.

Deodată, el a apărut dintr-o pivniță, ștergându-și mâinile cu o fâșie de pânză.

– Céline! Ce e?

– Copilul! a reușit ea să spună. Se naște copilul.

– Acum? Dar e prea devreme!

Corpul lui Céline a fost scuturat de o contracție neașteptată, care a silit-o să se îndoiaie de durere.

– Te rog, Theo, ajută-mă.

Chipul lui era alb de spaimă pe când o ridica în brațe și pornea cu ea spre scări.

– Trebuie să mă duc după ajutor.

– Madame Foucault, de la podgoria din vale, e moașă, i-a spus ea.

– Dar n-avem mașină. Fir-ar să fie!

Iar asta se întâmpla tot din vina lui Céline. Dacă, din cauză că o alungase pe Inès, ei îi murea copilul?

– Nu poți să te duci pe jos ca s-o chemi?

– Nu pot să te las singură, i-a răspuns Theo, ducând-o spre casă.

– Trebuie, Theo. Avem nevoie de ajutor.

Céline nu era sigură, dar simțea că pruncul ei ar fi avut șanse mai mari dacă era de față o moașă.

Fără tragere de inimă, Theo a dat din cap în semn că era de acord cu rugămintea ei. Ajuns în casă, a așezat-o cu grijă pe pat, i-a adus încă o pătură și i-a pus la îndemână un pahar cu apă. Céline a încercat să se concentreze ca să poată inspira și expira adânc, în timp ce depășea o nouă contracție.

– Iau bicicleta lui Michel. Mă întorc cât pot de repede, Céline. Promit.

Ea i-a aruncat un surâs forțat, printre lacrimi. Totul mergea prost. Michel nu era acolo. Theo credea că el era tatăl copilului. Céline era un monstru, iar acela era începutul penitenței sale.

– Te iubesc, Céline, i-a spus Theo înainte să plece.

– Du-te, Theo, l-a îndemnat Céline, pentru că nu mai putea să mintă, nu acum.

Avea nevoie de tot ajutorul lui Dumnezeu.

Copilul s-a născut, mic și vânăt, la scurtă vreme după ora trei după-amiază, în timp ce Theo privea cum madame Foucault, o femeie bârfitoare, cu părul alb și cu o talie enormă, o asista pe Céline, care urla, îndemnând-o să răsuflă adânc și să împingă. Era un băiat, nu mai lung decât antebrațul lui Céline și care cântărea în jur de două kilograme, mai puțin decât un sac mic de zahăr. Dar madame Foucault i-a masat pieptul și i-a suflat în plămâni, și, după un înfricoșător minut de tăcere, sunetul slab, ca un mieunat, a făcut-o pe Céline să plângă de ușurare.

Soarele a coborât încet spre linia orizontului, Michel încă nu apăruse, iar pruncul tremura fără oprire, chiar și învelit în pături, chiar și ținut în brațe de Céline. Ea a auzit-o pe madame Foucault șoptindu-i lui Theo:

– Nu sunt sigură că va supraviețui.

Dar trebuia. Trebuia să trăiască, altfel nimic nu mai conta. De aceea, Céline l-a mângâiat pe capul mic, acoperit cu un puf negru, și pe obrăjorii încă albaștrui.

– Puiul meu, copilul meu, i-a șoptit ea din nou și din nou. Ești un luptător, ca și

tatăl tău. Te rog, dragul meu copil, luptă. Luptă pentru mine.

Până la sosirea soțului moașei, venit s-o ia acasă, se făcuse noapte, iar copilul a început, în sfârșit, să răsuflă normal. Ochii lui mici – senini și albaștri – s-au deschis și au privit-o cu uimire pe mamă, iar buzele au reușit, chiar, să prindă sânul lui Céline. Pruncul a mâncat o vreme, cu înghițituri lacome.

– Voi încerca să găsec un doctor, a promis madame Foucault. Să-l țineți la căldură. E semn bun că mănâncă.

– Cum voi putea să vă mulțumesc vreodată? a întrebat-o Céline, fără să-și ia ochii de la fiul ei nici o clipă.

Mai târziu a adormit, în timp ce Theo stătea de pază lângă copilul care răsufla culcat pe pieptul ei. După ce s-a trezit, Theo a sărutat-o cu tandrețe și a mângâiat capul copilului.

– E un miracol, a șoptit el. Să se nască atât de devreme și totuși să trăiască..., a murmurat, ștergându-și ochii. Un miracol.

Céline i-a cercetat fața, dar n-a văzut nici un semn de bănuială, așa că s-a relaxat oarecum.

– Un miracol, a repetat ea.

– Ce nume să-i dăm?

– Nu... nu știu încă.

Adevărul era că ea voia ca Michel să aibă un cuvânt de spus în acea privință.

Céline a adormit din nou, cu pruncul în brațe, iar în ușă s-a auzit deodată o bătaie puternică. Theo s-a încordat și s-a uitat la proaspăta mamă, îngrijorat.

– Cine ar putea să fie la ora asta?

Trezită din somn, ea n-a putut decât să clatine din cap. Gândurile îi vuiiau în minte. Cum să poată să protejeze copilul, dacă sosiseră nemții?

– Vin cu tine, a șoptit ea.

El a ajutat-o să coboare din pat și i-a întins copilul, apoi au traversat salonul. Theo a deschis ușa larg, iar în prag au văzut-o pe Inès, cu părul în dezordine și cu ochii înroșiți și scăpărători.

– O, slavă Domnului! Am venit să vă avertizez că..., a început ea să spună.

Însă privirea i s-a oprit dincolo de Theo, la Céline și la ghemotocul adormit din brațele ei. S-a oprit dintr-odată.

– Ai născut copilul?

– Ce e, Inès? a întrebat-o Theo. Ce s-a întâmplat? Ce ai venit să ne spui?

Dar Inès nu i-a răspuns. Încremenise locul, iar atunci când pruncul a mișcat ușor și și-a întors capul spre ea, Inès a icnit.

– Copilul îi seamănă perfect, a șoptit ea, iar ochii lui Céline s-au umplut de lacrimi, căci Inès avea dreptate.

Cum se făcea că Theo încă nu remarcase înclinarea nasului, ascuțimea bărbiei? Era copia fidelă a lui Michel.

– Inès, eu..., a spus Céline cu glas stins.

Dar Inès tremura acum, cu mâna la gură, și, înainte ca Céline să mai spună o vorbă, Inès s-a întors, a luat-o la goană și a traversat, împleticindu-se, grădina întunecată, în direcția casei ei goale. Michel nu se întorsese încă.

– Ce a fost asta? a întrebat-o Theo, pe Céline, închizând ușa.

– Poate că îți face griji fiindcă bebelușul a venit pe lume atât de devreme, i-a răspuns Céline, fără să-l privească în ochi.

– Da, a adevărit el, clătinând din cap. Inès se poartă foarte straniu în ultima vreme, nu ți se pare?

În ciuda epuizării, Céline nu putea să doarmă. Pe măsură ce treceau orele, îngrijorarea pe care o simțea din pricina absenței lui Michel se transforma în groază. Ceva rău se întâmplase, cu siguranță. Și în legătură cu ce, oare, încercase să-i avertizeze Inès? Céline simțea cum i se strângea stomacul de frică.

Înainte de miezul nopții, ea a auzit zgomotul făcut de o mașină care se apropia. A sărit din pat, cu copilul în brațe, și și-a lipit fața de fereastră. Afară a oprit o mașină necunoscută. În timp ce-și ținea răsuflarea, Céline l-a văzut pe Michel coborând de pe scaunul șoferului, iar apoi închizând portiera fără zgomot. Mașina era, probabil, cea pe care o împrumutase de la vecin. El s-a uitat la casa lui Céline, dar n-a părut s-o vadă la fereastră. S-a întors și s-a grăbit către casa lui, iar Céline a închis ochii și s-a tras în spate, mulțumindu-i lui Dumnezeu că Michel nu pățise nimic. Totuși, se întreba ce urma să se întâmple. Știa că Inès avea să-i spună despre copil.

Parcă simțindu-i neliniștea, fiul ei s-a mișcat și a început să se frământa. Ea l-a ajutat să găsească sfârșitul și s-a așezat oftând, în timp ce el sugea slab, odihnindu-și mânuțele de-o parte și de alta a sânelui ei.

– Dodo, l'enfant do, a cântat Céline, în șoaptă, cântecul de leagăn cu care obișnuia s-o adoarmă mama ei, cu douăzeci de ani în urmă. L'enfant dormira bien vite. Dodo, l'enfant do. L'enfant dormira bientôt.

După ce pruncul a terminat de mâncat și a adormit din nou, Céline a ațipit un pic pe canapeaua din salon, trezindu-se din când în când. A visat că tatăl și bunicii ei erau undeva în întuneric și plângeau, iar plânsetul lor semăna cu scâncetele slabe ale bebelușului: neajutorate, triste, înfometate. S-a trezit cu lacrimile curgându-i pe obraji și și-a dat seama că se auzea un ciocănit slab în ușă. Trecuse o oră de la întoarcerea lui Michel. Știa cu siguranță că el era.

Céline a deschis ușa, cu copilul în brațe. Michel părea epuizat, dar în clipa în care privirea i s-a oprit la fiul lui, ceva i s-a schimbat pe față. Acolo unde fusese îngrijorare, nu se mai vedea decât speranță.

– E frumos, a spus el cu glas scăzut, ridicându-și privirea la Céline. O, Doamne, tu te simți bine? Cred că ai fost foarte înspăimântată.

Ochii lui Céline s-au umplut de lacrimi.

– S-a născut prea devreme, Michel, dar e puternic. Cred că va supraviețui.

– Cu voia lui Dumnezeu, a șoptit Michel. Pot... pot să-l țin în brațe?

Céline s-a uitat peste umăr.

– Dacă se trezește Theo...

– Putem să mergem în beci? Te ajut eu să cobori scările.

Céline a șovăit, apoi a zâmbit cu jumătate de gură.

– Cred că nu e niciodată prea devreme să-i arătăm fiului nostru viitorul.

Dar de îndată ce cuvintele și-au luat zborul de pe buzele ei, ar fi vrut să și le ia înapoi. Nu cumva părușe lacomă? Nu cumva se arătase dornică să-și însușească ceva ce el nici măcar nu-i oferise? Își imaginase o viață care li se întindea înaintea, după război, una în care ea și Michel își întemeiau un cămin în acel loc, îl învățau pe fiul lor să facă șampanie, îmbătrâneau împreună, găseau fericirea. Dar dacă nu asta era și visul lui?

Însă apoi Michel a zâmbit.

– Într-o zi, va cunoaște beciul ca pe dosul mâinii lui.

A întins o mână și a atins degetele minuscule ale fiului său, iar Céline a simțit cum îi creștea inima în piept.

– Să mai iau o pătură pentru el.

Michel a ajutat-o să înfofolească bine copilul, ca să-l ferească de frig, iar apoi au închis ușa cu grijă în urma lor și și-au croit drum prin întunericul nopții. Michel a ghidat-o cu ajutorul luminii pe care o arunca lampa lui, iar apoi a sprijinit-o în timp ce coborau pe scara beciului, încet și cu grijă.

În pivnița care ascundea încăperea secretă, au găsit păturile așa cum le lăsaseră în noaptea de dinainte, atunci când Inès dăduse peste ei, iar lumea li se zguduise din temelii. Oare nu trecuse decât o zi? În timp ce Michel o ajuta să se lase pe culcușul moale, Céline a încercat să se prefacă, în gând, că totul nu fusese decât un vis urât, că Inès nu știa adevărul, că pericolul nu se rotea în jurul lor precum un ciclon.

Michel a cerut să țină copilul, iar Céline i-a pus cu grijă în brațe ghemotocul adormit. L-a privit cum mângâia obrazul fiului său cu atâta tandrețe, încât a cuprins-o fericirea și s-a simțit încurajată, iar în minte s-a văzut pe ea, împreună cu Michel și cu fiul lor, plutind departe, pe aripile acelei fericiri.

Dar apoi și-a amintit de Inès, de sălbăticia din ochii ei, de durerea pe care Céline i-o produsese, iar visul fericit i s-a destrămat.

– Michel, sunt îngrijorată, a mărturisit ea. Mai devreme, atunci când s-a întors, Inès a părut că avea să ne spună ceva important, dar după ce a văzut copilul...

Michel a dat din cap, neluându-și ochii de la prunc. A atins din nou obrăjorul fiului său.

– Și eu eram îngrijorat, dar am vorbit cu ea. Totul e în regulă. A fost supărată din cauza celor petrecute ieri, ceea ce e de înțeles. Acum se odihnește.

– Dar venise să ne avertizeze în legătură cu ceva, a stăruit Céline, neputând să scape de senzația de neliniște. Dacă ne paște vreun pericol, Michel? Dacă ea i-a povestit cuiva despre ceea ce i-am făcut lui Richter?

– N-ar face așa ceva, a zis el cu convingere. Nu uita, și ea a fost amestecată. Și nu s-ar coborî la o asemenea faptă. Nu ne-ar trăda.

Céline a lăsat capul în jos, conștientă de propria trădare.

– Știu.

– În plus, cui ar fi putut să-i spună, în afară de Edith? Iar în Edith putem să avem încredere.

Acel ultim argument a avut darul s-o mai liniștească pe Céline.

– Cred că ai dreptate.

Céline încă avea bănuieli, dar s-a sprijinit de Michel, iar el i-a pus în brațe copilul, ai cărui ochi albaștri se deschiseseră. A clipit privind-o pe Céline și a gângurit. Gândurile ei cu privire la Inès au dispărut pe dată, pentru că tot ceea ce conta se afla acolo, în locul acela, în momentul acela.

– Ce nume să-i dăm? l-a întrebat Céline pe Michel.

– Theo ce zice?

– Nu e copilul lui Theo. Pentru că Michel n-a zis nimic, Céline a adăugat: Mă

gândeam la David.

– Cel care i s-a opus lui Goliat și a supraviețuit, i-a șoptit Michel. Céline, e minunat. David, fiul nostru, David.

– Fiul nostru, David, a repetat Céline.

Și, în cele din urmă, după ce copilașul lor a adormit din nou, Céline a ațipit și ea, doborâtă de epuizare. Știa că atâta vreme cât îl avea pe Michel alături, era în siguranță.

Céline s-a trezit mai târziu, auzind zgomotul unor uși deschise cu forța, duduțul unor pași grei pe scările de piatră, zvonul unor strigăte îndepărtate, venind de deasupra lor.

– Michel! a țipat ea, ridicându-se cu greu în picioare și strângându-l la piept pe David. Trezește-te!

Michel, ațipit lângă ea, s-a trezit brusc, cu chipul străbătut de o fulgerare de panică. S-a ridicat și s-a pus în fața lui Céline, împingând-o către fundul pivniței, ca și cum ar fi putut s-o ascundă cu trupul lui de ceea ce se apropia.

– Ce e? Ce se întâmplă?

– Nu știu!

Trezit dintr-odată de mișcările grăbite ale părinților lui, sau poate de teama lor, David s-a zbătut și a început să plângă. Céline i-a dat, grăbită, un sân, dar pruncul nu reușea să-l prindă, iar scâncetele deveneau tot mai stridente.

– Trebuie să tacă, a spus Michel, disperat. O să-l audă. O să ne găsească!

– Știu, i-a răspuns Céline, care plângea, cu lacrimile căzându-i pe fețișoara lui David. Taci, copilul meu dulce, murmura ea, dar glasul îi tremura, iar asta îl făcea pe David să plângă și mai tare.

Se auzeau tot mai aproape strigăte în germană, pași grei care se apropiau, strigăte. Cel al lui Inès tot repeta numele lui Céline. Ea s-a lipit de Michel, cu copilul hohotind între ei, iar el a ținut-o strâns și i-a șoptit la ureche:

– Te voi iubi în veci. Să nu uiți asta. Nu regret nimic din toate cele întâmplate.

Iar apoi nemții au ajuns la intrarea în pivniță, patru bărbați cu armele în mâini, îndreptate spre Céline, spre Michel și spre prunc.

– Runter, runter¹⁰! a hămăit unul dintre ei în germană. Bas, bas! Jos, la pământ!

– Vă rog, nu răniți copilul! a țipat Céline, dar ei au ignorat-o, s-au repezit și i l-au smuls din brațe pe David, care țipa.

Unul dintre ei a dispărut cu copilul, iar un altul a împins-o pe Céline, a doborât-o la pământ și i-a împlântat genunchiul în spate, pe când ea țipa și plângea.

– Halt die Klappe! i-a strigat, în germană, un soldat. Taci!

Dar Céline nu putea să se oprească, fiindcă nu-l mai vedea pe David, iar plânsetele lui se pierdeau în depărtare. Tot ceea ce conta pentru ea era să-l apere, iar dacă nu putea s-o facă, asta însemna că viața ei eșuase și că nu mai avea nici un rost. Michel era jos, lângă ea, atacatorii lovindu-l cu capul de pământ până când încetase să mai strige.

– Michel! a țipat Céline, iar el și-a întors capul cu ochi încețoșați, care priveau buimac, dar cel puțin era în viață.

– Suntem aici ca să-l arestăm pe Michel Chauveau pentru uciderea lui Hauptmann Karl Richter, a lătrat unul dintre oameni, ridicând-o pe Céline în picioare și îmbrâncind-o spre coridor.

Céline a privit în jur, înnebunită, după fiul ei. Unul dintre soldați îl ducea la subsuoară, ca pe o franzelă, dar David era viu, iar piciorușele i se bălăbăneau, libere, ieșite din păturică, în timp ce țipa.

Céline s-a înecat în hohote.

– Vă rog, vă rog, orice s-ar întâmpla, nu-i faceți rău copilului!

– Taci din gură, evreico! Nu cumva ai fost și tu amestecată?

Iar apoi, în tot haosul acela, Inès a apărut deodată, cu fața roșie și aruncând priviri sălbatice în jur. A luat copilul din brațele germanului, care părea gata să

protesteze, dar Inès a început să țipe din nou, scoțând un sunet inuman, aproape animalic, grav și intens, iar soldatul s-a tras în spate, ridicându-și brațele și ferindu-se de ea.

– Nu, nu, e o greșală! s-a auzit, de lângă Céline, vocea lui Michel, răgușită și înfundată. Céline n-a avut nimic de-a face cu Richter. Eu am făcut-o, numai eu.

– Nu, a gemut Céline. Nu, nu, nu!

– Genug¹¹! a strigat unul dintre nemți, cel cu mustață. Destul cu minciuna! Cum de ai crezut că vei scăpa?

– Nu, nu ei au făcut-o! a hohotit Inès. Eu am făcut-o. E vina mea. Eu l-am omorât! Eu l-am omorât pe Richter!

Céline a privit, uluită, către acel ciclon straniu de păr răvășit și de lacrimi. În brațele lui Inès, David continua să plângă, iar Céline s-a întins spre el, din instinct, ceea ce i-a adus o lovitură peste față, cu patul unui pistol. Lumea a început să plutească în jurul ei, iar urletele lui David s-au stins, înghițite de țipătul ascuțit al lui Inès.

– Destul! a zbierat neamțul cu mustață. Tu ești Inès Chauveau? Știm că nici măcar nu te aflai aici atunci când a fost ucis Hauptmann Richter. De ce ai spune o asemenea minciună?

– Dar eu...

– Ieși de aici! a tunat el. Antoine Picard s-a pus chezaș pentru tine. Erai cu el. Iar acum pleacă, până ce nu te arestăm și pe tine!

Pe Céline a sufocat-o un hohot isteric, iar gândurile îi roiau în minte. Cine era acel Picard care o proteja pe Inès? Și de ce încerca ea să-și asume vina? Abia atunci și-a dat seama, cu o senzație de certitudine tulbure, că arestarea aceea se petrecea din cauza a ceva pus în mișcare de Inès în urma fugii ei la Reims cu o noapte în urmă, și că acel ceva era irevocabil.

– Îmi pare foarte, foarte rău! a hohotit Inès, trăgându-se înapoi și privind-o pe Céline. N-am vrut să...

Ofițerul neamț cu mustață a întrerupt-o.

– Destul! Dă-i copilul înapoi și pleacă. Acum, înainte să mă răzgândesc și să te arestez și pe tine!

– Nu! s-a tânguit Céline, întinzându-se din nou după David și primind o altă lovitură peste față.

Pivnița i s-a rotit pe dinaintea ochilor, dar a clipit de câteva ori și a încercat să nu-și piardă cunoștința.

– De ce ați dori să luați un copil inocent? l-a întrebat, stăruitor, Inès pe ofițer, privindu-l fix, cu o expresie sălbatică.

El i-a răspuns, rânjind:

– Dar tu de ce l-ai dori? Doar e evreu, nu-i așa?

– Nu și după definițiile voastre naziste, iar vouă, naziștilor, tare mult vă mai place să jucați după reguli, nu-i așa? a ripostat Inès, fulgerându-l cu privirea. N-are decât un singur bunic evreu și, oricum, s-a născut aici, în Franța. Pe lângă asta, vrei să ai pe conștiință moartea unui copilaș nevinovat? Ce fel de monstru ești?

Neamțul a privit-o țintă, apoi a mormăit și i-a făcut, nepăsător, semn cu mâna.

– Ce-mi pasă mie? Dacă vrei un bastard corcit, ia-l. Iar acum, pleacă! Oricum, nu ești decât o curvă de rând.

Inès a tresărit și s-a întors spre Céline.

– Îmi pare foarte rău, Céline. N-am vrut niciodată să...

– Apără-l pe David, i-a cerut ea.

Soldatul care o ținea a împuns-o cu arma în șira spinării, provocându-i o durere care i-a traversat tot trupul. S-a cutremurat din cap până-n picioare, dar a reușit să adauge:

– Apără-l, Inès. Te implor.

– Dar...

– Pleacă, Inès, înainte să se răzgândească. Te rog!

Inès a mai șovăit doar o clipă, iar apoi s-a întors și a luat-o la goană, strângând copilul în brațe. Céline i-a urmărit din priviri până când au dispărut, până când plânsetele lui David s-au pierdut în pereții de calcar, ca și cum el n-ar fi existat niciodată, ca și cum ar fi fost doar un vis. Iar, în tăcerea pe care a lăsat-o în urmă, Céline a înțeles că n-avea să-l mai vadă niciodată. Și a mai înțeles, cu aceeași siguranță, că propriile-i păcate îi aduseseră pe ei toți până la acel moment, unul cumva inevitabil din clipa în care ea îl sărutase pe Michel, în care își alungase îndoielile și-și îngăduise să se îndrăgostească de un bărbat care nu era sortit să fie al ei.

În timp ce naziștii o duceau spre ieșirea din beci, în sus pe scări și apoi către suprafață, forțându-l pe Michel să înainteze în spatele ei, l-a zărit pentru câteva secunde pe Theo, aflat în pragul ușii lor, cu ochii holbați la ea în lumina crudă a dimineții și cu trăsăturile împietrite de furie. Nu s-a mișcat din loc, n-a încercat s-o ajute, iar ea a înțeles că știa.

Inès și David dispăruseră; Céline nu mai putea decât să se roage ca Inès să înțeleagă, să știe că prețul trădării ei era să fie, de acum înainte, răspunzătoare pentru supraviețuirea lui David. Naziștii au obligat-o să urce într-o mașină, iar pe Michel, într-alta, și atunci Céline a privit pentru o ultimă oară dealurile acoperite de podgorii, tărâmul care îi adăpostise toate visurile.

Capitolul 29

IUNIE 2019

LIV

Până când șoferul le-a lăsat în fața hotelului, bunica Edith n-a mai scos nici o vorbă, iar apoi ea și Liv au urcat în apartament. Odată ajunsă acolo, bunica s-a cufundat în canapeaua cu ciucuri roșii.

– Ei bine, a zis ea în cele din urmă, văd că te-ai împăcat cu Julien.

– Hmm, da, a recunoscut Liv, așezându-se lângă ea, nesigură. Vrei să vorbim despre ceva?

– Ce vrei să spui?

– Acolo, la Maison Chauveau, părai foarte emoționată.

– Ce o fi în neregulă cu voi, tinerii de astăzi, de simțiți mereu nevoia să descrieți lucrurile care sunt evidente pentru toți? a oftat ea. Aș putea să-ți pun aceeași întrebare. Acum stai îmbufnată, iar peste o clipă mai ai puțin și faci amor cu tânărul Julien. Ar trebui cumva să-mi fac griji în privința ta?

Liv a simțit că i se aprindeau obrazii.

– Nu.

– Prin urmare, totul va fi bine? a întrebat-o bunica Edith, iar acum tonul ei căpătase inflexiuni mai blânde. Pentru că de data asta nu voi mai fi lângă tine ca să adun cioburile, îți dai seama.

– Asta spui tu că ai făcut atunci când ai apărut la ușa mea, la New York, și m-ai obligat să te însoțesc într-o excursie smintită în Franța?

Bunica Edith a ridicat din umeri.

– E atât de rău să-mi fac griji pentru tine? Te iubesc, Olivia, și vreau să te știu puternică și fericită. Vreau să fiu sigură că Eric nu ți-a frânt spiritul.

– Încerci cumva să schimbi subiectul, ca să nu te întreb nimic despre Maison Chauveau?

– Poate că da. Însă asta nu înseamnă că nu aștept un răspuns.

Liv a rămas cu privirea ațintită la bunica ei, apoi și-a coborât-o în poală.

– Uite, cred că aveam nevoie să mă îndepărtez de Eric, să plec departe ca să-mi dau seama că nu-mi e dor de el câtuși de puțin. De mine cea adevărată îmi e dor. Cândva, de-a lungul drumului, m-am lăsat pur și simplu anulată ca individualitate, și nu vreau să mi se mai întâmple așa ceva. Nu știu ce îmi va aduce viața de acum încolo. Dar îmi place să cred că mă îndrept în direcția cea bună. Liv a zâmbit, amintindu-și de sfatul lui Julien. Să zicem că aștept să văd încotro mă poartă valul, a încheiat ea.

– Dar să nu te ia valul cu totul.

Bunica Edith s-a aplecat înainte și i-a luat lui Liv mâinile într-ale ei, strângându-le cu o ferocitate surprinzătoare.

– În viață, draga mea, trebuie să alergi după lucrurile pe care le vrei neapărat. Nu poți să rescrii trecutul, dar poți să alegi să trăiești din toată inima aici și acum.

– Bunico...

– Nu, lasă-mă să-ți spun ce am de spus. Te rog. Am învățat prea târziu că în viață tot ce contează e să le arăți celorlalți bunătate și înțelegere. E simplu. Dar mai întâi trebuie să-ți arăți ție însăși bunătate și înțelegere. Găsește-ți propriul drum. Găsește-ți fericirea. Trebuie, draga mea. Trebuie, căci altfel vei sfârși singură, bătrână și plină de regrete.

– Bunico, de ce îmi spui asta? a întrebat-o Liv, ridicând vocea de frustrare. Îți

mulțumesc pentru cuvintele înțelepte, dar de ce m-ai adus aici? Ce vrei să-mi spui cu adevărat? Sau nu cumva totul e un vicleșug nebunesc, care să mă convingă să mă mărit cu nepotul vădov al vechiului tău prieten? Pentru că există o sută de alte feluri în care ai fi putut s-o faci. Adică, serios vorbind, ai fi putut să-mi dai adresa lui de e-mail și să-mi zici: „Ascultă, Liv, tipul arată bine, e singur și locuiește în Champagne“. Aș fi mușcat momeala, cel mai probabil. Îmi plac bărbații bine. Și șampania.

În cele din urmă, bunica Edith a schițat un zâmbet.

– Recunosc că am sperat ca tu și Julien să vă apropiați. Dar nu, nu ăsta e motivul pentru care te-am adus aici. Și nici nu mă așteptam să săriți unul pe celălalt în public. Asta numiți voi, tinerii, dragoste?

Liv a simțit că roșea puternic.

– Încerci să mă faci să-mi fie rușine?

– Poate, un pic.

Bătrâna doamnă a zâmbit din nou malițios, dar zâmbetul i-a fost șters pe loc de o undă de tristețe.

– Dar chiar și așa, văzându-te cu el acolo, la Maison Chauveau... Uneori mă gândesc că Dumnezeu lucrează pe căi misterioase și greu de înțeles, a spus ea.

– Ceea ce s-a întâmplat acolo a avut vreo legătură cu bunicul lui Julien?

– Nu chiar.

– Atunci? De ce ți-e teamă să-mi spui?

Bunica Edith și-a privit mâinile, contorsionate de vârstă, umflate de artrită. Liv s-a întrebat dacă nu cumva acum, în gând, ea ștergea anii care trecuseră și se întorcea la acel timp în care soțul ei, Edouard, era încă în viață.

– Nu-mi e teamă, Olivia. Doar că e foarte dificil să revii în trecut după ce ai încercat din răputeri să uiți totul.

– Ce s-a întâmplat, bunico Edith?

– Lucruri frumoase, i-a răspuns ea cu glas scăzut. Și lucruri îngrozitoare. Iubirea dintre doi oameni care își urmau imboldul inimii și trădarea cuiva căruia nu-i păsa decât de sine. Și un bebeluș. Un copil frumos, care s-a născut chiar acolo, la Maison Chauveau, și care a schimbat totul. Astea sunt lucrurile pentru care te-am adus aici, ca să ți le povestesc, draga mea Olivia, dar acum adevărul mi se pare mai greu de spus decât mă așteptam.

– Spune-mi. Te rog. Orice ar fi, sunt pregătită să aflu.

– Chiar așa să fie? a întrebat-o bunica Edith, clătinând din cap. Nu, sigur că nu e. Cu toate astea, am făcut ceea ce trebuia ducându-te azi la Maison Chauveau, chiar dacă mi-a fost greu. Ar fi trebuit s-o fac cu mult timp în urmă. Ar fi trebuit să-l aduc aici și pe tatăl tău, Olivia, dar n-am fost destul de puternică.

– De ce? Ce legătură are Maison Chauveau cu noi?

A durat un minut până ce bunica Edith a răspuns:

– Draga mea, tatăl tău a fost bebelușul născut acolo, adus pe lume de doi oameni care se iubeau foarte mult. Vezi tu, tatăl lui – adevăratul tău bunic, un bărbat pe nume Michel Chauveau – era proprietarul moșiei Maison Chauveau.

– Stai, ce vrei să spui? Adică bunicul meu n-a fost Edouard Thierry?

Gândurile îi goneau prin minte lui Liv, în timp ce își privea, derutată, bunica.

– Ai avut o aventură cu Michel Chauveau?

– Nu, draga mea, i-a răspuns bătrâna doamnă răsuflând adânc. Vezi tu, eu n-am fost mama biologică a tatălui tău. Dar l-am iubit la fel de mult cum își iubește orice mamă copilul, iar pe tine te-am iubit așa cum orice bunică își iubește nepoata. Dar am știut mereu că asta nu era de ajuns. O astfel de iubire nu poate să înlocuiască niciodată ceea ce vi s-a luat.

– Nu... nu înțeleg. Ce încerci să-mi spui?

Bunica Edith s-a ridicat și și-a pus o mână pe umărul lui Liv. Tremura.

– Încerc să-ți spun că te iubesc, Olivia, și că-mi pare rău că am făcut alegeri greșite. De când s-a născut tatăl tău, am încercat mereu să fac totul cât am putut

de bine. Dar n-a fost niciodată de ajuns.

Iar apoi, înainte ca Liv să apuce s-o mai întrebe ceva, bunica Edith s-a îndepărtat. A intrat în camera ei, încuietura uşii a ţăcănit, iar Liv a rămas cu privirea aţintită la uşa încuiată, uluită şi nedumerită, în vreme ce suspinele înfundate ale bunicii răzbăteau pe sub uşa aceea.

Capitolul 30

MARTIE 1943

INÈS

Michel a fost executat la sediul Gestapoului de pe Rue Jeanne d'Arc din Reims, la depărtare de câteva străzi de Brasserie Moulin, în aceeași zi în care fusese arestat. Theo, furios că fusese înșelat, se dusese cu bicicleta în oraș, plănuiind să-l denunțe, dar, i-a spus el mai târziu lui Inès, se răzgândise pe drum. Indiferent de ceea ce făcuseră Céline și Michel, Theo știa că n-avea dreptul să ia viața altui om în mâinile lui.

Ajunsese acolo la timp ca să-i vadă pe soldați târându-l pe Michel afară din clădire, învinețit și însângerat deja. L-au proptit de un zid și, înainte să se clatine și să cadă, patru nemți au tras spre el în același moment.

Theo i-a povestit toate astea lui Inès după ce-și împachetase lucrurile și o rugase, foarte bățos, să-l ducă până la Reims cu mașina.

– Unde pleci? l-a întrebat ea, printre lacrimi.

Micuțul David trăgea de pieptul rochiei ei cu mâinile lui minuscule și reci, căutându-i sânul, dar ea nu putea să-i ofere nimic. Cum avea să reușească să-l țină în viață?

– Mă duc spre sud, i-a răspuns Theo. În Burgundia sunt crame care ar avea nevoie de cineva cu experiența mea.

– Când te întorci? l-a întrebat Inès.

– Niciodată. Theo a șovăit o clipă, iar apoi a făcut un semn spre David. După ce mă conduci la gară, du-te să vorbești cu madame Foucault. Ea va ști ce să-i dai de mâncare copilului.

Inès a dat din cap în semn de încuviințare și a mai înfășurat o pătură în jurul copilului, ca să-l apere de frig. Theo l-a ținut în brațe cât timp au mers, în tăcere, spre Reims, iar ochii lui Inès se încețoșau de lacrimi de fiecare dată când își imagina trupul lipsit de viață al lui Michel căzând pe pământul rece. Ce făcuse?

– Ce îi vor face lui Céline? l-a întrebat ea pe Theo, în timp ce cotea pe străzile înguste din Reims.

– Nu știu. Theo a tăcut vreme de un minut încheiat, privind pe fereastra mașinii. Probabil că o vor trimite în est, a spus el în cele din urmă. Nu le place să execute femei în piețele publice decât dacă vinovăția lor sare în ochi.

– Și ce se va întâmpla cu Maison Chauveau?

– Cred că de-acum îți aparține, i-a răspuns Theo ridicând din umeri. Dar dacă aș fi în locul tău, aș pleca departe, foarte departe. Nu că ai putea să fugi de adevăr.

Inès i-a aruncat o privire și i-a citit furia care îi ardea în ochi. Oricât de turbat era pentru ceea ce făcuseră Michel și Céline, era furios și pe ea. Știa ce făcuse, sau măcar ghicise unele lucruri.

– Îmi pare atât de rău, i-a șoptit ea. N-am vrut să se întâmple toate astea.

Singura lui replică a fost un mârâit și, după ce au ajuns la gară, l-a așezat cu grijă pe David pe scaunul din față, a închis portiera și a plecat fără să se mai uite înapoi, cu umerii căzuți, cu rucsacul atârnat în spate.

Inès l-a privit îndepărtându-se și a rămas acolo mult timp după ce el dispăruse, până când un ofițer german s-a aplecat și a ciocănit în geamul mașinii.

– Înaintați, madame, i-a zis el cu o voce gravă și cu un accent puternic, care dădeau cuvintelor lui o sonoritate funebră.

Inès a demarat, și-a șters lacrimile și a pus o mână pe copilul adormit. Avea să se ducă la madame Foucault. Avea să-și concentreze toată forța ca să-l apere pe David. Cu Michel mort și cu Céline dispărută, David nu mai avea pe nimeni în

afară de ea.

Madame Foucault a ajutat-o pe Inès să procure o cantitate mică de lapte praf, sugerându-i că trebuia să înregistreze nașterea lui David ca să primească cupoanele de rație care i se cuveneau. Dar pe Inès o îngrozea posibilitatea ca autoritățile să aibă numele părinților lui David înscrise în vreo evidență, astfel ca într-o bună zi copilul să poată să fie luat de la ea. Așa că s-a hotărât să treacă, într-o după-amiază, pe la apartamentul lui Antoine. Lăsându-l pe David adormit în mașină, i-a apărut lui Antoine în prag și a refuzat să se urnească din loc. L-a amenințat că, dacă nu-i aranja să primească hrană pentru copil în mod regulat, avea să inventeze o poveste pe care s-o spună comandamentului nazist, cum că el, Antoine, activase ca spion în Mișcarea de Rezistență.

Antoine încercase să râdă de amenințările ei, dar ceva din expresia de pe chipul lui Inès îl oprise, iar în cele din urmă căzuse de acord.

– Dar îmi rămâi datoare, i-a spus el cu un aer lugubru, în timp ce Inès o lua deja din loc.

– O, să n-ai nici o îndoială, l-a asigurat ea întorcându-se spre el, cu furia dându-i arsuri în stomac. Vei primi tot ce meriți. Nu-mi voi găsi odihna până atunci.

El a dat din cap, luând în mod vădit cuvintele ei ca pe o promisiune și nu ca pe o amenințare. După ce ușa s-a închis în urma lui, Inès a scuipat pe scara din dreptul intrării. Oricât de multă răspundere ar fi avut, oricât de multă vinovăție trebuia să poarte pe umeri, cel puțin trădarea ei fusese accidentală, limba fiindu-i dezlegată de alcool și de durere. Antoine, pe de altă parte, aproape că îl ucisese pe Michel cu propriile mâini. Inès îl ura aproape la fel de mult cât se ura pe ea însăși.

Apoi a mers la Brasserie Moulin și a intrat în local cu copilul în brațe. Edith era în spatele barului și, văzând-o pe Inès, a făcut ochii mari. I-a arătat, cu un gest, scările din spate, iar Inès a traversat restaurantul în grabă, evitând privirile curioase ale nemților.

– O, Doamne, Inès, am auzit ce s-a întâmplat cu Michel, i-a spus Edith atunci când au rămas singure în apartament.

Edith și-a îmbrățișat prietena, a mângâiat fruntea copilului și a zis:

– Îmi pare foarte rău. Tu ești bine? Țsta e copilul lui Céline?

– Da, el e David, a spus Inès, iar atunci când Edith a întins din nou mâna ca să mângâie brațul copilului, ea a răsuflat adânc, încheind: Și, după cât se pare, e fiul lui Michel.

Brusc, Edith și-a ridicat capul.

– Ce?!

– Of, Edith, ce am făcut?

Printre hohote de plâns, Inès i-a spus prietenei sale întreaga poveste și, în timp ce o făcea, simțea cum Edith se retrăgea, se depărta de ea. Nu putea să-și învinuiască prietena, dar repulsia fizică a lui Edith față de păcatele ei nu făcea decât să-i sporească rușinea.

– Nu știu ce să fac acum, a încheiat Inès.

David s-a mișcat și a început să plângă, iar Inès a scos biberonul pe care îl pregătise cu ultimele lingurițe de lapte praf rămas de la madame Foucault.

Edith i l-a luat cu grijă pe David din brațe, apoi a luat și biberonul și i l-a oferit cu atâta gingășie, încât Inès a simțit cum i se strângea inima. David și-a ridicat ochii mari spre Edith în timp ce înghițea, lacom, lichidul cremos, iar ea gângurea la el, cu lacrimi în ochi.

– Nu contează ce ai făcut, i-a spus ea lui Inès. Tot ce contează acum e să aperi copilul ăsta.

– Sigur că ceea ce am făcut contează, Edith. Te rog, nu mai spune platitudini.

– Fie, cum vrei tu, a fost de acord Edith în timp ce legăna ușurel copilul, dar tonul îi era ferm și sever. Michel a fost un om bun. A făcut mai mult pentru cauza noastră decât vei înțelege tu vreodată. Ți-a fost un soț bun? Poate că nu, dar oare tu i-ai fost o soție bună?

– Nu, a șoptit Inès. Știu că n-am fost.

– Iar Céline va muri, îți dai seama, a spus Edith pe un ton ceva mai blând.

Inès și-a ridicat privirea, iar durerea i-a străpuns inima.

– Ce? Nu, cred că o vor trimite spre est, într-un lagăr de muncă.

Dar știa și ea că se mințea sperând ca lagărele de muncă să fie altceva decât locurile descrise de Samuel Cohn, acelea în care cei mai mulți dintre oameni dispăreau încă de la sosire.

– Cel mai probabil nu va supraviețui, a spus Edith cu lacrimile lucindu-i în ochi.

Inès și-a înghițit nodul din gât, iar privirea i-a coborât la mâinile ei, ca și cum acestea ar fi putut să fie pătate de sânge, ca o dovadă vizibilă a vinovăției ce avea s-o împovăreze de atunci înainte. Dar mâinile îi erau albe, neîntinate, iar liniile vieții din palmele ei se pierdeau, inexplicabil, în infinit.

– Există totuși o șansă, a spus Inès.

– Da, există o șansă, a recunoscut Edith. Dar până una-alta, trebuie să aperi copilul ăsta cu prețul vieții tale.

– Da, desigur.

Privind-o pe Edith mângâind copilul, cântându-i blând și legănându-l încetișor, până când pleoapele lui mici au început să obosească, Inès a avut o revelație subită.

– Pot să te întreb ceva?

Edith și-a ridicat privirea de la chipul lui David, iar surâsul liniștit i-a dispărut.

– Spune.

– De ce n-ați făcut un copil, tu și Edouard?

Edith a scos un oftat.

– Am încercat înainte de război. Apoi ne-am oprit, pentru că ni s-a părut prea periculos să aducem un copil într-o lume ca asta. Dar, după o vreme, ne-am dat seama că viața e prea scurtă.

Edith și-a întors privirea la David, mângâindu-i obrazul în timp ce el dormea, iar

atunci când a vorbit din nou, a rostit cuvintele atât de încet, încât Inès a trebuit să-și ciulească urechile ca să le audă.

– Așa că am încercat din nou, în urmă cu mai bine de un an. Dar se pare că Dumnezeu nu vrea ca noi să fim părinți.

– Sau poate că sunteți sortiți să creșteți acest copil, a spus Inès, iar Edith și-a ridicat, brusc, capul.

– Ce spui?!

– Gândește-te, Edith. Ce pot să-i ofer eu lui David? Sunt egoistă, necugetată. Din vina mea nu-i are alături pe părinții lui. Tu te-ai născut ca să fii mamă. Eu m-am născut ca să fiu singură. Nu aduc noroc nimănui.

– Nu-i adevărat.

– Nu?

Inès vedea răspunsul scris în ochii lui Edith, iar atunci când prietena ei s-a întors cu spatele, ea a simțit că îi ardeau obrazii de rușine.

– Aș putea să preiau activitățile tale în Mișcarea de Rezistență, a spus Inès. Tu ai fi în siguranță. L-ai putea crește pe David în siguranță.

Edith a privit-o cu ochi mari.

– Nu poți să vorbești serios, Inès. Chiar crezi că, după tot ce s-a întâmplat, ar mai avea cineva încredere în tine?

– Dar...

Inès a început să plângă. În loc să vină mai aproape de ea, Edith s-a dat înapoi, încă strângându-l, în brațe pe David.

– Inès, eu te iubesc, dar nu poți să bați din palme și să anulezi ca prin farmec tot răul pe care l-ai făcut.

– Știu. Știu! De asta trebuie să fac ceva. Orice! Trebuie să-mi găsesc izbăvirea.

Așa trebuia să fie. Inès o știa fără nici o urmă de îndoială. Dacă lăsa copilul în

grija lui Edith și dispărea, pur și simplu, prietena ei n-avea să aibă de ales, devenind mama copilului până la întoarcerea lui Céline. Iar David avea să primească, din partea unei femei cu suflet bun și demne de el, iubirea pe care o merita.

– Îmi pare rău, Edith. Poți, te rog, să ai grijă o vreme de David? Mă... mă duc la Ville-Dommange ca să-mi fac bagajele și mă întorc diseară. După aceea nu va mai trebui să-ți faci griji din cauza mea.

– Indiferent de ce ai făcut, indiferent de ce s-a întâmplat, Inès, mereu îmi voi face griji pentru tine. Vei fi mereu prietena mea. Te voi iubi toată viața ca pe o soră.

Inès a schițat un zâmbet trist.

– Știm amândouă că nu merit.

L-a sărutat pe David pe creștet, adulmecând mirosul lui de lapte, iar apoi s-a îndreptat spre ușă.

După ce a oprit mașina la capătul aleii de la Maison Chauveau, locul în care își construisese partea ei de viață alături de soțul care n-avea să se mai întoarcă acolo niciodată, Inès a dat de un bărbat cu păr cărunt, îmbrăcat într-un costum, care stătea în dreptul ușii și-și nota ceva într-un carnet. Auzind zgomotul motorului, el s-a întors, cu ochii mijiți, și a așteptat ca ea să coboare din mașină și să se apropie, precaută.

– Pot să vă ajut cu ceva? l-a întrebat Inès.

– Madame Chauveau? a vrut să știe omul, care purta ochelari mici, cu lentile rotunde, și o cravată îngustă, neagră.

– Da.

– O, bună ziua. Mă numesc Georges Godard, sunt avocatul familiei. Poate că vă amintiți de mine de la nuntă?

Ea nu l-ar fi putut identifica într-o mulțime, dar fața lui îi era, fără îndoială, cunoscută.

– Da, desigur, monsieur Godard.

– Madame Chauveau, permiteți-mi să vă spun cât de mult regret pierderea pe care ați suferit-o. Înțeleg că monsieur Chauveau a decedat.

Expresia de pe chipul lui era una de compasiune, dar părea oarecum forțată.

– Da, a spus Inès, plecându-și capul. Vă mulțumesc.

– Am venit să vă ofer serviciile mele.

– Serviciile dumneavoastră?

– Vedeți, fiindcă monsieur Chauveau a decedat, proprietatea va trece în mâinile dumneavoastră, singura lui rudă în viață. Dumnealui s-a ocupat de asta. Avocatul a arătat spre întreaga Maison Chauveau, cu o mișcare largă a mâinii. Va mai dura ceva vreme până la finalizarea actelor, dar am vrut să vă ofer ajutorul meu, în caz că aveți nevoie de cineva care să vă administreze afacerile.

Inès a clipit de câteva ori spre el și l-a întrebat:

– N-ați pierdut nici o clipă, nu-i așa?

– Monsieur Chauveau m-a rugat să vă ajut, în caz că avea să i se întâmple ceva rău. Dar sper că șeful de cramă va putea să preia frâiele în privința asta, nu-i așa? Un anume monsieur Laurent, cred?

Inès a clătinat din cap.

– A plecat. Nu se mai întoarce.

– Înțeleg. Dumneavoastră veți rămâne aici?

Inès a șovăit.

– Nu. Nu cred că voi rămâne. Oricum, nu deocamdată.

– Atunci, pot eu să administrez proprietatea până când vă veți întoarce. În schimbul unei mici sume, desigur.

Așadar, de asta venise în vizită. Inès i-a întors zâmbetul fin.

– Desigur.

Atunci când avocatul s-a lansat într-o lungă recomandare a unui șef de cramă care lucra în prezent pentru Ruinart, la Reims, Inès a dat din cap la tot ceea ce spunea el, fără să asculte cu atenție. I se oferea, pe o tavă de argint, soluția pe care nici nu știa că o căuta: cineva care să ajute Maison Chauveau să nu ajungă în ruină, chiar dacă ajutorul avea un preț. Ea trebuia să se asigure că locul acela avea un viitor, astfel ca într-o bună zi David să-și ia moștenirea în primire, conform dreptului său din naștere.

Monsieur Godard i-a înmânat niște documente care miroseau a cerneală proaspătă.

– Mi-am luat libertatea să întocmesc aceste acte în caz că ați fi interesată să semnăm un acord care să vă ajute la administrarea proprietății.

Luând actele, Inès a văzut limpede scopul acelei întâlniri – jecmănirea. Dar era prea obosită ca să-i mai pese. N-avea nevoie de banii lui Michel. Nu-i merita. Lasă să profite monsieur Godard, cât timp era plecată, dacă așa voia.

– Le citesc și le semnez în seara asta.

Lui monsieur Godard i-a șovăit zâmbetul pe buze.

– N-ar fi mai convenabil să le semnați acum?

Inès i-a ignorat spusele.

– Puteți să le ridicați mâine de la Brasserie Moulin, la Reims. O zi bună, monsieur Godard!

– Așteptați, a spus avocatul în clipa în care Inès a trecut pe lângă el, îndreptându-se spre casă. Soția mea voia să vă întrebe ceva. Monsieur Godard a șovăit, după care a reluat: Se zvonește în oraș că soția șefului de cramă a fost arestată și ea.

Inès și-a înghițit nodul din gât.

– Da.

– Și copilul ei? Era însărcinată, nu-i așa? Soția mea a auzit că madame Foucault

a moșit copilul chiar înainte ca madame Laurent să fie ridicată de autoritățile germane.

Antipatia lui Inès față de monsieur Godard se adâncise acum, transformându-se în repulsie, dar și-a dat seama că i se ivise o ocazie care nu trebuia ratată. Avocatul s-a aplecat spre ea cu ochii lucindu-i, ahtiați după bârfe, iar Inès și-a pus pe față o mască de adâncă deznădejde.

– Vă mulțumesc pentru grijă, monsieur, dar copilul a murit ieri. Plămânii lui n-au fost destul de puternici, în cele din urmă.

– Vai, regret să aud asta.

Dar monsieur Godard nu părea deloc să regrete; arăta ca o pisică ce tocmai mâncase canarul din colivie.

Inès știa că monsieur Godard avea să răspândească minciuna ei în toată regiunea. Iar asta însemna că David – pe care sângele evreiesc al mamei lui l-ar fi pus în pericol într-o zi – putea să dispară. Cu siguranță că Edith și Edouard, prin legăturile pe care le aveau în interiorul mișcării clandestine, puteau să inventeze o poveste care să explice sosirea lui la Reims.

– Da. E o tragedie.

– Ei bine, atunci, vă las, a spus monsieur Godard, făcând o mică plecăciune slugarnică în timp ce se retrăgea. Sper să vă revăd mâine la Brasserie Moulin.

– Da, i-a răspuns Inès, deși, până ce avea să găsească o cale de a plăti pentru păcatele ei, nu intenționa câtuși de puțin să-l revadă pe avocatul cel slugarnic. Ne vedem atunci.

Inès s-a întors în apartamentul lui Edith aducând două valize – una plină cu hainele ei, iar cealaltă, cu hăinuțele de bebeluș pe care, timp de luni întregi, Céline le cususe din bucăți de haine vechi, în așteptarea venirii pe lume a copilului.

Întreaga după-amiază l-a ținut pe David în brațe, i-a cântat și l-a hrănit, încercând să-și întipărească în minte trăsăturile lui. Îl vedea limpede pe Michel în trăsăturile lui, iar pe Céline, în obrajii plini și în linia maxilarului.

– Îți promit, i-a zis ea legănându-l cu blândețe, că voi face tot posibilul ca să-ți asigur o viață bună.

La Brasserie Moulin, Edouard a citit documentele întocmite de avocat și a sugerat câteva mici modificări în privința structurii onorariilor, dar Inès nu i-a luat în seamă îngrijorările.

– Nu-mi pasă decât să țină în viață Maison Chauveau, a spus ea. Într-o zi îi va aparține lui David.

– Dar cum să faci asta fără să ai nici o dovadă că e fiul lui Michel?

– Pentru că acum Maison Chauveau e proprietatea mea și pot să fac ce vreau cu ea, i-a răspuns Inès.

La lumina lumânării, multă vreme după ce toată lumea se dusese la culcare, Inès a scris cu grijă un bilet, lăsându-i lui Edith Maison Chauveau în cazul în care ei i se întâmpla ceva. Știa că, dacă nu se mai întorcea, Edith avea să găsească o cale de a-l adopta pe David în mod legal, ceea ce l-ar fi făcut moștenitorul ei. Inès a semnat biletul și i l-a adresat lui Edith, împreună cu un alt mesaj, mângălit în grabă, în care o implora pe prietena ei să aibă grijă de David cât timp ea era plecată.

Îi va fi mai bine cu tine. Tu ești bună și generoasă, pe când eu nu sunt. Trebuie să-mi răscumpăr greșelile, altfel nu voi fi niciodată persoana care trebuie să fiu. Înțeleg acum că luptând pentru Franța, luptând pentru bine, voi urma singura cale prin care să-mi găsesc izbăvirea. E ceea ce încerca să facă Michel, iar eu trebuie să-i continui lupta. Dacă nu mă voi întoarce, ba, mai rău, dacă Céline nu va supraviețui, te rog să faci tot ce poți ca să te asiguri că David va duce o viață bună și că va moșteni Maison Chauveau, care n-a fost niciodată a mea cu adevărat.

După ce a semnat și acel bilet, Inès l-a lăsat pe birou și s-a întors în salon, unde David dormea liniștit, cuibărit într-un morman de păături așezate pe podea. Inès i-a privit pleoapele micuțe, care tremurau în vis și piciorușele pe care și le smucea din când în când. În cele din urmă, după un răstimp îndelungat, ea s-a ridicat și a ieșit pe furiș din apartament, tăcută ca o umbră, și a dispărut în noaptea neagră.

Capitolul 31

MAI 1945

CÉLINE

Céline era una dintre cei norocoși, așa se spunea, deși acel cuvânt – norocos, chanceux – suna atât de fals și de urât pe buzele ei, încât nu-l putea rosti cu glas tare, nici măcar atunci când infirmierele zăboveau pe lângă ea, îi îngrijeau rănilor, o ciupeau de obraji supti și numeau supraviețuirea ei un miracol.

Dar dacă se adevăra că era cu adevărat una dintre cei norocoși? Dacă se întorcea la Maison Chauveau și îl găsea acolo pe Michel, așteptând-o, și pe fiul lor, David, un copilăș cu obraji bucălați, alergând printre șirurile de viță-de-vie, al cărui răs s-ar fi ridicat în aer precum baloanele? Iată gândul care a susținut-o în toate acele nopți îngrozitoare și întunecate de la Auschwitz, un loc al stafiilor și al coșmarurilor. În cei aproape doi ani scurși până la eliberarea lagărelor, ea ajunsese la treizeci și cinci de kilograme de piele întinsă pe oase. Dar supraviețuise pentru că trebuia s-o facă. Trebuia să se întoarcă la iubirea vieții ei, dacă exista până și cea mai mică șansă ca el să se mai afle acolo. Trebuia să se întoarcă la fiul lor.

În adâncul inimii ei știa că Michel era probabil mort. Văzuse cum nemții îl luaseră pe sus, înțelesese prețul pe care avea să-l plătească pentru rolul jucat în moartea lui Richter. Faptul că Richter fusese pe cale s-o violeze pe Céline, ei bine, faptul acela nu putea să schimbe soarta lui Michel, chiar dacă ofițerii de la Gestapo l-ar fi crezut. De doi ani acceptase Céline ideea că era mort, dar suferința ei nu scăzuse.

Dar în privința lui David mai era o șansă, nu-i așa? Cu siguranță că Inès pricepuse care era miza, atunci când îl luase din mâinile îndurerate ale lui Céline.

Oare Inès înțelesese că penitența pentru ceea ce făcuse era să-l apere pe David? Timp de doi ani, Céline se agățase de credința că răspunsul trebuia să fie „da“, că David era fericit, sănătos, în viață.

Dar acum, în timp ce se apropia de Maison Chauveau pe jos, după ce luase trenul de la Paris la Reims și fusese adusă de un convoi american până la Ville-Dommange, se simțea străbătută de îndoieli care aproape că o paralizau. Pentru că dispăruse indicatorul din fața proprietății, care anunța intrarea în Maison Chauveau, iar dincolo de el, la căsuța intendentului, în care Céline trăise parcă în altă viață se vedeau scânduri bătute la ferestre. Céline și-a scăpat din mână rucsacul – ce conținea doar o bucată de săpun și o rochie veche pe care i-o dăruise o lucrătoare milostivă de la Crucea Roșie – și a străbătut în fugă tot drumul care îi mai rămăsese până la casa cea mare, deși picioarele ei ca niște fuse, ai căror mușchi se atrofiaseră cu mult timp în urmă, tremurau și amenințau să cedeze.

În timp ce bătea cu pumnii în ușă, groaza din suflet îi creștea. Șirurile de viță-de-vie pe care Michel le îngrijea altădată, se profilau pe cerul senin ofilite, moarte, negre. Singurul semn că fusese cineva acolo erau urmele roților unui camion care duceau spre hambarul din spatele proprietății, cel în care cândva depozitau dopuri și sticle goale. Cum nimeni n-a răspuns la ușa casei celei mari, Céline și-a înghițit suspinele și a alergat către ușile hambarului, pe care le-a deschis dându-le de perete.

Înăuntru era o mașină neagră, pe care n-a recunoscut-o, alături de câteva butoaie răsturnate pe o parte, în diferite stadii de curățare. Lui Céline i-a sărit inima din piept. Se afla aici cineva care supraveghea producția de șampanie, chiar dacă locul părea căzut în ruină.

– Michel? a strigat ea, înecându-se cu sunetul aceluiași nume. Inès? Theo?

Dar omul care a apărut în cele din urmă de sub o trapă din podea – o nouă intrare în beci? – era un străin, înalt, slab, având în jur de șaizeci de ani, cu o mustață cenușie și cu un nas subțire.

– Mademoiselle? a îndrăznit el, clipind în direcția lui Céline, care trebuie să i se fi părut mai degrabă un copil.

Într-adevăr, șoldurile îi dispăruseră, sânii i se aplatizaseră; era un băț cu brațe și picioare, un lujer uscățiv și ofilit.

– Cine sunteți? l-a întrebat Céline cu o voce răgușită de frică. Unde sunt Michel? Theo? Inès?

Omul s-a încruntat, dar, atunci când a vorbit, în ochi i se citea compasiune:

– Nu mai sunt.

– Morți?

– Cine sunteți dumneavoastră? a întrebat-o omul pe același ton blând.

– Numele meu e Céline Laurent. Soțul... meu, Theo, a lucrat aici ca șef de cramă.

Omul a rămas cu ochii holbați la ea.

– Céline Laurent? Dar am crezut că ați murit.

A făcut un pas spre ea și a atins-o pe braț cu stângăcie, ca și cum s-ar fi temut că o atingere mai puternică ar fi putut s-o sfărâme.

– Îmi pare rău. Madame Laurent, numele meu e Alphonse Berthelot. Am fost angajat aici ca șef de cramă în 1943, dar, după cum puteți vedea, lucrez singur, cu resurse puține. Am făcut tot posibilul să continui producția.

– Unde sunt cu toții? a șoptit ea.

– Soțul dumneavoastră a plecat înainte de venirea mea, i-a răspuns el. Se zvonește că s-ar fi îndreptat spre sud.

Sigur că Theo plecase. Ea îl alungase. Spera să fi supraviețuit, dar, în cele din urmă, nu conta, nu? Aproape că nu se mai gândise la el în ultimii doi ani.

– Dar Michel? Michel Chauveau?

– Nu știți? s-a mirat monsieur Berthelot, încruntându-se. Madame, îmi pare foarte rău să vă spun, dar nemții l-au omorât cu mult timp în urmă, în primăvara lui 1943.

Genunchii lui Céline au cedat, iar ea s-a prăbușit la pământ. Bănuise că așa se întâmplase, dar confirmarea morții lui Michel a zdruncinat-o. Aproape că nu mai

era conștientă de ea însăși. Monsieur Berthelot s-a repezit și a încercat s-o ridice, dar n-a reușit. Era ca o păpușă de cârpe.

– Sunteți sigur?

– Mă tem că da, madame.

– Iar copilul? a șoptit ea. Unde e copilul? David?

Timp de o secundă, omul a părut nedumerit.

– O, Doamne, uitasem. Monsieur Godard, avocatul care m-a angajat ca să supraveghez locul ăsta, a zis că născuserăți chiar înainte de a fi luată.

În fântâna adâncă a milei din ochii aceluia om, Céline a citit răspunsul, dar avea nevoie să audă cuvintele din gura lui.

– Unde e? Unde e fiul meu?

– Madame, îmi pare foarte rău. Monsieur Godard mi-a povestit ce s-a întâmplat. Copilul nu... n-a supraviețuit.

– Nu, a șoptit Céline. Nu, vă înșelați. Aș fi simțit dacă ar fi murit.

Dar adevărul era că nu mai simțea nimic. Supraviețuirea la Auschwitz depinsese de capacitatea ei de a se păcăli, de a se agăța de speranță, de a trăi în vis mai mult decât în realitate. Nu mai putuse să aibă încredere în propriile instincte, pentru că ele îi fuseseră nimicite cu multă vreme în urmă.

Nici nu-și dăduse seama că se încovrigase pe podea, până când omul cu care stătuse de vorbă și care plecase s-a întors însoțit de o femeie în vârstă, una pe care la început Céline n-a recunoscut-o. Dar apoi femeia și-a spus numele și a ajutat-o să se ridice în capul oaselor, iar Céline și-a dat seama că era madame Foucault, moașa cu părul alb de la podgoria din vale, care o ajutase să-l nască pe David, în urmă cu doi ani.

– Nu mai e? a șoptit Céline în timp ce madame Foucault o mângâia pe păr. David al meu nu mai e?

– Sărmana de tine, a murmurat bătrâna. Totul va fi bine.

– Nu, nu va fi, i-a răspuns Céline răsuflând adânc. Ce s-a întâmplat cu el?

Madame Foucault a șovăit.

– Am auzit că i-au cedat plămâinii, draga mea. Pur și simplu s-a născut prea devreme.

Céline a reînceput să plângă. Vina era a ei. Dacă ar fi reușit să-l mai țină în pântece o vreme, poate că ar fi supraviețuit. Pe de altă parte, dacă nu l-ar fi născut prematur, ar fi murit la Auschwitz. Fusesse osândit, oricum ar fi fost.

– Dar Inès? a întrebat Céline. Unde e Inès?

– Și ea a murit, mă tem.

– Ce? Cum?

Gura lui madame Foucault s-a strâns într-o dungă subțire, de dezaprobare.

– Am auzit că s-a alăturat Mișcării de Rezistență, la fel ca soțul ei. O nesăbuită. Se afla într-o casă conspirativă, lângă Reims, în care nemții au făcut o razie anul trecut, în iulie.

– Inès? Sunteți sigură?

– A vuit tot orașul, mai ales după ceea ce i s-a întâmplat lui monsieur Chauveau.

– Nu-mi vine să cred.

Hohotele de plâns au năpădit-o din nou pe Céline. Ea a jelit-o și pe Inès, a plâns pentru o altă viață tânără, frântă de timpuriu. Nici unul dintre ei nu merita ceea ce li se întâmplase.

Tatăl și bunicii lui Céline muriseră de multă vreme – acum ea știa că fuseseră gazați la sosirea la Auschwitz, în 1942 – și ultima fărâmă de viitor la care îndrăznise să viseze îi era acum smulsă din degetele-i tremurătoare. Și-a privit brațele slabe, numerele tatuate deasupra încheieturii mâinii stângi, numere menite să-i răpească umanitatea, numele. Dar fără Michel și fără David, Céline nu mai avea identitate. Cum mai putea să fie vreodată Céline Laurent, soția unui șef de cramă posomorât, amanta unui bărbat cumsecade, care nu fusese niciodată

al ei cu adevărat, mama unui copil a cărui moarte nu putuse s-o împiedice?

Și-a șters lacrimile și, cu ajutorul lui madame Foucault, s-a ridicat în picioare. S-a întors către monsieur Berthelot, care avea ochii umezi. Povestea ei îl mișcase și știa că el avea s-o ajute.

– Îmi pare foarte rău, monsieur, dar ați putea să mă duceți cu mașina la Paris?

– La Paris? Desigur, madame, a spus el, iar apoi s-a repezit să-și ia cheile.

– Ce vei face la Paris? a întrebat-o madame Foucault.

Céline a privit dincolo de ușa hambarului, la fâșia de priveliște care înfățișa o frântură din podgoriile, colinele și magia regiunii Champagne. Voia să-și amintească de locul acela, să și-l întipărească în minte.

– La Paris, a murmurat ea, voi dispărea.

Pentru Céline Laurent, viața nu mai merita trăită. Femeia aceea – femeia care se îndrăgostise, femeia care nici acum nu regreta nimic din cele petrecute, femeia care adormise într-o noapte în brațele amantului ei, iar, la trezire, descoperise că pierduse totul – nu mai exista.

Dacă David nu mai era, atunci ultimele fragmente din ea, cele de care se agățase la Auschwitz, dispăruseră pentru totdeauna. Așa că s-a așezat pe locul pasagerului din mașina noului șef de cramă și a închis ochii. Au ajuns la Paris, iar monsieur Berthelot a insistat să-i îndese în mână câțiva franci. Ea i-a mulțumit și și-a luat rămas-bun.

Dar, de fapt, acel adio nu-i era adresat lui. Era adresat vieții care, din momentul în care el pleca, rămânea pentru totdeauna în urma ei. Céline avea să se depărteze cât mai mult de Reims. Avea să se amestece printre ceilalți refugiați întorși din mormânt. Avea să devină altcineva și să spera că undeva, înaintea ei, se afla o viață și pentru ea.

Capitolul 32

MAI 1945

INÈS

Până la momentul în care războiul se sfârșise în Europa, odată cu capitularea necondiționată a forțelor armate ale celui de-al Treilea Reich, semnată chiar în centrul orașului Reims la 7 mai, 1945, totul se schimbă pentru Inès.

După ce, în 1943, părăsise apartamentul lui Edith, Inès se duse mai întâi la Paris, dar acolo n-o cunoștea nimeni și i-ar fi fost dificil să pătrundă în vreo organizație clandestină. Simțind nevoia disperată să ajute, își croise drum spre sud, unde găsisese, în pădurea Tronçais, un grup de maquisards¹² dispuși s-o lase să li se alăture. A învățat să tragă cu arma și a început să se priceapă la plantarea explozibililor sub șinele de cale ferată, ca să întrerupă transporturile nemțești. Uneori se gândea că Michel ar fi fost mândru de ea.

Inès era un soldat devotat, altruist, și, în schimb, n-a cerut decât un singur lucru de la liderul grupului, un om pe nume Tardivat, pe care învățase să-l respecte și să-i știe de frică.

– La Reims locuiește un om pe nume Antoine Picard, i-a spus ea în vara lui 1944, la vremea la care războiul din Franța se domolea. Eu sunt de vină pentru moartea soțului meu, dar sângele lui Michel mânjește și mâinile lui Picard. Vreau să plătească.

Tardivat îi zâmbise, ostenit.

– Consideră treaba ca și rezolvată. Și încearcă să te ierți, Inès, da? Cu toții am făcut lucruri pe care le regretăm.

Inès își ferise privirea.

– Nu merit iertare, domnule.

Singura cale de a-și acorda iertarea era ca, într-o bună zi, să-i reunească pe Céline și pe copilul ei. De acea speranță se agățase Inès de-a lungul lunilor grele petrecute printre cei din Maquis.

În toamna lui 1944, la două luni după eliberarea orașului Reims, Inès s-a întors în Champagne și s-a oprit direct la Brasserie Moulin. Dar localul avea un proprietar nou, iar tot ce a reușit ea să afle din discuția cu chelnerul de la intrare a fost că Edouard Thierry încă locuia în apartamentul de deasupra restaurantului și că rareori ieșea de acolo.

– Dar Edith? a întrebat ea, simțind că i se făcea rău de la stomac. Dar copilul?

Omul a clătinat din cap și i-a arătat scările care duceau la etaj.

Inès a urcat treptele două câte două și a bătut la ușa apartamentului, mai întâi încet, iar apoi, văzând că nu-i răspundea nimeni, a bătut cu pumnii. Abia l-a recunoscut pe bărbatul care i-a deschis, în cele din urmă. Edouard pierduse cel puțin zece kilograme, trupul îi era concav și părea mai bătrân cu zece ani de când îl văzuse Inès ultima oară, adică de un an și jumătate. Părul îi încărunțise aproape de tot, barba nerasă îi era albă, iar sub ochi avea cearcăne întunecate.

– Ești în viață? a hârâit el.

– Unde e Edith? l-a întrebat Inès prinzându-i mâinile într-ale ei.

Edouard părea gata să se prăbușească sub greutatea atingerii ei.

– Unde e David?

Din apartament s-a auzit un plânset de copil, iar Edouard a aruncat o privire peste umăr și apoi s-a uitat din nou la musafira lui.

Inès a trecut pe lângă el și a dat de un copil care să tot fi avut doi ani. Băiețelul stătea în picioare într-un pătuț șubred și-și ridica mânuțele dolofane în aer. Văzând-o pe Inès, el s-a oprit din plâns, iar apoi s-au uitat țintă unul la celălalt. De când îl văzuse ea ultima oară, ajunsese să semene și mai mult cu tatăl lui.

Avea deja părul de culoare deschisă al lui Michel, nasul lui îngust, ochii de un albastru limpede precum cristalul. Dar forma feței și ascuțimea bărbiei erau ale lui Céline. Inès și-a înghițit un hohot de plâns și s-a dus la el.

– Dragul meu David, a murmurat ea, iar atunci când l-a ridicat și l-a luat în brațe, copilul a bolborosit ceva peste umărul ei și și-a îngropat degetelele în părul ei răvășit. O, slavă Domnului!

– Îl iei cu tine, da? a întrebat-o Edouard din pragul ușii, iar Inès s-a întors și l-a văzut cum o privea. Eu nu mai pot să continui așa.

– Dar unde e Edith?

– E moartă, Inès.

După expresia de pe fața lui Edouard, după umbrele de sub ochii lui și după felul în care îi evitase mai devreme întrebarea, Inès bănuise asta. Dar auzindu-l rostind-o cu voce tare, ea aproape că s-a frânt în două de durere. A început să plângă, iar David s-a încruntat și a întins o mână ca să atingă lacrimile care i se scurgeau pe obraji.

– Cum? Ce s-a întâmplat, Edouard?

El a clipit de câteva ori, cu ochii umezi.

– S-a întâmplat chiar înainte de eliberare. Germanii înnebuniseră. Știau că se apropia sfârșitul. Au dat peste o întâlnire conspirativă și, în loc să-i aresteze pe participanți, au spart ușa și au început să tragă.

Inès și-a acoperit fața cu mâinile.

– O, Doamne, Edouard! A fost împușcată?

– În cap, i-a răspuns el, pe un ton lipsit de emoție și apăsându-și un deget într-un loc anume de deasupra frunții. Era de nerecunoscut. De aceea, atunci când mi s-a cerut s-o identific, le-am declarat autorităților că erai tu.

Inès a înghețat.

– Ce?

– Am crezut că muriseși, Inès. Cu toții am crezut asta. Vezi tu, dacă germanii aveau confirmarea că o împușcaseră pe Edith Thierry, m-ar fi arestat. Și atunci cine ar mai fi avut grijă de David?

– Dar cum ai explicat absența lui Edith?

El a clătinat din cap.

– Ei, cred că toată lumea știa, inclusiv nemții care obișnuiau să frecventeze braseria noastră. Dar pentru ei oricum se sfârșise totul, iar, în haosul eliberării, n-a venit nimeni s-o caute. Ceea ce a contat, Inès, a fost faptul că pe hârtie tu ai fost înregistrată ca résistantă, iar Edith, ca dispărută fără urmă. Îi știi bine pe nemți și neclintita lor credință în documente.

– Edouard, îmi pare atât de rău, a spus Inès. Poate că dacă așa fi rămas...

– N-ar fi contat. Eu și Edith ne-am acceptat soarta atunci când am început să lucrăm pentru Aliați. Și, cum pentru Edith contase atât de mult să-l protejeze pe David, mi-am asumat responsabilitatea asta cu trup și suflet. După cum vezi, e hrănit bine, e sănătos, a spus el, însă tonul îi era absent într-un mod straniu. Dar nu mai am nimic de dat, Inès. Edith era lumea mea, iar acum ea s-a dus. Nu mai pot să am grijă de copil.

– Îmi pare foarte rău, Edouard. Pentru tot, i-a spus Inès ștergându-și lacrimile. Dar ce facem acum? Ce mai pot eu să fac dacă toată lumea crede că am murit?

El a zâmbit ușor.

– Poți să devii Edith. Eu divorțez de tine în liniște. Iar tu pleci și nu te mai întorci.

– Dar...

– Aici toată lumea a crezut că ai fost de partea naziștilor, a continuat el, fără s-o privească. Aici, la Reims, nu era un secret pentru nimeni că ai fost o vreme amanta lui Antoine Picard. Știi că, la scurtă vreme după eliberare, a fost executat pentru trădare, pe baza unui pont venit de la un maquisard de rang înalt.

Inès a dat din cap aprobator, uimită să-și dea seama că nu simțea nici durere, nici regrete, nici vinovăție – numai recunoștință față de căpitanul Tardivat, care își

ținuse cuvântul.

– Înțeleg.

– În cel mai bun caz, ai fost considerată o colaboratrice horizontale, Inès. Iar în cel mai rău, o aliată al nemților, o trădătoare, la fel ca el.

– Dar eu niciodată...

Edouard a ridicat o mână.

– Nu contează, Inès. N-ai ce să mai cauți în orașul ăsta.

– Dar ai putea să le spui tu oamenilor că...

– Nu înțelegi? a întrerupt-o Edouard. Și eu am fost suspectat multă vreme de colaborare. Oamenii văzuseră braseria plină de nemți. Abia am scăpat de execuție, și asta numai pentru că britanicii au trimis pe cineva care a garantat pentru mine, care a explicat că eu și Edith am avut un rol important în transmiterea de secrete ale germanilor către Aliați, că ne primejduiserăm viețile pentru Franța. Nu mai am energie, Inès, s-o iau de la capăt, să dovedesc cine sunt sau să-mi risc viața de dragul tău. Iar tu ce ai făcut ca să meriți ajutorul meu?

Inès ar fi vrut să-i povestească despre lunile petrecute în pădure alături de cei din Maquis, despre zecile de dați în care își pusese viața în pericol, despre soldatul german pe care fusese nevoită să-l omoare cu un briceag, ca să-l împiedice să-l aresteze pe unul dintre liderii grupului. Dar ce drept avea să compare sacrificiile ei cu cele ale lui Edouard? El pierduse totul, în vreme ce ea, Inès, era vinovată pentru toate pierderile pe care le suferise. În plus, a aduce vorba despre implicarea ei în Maquis ar fi însemnat să sugereze că își spălase păcatele, iar ea știa bine că nu era așa. De aceea, și-a plecat capul și s-a lăsat pradă furiei și învinovățirilor lui, pentru că le merita pe toate, până la ultima.

– Ai dreptate.

– Așa că pleacă, Inès, a sfătuit-o Edouard, părând epuizat. Ia actele de identitate ale lui Edith. Voi două ați semănat întotdeauna, parcă erați surori. Devino Edith, onorează-i numele. Încearcă să faci ceva bun cu viața ta. Și orice s-ar întâmpla, ai grijă de băiat.

Inès s-a uitat la David, care acum se juca cu părul ei, bolborosind ceva și neacordându-le nici o atenție.

– Așa voi face, a șoptit ea.

– Bine.

Edouard părea gata să mai spună ceva, dar, după ce a scrutat fața lui Inès, a clătinat din cap și s-a îndepărtat, iar ușa apartamentului s-a trântit în urma lui. Inès a înțeles atunci că n-avea să-l mai vadă niciodată.

Câteva săptămâni mai târziu, Inès se mutase la Paris, luându-l cu ea pe David. Alesese Parisul pentru că era punctul de întoarcere al celor care fuseseră deportați în lagăre de concentrare, iar ea era sigură că avea s-o găsească pe Céline printre acele stafii care reveneau în capitală. Era singura ei speranță de a fi dezlegată de vină.

Timp de două luni și jumătate, mersese în fiecare zi la Hôtel Lutetia de pe bulevardul Raspail, căutând un semn care să-i dea de înțeles că Céline găsisese un mod de a supraviețui. Dar zi după zi Inès se întorsese fără nici un rezultat în micul ei apartament de pe Rue Amélie. În unele zile o lua, în schimb, spre est. Îl plimba pe David printre florile și verdeța din Grădinile Luxemburg, iar în alte zile îl plimba pe lângă domul aurit care adăpostea mormântul lui Napoleon, la Les Invalides¹³. Însă întotdeauna avea grijă să-i spună băiețelului povești despre mama și tatăl lui, bravi eroi ai Franței. Tatăl lui, îi spune ea, plecase într-o călătorie din care n-avea să se mai întoarcă, dar încă o așteptau pe mama lui, care cu siguranță că avea să revină.

Cu toate astea, lunile au trecut fără nici un rezultat. În a treia săptămână din august, Inès a găsit, în sfârșit, o femeie cu obraji scofâlciți, care i-a povestit că o cunoscuse pe Céline la Auschwitz.

– Știți dacă s-a întors? a întrebat-o Inès, mutându-l pe David pe celălalt șold și aplecându-se în față, nerăbdătoare să afle răspunsul. N-am reușit s-o găsim, deși am venit aici zi de zi.

Femeia era costelivă, cu câteva resturi de păr cărunt lipite de pielea capului și cu trupul acoperit de zdrențe.

– Madame, i-a spus ea lui Inès, cu glas dogit, mă tem că prietena dumneavoastră

nu se mai întoarce.

Inès a rămas fără suflare. L-a pus pe David jos, l-a apucat de mână i s-a așezat în față, astfel încât trupul ei să-l acopere pe al lui. Înțelegea de-acum aproape tot ce vorbeau adulții.

– Ce vreți să spuneți? a șoptit Inès, în timp ce David chicotea și se fâșâia printre picioarele ei.

Femeia a clătinat din cap, iar ochii i s-au umplut de lacrimi.

– O vreme, noi două am locuit în aceeași baracă. Venea dintr-un sat de lângă Reims, da? Ville-ceva?

– Da, așa e. Ville-Dommange.

– Draga mea, a murit în timpul iernii, chiar înainte de eliberarea lagărului. Era a doua săptămână din ianuarie, dacă îmi amintesc bine.

– Sunteți sigură?

Inès s-a forțat să înghită, încercând să se lupte cu valul de vinovăție care amenința s-o strivească.

– Ce... ce... s-a întâmplat? a reușit ea să întrebe.

– Tuberculoză, i-a răspuns femeia. Cel puțin așa cred. Că doar nu puteam să mergem la o clinică și să fim diagnosticați corect, îți dai seama, a zis ea râzând răgușit, iar apoi s-a oprit o clipă. Ninge în noaptea în care a murit, iar ea tușea cu sânge. Știam cu toatele că îi venea sfârșitul, iar de dimineață era deja moartă.

– Dar n-a apărut pe nici una dintre listele cu decedați.

– Săptămânile de dinaintea eliberării au fost haotice. Sunt sigură că nemții erau mai preocupați să-și ascundă urmele decât să aducă înregistrările la zi. În plus, pentru ei ea era doar un număr, nicidecum o persoană. În ochii lor, nici unul dintre noi nu era om, a zis femeia clătinând din cap. Uneori o invidiez că s-a dus înainte ca noi toți să fim siliți să pornim în marș prin pustietatea aceea. În afară de asta, întreaga mea familie a murit. N-a mai rămas nimeni. Uneori, noaptea, îl întreb pe Dumnezeu de ce nu m-a luat și pe mine.

– Îmi pare foarte rău pentru dumneavoastră, i-a spus Inès. Dar Céline nu era singură. Avea un copil.

Femeia a făcut ochii mari și și-a ațintit privirea, fulgerător, la băiețelul aflat în spatele lui Inès.

– E al lui Céline? Asta e o tragedie. Vorbea despre un fiu, dar eu n-am crezut că a supraviețuit.

Inès l-a privit pe David, care, prefăcându-se că palma lui era un camion, cobora și urca pe gamba ei, scoțând sunete de motor. Nu era atent la vorbele femeii, la felul în care ele îi schimbau lumea pentru totdeauna.

– Sunteți sigură că era Céline? Céline Laurent din Ville-Dommange? Nu există nici o posibilitate să vă înșelați?

– Nici una, i-a răspuns femeia fără să șovăie. Vorbea uneori despre casa producătoare de șampanie pe care o lăsase în urmă, despre bărbatul cu care se iubise acolo.

Inès a simțit o împunsătură în inimă.

– Îmi pare rău, a continuat femeia. Dar acum a venit momentul să reclădim, nu-i așa? Să încercăm să ne construim un viitor. Trebuie să faceți tot posibilul ca fiul ei să găsească un cămin bun, părinți care să-l iubească.

Inès s-a întors, s-a aplecat spre David și, sărutându-l drăgăstos pe creștet, l-a ridicat în brațe.

– Maman! a exclamat el, bucuros, iar acel cuvânt de alint a făcut-o pe Inès să plângă.

Deși încercase să-l facă să-i spună tante Inès, să-i explice că adevărata lui mamă avea să vină după el într-o zi, David tot mai uita din când în când.

– Căminul lui, a spus Inès, întorcându-și fața spre femeie, e alături de mine. Îl voi iubi din toată inima, tot restul vieții mele.

– Bine, s-a bucurat femeia. Asta înseamnă că de acum înainte sunteți mama lui.

Iar în clipa următoare a dispărut în mulțime, înainte ca Inès s-o poată întreba măcar cum o chema.

Inès a continuat să-l ducă pe David la Hôtel Lutetia în fiecare zi, în caz că femeia greșise, în caz că exista o șansă cât de mică, până când s-a închis centrul pentru deportații reveniți în țară. Dar Inès înțelegea că ea nu făcea decât să tăgăduiască adevărul. În cele din urmă, după ce fotografia lui Céline a fost scoasă de pe panoul cu dispăruți, Inès a plecat pentru ultima oară, împreună cu David, de la Hôtel Lutetia, hotărâtă să înceapă o viață nouă, una în care mama din basmele copilului nu se mai întorcea, o viață în care femeia rămasă în urmă – o femeie ce nu merita să fie singura supraviețuitoare – era tot ce mai avea el.

Inès s-a întors la Reims o singură dată, în 1946, dar și atunci numai ca să se asigure că Maison Chauveau n-avea să fie pusă în vânzare. Intenționase să-i facă o vizită lui monsieur Godard, avocatul care îi adusese documentele după moartea lui Michel, dar, în drum spre gară, mergând pe stradă împreună cu David, de-acum în vârstă de trei ani, care se grăbea să țină pasul cu ea, atârnat de mâna ei, s-a întâmplat să vadă o plăcuță lipită pe ușa unei clădiri oarecare de pe Rue du Trésor. Societatea de avocatură Samuel Cohn, scria pe plăcuță. Era aproape imposibil să fi fost tânărul avocat pe care ea și Edith îl ajutaseră să găsească o ascunzătoare în 1943, nu? Dar dacă soarta îl cruțase și pe el, așa cum o cruțase pe ea?

Cu nerăbdare l-a luat pe David în brațe și a intrat. Dincolo de ușă ședea o tânără secretară, care și-a ridicat privirea la ea, întrebătoare.

– Cu ce vă pot ajuta, madame?

– Am venit să-l văd pe Samuel Cohn, i-a zis Inès, plină de încredere.

– Cine să-i spun că sunteți?

Inès a simțit că îi tremura inima de emoție.

– O veche prietenă, a răspuns ea.

Secretara, cu toate că a strâns din buze la auzul unui răspuns atât de vag, s-a strecurat într-un birou aflat în spatele unei uși închise și a ieșit, o clipă mai târziu, ca să-i spună vizitatoarei că putea să intre.

Inès nu crezuse în miracole până în clipa în care a pătruns în încăperea și a văzut fața bine cunoscută – care arăta la fel ca ultima dată când o văzuse – a unui bărbat așezat în spatele unui birou grandios. El a făcut ochii mari de uimire, a recunoscut-o și s-a grăbit să-i spună secretarei că putea să plece.

– Inès Chauveau? a întrebat-o Samuel, ieșind din spatele biroului ca s-o sărute pe amândoi obraji. A studiat-o, apoi, nevenindu-i să creadă. Nu se poate! Mi s-a spus că ai murit!

– Ei, într-un fel, am murit. Acum sunt Edith Thierry.

– Dar adevărata madame Thierry...

– ...e moartă, a încheiat Inès în șoaptă, iar apoi, văzând că fruntea lui Samuel s-a încrețit a neînțelegere, a adăugat: Iar asta e fiul meu, David.

– Mă bucur să vă cunosc, monsieur, a spus David, politico, așa cum îl învățase Inès să facă, iar apoi a tras-o de rochie. Maman, acum poți să-mi dai avionul?

– Desigur, dragul meu.

Inès i-a întins jucăria lui David. Copilul s-a așezat pe podeaua biroului lui Samuel Cohn și a început să coboare avionul în picaj prin aer, scoțând sunete de motor pe șoptite, în vreme ce Inès i-a spus lui Samuel, care o asculta consternat, întreaga poveste – de la ce se întâmplase cu Michel și Céline, la motivele pentru care ea adoptase numele lui Edith. La rândul său, el i-a povestit cum, împreună cu sora lui, fuseseră trecuți peste granița elvețiană cu ajutorul unui cuplu olandez, iar apoi petrecuseră restul războiului la adăpost, la Geneva.

– Mi-ai salvat viața, a concluzionat Samuel. Și viața surorii mele. Îți datorez totul.

– Ba nu-mi datorezi nimic, i-a răspuns Inès. Dar speram că totuși vei fi de acord să mă ajuți cu o situație care s-ar putea dovedi un pic complicată.

– Sunt la dispoziția ta în orice privință.

Și astfel, Inès i-a explicat cum fusese trecută în posesia ei Maison Chauveau și că voia să i-o lase lui David, căci a lui era de drept.

– Poate că a fost deja luată în posesie și vândută, a spus ea. Poate că e prea târziu. Dar dacă am vreo șansă s-o salvez, ai putea să faci ceva astfel încât proprietatea să-mi revină mie, cu David ca moștenitor? În definitiv, e moștenirea lui de drept.

– Într-adevăr, va fi complicat, i-a răspuns Samuel cu un oftat, dar voi face tot ce pot. Desigur, va trebui să depunem actele necesare ca să poți să-l adopți pe David oficial. Dar, având în vedere cât de multe arhive s-au pierdut sau au fost distruse în timpul războiului, n-ar trebui să ne fie greu să plantăm câteva pieux mensonges, minciuni necesare. Așadar, ai de gând să te întorci la Ville-Dommange?

– Nu, nu pot. Trebuie s-o iau de la capăt într-un alt loc. Poate că la Paris, poate că în America. Pentru mine, aici sunt prea multe amintiri. Mai mult decât atât, ce s-ar întâmpla dacă cineva și-ar da seama că Inès Chauveau e în viață? Nu pot să risc, fiindcă eu sunt tot ce mai are David.

– Îmi pare rău că s-a ajuns la asta, a spus Samuel.

Inès și-a ferit privirea.

– E vina mea.

Samuel a zâmbit trist.

– Cu toții facem greșeli. Doar că războiul a transformat aceste greșeli în pierderi care sunt pe viață. Dar trebuie să mergem mai departe, nu? E singura cale.

Inès avusese mereu intenția să-i povestească lui David despre trecut, dar, pe măsură ce treceau anii, își pierduse curajul. Mutându-se la New York, devenise o cu totul altă persoană – o franțuzoaică divorțată, pe nume Edith Thierry –, iar timpul făcuse adevărul și mai dificil, și mai alunecos. Ce avea să spună fiul ei dacă afla că ea nu era adevărata lui mamă? Ba chiar că era vinovată de moartea părinților lui? Că îl îndepărtase de căminul lui ancestral numai pentru că nu mai suporta să se privească în oglindă?

Cu toate astea, știa că era datoare să-i spună adevărul. Odată, pe când el avea șaptesprezece ani și era în ultima clasă de liceu, Inès a găsit o sticlă de Champagne Chauveau într-un depozit specializat în vinuri de pe West 72nd Street și a cumpărat-o, deși a costat-o o mică avere. Dar fusese un semn; era

ultima producție pe care o terminaseră Theo și Michel înainte ca lumea lor să se năruie. Ei toți – inclusiv Inès și Céline – contribuiseră la producerea vinului din acel an. Șezând în camera de zi, Inès a scos dopul sticlei cu degete tremurătoare și a simțit că ținea în mână ceva care aparținea unei alte epoci, unei alte realități.

A băut, repetându-și în gând cum avea să-i spună totul lui David. Deși recolta din 1940 fusese una proastă, bulele erau fine și elegante, vinul era untos ca o brioșă, cu o aromă de lămâie și cu urme delicate de caramel și de cretă. Era perfect, o capodoperă, o odă închinată pământului, pivnițelor, podgorenilor. Céline avusese dreptate în legătură cu producția din anul acela: reușiseră să creeze ceva frumos în mijlocul haosului. Michel ar fi fost atât de mândru! În timp ce lua mici înghițituri de perfecțiune, Inès a închis ochii, imaginându-se înapoi la Ville-Dommange. L-ar fi găsit acolo pe Michel, lucrând în pivnițe. Părul lui ar fi fost deja încărunțit, chipul i-ar fi fost ridat. Ar fi îmbrățișat-o și i-ar fi spus că știa că totul fusese o greșeală. Ar fi iertat-o.

Atunci când David s-a întors de la școală, Inès era deja beată, dar a încercat totuși să-i spună.

– Iată cine ești tu, i-a spus ea abia legând cuvintele.

A ridicat sticla goală, iar David a privit-o cu ochii mari și cu o expresie aflată la jumătatea drumului dintre dispreț și îngrijorare.

– Nu te mai uita așa la mine. Încerc să-ți spun ceva important. Tatăl tău a făcut vinul ăsta.

El și-a mijit ochii.

– Tatăl meu a fost un erou al Rezistenței franceze de la Paris.

Era povestea pe care Inès i-o spusese de mii de ori, exagerând eroismul lui Michel și mutându-l pe protagonist la Paris, fiindcă ea n-ar fi putut să suporte să-i istorisească lui David ceva despre Champagne. Sigur că ar fi fost mai ușor să-i povestească despre Edouard Thierry și să pretindă că tatăl lui fusese adevăratul soț al lui Edith, dar deja îi spusese destule minciuni.

– Acum, dintr-odată, a devenit producător de vinuri, mamă?

– Dar chiar asta a fost, a stăruit Inès, cu limba împleticindu-i-se. Asta fost mereu,

mon ange! El e tatăl tău, iar adevărata ta mamă a fost o femeie pe nume...

– Ești beată, mamă!

Inès a încercat să se ridice și a descoperit că nu putea, așa că s-a prăbușit la loc pe pernele canapelei. O durea capul.

– Încerc doar să-ți spun adevărul.

– Oprește-te, a repezit-o el, iar Inès, chiar și în starea ei de beție, i-a văzut furia din ochi. Dacă tu nu ești mama mea, asta înseamnă că n-am pe nimeni, nu? Așa că nu goli o sticlă întregă de vin, ca apoi să schimbi toată povestea vieții mele. Dacă ai să-mi spui ceva, spune-mi-o atunci când ești trează.

– Dar... a dat să zică Inès, însă David plecase deja, cu pași mari, spre camera lui.

Inès nu avusese curajul să mai încerce vreodată, dar acel episod o făcuse să-și dea seama cât de simplu îi era să se suporte după ce dădea pe gât un pahar, două.

Și-a spus că avea să-i mărturisească totul atunci când împlinea optsprezece ani, fiindcă aceea era, oficial, vârsta la care putea să moștenească acea casă producătoare de șampanie, în conformitate cu complicatele documente redactate de Samuel, care reușise să preia controlul de la avocatul Godard. Samuel îi ceruse unui prieten talentat să falsifice și să antedateze niște documente care arătau că, înainte de tragica ei moarte, Inès Chauveau îi trecuse în mod legal proprietatea firmei Champagne Chauveau lui Edith Thierry.

– Ar trebui să mă simt vinovat pentru că am comis o mică fraudă, îi spusese cândva Samuel lui Inès, ridicând din umeri, dar o bună bucată de vreme sistemul legal n-a fost nici de partea mea, nici de partea ta, așa-i? Nu trebuie să ne fie rușine să luăm înapoi ceea ce ne aparține de drept.

Samuel înființase un consiliu de administrație care să conducă firma până când Inès se hotăra să-i spună adevărul fiului ei. Dar a optsprezecea aniversare a lui David venise și trecuse fără ca ea să-și ia inima în dinți și s-o facă. Poate că ar fi trebuit să-i spună atunci când el ar fi împlinit douăzeci și unu de ani. Sau treizeci. Sau treizeci și cinci. Din nou și din nou, Inès a încercat și n-a reușit să rostească acele cuvinte. Cu fiecare an care trecea, îi era tot mai greu să se hotărască.

La fiecare patru luni, Samuel o suna ca să vadă dacă survenise vreo schimbare, să verifice dacă ea era pregătită să-l aducă pe David la Ville-Dommange. Dar de fiecare dată Inès îl lămurea că nu putea, iar el îi spunea că înțelegea și că avea să continue să conducă operațiunile casei de șampanie în locul ei, că avea să angajeze în continuare cei mai buni șefi de cramă din Champagne și să cumpere numai cei mai buni struguri, de la cei mai buni viticultori. Și, așa cum făcea din 1946, Samuel continua să pună jumătate din profituri într-un cont pentru David și, între timp, continua să se asigure că Inès și fiul ei aveau tot ce le trebuia.

Lui Inès i se părea că încă avea tot timpul din lume ca să recunoască adevărul. Dar apoi, la data de 13 februarie 1980, cu o lună și jumătate înainte ca David să împlinească treizeci și șapte de ani, soția lui, Jeanne, a sunat-o pe Inès la miezul nopții și i-a dat vestea: avusese loc un teribil accident de mașină. David nu supraviețuise.

Inès știa că pierduse ultima șansă de a-și ispăși vina, ultima ocazie de a încerca să îndrepte lucrurile. La scurtă vreme după aceea, s-a mutat la Paris, căci pentru ea New Yorkul nu mai însemna decât un mănunchi de amintiri dureroase din anii în care crescuse un copil căruia reușise, nu înțelegea cum, să-i supraviețuiască. La fel cum le supraviețuise aproape tuturor persoanelor care contaseră în viața ei.

Inès avea să regrete mereu că nu-i spusese adevărul lui David, dar într-o bună zi, la momentul potrivit, avea să i-l spună fiicei lui, Olivia. În definitiv, acum Maison Chauveau îi aparținea ei, și tot ce avea de făcut Inès era să-și găsească curajul să spună adevărul o ultimă oară. Dar cum putea să facă asta după o viață de minciuni?

Capitolul 33

IUNIE 2019

LIV

Dându-și seama că bunica Edith n-avea de gând să mai iasă din camera ei, Liv a încercat să-l sune pe Julien, dar acesta n-a răspuns, așa că ea a făcut un duș, a oprit alarma telefonului și s-a dus la culcare. Fusese o zi lungă și derutantă, iar Liv era epuizată.

S-a trezit înainte de venirea zorilor și a zâmbit văzând că avea un apel ratat de la Julien. Îmi pare rău că n-am reușit să vorbesc cu tine aseară, spunea el, cu o voce gravă și blândă, în mesajul pe care i-l lăsase. Nu mi-am verificat telefonul decât după ce am dus-o pe Mathilde la culcare. Dar voiam să știi că mi-a plăcut ziua de astăzi și că... abia aștept să te văd din nou. Sună-mă mâine-dimineată, Liv.

Ea s-a îmbrăcat, măcinată de nehotărâre, întrebându-se dacă să-i propună lui Julien să ia cina împreună în seara aceea. Oare era o îndrăzneală prea mare din partea ei? Poate că nu așa se făceau lucrurile în Franța. Dar dacă se gândea bine, poate că nicăieri în lume nu se mai derulau așa în deceniul ăsta. Liv simțea că, în privința dragostei, își ieșise cu totul din mână.

Încă zâmbea în clipa în care a ieșit din camera ei, dar apoi a văzut că ușa bunicii era deschisă, iar apartamentul era gol. S-a uitat la ceas. Nici nu se făcuse dimineată de-a binelea. Deodată, a simțit că i se strângea stomacul. Oare unde plecase bunica la o oră atât de matinală?

Apoi privirea lui Liv s-a oprit la măsuța de cafea din mijlocul camerei. Pe ea se aflau două plicuri, unul fiindu-i adresat ei, iar celălalt, lui Julien; amândouă erau semnate de mâna bunicii. Liv a traversat iute camera și a desfăcut biletul care îi

era adresat.

Draga mea Olivia,

Sunt multe lucruri de spus, dar adevărul e că n-am fost niciodată atât de puternică pe cât mi-am dorit. Te-am adus aici ca să-ți spun totul și să încerc să îndrept lucrurile într-o mică măsură, dar se pare că îmi lipsește curajul. Poate că, mai presus de orice, acest lucru e cel care îmi definește viața.

Te rog să-l chemi pe Julien, iar el îți va spune tot ce eu nu pot să rostesc. Celălalt bilet de pe masă îi e adresat lui; îi dă permisiunea să încalce promisiunea făcută.

A venit timpul să afli cine ești. Îmi pare rău că te-am dezamăgit. Dar tu, draga mea Olivia, ți-ai găsit singură curajul, iar acum știi că, orice s-ar întâmpla, îți vei găsi fericirea. Nu uita niciodată cât de mult te iubesc, chiar dacă nici n-am meritat să te cunosc. Unul dintre cele mai frumoase daruri ale vieții mele a fost să-ți fiu bunică.

Cu toată dragostea mea, în veci, xx

Liv a recitat biletul, pe care îl ținea cu degete tremurătoare, iar apoi s-a repezit în camera ei și a luat telefonul. A format numărul lui Julien.

– Liv! i-a răspuns el cu o voce caldă și gravă. Bună dimineața.

– A dispărut bunică, i-a trântit-o ea fără să-i răspundă la salut. A lăsat un bilet.

– Ce-a făcut!? Ce zice?

– Pare un bilet de adio, Julien. A lăsat unul și pentru tine.

El a înjurat printre dinți.

– Vin imediat. Între timp, deschide tu biletul scris pentru mine.

Liv a închis telefonul și a scos biletul din plicul adresat lui Julien. Bunica Edith scrisese:

Te rog să-i spui totul lui Liv. A venit timpul. Îți mulțumesc pentru că mi-ai păzit secretele atât de mult timp. Ești un om bun.

După un sfert de oră a sosit Julien, cu părul lui negru încâlcit și cu cămașa de olandă mototolită. Liv măsură apartamentul cu pași mari. I-a îndesat în mână amândouă biletele, iar el le-a citit în grabă, murmurând cuvintele. După ce a terminat, și-a ridicat privirea la Liv, iar îngrijorarea de pe fața ei s-a oglindit și pe a lui.

– Care a fost ultimul lucru pe care ți l-a spus? Ai văzut-o în dimineața asta?

Liv a clătinat din cap în semn că nu.

– A plecat înainte să mă trezesc eu. Dar aseară spunea tot felul de lucruri ciudate – că tatăl meu a fost, de fapt, fiul lui Michel Chauveau, proprietarul de la Maison Chauveau, și că ea nu e adevărata mamă a tatălui meu. N-avea nici un sens, iar atunci când am încercat s-o fac să-mi explice, a refuzat să mai vorbească. Am crezut că juca teatru, dar acum..., s-a întrerupt Liv ca să facă un semn spre biletele din mâna lui Julien. Acum sunt cu adevărat îngrijorată. Julien, nu ți se pare că își ia adio?

– Bine, a spus el lăsând din mână biletele și scoțându-și telefonul din buzunar. Îl sun pe un prieten care lucrează la poliția locală. Nu te îngrijora, d'accord?

Liv a așteptat, în timp ce Julien a format numărul și a explicat, vorbind în franceză, că Edith Thierry nu era tocmai ceea ce se putea numi o persoană dispărută, dar că el își făcea griji în legătură cu siguranța ei. Apoi Julien a închis telefonul și s-a întors spre Liv.

– Îi va ruga pe ceilalți ofițeri să fie cu ochii în patru. O vom găsi, Liv.

– Ar trebui să mergem și noi s-o căutăm, a spus ea.

Nu putea scăpa de senzația că se petrecuse ceva îngrozitor.

– Luăm mașina mea, a zis el.

După ce au ieșit din camera de hotel, Julien a prins-o de mână pe Liv și nu i-a mai dat drumul.

– Mulțumesc, i-a spus ea în timp ce se grăbeau să coboare scările împreună.

În mașină, câteva minute mai târziu, Julien conducea, în timp ce Liv scruta trotuarele cu privirea, în căutarea bunicii. Fiind devreme, străzile erau liniștite, ceea ce ar fi trebuit s-o facă ușor de observat pe bătrâna doamnă. Dar ea nu se vedea nicăieri. Fără să scoată nici o vorbă, Julien a înconjurat cele câteva clădiri care alcătuiau cvartalul și apoi a oprit în față la Brasserie Moulin, care părea închisă.

– Vrei să vedem dacă nu cumva e aici? a întrebat-o el pe Liv. Ca să fim siguri?

Ea a dat din cap în semn de aprobare și a sărit jos din mașină. A alergat până la ușă, dar era încuiată. Și-a lipit fața de geam și s-a uitat înăuntru, dar restaurantul era gol. Întoarsă în mașină, s-a uitat la Julien.

– Crezi că există vreo șansă să fi chemat un taxi ca s-o ducă la Maison Chauveau? Mi s-a părut foarte emoționată ieri.

– La același lucru mă gândeam și eu. Da, haide să verificăm, s-a învoit Julien și s-a reînscris în trafic. În timp ce te uitai la braserie, l-am sunat pe bunicul și i-am lăsat un mesaj. Poate că are el vreo idee unde anume s-o căutăm.

– Îți mulțumesc.

Liv a rămas tăcută, privind la clădirile orașului Reims, care se estompau dincolo de geamul mașinii.

– Julien? Ce secrete voia bunica să-mi dezvălui?

El n-a răspuns imediat, dar Liv a văzut că a strâns tare volanul și că maxilarul i s-a încleștat.

– Sunt de părere că e o poveste pe care trebuie s-o auzi de la ea, Liv.

– Dar ea nu e aici. Și te-a rugat pe tine să mi-o spui.

– Știu, a oftat el. Bine, de unde să încep? În primul rând, n-o cheamă Edith Thierry. E o identitate pe care și-a asumat-o după război, un nume care odinioară i-a aparținut altcuiva.

Liv l-a privit fix.

– Soției celui care a deținut Brasserie Moulin.

– Oui. Adevărata Edith Thierry a fost cea mai bună prietenă a bunicii tale. Am înțeles că a murit ajutând Mișcarea de Rezistență de aici, din Reims. Împușcată de nemți, cred, către sfârșitul Ocupației.

Liv și-a dus mâna la gură.

– Atunci, cine e bunica mea?

– Numele adevărat al bunicii tale e Inès Chauveau. A fost soția lui Michel Chauveau, proprietarul lui Maison Chauveau.

Julien s-a întrerupt ca să vireze la dreapta, spre ieșirea din oraș.

Liv rămăsese fără suflare.

– Nu... nu înțeleg. Bunica mi-a spus ieri că Michel Chauveau a fost tatăl tatălui meu, dar că adevărata lui mamă n-a fost ea.

– Oui. Aici se complică lucrurile. Vezi tu, Michel Chauveau a avut o aventură cu o femeie pe nume Céline Laurent, soția șefului său de cramă, așa-numitul chef de cave. Ea a fost adevărata mamă a tatălui tău. Dar madame Laurent a fost dusă la Auschwitz, iar copilul nou-născut a fost lăsat în grija bunicii tale.

– O, Doamne, la Auschwitz? Ce s-a întâmplat cu ea?

– Nu s-a mai întors. Bunica ta s-a învinovățit toată viața atât pentru moartea lui madame Laurent, cât și pentru moartea soțului ei. Dar știa că trebuia să-l apere pe tatăl tău. La Reims erau oameni care credeau că ea – adică Inès – îi ajutase pe

naziști.

– Dar nu i-a ajutat, nu-i așa? O, Doamne, te rog, spune-mi că n-a făcut-o.

– Nu, nu i-a ajutat, a răspuns repede Julien. Dimpotrivă, a contribuit la salvarea vieții bunicului meu. El era refugiat evreu, iar ea l-a ascuns în beciul de sub Maison Chauveau, până când soțul ei i-a găsit o cale sigură de a părăsi Franța, i-a povestit Julien în timp ce intra pe șoseaua D980, care ducea spre Ville-Dommange. Orice s-a întâmplat la Maison Chauveau, Liv, bunica ta e o femeie bună. Dar nu și-a iertat niciodată greșelile îngrozitoare pe care le-a făcut în urmă cu șaptezeci și cinci de ani.

– Dar ce greșeli? De ce se învinuiește pentru moartea părinților biologici ai tatălui meu?

Julien a rămas tăcut câteva secunde.

– Se poate să-i fi dat pe mâna germanilor după ce a aflat despre relația lor.

– Nu! a exclamat Liv. Cum a putut?

– Nu cred că a făcut-o intenționat. Dar asta nu schimbă rezultatul, nu-i așa? Bunicul meu spune că e una dintre cele mai mari tragedii pe care le-a văzut vreodată; bunica ta și-a trăit toată viața marcată de vina de a fi făcut ceea ce-a făcut.

Liv a încercat să înțeleagă mai bine sensul celor auzite. Oare bunica Edith provocase moartea a doi oameni nevinovați, chiar dacă totul fusese o greșală?

– Deci asta a vrut să-mi mărturisească aducându-mă aici? a întrebat ea, cu glas spart. Țsta e teribilul ei trecut secret? Iar eu nu sunt cu adevărat nepoata ei?

– Ba ești. Nu înțelegi? Familia înseamnă mai mult decât apartenența biologică. Iar eu cred că bunica ta și-a petrecut o viață întreagă ispășindu-și greșelile.

Liv și-a privit mâinile, dar n-a spus nimic.

Julien a tras pe dreapta și s-a întors spre ea.

– Liv, te-a adus aici ca să-ți mai spună încă un lucru.

Ea a scos un hohot slab de râs.

– Ce altceva ar mai putea să fie?

– Maison Chauveau va fi a ta într-o zi, Liv.

Liv a deschis gura ca să spună ceva, apoi a închis-o.

– Dar... nu înțeleg.

– Timp de șaptezeci de ani, Maison Chauveau a fost condusă de un consiliu administrat de firma de avocatură a familiei mele. De la moartea tatălui tău, a rămas să treacă în proprietatea ta. Principala prevedere a bunicii tale a fost că avea să-ți spună despre asta într-un moment pe care să-l aleagă ea însăși. Casa îi aparține ei, din punct de vedere juridic, fiindcă Michel Chauveau i-a lăsat-o la moartea lui.

– Vrei să-mi spui că eu voi moșteni Maison Chauveau?

Vocea lui Liv urcase cu o octavă.

– La moartea bunicii tale, da.

Sunetul de apel al telefonului lui Julien i-a întrerupt, iar el s-a încruntat văzând numele apelantului și apoi a răspuns.

– Oui, a spus el. Oui. Nous serons là rapidement.

– Cine era? I-a întrebat Liv.

– Bunicul meu, i-a răspuns Julien cu o expresie sumbră pe față, în timp ce pornea din nou mașina și accelera. Bunica ta e la Maison Chauveau. Aproape că a ajuns și el. I-am spus că suntem pe drum.

Capitolul 34

IUNIE 2019

INÈS

Putea să fie ștersă vreodată pata lăsată de lucrurile pe care le făcuse? Inès jucase un rol curajos în rândurile Rezistenței, își dusesse fiul în America astfel încât să înceapă o viață nouă, avusese întotdeauna grijă de nepoata ei. Donase milioane organizațiilor de caritate, salvase viața lui Samuel și a surorii lui, făcuse tot ceea ce îi stătuse în putință să onoreze numele de Edith Thierry, draga ei prietenă care murise încercând să salveze Franța.

Dar nu fusese destul.

Lui David îi fuseră răpiți părinții. Olivia nu avusese bunici adevărați. Iar Inès, cum-necum, ajunsese la aproape o sută de ani, încă în viață, încă în puteri, în vreme ce Michel și Céline nu ajunseseră să trăiască nici până la treizeci de ani.

Inès știa că putea să mai trăiască o sută de ani, să mai facă o mie de fapte bune, poate chiar un milion, dar talerele balanței n-aveau să fie echilibrate niciodată.

Stătea în dreptul vechii intrări a beciului de la Maison Chauveau, cea care fusese blocată ca să se folosească noua intrare, mai lată, dinăuntru conacului. Samuel se descurcase minunat; din clipa în care Inès îi încredințase afacerea, în 1946, luase cele mai bune decizii, angajase oamenii potriviți, transformase Maison Chauveau într-un imperiu profitabil. În urmă cu șaptezeci de ani, după ce părăsise acel loc, Inès sperase ca, într-o bună zi, să valoreze destul ca să-i plătească studiile lui David, ca să-l ajute să pornească cu dreptul în viață, poate chiar ca el să aibă cu ce să-și cumpere prima casă. Toate astea fuseseră posibile – deși el nu înțelesese niciodată de unde veneau banii –, dar afacerea devenise mai

mult decât sperase ea. Când Samuel și nepotul lui aveau să reușească să pună ordine în documente și să treacă totul pe numele Oliviei, nepoata ei avea să devină multimilionară, iar Maison Chauveau avea să-i devină cămin, dacă voia. Așa era menit să fie, iar vina pentru că totul se petrecea mult prea târziu era a lui Inès. Poate că nepoata ei ar fi fost scutită de suferința unei căsătorii ratate și a unui divorț dureros dacă ar fi locuit acolo, la Ville-Dommange, și nu la New York, dacă ar fi înțeles cu mult timp în urmă cine era ea cu adevărat.

Inès privea la șirurile nesfârșite de struguri Pinot Noir, care păreau să se întindă până la linia orizontului. Se întreba dacă vița-de-vie pe care o vedea acum era urmașa celei cultivate cu atâta grijă de Michel. Dar chiar dacă nu era, cu siguranță că păstra ceva din el. Sângele lui cursese acolo, pătrunsese în sol, devenise parte din acel pământ, înainte ca naziștii să-l smulgă de pe el. Michel dăruise tot ce avea aceluia pământ. Iar acum pământul avea s-o ajute să meargă mai departe pe nepoata pe care Michel nu avusese șansa s-o cunoască.

În caietul pe care i-l lăsase lui Samuel ca să i-l dea Oliviei, Inès scrisese toate poveștile despre Michel și Céline pe care și le amintise. Dacă Olivia își dădea silința să le citească, cuvintele puteau să dea un nou suflu de viață aceluia loc, iar Olivia putea să înțeleagă că pășea printre stafiile celor care ar fi trebuit să fie familia ei. Orice s-ar fi întâmplat de acum încolo, Inès știa că totul avea să fie bine pentru Olivia. Dinspre partea ei, făcuse tot ce-i stătuse în puteri, iar acum venise momentul. Ea atât de obosită.

În depărtare, o mașină a cotit venind dinspre șoseaua principală și a înaintat pe aleea care ducea la Maison Chauveau. Cuprinsă de un val de ușurare, Inès a privit-o cum se apropia. Foarte bine, venise Samuel. N-avea să mai dureze decât câteva minute până ca pastila să-și facă efectul, iar ea avea să-i spună lui Samuel câteva lucruri.

Mașina a oprit și bărbatul de pe scaunul șoferului a coborât cu greu, întinzându-și încet picioarele lungi și apoi folosindu-se de mâini ca să se tragă afară. Era Samuel – gârbovit și înțepenit, dar în rest același bărbat pe care Inès îl știa de când avea douăzeci și trei de ani. Prietenul ei. Singura persoană din lume care o cunoștea cu adevărat – care știa tot ce făcuse – și care îi rămăsese alături în toți acei ani.

– Inès, a spus el apropiindu-se de ea sprijinit într-un baston. S-a întâmplat ceva?

– Samuel, i-a răspuns ea, zâmbindu-i, atunci când s-a apropiat.

S-au sărutat pe amândoi obraji, formal, apoi el a îmbrățișat-o. Erau bătrâni și unul, și celălalt, dar, în brațele lui, Inès se simțea la fel ca altădată. Vreme de o clipă, ea a închis ochii și a putut să-și închipuie că erau din nou tineri. Apoi s-a desprins de el și i-a făcut semn către o bancă aflată în apropiere.

– Despre ce e vorba, draga mea prietenă? a întrebat-o Samuel privind-o în ochi, după ce s-au așezat.

Dar el n-avea nevoie de un răspuns, Inès citea asta pe fața lui. Samuel știa deja. Ea a privit în zare, la dealurile plantate cu viță-de-vie, spre răsărit, unde soarele tocmai începea să încâlzească pământul.

Inès spera ca Olivia să aleagă locul acela. Și-a zis că probabil avea s-o facă, măcar pentru o vreme. Inès văzuse felul în care Julien o privea pe nepoata ei și felul în care îl privea ea. Nu asta fusese intenția lui Inès atunci când o adusese pe Olivia acolo, dar în clipa în care îi văzuse împreună pentru prima dată, o știuse – și, desigur, trebuise să se amestece, măcar un pic, ca s-o ajute pe Olivia să treacă peste temerile care o rețineau.

Poate că așa era sortit, așa era scris în stele, la fel ca orice altceva. Cu multă vreme în urmă, Inès contribuise la salvarea vieții bunicului lui Julien. Acum nepotul lui se îndrăgostise de Olivia – iar Inès vedea cum inima nepoatei ei se deschidea din nou. Asta însemna că Inès putea să plece liniștită, știind că Oliviei avea să-i fie bine – chiar dacă lucrurile n-ar fi mers ca pe roate cu tânărul Julien. Olivia înțelegea intuitiv cum să iubească, într-un fel pe care Inès nu-l înțelesese niciodată, iar asta însemna că fata avea să-și găsească drumul spre fericire, într-un fel sau altul.

– Îți amintești că, în urmă cu multă vreme, mi-ai povestit despre polițistul acela francez care s-a sinucis pe stradă, în fața casei tale, în timpul raziilor din 1942? I-a întrebat acum Inès pe Samuel, sprijinită de umărul lui. La momentul acela n-am înțeles cum se poate ca vinovăția să împingă pe cineva să-și ia viața, dar acum înțeleg.

Chipul lui Samuel s-a crispat sub apăsarea unei triste resemnări.

– O, nu, Inès, ce ai făcut?

Ea a privit țintă în depărtare, văzând cum contururile lucrurilor prindeau să se înceteșeze, iar lumea, să dispară. Nu mai avea timp. N-avea să primească iertarea.

– Ce ar fi trebuit să fac, poate, cu mult timp în urmă, a răspuns ea. N-am meritat să mi se dea tot acest timp, Samuel. Nu e drept. Nu eu ar fi trebuit să supraviețuiesc.

– Dar așa s-a întâmplat! Tu ai supraviețuit, Inès, și ai făcut mult bine pe lume. Trebuie să crezi că Dumnezeu a avut un plan pentru tine!

– Dar oare nu i-am întors eu spatele lui Dumnezeu în urmă cu mulți ani? Ceea ce am făcut e un pact cu diavolul, indiferent dacă intenția mea a fost asta sau nu.

Simțea cum o lăsau puterile, cum mușchii își slăbeau strânsoarea pe oase, și a primit cu recunoștință sprijinul lui Samuel, care și-a trecut un braț în jurul ei. Îl simțea tremurând, dar nu știa dacă din cauza vârstei sau a tristeții.

– Draga mea prietenă, i-a spus el, nu i-ai întors spatele lui Dumnezeu. Ai făcut greșeli, dar ți-ai petrecut toată viața ispășindu-le. Eu sunt dovada vie, nu-i așa? Eu sunt aici pentru tu ți-ai riscat viața ca să mă salvezi.

Vocea lui părea mai îndepărtată acum, deși el se afla lângă ea. Inès știa că făptura ei începea să se destrame. N-avea puterea să-i spună lui Samuel că greșea, că salvarea unei vieți nu putea contrabalansa pierderea alteia. Nimic n-o putea face.

– Inès, mă asculți? i-a spus el, din depărtare. Trebuie să auzi ce am de zis. Ești o femeie bună, Inès. Mereu ai fost un om bun, chiar dacă n-ai crezut-o niciodată.

Inès ar fi vrut ca el să n-o mintă, nu acum, la final, dar știa că intențiile lui erau bune.

– Te rog să-i spui lui Julien să aibă grijă de Olivia mea, orice s-ar întâmpla, a reușit ea să-i spună lui Samuel, dar nu era sigură că el o auzise, pentru că ea plutea deja, ridicându-se spre cerul senin din Champagne, privind la viile care dispăreau deja undeva sub ea, șiruri după șiruri de struguri și de visuri ce se întindeau pe pământ, dispărând în eternitate.

Apoi ea a ajuns deasupra norilor, iar acolo se afla Michel, care arăta la fel ca în ziua aceea de demult, când se căsătoriseră, când se iubeau cu inimile deschise și

nevinovate, înainte ca războiul și lumea și alegerile fiecăruia dintre ei să schimbe totul.

– Ai ajuns, în sfârșit, a zis el venind spre ea, scăldat în lumină albă.

Era imponderabilă, plutea, dar inima încă îi era încărcată de vina pe care o purta de zeci de ani.

– Michel, îmi pare rău. Pentru tot.

– O, Inès, eram tineri și proști, cu toții. Te-am iertat cu multă vreme în urmă.

Inès s-a uitat în jur, căutând-o pe Céline, femeia care o înlocuise, femeia care meritase iubirea soțului ei. Inès își imaginase că își petreceau eternitatea împreună, dar numai Michel o aștepta acolo. A simțit un val de tristețe, un nod care se strângea înlăuntrul ei.

– Michel, unde e Céline?

Dar el n-a făcut decât să clatine din cap în tăcere și s-o ia de mână. Mergând împreună spre soarele care răsărea, spre lumina care îi primea acasă, Inès plângea, căci absența lui Céline – faptul că nu se afla acolo, ca s-o întâmpine – nu putea să însemne decât că ea, Inès, n-avea să fi iertată niciodată.

Dar apoi, în inima acelei lumini primitoare, l-a văzut pe David, care era simultan și copilul pe care îl crescuse, și adultul care devenise.

– Mamă! a strigat el, iar ea a uitat tot restul – păcatele ei, vinovăția, lumea pe care, în sfârșit, o lăsase în urmă – și a alergat spre el.

David își reîntâlnise tatăl și, tot acest timp, o așteptase pe ea.

Capitolul 35

IUNIE 2019

LIV

Lui Julien și lui Liv le-a luat douăzeci de minute să ajungă la Ville-Dommange, iar după ce au tras mașina în fața clădirii principale de la Maison Chauveau, cu un ceas înainte de începerea programului de vizitare, Liv a văzut-o pe bunica ei stând pe o bancă de unde se puteau privi colinele acoperite cu vii, din partea dreaptă a casei. Stătea sprijinită de un bătrân cu părul alb și rar, care trebuia să fi fost bunicul lui Julien.

Liv și Julien au coborât repede din mașină, în același timp, și au alergat spre bancă.

Ochii bunicii Edith erau închiși, iar atunci când bunicul lui Julien și-a ridicat privirea, ei au văzut că avea ochii roșii și obrații uzi.

– A fost o femeie bună, i-a spus el lui Liv. N-a crezut-o niciodată, dar chiar a fost.

Liv s-a uitat de la el la bunica ei, care era nefiresc de liniștită, cu un zâmbet vag pe buze. Deodată, a înțeles sensul vorbelor lui.

– Nu, a șoptit Liv îngenunchind lângă bunica ei și apucându-i mâinile, care erau foarte calde. Bunico, întoarce-te, a rugat-o, cu lacrimile curgându-i pe față și cu un suspin ce i se tot oprea în gât. O, Doamne, nu.

– Draga mea, a spus Samuel întinzând o mână spre Liv și atingându-o blând și mângâietor. N-o plânge. După toți acești ani, și-a găsit, în sfârșit, liniștea.

Săptămânile următoare au trecut ca învăluite într-o ceață. Bunica Edith a fost îngropată într-un mic cimitir din partea de sud a orașelului Ville-Dommange, la marginea viilor, sub o piatră de mormânt pe care a fost gravat numele Edith Thierry, iar dedesubtul lui, la fel de vizibil, numele Inès Chauveau. Cu siguranță că asta avea să pună în încurcătură un trecător sau doi, dar, după ce a citit caietele de notițe ale bunicii Edith – confesiunile ei, mai degrabă – Liv a înțeles că bunica nu încetase niciodată să fie tânăra naivă din Lille, care se căsătorise cu un bărbat de la care sperase să-i dăruiască lumea întreagă. După toți acei ani, ea nu reușise să îngroape stafia lui Inès sub masca lui Edith.

Samuel a vorbit la înmormântarea ținută în cerc restrâns, iar, în cuvintele lui, Liv a găsit o bunică pe care n-o cunoscuse niciodată, o femeie curajoasă și tristă, care ajutase refugiați dându-le adăpost, care se luptase cu naziștii în pădurile Franței, o femeie care plecase singură în America pentru a-i oferi fiului ei o viață mai bună, o femeie pe care durerea pricinuită de moartea aceluiași fiu aproape că o distrusese.

– A fost o eroină, deși ea nu s-a văzut niciodată astfel, a spus Samuel grupului de vreo zece persoane îndoliate, majoritatea fiindu-i necunoscute lui Liv. Dar eu așa mi-o voi aminti mereu și la fel sper să v-o amintiți și dumneavoastră. Mai ales tu, draga ei nepoată, Olivia, i s-a adresat el, zâmbind, iar Liv și-a acoperit fața cu mâinile. Te-a iubit foarte mult, chiar dacă uneori nu i-a fost ușor să ți-o arate.

La o zi după înmormântare, Liv s-a întâlnit cu Samuel și cu Julien la biroul lor și și-au petrecut ziua parcurgând toate documentele legale care treceau Maison Chauveau în proprietatea ei. Erau conturi și investiții despre care ea nu auzise niciodată și care totalizau peste douăzeci de milioane de dolari, iar asta – în plus față de milioanele blocate în operațiunile producției propriu-zise de șampanie.

– Poți să faci orice vrei, Liv, i-a spus Julien înmânându-i un teanc de hârtii pe care trebuia să le semneze. Poți să rămâi aici, ca să te ocupi personal de afacere, sau poți să pleci acasă, la New York, iar Maison Chauveau va continua să fie condusă de un consiliu controlat de firma noastră de avocatură, așa cum s-a întâmplat în ultimii șaptezeci de ani. Oricum ar fi, Maison Chauveau e a ta.

– Tu ce crezi că ar trebui să fac? l-a întrebat ea.

Julien a privit-o drept în ochi.

– Asta nu e decizia mea, Liv. Dar dacă pleci, sper să-mi dai voie să te vizitez.

Cred că mi-ar fi tare dor de tine.

– Și dacă rămân?

Mina lui s-a îmbunat.

– Dacă rămâi, cred că m-ai face cel mai fericit bărbat din Franța.

Ea a surâs.

– Voi ține seama de sfatul dumneavoastră, domnule avocat.

Dar știa deja că avea să rămână în Champagne, cel puțin pentru o vreme. Simțea că asta fusese voința universului de la început. Chiar în momentul în care pierduse sentimentul de apartenență la un oraș care fusese al ei, apăruse un alt loc, unul care era menit să-i fie cămin. Era ca un dar venit din ceruri – și poate că asta și era, în definitiv. Liv a încercat să și-i imagineze pe Michel, bunicul pe care nu-l cunoscuse, și pe Céline, bunica al cărei nou-născut îi fusese smuls din brațe, în timp ce ea era dusă spre o soartă cumplită. Oare o priveau acum din ceruri? Oare întoarcerea ei la Maison Chauveau le adusese o oarecare liniște? Dar tatălui ei, care nu aflase niciodată despre locul acela?

Primul lucru pe care l-a făcut Liv atunci când a intrat în afacere a fost să-i ceară celui care administra site-ul casei de șampanie să-l actualizeze cu o scurtă istorie a celor întâmplare pe acea proprietate. O istorie care să cuprindă povestea celor trei vieți – a lui Michel, a lui Céline și a tinerei femei numite Inès, care ajunsese bătrâna pe nume Edith. Liv spera ca într-o zi să le poată onora numele într-un mod mai măreț, dar i se părea că cel mai bine era să pornească de la a spune adevărul despre trecut.

În următoarele câteva săptămâni, Liv s-a întâlnit cu șeful de cramă, Jacques Cazal, și cu directorul executiv, Sylvie Vaillant, și a decis să le devină ucenică amândurora, ca să înceapă să învețe cum se conducea afacerea.

– Nu sunt sigură că mă voi pricepe vreodată, i-a zis Liv lui Jacques, un bărbat trecut de șazeci de ani, cu ochi căprui, sclipitori, care conducea operațiunile de fabricare a șampaniei de peste treizeci de ani. Poate că nu fac decât să mă păcălesc.

– Știi, i-a spus Jacques cu un zâmbet, în urmă cu două sute de ani a trăit nu

departe de aici o altă femeie, pe nume Barbe-Nicole Ponsardin, iar ea a avut de înfruntat o situație asemănătoare. Soțul ei a murit și, deodată, la vârsta de douăzeci și șapte de ani, Barbe-Nicole a trebuit să răspundă la întrebarea dacă avea să poată sau nu să-i calce pe urme și să țină în viață casa producătoare de șampanie.

– Și a reușit?

– Vezi tu, soțul ei se numise François Clicquot. Iar după moartea lui, ea a devenit cunoscută ca văduva Clicquot, Veuve Clicquot. A introdus noi practici în procesul de producție, a devenit una dintre cele mai bogate femei ale timpului și a făcut din firma ei una dintre casele de șampanie cele mai cunoscute din toată lumea. S-ar putea să fi auzit de ea.

Liv a râs.

– S-a descurcat bine.

– Așa zic și eu. I-a luat mulți ani, a cunoscut sușuri și coborâșuri, dar în vene avea pământul ăsta și dragostea pentru el. N-am nici o îndoială că și ție îți curge prin vene magia acestui loc. Cred că dacă muncești din greu și îți asumi moștenirea ta cu adevărat, poate că vei fi surprinsă de câte poți să realizezi aici. Iar cât timp ne permiți să rămânem alături de tine, eu și Sylvie vom fi fericiți să te învățăm tot ce putem. Și noi iubim locul ăsta și vrem să se bucure de același succes pe mai departe.

După ce Liv plecase la New York ca să-și vândă apartamentul și se întorsese în Champagne, ca să se mute în căsuța intendentului de pe proprietatea Maison Chauveau – care fusese închisă de atâta vreme încât înăuntru încă se mai aflau câteva obiecte care îi aparținuseră lui Céline Laurent – la biroul lui Julien s-a primit într-o zi un telefon de la o reporteră a ziarului francez Le Monde, care le-a spus că un cititor îi adusese la cunoștință existența scurtului paragraf de istorie recent apărut pe site-ul Casei Chauveau și i-a rugat s-o primească pentru a lua un interviu. Cum se apropia a cincizeci și șaptea aniversare a eliberării orașului Reims, se gândea că ar fi fost momentul ideal pentru un articol despre felul în care o americană, nepoată a trei eroi ai Rezistenței franceze – Michel Chauveau, Céline Laurent și Inès Chauveau – venise în Franța ca să onoreze istoria familiei sale.

Liv a fost de acord, iar publicarea articolului, o săptămână mai târziu, în ziarul

de duminică, a adus nu doar noi oportunități de afaceri Casei Chauveau, ci a și răspuns la întrebări pe care Liv nici nu știa că le avea. Reportera săpase mai adânc în trecutul lui Michel, Céline și Inès și aflase că Michel locuise toată viața pe acea proprietate, dar se gândise într-o vreme, înainte de moartea tatălui său, să plece și să devină om de știință. Inès venise de la Lille împreună cu cea mai bună prietenă a ei, Edith Thierry, care se căsătorise cu patronul de restaurant Edouard Thierry, iar ei fuseseră cei care i-o prezentaseră lui Michel.

Reportera găsisse detalii despre moartea lui Michel; fusese împușcat de un pluton de execuție german în martie 1943, fără nici un proces, după ce devenise suspect în cazul uciderii unui ofițer german pe nume Karl Richter. După război, se zvonise că Michel fusese trădat de un colaboraționist francez numit Antoine Picard, despre care se știa că frecventa restaurantul lui Edith și Edouard Thierry. În zilele care urmaseră eliberării orașului Reims, Picard fusese judecat, găsit vinovat de colaboraționism și condamnat la moarte. Fusese împușcat nu departe de locul în care căzuse trupul lui Michel Chauveau.

Céline fusese transportată la Auschwitz, unde, fără ca ea știe de soarta lor, ajunseseră tatăl și bunicii ei. Cu toții pieriseră acolo. Soțul lui Céline, Theo, plecase spre sud și, în cele din urmă, se stabilise în Burgundia, unde se căsătorise la scurtă vreme după ce auzise despre moartea primei sale soții. Avusese un fiu și murise de cancer în 1960. Reportera l-a găsit pe fiul lui, care a povestit că, în ultimele sale zile, tatăl lui nu vorbise decât despre Maison Chauveau.

Dar, concluziona articolul din ziar, deși viețile lor se pierduseră, cei care altădată pășiseră în beciul de la Maison Chauveau fuseseră eroi ale căror sacrificii modelaseră regiunea și chiar Franța întreagă. Articolul includea povestea salvării lui Samuel și recent declassificatele informații despre felul în care soții Thierry, Céline Laurent și Michel Chauveau îi ajutaseră pe Aliați, ascunzând muniție în pivnițe sau transmitând informații spionilor britanici. Iar Inès Chauveau, care la un moment dat își luase numele de Edith Thierry, făcuse parte dintr-un grup armat care acționase în centrul Franței, ajutând la eliberarea țării. Într-un mod uimitor, ea devenise expertă în muniții, iar în pădure porecla ei fusese La Beauté Intrépide, Frumusețea Cutezătoare, pentru felul neînfricat, aproape necugetat, în care îi vâna pe naziști. Chiar dacă trăise până la vârsta de nouăzeci și nouă de ani, spunea reportera, o parte din ea murise împreună cu ceilalți în timpul războiului, iar pentru acest motiv și ea putea să fie numită un martir al Rezistenței.

Liv a citit și a recitit articolul, cu ochii încețoșați de lacrimi. Cum de nu știuse toate astea? Istoria familiei sale era tragică și dulce-amară, iar poate cea mai tragică fusese existența bunicii Edith. Liv nici nu putea să-și imagineze sentimentele de vinovăție și de durere care o împinseseră să-și caute ispășirea în pădurile Franței.

Și, cu toate că lui Liv nu-i lipsise nimic și știuse mereu că bunica Edith o iubea cu adevărat, ea nu putea să nu se întrebe cum ar fi arătat viața ei dacă Céline Laurent și Michel Chauveau ar fi supraviețuit. Dar Liv nu putea să-și închipuie viața fără extraordinara ei bunică, o femeie ce renunțase la tot – chiar și la propriul nume – ca să apere un copil care nu era al ei. În definitiv, dacă bunica Edith nu l-ar fi adus pe David în America, el n-ar fi întâlnit-o pe mama lui Liv, iar Liv nu s-ar fi născut. Iar dacă bunica Edith nu și-ar fi riscat viața ca să-l salveze pe Samuel Cohn în urmă cu atâția ani – nici Julien n-ar fi existat. Era uimitor când se gândea la felul în care deciziile trecutului modelau viitorul.

La asta se gândea Liv în seara celei de-a patra zile de miercuri din august, în timp ce se apropia de aleea din fața casei lui Julien. Dacă bunica Edith n-ar fi făcut sacrificiile pe care le făcuse, Liv nu s-ar fi aflat acolo, n-ar fi stat în pragul casei bărbatului de care se îndrăgostise, așteptând s-o întâlnească pentru prima dată pe fiica lui. Liv a privit spre ceruri, acolo unde apusul începea să brăzdeze orizontul, și a zâmbit.

– Îți mulțumesc, bunico, a spus ea. Pentru tot.

Apoi, îndreptându-și eșarfa Chanel de colecție pe care i-o dăruise bunica Edith chiar înainte să se îmbarce în trenul care o adusesse la Reims pentru prima oară, Liv a răsuflat adânc și a bătut la ușă.

Epilog

SEPTEMBRIE 2019

LIV

O lună mai târziu, pe când culesul stătea să înceapă, Liv se afla în clădirea principală de la Maison Chauveau și examina niște documente împreună cu Julien, Jacques și Sylvie. Încerca să înțeleagă cum de reușeau să separe loturile înainte de etapa de amestecare a vinurilor, deși achiziționau struguri de la multe podgorii. Jacques îi explica, răbdător, diferența dintre solul din Aube, bogat în var, și pământul mai calcaros din Marna. Liv a semnat apoi acordurile cu fiecare podgorean în parte, o formalitate de care erau altă dată responsabili Samuel Cohn și apoi Julien, din partea consiliului de administrație.

– Îți promit, i-a spus Jacques, în timp ce el și Sylvie își strâneau lucrurile și se pregăteau să plece la o ultimă întâlnire cu Comité Interprofessionnel du vin de Champagne, înainte ca muncitorii să intre în vii. Odată ce se va termina culesul, te voi duce să-i cunoști pe podgoreni. Strugurii sunt produsul priceperii lor în aceeași măsură în care sunt produsul acestui pământ. Când vei ajunge să-i cunoști și să ai încredere în unii cultivatori, vei descoperi că vei avea încredere și în strugurii lor.

După ce au plecat Jacques și Sylvie, Julien a ajutat-o pe Liv să strângă toate hârtiile.

– Începi să te pricepi, i-a spus el.

Liv a mormăit:

– Cum se face că tu înțelegi totul cu atâta ușurință?

Julien a râs.

– Nu uita că am un avans de douăzeci de ani față de tine. De când m-am angajat la firma bunicului meu, unul dintre cei mai mari clienți ai noștri a fost Maison Chauveau. Cred că aş putea să-ți spun compoziția solului fiecărei podgorii cu care colaborează casa de șampanie.

– Solul podgoriilor, zici? l-a întrebat Liv, dându-i un ghiont. Ce-mi place când îmi vorbești murdar.

El a privit-o lung preț de o clipă, până ce a înțeles gluma, a clipit și a izbucnit în râs.

– Cred că va trebui să-mi ajustez maniera de a flirta la puterea de înțelegere a francezilor, a râs ea, ștregărește, încântată de faptul că încă simțea fluturi în stomac în preajma lui, chiar și la câteva luni după ce-și începuseră relația.

– Din punctul meu de vedere, te descurci foarte bine.

Julien s-a aplecat ca s-o sărute, iar fluturii din stomac au început să bată mai tare din aripi. Era îndrăgostită de el și se îndrăgostise și de fiica lui. Într-un fel de înțeles, i se părea deja că Julien și Mathilde erau familia ei, ca și cum așa fusese menit să se întâmple. Iar acum înțelegea că familia nu se reducea la legătura de sânge. Nu știa unde anume aveau s-o ducă toate astea, dar, așa cum îi amintise Julien nu cu mult timp în urmă, viitorul se deschidea larg în fața ei.

Julien a luat-o de mână și au intrat în încăperea principală, unde mișunau turiști care cumpărau sticle și suvenire de dus acasă, citeau inscripțiile de pe pereți sau degustau vinul de la bar. De când apăruse articolul în Le Monde, fusese plin în fiecare zi. Din cealaltă parte a încăperii, Liv i-a zâmbit lui René, tânărul ghid care le condusesse pe ea și pe bunica Edith în pivnițe cu numai câteva luni în urmă, iar apoi privirea i-a trecut peste capetele mulțimii, până ce s-a oprit la o bătrână care tocmai intrase pe ușa principală, sprijinită într-un baston argintiu.

Era înaltă, cu păr alb, în vârstă de cel puțin optzeci-nouăzeci de ani. Se sprijinea de brațul unui bărbat înalt, cu umeri lați, care avea peste șaiszeci de ani. Omul acela îi părea vag cunoscut lui Liv, dar de la femeie nu-și mai putea lua privirea. Însă nu cicatricea în zigzag care îi străbătea obrazul drept era cea care îi captase atenția lui Liv; era ceva în ochii ei, ceva ce Liv recunoștea, deși era sigură că n-o mai văzuse niciodată. Privirea femeii a întâlnit-o pe cea a lui Liv, iar acea

căutătură n-a șovăit nici o clipă în timp ce posesoarea ei și bărbatul care o sprijinea se apropiiau, încet, de Liv.

– Pot să vă ajut cu ceva? i-a întrebat Liv atunci când au ajuns lângă ea.

– Tu ești Olivia?

Femeia vorbea engleza cu un ușor accent care nu era în totalitate francezesc.

– Da, doamnă. Eu sunt Liv. Mi se spune Liv.

– Liv. Ce nume potrivit, căci iată-te aici, vie¹⁴, lucru care ar trebui să fie imposibil. Dar Dumnezeu lucrează pe căi misterioase.

Ochii femeii s-au umplut de lacrimi, dar n-au clipit.

– Mă bucur foarte mult să te cunosc, Liv. Numele meu e – a fost – Céline Laurent. Iar eu... sunt mama tatălui tău.

Mai târziu, pe când soarele arunca o strălucire aurie peste strugurii negri, copti, Liv a făcut împreună cu Céline o plimbare prin vie, în vreme ce fiul ei, Joël – care arăta așa cum ar fi arătat tatăl lui Liv, dacă ar fi avut norocul să poată să îmbătrânească – a rămas în urmă, ca să vorbească cu Julien.

– Vezi tu, draga mea, a spus Céline, sprijinindu-se de Liv și folosindu-se de baston ca să înainteze de-a lungul cărării denivelate, citesc Le Monde în fiecare dimineață pe internet, acasă la mine, lângă Tel Aviv. Internetul e o invenție uimitoare, nu-i așa? Acum șase luni am citit o poveste despre tine și Maison Chauveau și, la început, nu mi-a venit să cred. Dar apoi Joël m-a ajutat să tipăresc pe hârtie fotografia ta, care însoțea articolul. Văzându-ți chipul, am înțeles. Semeni foarte mult cu bunicul tău, Liv. Mai ales ochii. Sunt aceiași ochi pe care îi avea și tatăl tău. Mi-a luat o lună ca să mă hotărâsc să vin, a continuat ea. Vezi tu, nu mi-am închipuit niciodată că aveam să mă mai întorc în acest loc. Atunci când am plecat, în 1945, după ce mi s-a spus că tatăl și bunicul tău erau morți, am fost sigură că plecam pentru ultima oară.

Céline a privit în depărtare, apoi a zâmbit ușor.

– Mi-a luat încă o săptămână să-l conving pe Joël că, la vârsta mea, sunt destul de sănătoasă ca să călătoresc. În cele din urmă, a înțeles cât de multă nevoie

aveam să te cunosc personal. Și iată-ne aici.

– Bunica mea – adică Inès – a crezut întotdeauna că muriseși la Auschwitz, i-a spus Liv. Avocatul ei, Samuel, mi-a povestit că ea te-a căutat timp de mai multe luni. În fiecare zi s-a dus la Hôtel Lutetia, în Paris, dar o supraviețuitoare de la Auschwitz i-a zis că muriseși de tuberculoză chiar înainte de eliberarea lagărului.

Céline a părut surprinsă.

– O, Doamne! Iar mie mi s-a spus, atunci când m-am întors la Maison Chauveau, că Inès murise, și la fel și David. Dar au supraviețuit amândoi.

– Îmi pare rău, a spus Liv, deși cuvintele păreau înfiorător de neputincioase.

– Vezi tu, am fost foarte bolnavă chiar înainte de eliberare. La un moment dat, am fost aproape de moarte. Cu siguranță că asta și-a amintit femeia aceea. A fost multă zăpăceală în lagăr pe atunci, și poate că a fost și ea bolnavă, iar amintirile îi erau încâlcite. Dar m-am luptat cu moartea din toate puterile ființei mele, pentru că eram convinsă că tatăl tău era încă în viață. M-a ajutat să merg mai departe gândul că aveam să mă întorc la copilul meu. Adevărul e că n-am murit la Auschwitz. Am murit după Auschwitz, atunci când m-am întors aici și am aflat că pieriseră toți. Nu mai aveam pentru ce să trăiesc, așa că am petrecut un an rătăcind de colo-colo, până când am cunoscut un bărbat pe nume Paul Vogel. A durat mult până ce am început să-l iubesc, căci inima mea îi aparținea încă lui Michel. De fapt, cred că așa va fi mereu; vezi tu, când iubești pe cineva în felul în care l-am iubit eu pe el, sentimentele nu pier niciodată. Dar Paul mi-a devenit tovarăș, iar în 1950, atunci când mi-a cerut să-i devin soție și să ne mutăm în Israel, am acceptat, pentru că nu-mi mai rămăsese nimic în Franța.

Liv și-a șters o lacrimă pe când Céline se oprea ca să-și recapete suflarea.

– Joël a fost al doilea miracol din viața mea, căci nu mi-am închipuit niciodată că aș mai fi putut să am un copil, nu după ce îndurasem la Auschwitz. Am trăit o viață care de multe ori a fost fericită, Liv, dar nu mi-am uitat niciodată întâiul născut, fiul meu dintâi.

– Nu... nu știu ce să-ți spun. Îmi pare atât de rău, a murmurat Liv dregându-și glasul. Bunica Edith – Inès – și-a petrecut toată viața învinuindu-se pentru ceea ce ți s-a întâmplat. Știi că ar vrea să-ți spun cât de mult a regretat.

– Mă întristează să aud asta, Liv, pentru că, vezi tu, n-o învinuiesc pe Inès. N-o mai învinuiesc. Tânără fiind, era mereu nepăsătoare, dar niciodată n-a fost crudă. Știu că nu ne-a trădat intenționat. Într-un fel, totul s-a întâmplat din vina mea. I-am furat soțul. Am rămas însărcinată cu soțul ei, pe la spatele ei. Ți imaginezi dimensiunile trădării? Ce trebuie să fi simțit în noaptea în care ne-a descoperit împreună și a înțeles adevărul? a spus Céline, clătinând din cap. Nu, vina a fost a mea. Dar nu puteam să fac altfel. Michel a fost iubirea vieții mele, iar dacă nu l-aș fi iubit, draga mea Liv, tu n-ai exista. Așadar, cum aș putea să regret chiar și o clipă din tot ce s-a petrecut?

Ștergându-și lacrimile, Liv a înclinat din cap în semn de încuviințare.

– Dar ce zici de faptul că ai pierdut o viață pe care puteai s-o petreci cu tata și cu mine, în timp ce Inès și-a petrecut șaptezeci de ani alături de un fiu – și apoi de o nepoată – care n-ar fi trebuit să fie ai ei?

– Poate că totuși ați fost ai ei. Poate că erați sortiți să faceți parte din familia lui Inès. Cine știe? Îi datorez lui Inès mai mult decât se poate spune în cuvinte, pentru că, după tot ce i-am făcut, l-a salvat pe tatăl tău. Dar voi regreta în veci că nu l-am revăzut pe David. Și iată-mă acum împreună cu tine, nepoata mea, în via pe care bunicul tău a îngrijit-o. Liv, nu mi-am imaginat niciodată că aveam să trăiesc ziua asta. Tu ești dovada vie că miracolele există. Céline și-a lăsat capul pe umărul lui Liv și a adăugat: Vino, să mergem la plimbare. O să-ți povestesc despre lucrurile pe care mi le amintesc.

În timp ce o ajuta pe Céline să înainteze printre vii, privind înspre feluritele locuri pe care ea i le arăta și care avuseseră pentru ea o însemnătate deosebită, ascultând-o, fascinată, cum îi povestea întâmplări cu Michel și Inès, Liv simțea că vedea frânturi din trecut prin ochii lui Céline. Atât de multe se petrecuseră acolo, atât de multe lucruri care îi conturaseră viața, atât binecuvântări, cât și tragedii. Într-un fel sau altul, totul se unise ca să le aducă în clipa aceea.

– Iar acum? a întrebat-o Liv mai târziu, pe când soarele începea să apună, iar ele se întorceau spre casă. Poți să rămâi o vreme?

– Joël a fost atât de drăguț, încât a cumpărat bilete cu dată de întoarcere deschisă, i-a spus Céline zâmbind. Speram ca noi două să putem să petrecem ceva timp împreună, Liv, dacă vrei și tu. Am pierdut atâția ani.

Liv s-a gândit la bunica Edith, a cărei viață fusese marcată de o greșeală

îngrozitoare, iar apoi s-a gândit și la propriul ei tată, dispărut mult prea devreme.

– Am pierdut, e adevărat, a murmurat ea. Dar, așa cum mi-a zis cândva o persoană pe care am iubit-o foarte mult, nu poți să rescrii trecutul. Însă poți să alegi să trăiești cu tot sufletul în prezent.

– Astea sunt cuvintele bunicii tale, așa-i? a întrebat-o Céline zâmbind.

Liv a dat din cap și a spus:

– Da.

– A fost o femeie înțeleaptă, draga mea, mult mai înțeleaptă decât am crezut-o eu. Voi regreta toată viața eroarea mea.

Céline a oftat și, o clipă, a privit în depărtare, apoi s-a uitat din nou la Liv.

– Îmi dai voie să te cunosc un pic? Vreau să știu despre viața ta, despre familia ta, despre speranțele și visurile tale. Vreau să aflu despre omul care a devenit tatăl tău. Vreau să te cunosc pe tine, Liv, dacă nu-ți cer prea mult.

– Mi-ar plăcea.

Liv s-a întins și a apucat mâna femeii care pierduse totul ca să-i dea ei viață.

– Mi-ar plăcea foarte mult.

Nota autoarei

Champagne.

Ce senzații vă trezește acest cuvânt? Dacă semănați cu mine, vă gândiți la băuturi spumante și la sărbători, la Franța și la modă, la bun-gust și la un strop de magie.

Dar știați că renumitul vin spumant vine dintr-o regiune care, de-a lungul timpului, a triumfat în condiții neînchipuit de vitrege? Că războaie după războaie au pustiit podgoriile din Champagne, amenințând de fiecare dată să ștergă industria vinului de pe fața pământului? Că centrul orașului Reims, unde își au sediul multe case producătoare de șampanie, a fost aproape distrus după mai mult de o mie de zile consecutive de bombardamente germane ce au început în 1914? În vremea Primului Război Mondial, multe dintre cele mai vestite podgorii s-au aflat de-a lungul frontului de vest, ceea ce a însemnat că, la sfârșitul războiului, în urmă cu un secol, câmpurile erau pline de sângele soldaților, plantele erau smulse din pământ de împușcăturile și de exploziile neîncetate, iar viile au fost distruse de gazul otrăvitor. E de mirare că a reușit să mai supraviețuiască ceva.

Înainte, socoteam că magia șampaniei era un lucru de la sine înțeles. Undeva, departe, oamenii culegeau struguri și îi transformau, în mod misterios, într-o delicioasă licoare efervescentă, cu bule. Dar acum știu că supraviețuirea șampaniei e un adevărat miracol – iar industria șampaniei nu doar că a supraviețuit, ci e înfloritoare. De fiecare dată când sorb o gură de șampanie, înțeleg că magia bulelor nu constă numai în secretul fermentației și al gazului carbonic; e o mărturie despre sângele, sudoarea și lacrimile zecilor de generații de viticultori. Este o odă închinată perseverenței spiritului uman.

Ultimul conflict major care a avut loc în regiunea Champagne a fost cel de al Doilea Război Mondial, iar Stephanie Venet, care locuiește în apropiere de podgoriile de la Ville-Dommange și ai cărei bunici au făcut parte dintr-un mic grup de rezistență în timpul războiului, rezumă perfect atitudinea locuitorilor din Champagne: „Am fost ocupați, nu rași de pe fața pământului“, mi-a spus ea.

„Viața merge mai departe.“ Și într-adevăr, merge mai departe, atât pentru oameni, cât și pentru podgorii.

E important să reținem că acest cuvânt, „șampanie“, nu e un termen generic pentru toate vinurile spumante. Ca să se califice drept șampanie, vinul trebuie să provină din regiunea viticolă Champagne, la circa o sută de kilometri de Paris, înspre nord-estul Franței. Regiunea are un caracter unic; localizarea sa, în apropierea Paralelei 49, în vecinătatea limitei nordice a zonei favorabile creșterii strugurilor, face ca supraviețuirea podgoriilor să fie dificilă. În plus, pământul însuși – care, în unele locuri, conține un strat de calcar gros de zeci de metri – forțează rădăcinile viilor să se înfigă mai adânc în căutarea umezelii. Dar, la fel ca locuitorii din regiunea Champagne, care muncesc de secole întregi ca să învingă vicisitudinile, și viile au găsit un mod de a supraviețui. Acest triumf neverosimil e numai unul dintre lucrurile care fac ca șampania – plină de mineralitate și de aciditate, mai ales datorită solului calcaros – să fie atât de splendidă și atât de diferită de vinurile produse în alte regiuni.

Când am vizitat Champagne pentru prima oară, în 2014, în luna mea de miere, am fost captivată de poveștile și de spiritul regiunii. Mă interesează foarte mult istoria celui de-al Doilea Război Mondial – acțiunea din ambele mele romane anterioare, *The Sweetness of Forgetting* și *The Room on Rue Amélie* e amplasată în Franța acelei perioade – și, în timp ce, ca parte a cercetării în pregătirea acestor romane, citeam despre Rezistența franceză, m-am întrebat dacă Mișcarea de Rezistență a activat și în Champagne. N-ar fi o idee plină de poezie, m-am întrebat eu, dacă același spirit al rezistenței care i-a impulsionat pe vinificatori să se opună naturii și împrejurărilor vitrege, i-a făcut să se opună și naziștilor?

Și, desigur, dacă ați terminat de citit *Ultima geană de lumină*, știți că așa au făcut mulți podgoreni și vinificatori din zonă. Cea mai mare parte a activităților de rezistență s-a petrecut la scară mică – așa cum menționez în capitolul șase, producătorii de vin au folosit sticle murdare, dopuri de proastă calitate și cuvée de mâna a doua pentru transporturile destinate Germaniei –, dar în regiunea aceasta s-au întâmplat multe alte lucruri. Una dintre cele mai fascinante povești pe care le-am descoperit la începutul investigației mele a fost aceea a contelui Robert-Jean de Vogüé, director executiv, în timpul războiului, al vestitei case Moët & Chandon, personaj care a fost și lider al mișcării de rezistență din această parte a Franței. A fost arestat de Gestapo în noiembrie 1943 și condamnat la moarte. Ca reacție la acest lucru, vinificatorii din Champagne au intrat în grevă, iar Vogüé a fost trimis, în schimb, într-un lagăr de muncă din

Germania, unde a rămas până când a fost eliberat de britanici, în luna mai a anului 1945.

Dar povestea lui Vogüé e numai vârful aisbergului. Multe pivnițe și acele crayères din toată regiunea au fost folosite la ascunderea armelor, a refugiaților și a piloților doborâți. Au fost strânse informații de la germani și transmise Aliatilor. Oamenii de la casele producătoare de șampanie, printre care Krug, Piper-Heidsieck, Ruinart, și, desigur, Moët & Chandon, și-au petrecut anii de război riscându-și viața pentru cauza Franței.

Poveștile soților Chauveau, Laurent și Thierry sunt, desigur, fictive, dar ele pleacă de la existența reală a nenumăraților locuitori ai regiunii Champagne care au avut curajul să se opună nedreptății cu riscul pierderii propriei vieți. De-a lungul romanului sunt presărate atât personaje adevărate – ca De Vogüé și Weinführerul Otto Klaebisch –, cât și o multitudine de detalii istorice și de informații despre procesul de fabricare a șampaniei.

Așa cum vă puteți închipui, scrierea unei astfel de cărți presupune multă muncă de cercetare, iar eu am avut norocul de a descoperi în această aventură oameni care mi-au dedicat cu generozitate timpul, cunoștințele și resursele lor. Aș dori să-mi exprim cea mai adâncă recunoștință față de minunata Virginie Bergeronneau, de la Champagne F. Bergeronneau-Marion, o mică firmă de familie, producătoare de șampanie, din Ville-Dommange, satul în care e localizată, în romanul meu, Maison Chauveau. Virginie și-a rupt din timpul ei ca să-mi răspundă la întrebări și m-a găzduit în casa familiei sale atunci când am vizitat Ville-Dommange în cadrul investigațiilor pe care le-am făcut pentru cartea aceasta. Ca multe alte familii din zonă, și familia ei se află în Champagne din secolul al XVI-lea. Am învățat câte ceva despre producția de șampanie, dar, mai mult decât orice, această vizită m-a ajutat să înțeleg mai bine rădăcinile adânci ale întregii comunități.

Îi sunt recunoscătoare și lui Isabelle Pierre, director de patrimoniu pentru Veuve Clicquot, Krug și Ruinart. Am petrecut o dimineață minunată împreună, într-un salon privat de la Ruinart, unde mi-a povestit multe istorii fascinante despre cele trei case producătoare de șampanie. După aceea, am avut privilegiul de a fi condusă, în timpul unei vizite private, prin uluitoarele crayères de la Ruinart, unde madame Pierre mi-a arătat multe dintre lucrurile care au adus la viață spiritul acestei cărți. (Am văzut chiar și o imagine a unui soldat nazist, gravată în peretele de calcar al pivnițelor de la Ruinart, care probabil că a fost făcută de un

muncitor ascuns în subterane pe timpul Ocupației.)

Ceea ce mi-a oferit istoricul Yves Tesson a fost mai mult decât un simplu ajutor, iar prânzul luat împreună la Brasserie L’Affaire din Reims a însemnat pentru mine o mare plăcere. Nu doar că mi-a făcut cunoștință cu magia adevăratei café gourmand – un espresso servit alături de o varietate de deserturi miniaturale –, dar mi-a oferit răspunsuri la multitudinea de întrebări despre istoria orașului Reims și a zonei înconjurătoare. S-a arătat foarte generos cu timpul și cunoștințele sale, iar eu îi sunt recunoscătoare.

Aș mai vrea să-i mulțumesc lui Marie-Charlotte Wambergue, director de comunicații și relații media internaționale la Ruinart, lui Julie Pertus, coordonator pentru activitățile de planificare și relații cu clienții pentru firmele aflate sub umbrela Moët Hennessy (Dom Pérignon, Moët & Chandon, Ruinart, Krug, Veuve Clicquot și Mercier), care m-a ajutat să intru în legătură cu madame Pierre și să-mi organizez vizitele. Brigitte Batonnet de la Comité Interprofessionnel du vin de Champagne (CIVC) mi-a fost de asemenea de mare ajutor, răspunzându-mi la întrebări legate de anumite detalii ale istoriei și producției de șampanie. Îi mulțumesc lui Stéphanie Venet de la ParisChampagneTour.com, care organizează minunate tururi ghidate prin Reims și care m-a ajutat în activitatea de cercetare.

Încercarea mea de a-l contacta pe istoricul Jean-Pierre Husson, care a studiat în mod aprofundat istoria orașului Reims, n-a fost încununată de succes, dar trebuie să-i mulțumesc, oricum, pentru unele dintre nemaipomenitele sale articole de specialitate pe care le-am găsit pe internet, mai ales pentru cele referitoare la cel de al Doilea Război Mondial.

Am citit cu plăcere și am găsit multe informații în cărțile Champagne: How the World’s Most Glamorous Wine Triumphed Over War and Hard Times și Wine and War: The French, the Nazis, and the Battle for France’s Greatest Treasure, amândouă scrise de Don și Petie Kladstrup, ca și Champagne, Uncorked: The House of Krug and the Timeless Allure of the World’s Most Celebrated Drink, cartea bogată în detalii a lui Alan Tardi. Mi-au mai fost de ajutor: Le Champagne: Une Histoire Franco-Allemande de Claire Desbois-Thibault, Werner Paravicini și Jean-Pierre Poussou, și Robert-Jean de Vogüé: Le „quart d’heure d’avance“ de Moët & Chandon de Francine Rivaud și de mai susmenționatul Yves Tesson, pe ambele traducându-le chiar eu din franceză. Champagne: The Wine, the Land, and the People de Patrick Forbes, publicată în

1967, mi-a oferit o imagine interesantă a istoriei recente a regiunii Champagne și a producției de șampanie. *Fashion Under the Occupation* (Dominique Veillon), *The Escape Line: How the Ordinary Heroes of Dutch-Paris Resisted the Nazi Occupation of Western Europe* (Megan Koreman) și *Résistance: Memoirs of Occupied France* (Agnès Humbert) m-au ajutat să aflu detalii despre soarta regiunii Champagne în perioada războiului. Resursele disponibile pe internet oferite de Union des Maisons de Champagne, și mai ales articolele lor despre cronologia producției de șampanie, mi-au fost, de asemenea, de un real folos.

Dacă doriți să citiți un alt roman a cărui acțiune e plasată în Franța în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, vă recomand *The Lost Vintage*, de Ann Mah, despre un somelier care descoperă o istorie dramatică în Burgundia. Dacă v-a plăcut *Ultima geană de lumină*, v-ar putea interesa cartea lui Tilar J. Mazzeo: *The Widow Clicquot: The Story of a Champagne Empire and the Woman Who Ruled It*; acțiunea se petrece tot în Champagne, dar într-o perioadă mai îndepărtată (secolul al XIX-lea).

În cele din urmă, pentru tine, cititorul meu: sper ca data viitoare când vei deschide o sticlă de șampanie – ca să sărbătorești un moment important din viață sau numai ca să te destinzi într-o seară – te vei gândi la lumina și întunericul, la tragedia și triumful care fac parte din fiecare pahar. În definitiv, acele tulburătoare bule din șampania pe care o ai în față – reprezintă o tradiție a curajului și a speranței și te învață că, dacă perseverezi în pofida greutăților, vei reuși să creezi magie. À votre santé!

Mulțumiri

Nu aș putea face nimic fără perechea de vis alcătuită din Holly Root, strălucitul meu agent literar, și Abby Zidle, editorul meu la fel de strălucit. Nu v-o spun îndeajuns de des, dar vă ador pe amândouă și nu pot să-mi imaginez această călătorie fără voi. Cred cu tărie că sunt cea mai norocoasă scriitoare din lume.

Dragilor mele Kristin Dwyer (te iubesc, doamnă!), Meagan Harris și Michelle Podberezniak: vă mulțumesc pentru că sunteți adevărate maestre în lumea publicității. Heather Baror-Shapiro și Dana Spector, sunteți niște femei uluitoare, iar eu sunt recunoscătoare că pot lucra cu voi. Pentru Andy Cohen: ce călătorie lungă și nebunească am făcut împreună, dragul meu prieten! Abia aștept următoarea etapă a aventurilor noastre! Iar lui Danielle Noe: îți mulțumesc pentru tot ajutorul tău!

Jen Bergstrom: îți mulțumesc pentru susținere și pentru bunătatea ta! Ți-am spus în ultima vreme cât de mult îmi place faptul că sunt un autor din grupul Gallery? Îi ador de-a dreptul pe toți cei din echipa mea, printre care se numără Diana Velasquez, Wendy Sheanin, Jen Long, Mackenzie Hickey, Nancy Tonik, Faren Bachelis, Lisa Litwack, Chelsea McGuckin, Anabel Jimenez, Sara Quaranta, Ali Lacavaro și Aimée Bell. Îi sunt, de asemenea, foarte recunoscătoare lui Carolyn Reidy.

Mulțumesc din suflet atât echipei de la clubul de carte Target pentru că a ales The Room on Rue Amélie – și pentru că au un magazin atât de tentant încât e de-a dreptul primejdios, de unde cumpăr (prea multe) cărți cel puțin o dată pe săptămână – cât și celor de la Writer's Block, librăria independentă din zona în care locuiesc, în Winter Park, Florida, precum și minunatei sale proprietare, Lauren Zimmerman! Iar vouă, celor care munciți din greu ca să mențineți pe piață librăriile independente, mai ales lui LeAnne Rollins de la Writer's Block și Cathy Graham, Serena Wyckoff și Jean Lewis de la minunata librărie Copperfish Books din Punta Gorda, Florida: vă mulțumesc foarte mult pentru că ați creat locuri prietenoase, primitoare și frumoase pentru toți iubitorii de carte din comunitățile în care vă aflați. Îi mulțumesc și Lisei Proto, de la Barnes & Noble, cel mai bun librar din lume!

Le mulțumesc celor care m-au ajutat în munca de cercetare pe care am făcut-o în vederea scrierii acestei cărți, persoane pe care le-am menționat în nota autorului. Le mulțumesc, de asemenea, minunatelor edituri străine cu care am lucrat. Mă simt extrem de norocoasă că se pot citi cărțile mele în atâtea limbi diferite. De fiecare dată când primesc un e-mail de la un cititor din Israel, Italia, Germania, Olanda, China, Rusia sau alt loc de pe glob, îmi amintesc ce dar minunat am primit, datorită căruia pot să intru în legătură cu oameni care altminteri nu s-ar fi intersectat niciodată cu viața mea. Acesta e un lucru pe care îl voi prețui mereu.

În fiecare vară mă întâlnesc cu un grup de scriitori uimitori ca să petrecem împreună un sfârșit de săptămână – de obicei în Swan Valley, Idaho – și cred că nu aș fi nici pe jumătate scriitorul care sunt astăzi fără susținerea acestor talentați autori. Îi ador pe toți frații și surorile mele de la Swan: Wendy Toliver, Linda Gerber, Allison van Diepen, Emily Wing Smith, Alyson Noël și Jay Asher.

Le sunt recunoscătoare tuturor femeilor și bărbaților care alcătuiesc comunitatea online de bloggeri, iubitori de carte și autori care iubesc lectura. E un grup care știe să ofere susținere și știu că ar trebui să particip mai des, în loc să mă mulțumesc (cel mai adesea) să privesc de pe margine. Vă asigur, însă, că vă urmăresc tot timpul și că vă sunt recunoscătoare pentru ajutorul și camaraderia pe care mi le oferiți, chiar dacă n-o spun destul de des. O mențiune specială primesc Melissa Amster, Jenny O'Regan, energica Kristy Barrett, Aestas, Amy Bromberg, Lorelai, Brenda Janowitz, Liz Fenton, Lisa Steinke, Hailey Fish, Elizabeth Silver, Jen Cannon, Lloyd Russell, Kim Jackson, Karen Trosterud, Andrea Peskind Katz, Nancy Harris, Bobbi Dumas, Jenny Collins Belk, Sharlene Martin Moore și mulți alții!

Pentru toți prietenii mei dragi și uimitorii noștri vecini: sunt cu adevărat norocoasă să fiu înconjurată de un grup de oameni atât de înțelegători și de săritori.

Și, desigur, mamei mele (Carol), tatălui meu (Rick), lui Janine, Wanda, Mark, Karen, Barry, William, James, Dave, Johanna, Brittany, Jarryd, Chloe, Donna, Courtney și întregii familii (și mai ales colegului meu de cercetări într-ale Războiului Mondial, bunicul Trouba): vă iubesc pe toți!

Lui Jason și Noah: petrec atât de mult timp și consum atâta energie scriind cuvinte pentru alți oameni, încât uneori mă întreb dacă nu cumva nu mai reușesc să păstrez destule cuvinte pentru voi, ca să pot să vă spun cât de mult însemnați

pentru mine. Vă iubesc din tot sufletul și sunt recunoscătoare că îmi petrec viața alături de voi.

Iar la final ție, cititorul meu: îți mulțumesc că ți-ai petrecut o părticică din timpul tău valoros cu mine. Este o onoare pentru mine și îți sunt mai recunoscătoare decât aș putea să ți-o spun în cuvinte. Merci beaucoup.

Oraș în nord-estul Franței, capitala regiunii Burgundia

„Ne mai vedem noi.“ (în limba germană în original)

Unul dintre cele mai bogate orașe din statul american Florida, cunoscută destinație de vacanță

„Bună ziua, doamnelor, v-ați hotărât?“ (în limba franceză în original)

„Nu vreau acest pahar cu șampanie, vreau un martini. Cu gin Gordon’s, vă rog. Și o măslină.“ (în limba franceză în original)

Termen legal peiorativ, folosit în Germania nazistă pentru a desemna persoanele de origine mixtă, ariană și evreiască

Vinul care a trecut de faza de fermentare și care e gata să fie amestecat cu alte vinuri

„Târfă!“ (în limba germană în original)

„Târâtură!“ (în limba germană în original)

„Jos, jos!“ (în limba germană în original)

„Destul!“ (în limba germană în original)

Membri ai trupelor de gherilă rurale ale luptătorilor din Rezistența franceză (Maquis), în timpul ocupației naziste din Franța, în cel de-al Doilea Război Mondial

Complex de clădiri din Paris, care cuprinde muzee și monumente dedicate istoriei militare a Franței, precum și un spital și un azil pentru veteranii de război

Joc de cuvinte intraductibil, bazat pe omofonia substantivului propriu Liv și a

verbului to live – a trăi, în limba engleză